15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

SVINĪGAIS SOLĪJUMS

1937. GADS 1. BURTNĪCA

SATURS

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālrunis 9-3-1-1-9. — **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 9—15. **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no plkst. 17—18. Dzīvokļa tālrunis 95315.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

1. (163.) —12 (174)
BURTNĪCA
15. JANVĀRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Ja būsim uzticīgi, lojāli un krietni sava darba un pienākuma pildītāji, ja degsim Tēvzemes mīlestībā un viņai ziedosim savu darbu un sevi, tad arī jaunais 1937. gads būs netikai darba, bet arī spožu panākumu un sasniegumu gads.

Kārlis Ulmanis.

E. Krauca uzņ.

Valsts Prezidenta novēlējums tautai

Saderībā vienotie pilsoņi un pilsones!

Vēl tikai īss brīdis, un mēs atvadīsimies no aizejošā 1936. gada, lai atkal reiz uzsāktu jauno gadu, kurā mēs ieiesim, līdzi nesdami lielas cerības un ticību nākotnei, bet arī ciešu apņēmību strādāt un apzinīgi savu darbu veikt, kādēļ būsim arī neatlaidīgi savā uzstājībā pret šo jauno gadu, lai tas mums dotu iespēju sava darba augļus arī ievākt.

Un par aizejošo veco gadu mums nav iemesla sūdzēties, un mēs ar gandarījumu un pateicību to atminēsimies. Viņš mums un mūsu zemei ir bijis piekļāvīgs radoša laika posma nospraudējs, lai gan pasaules apvāršņi ir bijuši pilni smagu mākoņu un draudošu negaisu.

Latviešu tauta šai brīdī atskatās uz mierīgas dzīves darba gadu. Darbs ir cīņa. Tāpēc mēs atskatāmies arī uz cīņas gadu. Mēs visi esam strādājuši un cīnījušies, un visa tauta kopā ir veikusi lielu darbu un uzvarējusi daudzās cīņās. Ir strādāts darbs, kas devis materiālus panākumus, kas cēlis atsevišķu cilvēku labklājību. Ir darīts un veikts ieguvumiem vaiņagots darbs mūsu kultūras izkopšanas laukā. Bet savos sasniegumos mēs še neesam apstājušies. Jo darbs nav tikai līdzeklis mūsu dzīves uzturēšanai un materiālu vērtību iegūšanai; darbs tai pašā laikā ir mērķis, kas sevī slēpj apmierinājumu un līdzsvaru ikvienam cilvēkam. Bet darba kopīgais gala iznākums ir drošība un labklājība visai tautai. Ne tādēļ vien strādāt, lai saņemtu algu un peļņu, bet strādāt, lai radītu vērtības, lai izjustu radīšanas prieku, lai saskatītu katrā darbā lielo mērķi uz valsts un tautas varenumu.

Arī aizejošais gads liecina, ka mūsu darbs ir vedis mūs uz priekšu šinī virzienā. To varam teikt ar gandarījumu klusā mierā un rimtībā. Pierādījumus nupat teiktajam atrodam visos aizejošā gada apskatos un pārskatos. Nav man vajadzības šinī brīdī pie tiem ilgi kavēties. Jo zinām — valsts un pašvaldību budžeti līdzsvaroti, darbā no jauna pieaicinātas tūkstošiem roku laukos un pilsētās; vairojas un aug ražojumu vērtība, aug apgrozījumi tirdzniecībā, pieaug apgrozības līdzekļu summas, jo apgrozās vairāk un lielākas vērtības, izpeļņu kopsumma palielinājas; to visu ir veicinājusi izvestā naudas reforma, kuras vajadzību un pareizību rādījuši pēdējo mēnešu novērojumi. Mēs tīri praktiskā kārtā risinām smago dzīves jautājumu par ģimeņu apgādību un nodrošināšanu, jo še nav labāka atrisinājuma par darbu un ienākumiem. Un cerēsim, ka no mūsu pašu asinīm vairosies arī arkla balstu paļāvīgu turētāju skaits.

Jaunradītās vērtības ceļ tautas ienākumu, kas pamazām vienlīdzīgāki sadalās uz visiem, kā nekad vēl agrāk. Aug ietaupījumi, aug mūsu roku un smadzeņu un finanču radošais spēks visās darba un uzņēmības nozarēs. Saimnieciskās kameras rosīgā darbā aug un nostiprinās. Kooperācija atgūst jaunu spēku jaunu uzdevumu priekšā. Celtniecība plaukst, meklēdama un lauzdama ceļu uz nacionāliem pirmavotiem. Mūsu tautas un zemes vēstures migla klīst un zūd, un mēs sevi saskatām īstās patiesības laistīgā gaismā un topam drošāki, stiprāki, lepnāki, jo tuvojas nacionālās taisnības laiks. Arī kultūras un mākslas radīšanas darbs norit priekā un aizrautībā, mūžībā vērsdamies. Zemē valda miers, valstiskā apziņa un valstiskums aug un nostiprinās, starptautiskā miera nodrošināšanas politikā mēs esam savu mazo daļiņu sekmīgi veikuši.

Viens piemērs, kurā visgaišāk atspoguļojas cēlais darba gars, kas piemīt latviešu tautas gaitām, Uzvaras laukuma — mūsu garīgās un materiālās celtniecības izcila simbola izbūve vienā gadā ir nodrošināta. Nodrošināta nevis tādēļ, ka ziedotas lielas summas un daudz desmit tūkstoš darba dienu, bet gan tādēļ, ka ar tādu sajūsmu un sparu, kādu visi Latvijas iedzīvotāji ir apliecinājuši Uzvaras laukuma idejai, var veikt ikvienu darbu, lai cik milzīgs tas būtu.

Un vēl par vienu lietu man jārunā, kur atkal notecējušā gada sasniegums ir droša ķīla sekmīgām gaitām jaunajā gadā. Tā ir mūsu ievēlēšana Tautu savienības padomē. Ārēji tā ir liecība mūsu miera politikai, kas nekad nav atteikusies no aktīvas rīcības tur, kur tas bijis mūsu spēkos un kur mēs varējām rīkoties ne tikai Latvijas tiešās interesēs, bet lai veicinātu arī plašāku saprašanos un sadarbību. Kā Tautu savienības padomes loceklim Latvijai būs iespējams vēl enerģiskāk turpināt savu ceļu, lai piedalītos miera centienos, kas ieauguši, un par to esmu pārliecināts, visu tautu sirdīs.

Jaunais gads nu ver jau savas durvis. Viņš mums būs tāds pat darba un cīņu gads, kā iepriekšējie. Padarīsim arī viņu par sasniegumu un uzvaru gadu. Darbā atkal aicināti visi, it visi mūsu valsts pilsoņi, bet tomēr katram būs patiesi prātā un sirdī jāizprot šī laika aicinājums un uzdevums, katram būs jāpilda viņa pienākums tai darbā un vietā, kur viņš patreiz stāv. Arī jaunais gads prasīs izturību un neatlaidību darbā, jaunu vērtību radīšanu, šo vērtību avotu uzmeklēšanu, lai vēl vairāk celtos tautas ienākumi, prasīs skaidrāku visa negātīvā atmešanu — arī domās un uztverē, prasīs apzinātu piegriešanos pozitīvajam vārdos, mācībās, darbos un priekšzīmē; prasīs jo stingru nacionālo un valstisko disciplīnu šīsdienas darba un rītdienas mērķu gaismā. Mums atveras neskaitīti, daudziem neiedomāti ceļi, pagājušais gads savos ieguvumos vēl vairāk mūs tuvinājis jauniem, saules pilniem klajumiem.

Ja būsim uzticīgi, lojāli un krietni sava darba un pienākuma pildītājs, ja degsim Tēvzemes mīlestī-

bā un viņai ziedosim savu darbu un sevi, tad arī jaunais 1937. gads būs ne tikai darba, bet arī spožu panākumu un sasniegumu gads saimniecībā un kultūrā, apvienodams arī kultūras darbiniekus atsevišķā kamerā, dodot nacionālai taisnībai jaunu apliecinājumu un stiprinājumu un vēl skaidrāk uzrādot, ka šī zeme un valsts prasa, lai visas saknes sniegtos jo dziļi mūsu liesajā augsnē, bet nepaliktos tikai dārzu zemes mīkstajos lecekļos. Ja būsim darbīgi un izturīgi, tad arī nākamais gads mūs strauji tuvinās laikam, kad tautas vienības domai un gribai varēsim izveidot piemērotu, bet stipru un paliekamu ārējo formu, kas uz visiem laikiem nodrošinātu tautas plašu līdzdalību valsts likteņu kaldināšanā.

Tēvzemes dēli un meitas!

Drīz divpadsmit sitieni — pēc ilgākiem laikiem arī Doma baznīcā — un no torņiem atskanēs jaunā gada iezvanījums. Es savā un visu valdības locekļu vārdā pateicos ikvienam, kas savu darbu un uzdevumu ar panākumiem pildījis, es pateicos par lielo uzticību un paļāvību, ar kādu tauta vienprātīgi ir sekmējusi valdības darbu un rīcību, un būdams pārliecināts, ka tas tāpat būs arī nākamajā gadā, novēlu visiem pilsoņiem un pilsonēm laukos, ciemos un pilsētās, ikvienā Latvijas tuvā un tālā stūrītī, darba svētītu un auglīgu jauno gadu, par slavu un godu mūsu valstij Latvijai.

Dievs, svētī Latviju!

Aizsargu priekšniekam pulkvedim Praulam

Esmu priecīgs gadu maiņā no visas sirds apsveikt Jūs, pulkveža kungs, un visu kuplo un vienoto aizsargu saimi, novēlot ikvienam un visiem Jaunajā gadā vislabākās sekmes darbā un labklājību personīgajā dzīvē.

Grūts un atbildīgs ir ikviena aizsarga darbs. Bet neskatoties uz to, aizsargi un aizsardzes pilda savus pienākumus ar lielu centību un darba mīlestību, apzinoties, ka mūsu tautas un valsts drošības labā nekādas pūles vai grūtības nedrīkst nomākt gribu darīt visu, ko tautas un valsts intereses prasa no ikviena apzinīga pilsoņa.

Apziņa, ka mūsu dzīves veidošana mierā un labklājībā ir atkarīga tikai no mūsu pašu darba krietnuma, un ka šinī ziņā mums nekas nav gaidāms no ārienes, — lai mudina mūs visus arī turpmāk darbā nepagurt un ciešā vienprātībā un sadarbībā ar mūsu armiju, pārvarot visas grūtības, stāvēt nomodā par mūsu tautas, Tēvzemes un valsts likteņiem.

Kaŗa ministrs,

ģenerālis **J. Balodis.**

Valsts un armijas vadība armijas virsnieku klubā sagaida jauno gadu.

Aizsargi, aizsardzes!

Gadu maiņā atskatoties uz padarīto, mēs ar gandarījumu varam teikt, ka pagājušais gads ir bijis ražīga darba gads. Aizsargu vienība ir izveidojusies dziļumā, izkopusi sava darba atsevišķās nozares, nostājusies uz stingrākiem pamatiem, veikusi lielu tautas vienošanas un Tēvzemes mīlestības izkopšanas darbu.

Vienotiem mums jābūt. Vienai domai, vienam centienam jāvalda visos: darīt stiprāku, darīt skaistāku mūsu dzimteni. Lieli darbi norit patlaban ap mums, mūsu zeme tādu celtniecību nav vēl pieredzējusi. Bet šai celtniecībai jānorit arī mūsos pašos, mūsu sirdīs. Lielais celtniecības darbs, latviski - nacionālā gara apdvests, lai ir par pamudinājumu jaunajā, 1937. gadā, vēl ciešāk apvienoties, vēl stingrāk stāvēt ap Tautas Vadoni par godu sev, par labklājību mūsu tautai un par mūžīgu slavu Latvijas valstij.

Iekšlietu ministrs **V. Gulbis.**

Aizsargu priekšniekam pulkvedim Praulam

Lūdzu pieņemiet personīgi un nododiet tālāk Jūsu štāba darbiniekiem, visiem aizsargu komandieŗiem, aizsardzēm un aizsargiem manus labākos laimes un sekmju vēlējumus organizācijas un personīgā darbā nākošā gadā.

Atrodoties vairāk kā desmit gadus Jūsu vadītās aizsargu organizācijas vidū, arī lielākos polītiskā laikmeta apjukuma brīžos, esmu redzējis un pārliecinājies, ka aizsargu saimi nekas nevar novirzīt no sākumā spraustā mērķa — kalpošanas Latvijas valsts stiprumam, slavai un godam. Šinī ziņā tagad un arī nākamā gadā visas iespējamības darbam ir dotas. Cik lielas būs sekmes, to pierādīs darbs nākamā gadā. Bet arī šinī ziņā nav šaubu par panākumiem, jo ar mums aizsargu darbā mēs redzam mūsu augstāko vadoni Valsts Prezidentu un goda šefu Kaŗa ministru, kuŗu vadība ir bijusi nemaldīga visos laikos un tāda ir arī tagad.

Lai uzticība un krietnums vaiņago darba panākumus.

Ministrs **A. Bērziņš.**

Aizsargu priekšniekam pulkvedim Praulam

Augsti godājamais pulkveža kungs!

Armijai un aizsargu organizācijai ir kopīgi uzdevumi — sargāt mūsu dzimto zemi un mūsu neatkarīgo valsti, būt modriem par tautas labklājību un drošību. Šos uzdevumus kā kaŗavīri, tā aizsargi līdz šim ir veikuši vislabākā saskaņā. Jaunajā gadā novēlu vienotai aizsargu saimei izturību, rosmi un vislabākos panākumus turpmākajās darba gaitās. Lai labā saticība un draudzība, kas valda kaŗavīru un aizsargu starpā, turpmāk kļūst vēl ciešāka!

Ar patiesu cieņu

Ģenerālis **K. Berķis.**

Komandieŗi, aizsardzes un aizsargi!

Pagājušais gads, kas tik bagāts lieliem sasniegumiem valsts dzīvē, arī aizsargu organizācijai ir nesis svarīgus notikumus. 1936. gada 17. jūnijā izdots likums par aizsargu organizāciju, ar ko esam guvuši savu tiesisko pamatu. Jo sevišķu nozīmi šim likumam piešķiŗ apstāklis, ka aizsargu organizācijas augstāko vadību, sākot ar likuma izsludināšanas dienu, uzņēmās Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis. Ar to aizsargu saime ir saņēmusi visaugstāko atzinību savam līdzšinējam darbam. Ar to esam guvuši spārnotu mudinājumu arī uz priekšu visus spēkus ziedot tautas labklājības sargāšanai un celšanai.

Kopš sirmiem senlaikiem latviskais varoņgars nemitīgi cīnījies par tautas patstāvību un neatkarību. Tagad, kad brīvība iegūta, kad mums ir sava valsts un šinī valstī 15. maija notikumi goda vietā cēluši latvisko darbu un taisnību, ikviens latvietis ir lepns uz jauno laikmetu un viņa ieguvumiem. Bet jo lepnāki varam būt mēs, aizsargu saimei piederīgie, jo mums Vadonis ir dāvājis īpašu uzticību un uzlicis atbildīgus pienākumus. Kā militārā disciplīnā iekļautai tautas sastāvdaļai, aizsargiem un aizsardzēm visciešāk jāsargā tautas vienības gars un tā nacionālā pašapziņa un celtnieciskais prieks, kas nekad vēl nepieredzētā spēkā ir tagad modušies, lai diženu un gaišu veidotu latvieša dzīvi dzimtajā zemē.

Par pagājušā gadā veikto darbu valsts un tautas labā izsaku ikvienam aizsargu organizācijas loceklim un loceklei pateicību un novēlu visiem komandieŗiem, aizsargiem, aizsardzēm, sportistiem un sportistēm jaunajā gadā sekmes personīgā dzīvē un dedzību un neatlaidību savās pilsoņa un aizsargu organizācijas dalībnieka gaitās, kuŗās mūs vada augstākais vadonis Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, goda šefs kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis un mūsu tiešā augstākā priekšniecība — iekšlietu ministrs Gulbis un ministrs Bērziņš.

Aizsargu priekšnieks
pulkvedis **K. Prauls.**

Prof. Teodors Celms

No dzīvnieku sabiedrības līdz kultūras cilvēku sabiedrībai

Par cilvēku sabiedrības izcelšanos var būt divi pretēji pamatuzskati. Saskaņā ar vienu no tiem sabiedriskā dzīve ir dabiskas augšanas produkts, neatkarīgs no cilvēka patvaļīga lēmuma, kamēr pēc otra — sabiedrība ir cilvēku patvaļīgs darinājums. Minētais uzskatu pretstats visā asumā izpaudās jau sengrieķu domāšanā. Aristotelis mācīja, ka cilvēks pēc savas dabas esot «sabiedrisks dzīvnieks», un ka sabiedrība, tā tad, pašas cilvēku dabas diktēta. Līdzīgi tar arī stoiķi sabiedrībā redzēja dabas noteiktu nepieciešamību. Turpretim Epikūrs un viņa piekritēji (piem. Lukrēcijs) mēģināja sabiedrību atvasināt no līguma, ko patvaļīgi slēguši ārpus sabiedrības stāvējušie individi, lai izbeigtu nepanesamo savstarpīgās kaitēšanas stāvokli.

Sakarā ar to, kā jau 17. gadsimtā savu uzvaras gājienu iesāk tā sauc. mēchaniskais pasaules uzskats, kas visās lietās un parādībās redz tikai patstāvīgu elementu savienojuma produktus, sabiedrības patvaļīgās darināšanas teorijas (sauktas «sociālā kontrakta» teorijas) atmirdz sevišķi pievilcīgā gaismā. Ja Ņūtona laikmetā lepni mēdza teikt: dodiet mums atomus un gravitāciju, un mēs jums uzbūvēsim visu ķermenisko pasauli, tad jo dabīgi bija izmēģināt līdzīgus ceļus arī sabiedrības izcelšanās izpratnē. Par sociālās pasaules atomiem tad uzskatīja atsevišķus individus, bet attiecīgo, tā sakot sociālo gravitāciju meklēja individu apzinīgos aprēķinos.

Lai kā arī katrā atsevišķā gadījumā izveidotos sociālā kontrakta teorijas, viens priekšnosacījums tām vienmēr nepieciešams, proti — atzinums, ka cilvēki kādreiz eksistējuši kā ārpus kopdzīves veidiem stāvoši individi. Tādu atzinumu tomēr tikai tik ilgi varēja uzturēt spēkā, kamēr sabiedriskās pētniecības joslā neieplūda vesela straume jauna, agrāk rīcībā nebijuša faktu materiāla un uz tā dibinātu uzskatu. No šī faktu materiāla un jauno uzskatu viedokļa agrākās teorijas bija jāatzīst par konstruktīvām, t. i. tādām, kas, lai cik arī asprātīgas būdamas, tomēr nestāvēja uz pietiekoša faktu pamata, un tāpēc nevarēja sevi nodrošināt tāpat, kā vislieliskākā celtne nav droša, ja tās fundaments nav pietiekoši stabils. Tieši 19. gadsimtam bija lemts pārliecinoši parādīt, ka sociālā kontrakta teorijas pamats — cilvēka kā izolēta individa pieņēmums — ir viena no vistrauslākām fikcijām.

Vispirms jau jāsaka, ka 19. gadsimts bija košas vēsturiskas pētniecības uzplaukšanas laikmets. Tajā cilvēce pirmo reizi sāka skatīt savu pagātni pieredzē dibinātas zinātnes gaismā, kamēr agrāk to skatīja vai nu caur ticības vai arī caur patvaļīgu tīrā prāta konstrukciju brillēm. Tieksme saskatīt cilvēces procesiju pēc iespējas tālākā pagātnē dabīgi noveda pie tā, ka vēsture tika papildināta ar tā sauc. aizvēsturi. Vēstures un aizvēstures dati, kopā atsegdami, kaut cik saskatāmā veidā, apm. desmit gadu tūkstošus no cilvēces pagātnes, cilvēku nekur nerādīja kā izolētu būtni, bet gan vienmēr kā kopdzīves locekli. Citādi sakot: sociālā kontrakta teorija nevarēja rast atbalstu ne vēstures, ne aizvēstures joslās.

Otra pētniecības josla, kas arī sāka strauji attīstīties 19. gadsimtā un kam tāpat piekrita svarīga loma sabiedrības izcelšanās izpratnē, bija tautu dzīves pētniecība — etnografija un etnoloģija. Sevišķi interesanti bija pētīšanas rezultāti pie tā sauc. primitīvām tautām Amerikā, Āfrikā, Austrālijā un tās salās. Izrādījās, ka arī tur nevar būt ne runas par izolētu individu eksistenci. Arī šeit, tā tad, sociālā kontrakta teorijām pamatojumu smelties nevarēja.

Trešais svarīgais faktors bija ēvolūcijas mācības uzvaras gājiens 19. gadsimta otrā pusē, kas piespieda pašā cilvēkā redzēt nevis kādu dzīvniecībai brīnišķīgi pāri stāvošu būtni, bet gan tikai dzīvnieku pasaules attīstības augstāko vilni. Bet kāda tam varēja būt loma cilvēka sabiedrības izcelšanās izpratnē?

Jau minētie etnografijas un etnoloģijas dati gan atsedza līdz tam vēl maz pazīstamo primitīvo tautu dzīvi, bet uzpeldēja jautājums, vai šīs tautas vairs ir īstā nozīmē primitīvas. Un gribot negribot bija jāatzīst, ka pilnīgi primitīvas, t. i., pašos kultūras sākumos stāvošas, tās tomēr nav. Tāpēc bija iespējams teikt, ka ja arī šo tautu dzīvē nevar saskatīt izolētu individu eksistenci, tad tikai tāpēc, ka tās vairs nav īsti primitīvas. Palika, tā tad, iespējamība apgalvot, ka īstā primitīvā stāvoklī, kāda gan tagad uz zemes lodes vairs nekur konstatēt nevar, cilvēki tomēr ir eksistējuši ārpus sabiedriskām formām, t. i. ārpus ilgstošas kopdzīves veidiem.

Ja nu izrādītos, ka tie augstākie dzīvnieki, kuŗiem pirmcilvēki bijuši vislīdzīgāki, visi dzīvo sabiedrībā, un ka sabiedrībā tāpat dzīvo arī relātīvi primitīvais un arī kultūras cilvēks, tad ar lielu varbūtību būtu jāpieņem, ka cilvēks nekad nav eksistējis ārpus sabiedrības, jo citādi būtu jāatzīst dīvains, pilnīgi neizprotams «izlēciens» no sabiedriskās eksistences formas vienā ēvolūcijas starppakāpē, pilnīgi neizprotams tāpēc, ka par labu tam nevar uzrādīt nekādus kaut cik pietiekošus pamatus.

Meklējot atrisinājumu problēmai par cilvēku sabiedrības izcelšanos tā tad jāiet cauri ne tikai vēsturei, aizvēsturei, etnografijai un etnoloģijai, bet... jāiet pāri cilvēciskuma robežām vispār — atpakaļ pie dzīvnieku pasaules, kuŗas augstākais attīstības punkts ir cilvēks.

Šai rakstā nekādā ziņā nav iespējams skārt ļoti interesantos un arī ļoti pamācošos dzīvnieku sabiedrību pētījumus kaut cik sīkākā iztirzājumā. Pašreizējām nolūkam pilnīgi pietiek sekojoša summāra raksturojuma.

Ko cilvēku pasaulē nevar atrast, proti, pilnīgi izolētas individu dzīves, tas dzīvnieku pasaulē gan ir atrodams, jo nav ne mazāko šaubu, ka daudziem dzīvniekiem tāda izolēta eksistence, t. i. eksistence ārpus ilgstošām kopdzīves formām ar citiem, ir raksturīga. (Jāatzīmē arī, ka vienkārša sugas turpināšanai nepieciešama, t. i. tikai seksuāli motīvēta pārošanās vēl nevar tikt atzīta par sabiedrisku kopdzīves veidu, jo tāda pastāv arī pie izolēti eksistējošiem individiem). Bet kāpēc vieni dzīvnieki iesaistījušies ilgstošas kopdzīves formās, otri ne?

Spriežot pēc lielākās varbūtības, gan laikam būs jāatzīst, ka pēdējais un dziļākais bioloģiskais faktors sabiedrības izveidošanai ir individa nevarība sevis un savu vēl nepieaugušo pēcnācēju aizsargāšanā un apgādāšanā ar barību, t. i. individa nevarība cīņā dēļ sevis paša un savas sugas eksistences. Sabiedrība tad ir — runājot individuāl-psīcholoģijas nodibinātāja Alfreda Ādlera vārdiem — «nodrošinājuma sistēma pret nevarību», tā palīdz atsevišķam individam veikt sevis un savas sugas uzturēšanas uzdevumus arī tādos apstākļos, kādos tas viens pats to veikt nevarētu. (Dzīvnieki tā tad tīri instinktīvi rīkojas pēc principa, ko cilvēks vēlāk ietveŗ formulā: vienībā spēks.). Pie tam ir svarīgi iegaumēt, ka minētā individa nevarība atkarājas ne tikai no viņa paša uzbūves vien, bet arī no viņa vēl nepieaugušo pēcnācēju nevarības pakāpes un augšanas ilguma. Tāpēc saprotams, ka, piem., no plēsīgiem putniem, kas apgādāti ar labiem aizsargāšanās līdzekļiem, vairums dzīvo ārpus sabiedrības (piem., ērgļi), kamēr bezdelīgas, melnās vārnas, zvirbuļi dzīvo lielos baŗos. Putnu valstībā vissabiedriskākie, laikam gan, ir papagaiļi, jo visi to veidi vienādi sabiedriski. Un viens no svarīgākiem faktoriem te droši vien tas, ka papagaiļu mazuļi pirmo 3 mēnešu laikā ir galīgi nevarīgi. (Ja ievērosim, ka cilvēka bērns, salīdzinot viņu ar dzīvnieku mazuļiem, piedzimst kā visnevarīgākais un ka augšanas laiks tam visilgākais, tad jo sevišķi kļūs saprotama sabiedrības tīri bioloģiskā nepieciešamība arī cilvēkam).

Ja pēc iepriekš teiktā būtu skaidrs, ka individa nevarība var tikt uzlūkota kā kopdzīves izveidošanās dziļākais cēlonis, tad jāievēro vēl arī, ka nevarības pārspēšanai izveidotās sociālās grupas parasti ietveŗ tikai individus, kam kopīga izcelšanās. Piem., no kādā vietā masās sablīvētām oliņām radušies pēcnācēji var zināmu laiku turēties kopā, jo tas atvieglo briesmu ievērošanu un garantē arī vismaz dažu individu izdzīvošanu apstākļos, kādos izolēti individi visi aizietu bojā. Tā tas ir pie dažu tauriņu kāpuriem un dažu zivju mazuļiem. Vienkāršākās no tādām sabiedrībām raksturotas ar to, ka tikai vienas paaudzes individi te turas kopā, un dažreiz pat tikai uz neilgu laiku, lai pēc tam izklīstu. Sarežģītākas ir sabiedrības, kuŗās vecāki baŗo bērnus, jo tādās kopdzīvēs ietvertas jau divas paaudzes, kā tas piem. ir pie sociāli dzīvojošiem putniem un zīdītājiem. Ja bērni paliek pie vecākiem ilgāku laiku, līdz tiem savukārt ir bērni, tad rodas asociācijas, kas ietveŗ jau vairāk kā divas paaudzes. Skaidrs, ka sabiedrisko saistību ciešums te ļoti augsts. Tā tas, piem., ir pie atilopēm un pie tiem dzīvniekiem, kas cilvēkam stāv vistuvāk — pie pērtiķiem. Cilvēku sabiedrībā liekas pats par sevi saprotams, kā tā var ietvert vairākas paaudzes.

Ir gan ticis apgalvots, ka izcelšanās kopība varētu būt pilnīgi patstāvīgs sabiedrošanās faktors. Pareizāk tomēr laikam būs atzīt, ka vismaz gadījumu vairumā tā ir tikai palīgfaktors, kas attiecīgi ierobežo pamatfaktora (augstāk iztirzātās individa nevarības) lomu, jo pie dzīves cīņas ļoti spējīgiem plēsīgiem dzīvniekiem izcelšanās kopība vien sabiedrības tomēr nerada.

Ja individa nevarība ir faktors, kas pēdējā aprēķinā nosaka sabiedrības pastāvēšanas nepieciešamību, tad kā faktori, kam loma sabiedrisko vienību lielumā un ciešumā, pirmā kārtā mināmi sekojošie divi: 1) savstarpīgas uztveres un signālizācijas līdzekļi; 2) barības lauka lielums.

Lai dzīvnieku individi varētu izveidot sabiedrisku vienību, ir nepieciešams, lai tie kaut kā varētu ieslēgties atsevišķus individus pārtverošās kopdzīves formās, t. i. lai viena individa izturēšanās būtu ne tikai viņa paša, bet arī citu individu izturēšanās noteikta. Tādam nolūkam savukārt ir nepieciešams, lai individi kaut kā varētu uztvert viens otra izturēšanos un, labākā gadījumā, vēl arī signālizēt. Jo lielāks individu vairums tādā veidā var savstarpīgi viens otru uztvert un, labākā gadījumā, arī signālizēt, un jo daudzējādāki var būt attiecīgās uztveres rezultāti resp. signāli, jo skaitā lielākas un iekšēji ciešākas var kļūt sabiedriskās vienības.

Kā vislabākie «tāļjutekļi» parasti tiek minēti redze un dzirde. Vistālāk (pat līdz zvaigznēm!) var tvert redze un tāpat tā var visnoteiktāk fiksēt tverto priekšmetu vietu telpā. Dzirde kā tāluma tā uztverto priekšmetu lokālizācijas ziņā stāv tālu pakaļ redzei, un tomēr tai ir īpašības, kam liela priekšrocība bioloģiskā ziņā. Kamēr redzēt var tikai to, kas atrodas redzes organa virzienā, un pie tam tikai zināmos, ne vienmēr sastopamos gaismas apstākļos, vislabāk dzirdēt var gan to, kas dzirdes organu virzienā, bet relātīvi labi tomēr var dzirdēt arī visu pārējo, kas norisinājās ķermeņa apkārtnē, un pie tam gandrīz vienmēr dzirdēt. Un tā kā organismam vissvarīgāki ir nevis ļoti tālie, bet gan tuvie notikumi, tāpat kā tam svarīga arī pastāvīga uztveres iespēja, tad arī saprotams jau teiktais — ka bioloģiskā ziņā dzirdei ir priekšrocības, salīdzinot to ar redzi. Dzīves joslā reālizētā izturēšanās izpausme un arī signālizācija pie tam atver milzīgas variācijas iespējamības. Kopsavilkumā sakot: dzirde dod ne tikai pastāvīgi rīcībā esošas, bet arī ļoti izsmalcināmas savstarpīgas uztveres, resp. signālizācijas iespējamības. Tāpēc saprotams, ka arī cilvēku starpsubjektīvās saprašanās vislabākais lidzeklis ir dzirdes joslā nodibinātā valoda; ka aklie var sasniegt gandrīz neaprobežoti augstas attīstības pakāpes, kamēr kurlmēmiem pat daudz kas no tā paliek nepieejams, kas sasniedzams visviduvējākām normālam cilvēkam. Bet tāpat saprotams kļūst arī tas, ka dzīvnieki, kam balss organi labāki attīstīti, var citādi vienādos apstākļos izveidot lielākas un iekšēji ciešākas sabiedrības nekā pārējie. Ļoti zīmīgs ir kāda ievērojama dzīvnieku

pētnieka (Sutherland) aizrādījums, ka sabiedriskā simpatija, kas tā sakot sevišķi cieši cementē sabiedriskās celtnes no iekšienes, vispirms esot novērojama tikai pie siltasinīgiem dzīvniekiem, kuŗiem visiem esot balss organi, kamēr aukstasinīgo pasaulē to neesot gandrīz nevienam (izņemot, piem., vardes, čūskas, ķirzakas). Atgremotājiem, bet jo sevišķi putniem un pērtiķiem viņu rīcībā esot bagātīgs skaņu krājums. Tāpēc arī sadzīves formas te esot sevišķi ciešas. (Sakarā ar savstarpīgas uztveres un signālizācijas problēmu ir vērts piedomāt arī pie tā, kāda loma armijas lieluma un tās iekšējā ciešuma izveidošanā un uzturēšanā piekrīt tā sauc. sakaru funkcijai).

Ar barības lauku jāsaprot tas telpas apkārtnes lielums, kas dzīvnieku individam un viņa vēl nepatstāvīgiem pēcnācējiem var dot nepieciešamos uzturas līdzekļus. Barības lauka lielums ir pretējās attiecībās ar barības krājumiem apkārtnē: jo pēdējie niecīgāki, jo lielāks vajadzīgs barības lauks. Tā kā katra izklīdināšanās telpā traucē sakaru uzturēšanu, tad saprotams, ka jo mazāk tuvākā apkārtnē barības līdzekļu, jo lielāks vajadzīgs barības lauks, un sakarā ar to jo grūtāka lielu sabiedrību izveidošanās. Tā tad barības lauka lielums ir faktors, kas sabiedrisko veidojumu kvantitātīvo pusi ietekmē virzienā, pretējā tam, kādā to ietekmē augstāk minētie sakaru līdzekļi. Ja, piem., tīģeri, lauvas un plēsīgie vispār, dzīvo vai nu pāros vai ļoti nelielos baŗos, bet trusīši — ļoti lielos, tad pamats tādai izšķirībai meklējams arī barības līdzekļu iegūšanas iespējamības dažādībā apkārtnē.

Ir novērots, ka barības apstākļu maiņa var mainīt arī dzīves veidu. Piem., pīles dabā dzīvo monogamiski, mājas pīles — poligamiski; mājas kaķi labprāt dzīvo sabiedrībā, kamēr mežonīgie — nē, jo viņu individa uzturai vajadzīgs gadā ap 300—400 sīku dzīvnieku, kādus var sadabūt tikai lielākā apkārtnē. Pilnīgi saprotams, ka dzīvnieku pasaulē šai ziņā var būt arī smaga konkurence — tā sauc. «cīņa par barības lauku». Tā spēlē lomu pat vēl vismodernākā cilvēku sabiedrībā. Tagadnei tik raksturīgās cīņas dēļ rūpniecībai nepieciešamo jēlvielu apgabaliem kā arī dēļ «tirgiem» kā joslām, kur novietot saražotās preces, taču īstenībā nav nekas cits, kā industriālisma laikmetam piemēroti pārveidotā dažādo tautu un valšķu «cīņa par barības lauku.» Un cik tādai var būt liktenīga loma visā cilvēces eksistencē, to arvien vairāk māca saprast taisni tagadne, kad dažas tautas un valstis arvien skaļāk sauc par savas eksistences grūtībām, aizrādot, ka tās esot «tautas bez telpas» (piem., Japāna, Vācija un nesen arī Italija).

Skatot dzīvnieku pasauli virzienā no zemākiem dzīvniekiem uz augstākiem — līdz pat tiem, kas tiek saukti cilvēkveidīgie jeb antropoidi, atklājas sekojoša sabiedriskuma ainava tajā.

Kopdzīves formas konstatējamas jau pie dažiem bezmugurkaulainiem. Pie skudrām un bitēm tās pat tik brīnišķīgi izveidotas, ka ārēji tās zināmā mērā atgādina valsts dzīves formas pie cilvēkiem. Mugurkaulaino pasaulē vispirms var minēt zivis. Daži to veidi periodiski apvienojas milzīgos baŗos, lai izdarītu kopīgu pārvietošanos, kā tas ir, piem., pie siļķēm, kuŗu bari bieži aptveŗ vairākus desmittūkstošus individu. Putnu valstī sabiedriski dzīvojošo veidu jau vairāk, piem., strausi, flamingi, pelikāni, vistas, zvirbuļi, melnās vārnas, bezdelīgas u. c. Pie zīdītājiem sabiedriskums vēl vairāk attīstīts kā pie putniem. Kāds ievērojams dzīvnieku morāliskā instinkta rašanās un augšanas pētnieks (augstāk jau minētais austrālietis Sutherland, savā grāmatā «The Origin and Growth of the Moral Instinct, 1898) apgalvo, ka gandrīz trīs ceturtdaļas no visiem zīdītāju veidiem dzīvojot sociāli, bet starp zīdītājiem pērtiķi, jeb tā sauc. «četrrocīgie», kas vistuvāki cilvēkam, pat jau visi dzīvojot sabiedrībās. Vai tas jau nederētu par pamatojumu apgalvojumam, ka samērā ar tuvošanos cilvēka pasaulei, sabiedriskums dzīvnieku pasaulē pieaug?

Zināmas grūtības tāda apgalvojuma atzinumam varētu radīt apstāklis, ka no tiem pērtiķiem, ko jau mēdz saukt par cilvēkveidīgiem jeb antropoidiem, giboni un šimpanzes gan ļoti sabiedriski, bet gorillas un orangutangi dzīvo tikai nelielās poligamiskās ģimenēs. Vai tas nenozīmē, ka tā sakot uz paša slieksņa starp dzīvniecību un cilvēcību zūd sabiedriskums, lai tad vēlāk, jau cilvēces attīstības gaitā, kādreiz atkal tiktu iekaŗots? No pirmā skata tā arī varētu likties, bet īstenībā tas tomēr ir citādi. Daži ievērojami dzīvnieku pētnieki (Giraud, Espinas u. c.) ir pareizi aprādījuši, ka cilvēku izplešanās (ekspansija) uz zemes lodes ir stipri pārveidojusi gorillu un orangutangu dabīgos dzīves apstākļos, proti — nostūmusi šos dzīvniekus tādās vietās, kur barības apstākļi tiem kļuvuši daudz sliktāki, sakarā ar ko viņu sabiedriskās vienības nepieciešami sašaurinājušās (sk. augstāk par barības lauku teikto). Tie paši pētnieki tāpēc domā, ka gorillas un orangutangi savos agrākos, daudz izdevīgākos eksistences laikos bijuši apmēram tādā pat sabiedriskuma augstumā, kādā pārējie antropoidi — šimpanzes un giboni.

Šai sakarā ir svarīgi arī atzīmēt, ka Berlīnes akvārijā ievietotais gorillas eksemplārs izrādīja augstu sabiedriskumu pastāvīgās rotaļās ar bērniem un nespēju pavadīt laiku vientulībā, kā to bija novērojis minētā akvārija direktors.

Pēc tam, kad ir iegūts zināms pārskats par kopdzīves faktiem dzīvnieku pasaulē, — pārskats, kas sava īsuma pēc gan ir ļoti nepilnīgs un schēmatisks, svarīgi vēl ir arī iegūt atziņu, ka dzīvnieku kopdzīves fakti it nebūt nav vienādveidīgi. Savā grāmatā par dzīvnieku sabiedrībām Žirō (Giraud, Les sociétés chez les animaux, 1891) izšķiŗ trīs dzīvnieku asociāciju tipus. Pirmā tipā iederas asociācijas, raksturotas sekojoši: a) individi te vēl pilnīgi patstāvīgi, jo pašas asociācijas vēl īslaicīgas, pārejošas; b) viens individs pret otra likteni vēl izturas vienaldzīgi, t. i. te vēl nenotiek savstarpīga izpalīdzēšanās. Tādi, piem., esot dažreiz apmēru ziņā laik cik grandiōzie zivju bari ikru mešanas laikā, kuŗā zivis gan kopā peldot, bet ne ar ko viena otrai neizpalīdzot. Tādi esot arī dažu gāju putnu, piem., bezdelīgu bari, kuŗos tāpat neizpaužoties altruisms: ceļojumā nonīkušie individi vienkārši paliekot atpakaļ, kamēr pārējie vienaldzīgi dodoties tālāk. Tāpēc, ka viens individs te pilnīgi vienaldzīgs pret otra lkteni, Žirō šī pirmā tipa asociācijas sauc par indiferentām. Otrā tipā viņam iederās asociācijas, kuŗās: a) individi arī vēl pilnīgi patstāvīgi, jo pašas asociācijas tāpat vēl pārejošas, īslaicīgas, bet b) individi jau apmainās

savstarpīgiem pakalpojumiem, t. i. kalpo jau kopīgiem mērķiem. Kā uz paraugu šādam tipam Žirō norāda uz dzērvju organizāciju gāju periodā. Dzērvju bars te izveidojoties vienādā trijstūrī, lai vieglāk (t. i. ar mazāku pretestību) šķeltu gaisu. Trijstūŗa virsotnē lidojošais putns klaigājot biežāk, it kā norādīdams pareizo lidojuma virzienu, uz ko pārējie putni atsaucoties ar savām klaigām, it kā apstiprinādami virziena ieturēšanu. Laiku pa laikam putni no trijstūŗa priekšgala nomainoties ar tiem, kas lido pakaļējās vietās, lai šeit, kur gaisa spiediens mazāks, gūtu relātīvu atpūtu. Šai pašā tipā iederoties arī vilku un mežonīgo suņu bari, izveidoti pārejošam uzbrukuma un aizsardzības vajadzībām. Trešā tipā tiek iekārtotas asociācijas, kuŗās a) individs vairs nav pilnīgi patstāvīgs, jo kopdzīve te paliekoša; b) savstarpīgie pakalpojumi var novest pat pie darba dalīšanas. Piem., zvirbuļi turoties kopā lielākos baros — no 800 līdz 1000 individu. Parastos apstākļos gan katrs pāris būvējot savu ligzdu un esot relātīvi patstāvīgs, bet lielu briesmu brīžos šis relātīvās patstāvības vietā tūliņ stājoties ciešā sakļautībā bara vienībā. Pērtiķu sabiedrības visas iederoties šai trešajā, augstākajā un ciešākajā asociāciju tipā.

Tas, protams, nav jāsaprot tā, ka pērtiķi nevarētu izveidot arī īslaicīgās gadījuma sabiedrības, bet gan — ka pēc savas dzīves pamatlīnijas tie neizbēgami stāv iekšā pastāvīgās kopdzīves formās, un ka minētās gadījuma sabiedrības var būt tikai it kā gadījuma papildinājumi pie vienmēr paliekošām kopdzīves saistībām.

No visa iepriekš par dzīvnieku sabiedrībām teiktā varam, ņemot palīgā arī ēvolūcijas mācību, ar pietiekoši lielu varbūtību teikt, ka cilvēks ar savu sabiedriskumu nav orīģināls, bet gan tikai turpina tās sociālitātes līnijas, kas sākas jau dzīvnieku pasaulē un kas virzienā uz cilvēku, sevišķi pērtiķu pasaulē arī arvien vairāk līdzinājas cilvēku sabiedrībai. Tā tad — cilvēks nekad nav stāvējis ārpus pastāvīgām, ilgstošām kopdzīves formām. Citādi sakot: cilvēku sabiedrība nav radusies no tādu Robinsonu savienojuma, kas pirms tam nekad nav bijuši sabiedrībā, bet gan otrādi: visi Robinsoni, lai cik izolēti tie arī kādreiz dzīvojuši, vai dzīvos, var nākt tikai no kādas sabiedrības.

Sakarā ar to saprotams arī, ka krīt sociālā kontrakta teorija problēmā par cilvēka sabiedrības izcelšanos. Pat vēl vairāk — gribot negribot jāatzīst, ka sabiedrība vispār ne tikai nav patvaļīgs cilvēka darinājums (kā to gan apgalvo sociālā kontrakta teorija), bet ka tā nav arī nepatvaļīgs cilvēka darinājums, jo tā... vīspāri nav cilvēka darinājums: cilvēks, kā homo sapiens, ir saņēmis sabiedriskas dzīves veidu jau savā ēvolūcijas šūpulī, saņēmis kā mantojumu no saviem pirmcilvēciskiem senčiem — no tiem augstākiem dzīvniecības veidiem, no kuŗiem tas ēvolūcijas ceļā kādreiz iztīstījies un kuŗus tas savā vēlākā, specifiski «cilvēciskā» attīstības periodā tik spīdoši pārspējis ar savu kultūru: ar reliģijām, mākslām, morāles sistēmām, tiesībām, zinātnēm, technikām u. t. t., u. t. t.

Ja sabiedrība nav cilvēku darinājums, tas vēl nenozīmē, ka cilvēks to nevarētu pārveidot, iejaucoties tās gaitā: arī paša cilvēka organisms nav viņa darinājums, un tomēr pat to cilvēks var stipri modificēt, piem., tā sauc. fiziskās kultūras ceļā. Citādi sakot: cilvēkam attiecībā uz sabiedrību gan nav bijusi sākotnēja radītāja lomas, bet tam neapšaubāmi bijusi — un būs arvien lielākā mērā — pārradītāja (t. i. pārveidotāja) loma.

Ka visā dzīvības joslā — kā augu, tā dzīvnieku pasaulē — valda brīnišķīga mērķpiemērotība, tas ir nenoliedzams. Cits jautājums ir par to, vai šī mērķpiemērotība ir sākotnēja, no cēlonības neatvasināma, jeb tā ir tikai īpatnējs cēloniskā mēchanisma produkts (kā tas, piem., tiek apgalvots Darvina mācībā, saskaņā ar kuŗu visas lai cik apbrīnojamas dzīvās dabas mērķpiemērotības ir tikai kaila cēloniska procesa, tā sauc. «dabiskās izlases» produkts). Visus dzīvnieku pasaules individus vada sevis un savas sugas saglabāšanas mērķi, bet sociāli dzīvojošos vēl arī tās sociālās grupas saglabāšanas mērķi, kādā šie individi iederas.

Šie mērķi ir doti dzīvnieku instinktos. Ar instinktiem vispār jāsaprot tādas ontoģenetiski (t. i. individa attīstībā) iedzimtas, bet filoģenetiski (t. i. sugas attīstībā) iegūtas dziņas, kas dzīvo būtni stumj tās dzīves mērķu virzienā neatkarīgi no šīs būtnes apziņas un zināšanas par šiem mērķiem. Kamēr izolēti, t. i. ārpus sabiedrības dzīvojošos dzīvniekus vada tikai sevis un sugas saglabāšanas instinkti, sociāli dzīvojošos vada vēl arī sociālās grupas saglabāšanas instinkts, kas arī iezīmē individa sociālās izturēšanās līnijas. (Un līdzīgi tam, kā lielu briesmu gadījumos individa saglabāšanas instinkts var nonākt pretstatā ar sugas saglabāšanas instinktu, piem., kad lauvu mātīte, kas varonīgi cīnījusies ar savu mazuļu nolaupītājiem, beidzot tomēr bēg, tā galīga apdraudējuma brīžos konfliktā var nonākt arī individa paša saglabāšanas instinkts ar sabiedriskās vienības saglabāšanas instinktu. Līdzīgos gadījumos cilvēku pasaulē tad var atskanēt pazīstamais izsauciens: glābjās, kas var!). Kāpēc tāds sociāls instinkts sugas attīstības gaitā izveidojies, lai kā no dzimšanas gatavs kapitāls tiktu nodots individa rīcībā? Spriežot pēc relātīvi lielākās paticamības gan laikam būs jāatzīst, ka noteicošā loma te piederējusi augstāk jau minētai individa nevarībai cīņā par sevis un savas sugas eksistenci. Bet lai kā arī izskaidrotu grupu instinktu rašanos, šo instinktu fakts pie dažiem dzīvnieku veidiem nav noliedzams. Un ar lielu varbūtību var spriest, ka arī pirmatnējās cilvēku sabiedrības ir bijušas sociālo instinktu kopā turētas, un pastāvējušas nevis tā, ka individu apziņa un zināšana ir bijusi kopības mērķa neseja, bet gan grupu instinkti vadījuši individus kopības mērķu virzienā.

Tā tad arī cilvēka sabiedrības izcelšanās izpratnē jāiziet no atzinuma, ka pirmatnējais sabiedriskais saistījums ir instinktu diktēts. Ilgstoši sabiedriskā saistībā dzīvojot, attīstās arī attiecīgs noskaņojums atziņās, jūtās, gribā, t. i. attīstās ārējai sabiedriskai iekārtai atbilstošs iekšējs dvēselisks noskaņojums, par ko autoram jau bijis gadījums sīkāk runāt šī paša žurnāla slejās, sk. «Aizsargs» 1936., 6. b., 408. lpp. u. turpm.).

Cilvēku sabiedrības attīstības gaitā sociālās kopības mērķi no neapzinātās un nezinātās instinktu joslas pakāpeniski paceļas apziņas zināšanā, sakarā

ar ko vēlāk iespējama arī apzināta sabiedrības pārveidošana gribas, t. i. patvaļīgā ceļā. Bet kāpēc tāda sociāla mērķa pacelšanās apziņā notiek?

Ir liela varbūtība domām, ko starp citu aizstāv arī ievērojamais psīchologs Viljams Šterns, ka sākotnēji apziņas dzirkstis uzliesmo tikai tad, kad dzīvības procesu risinājums nonāk konfliktā ar apstākļiem. Apziņai tad sākumā ir tīri bioloģisks uzdevums — palīdzēt konflikta atrisinājumam, un ja tas ir veikts, apziņa atkal izslēdzas un dzīvības procesi risinājas tālāk bez apziņas līdzdalības, kas dzīvības norisēm, tā tad, nav būtiski nepieciešama. Tāpēc arī apziņa sākumā nav vis īstenības objektīvs atspoguļojums, bet gan tikai «dzīves cīņas puses» apgaismojums. Tikai vēlāk, jau relātīvi ilgas attīstības rezultātā, apziņa pamazām atraujas no kalpības tīri bioloģiskiem mērķiem un, no bioloģiski saistītās kļūdama garīga apziņa, var piegriezties tādiem kultūras mērķiem, kā patiesībai (zinātnē), skaistumam (mākslā) u. t. t.

Konflikti, kas apziņā pacēluši taisni sociālos mērķus, acīmredzot bijuši tādi, kas radušies sākotnēji tīri instinktīvi vadītā šo mērķu reālizācijas gaitā. (Te var piezīmēt, ka arī vēl mūsu dienās sabiedrisko mērķu apziņa taisni tad ir visspilgtāka, praktiskās un teorētiskās problēmas par sabiedrību tad visneatvairamākas, kad sabiedriskā dzīvē radušies lieli sarežģījumi. Tāpēc tagadnē, kas tik bagāta milzīgiem, līdzšinējā vēsturē vēl nepiedzīvotiem sabiedriskiem konfliktiem, arī sabiedrības izpratnes un pārveidošanas problēmas ir uzstādītas tik asi, kā vēl nekad. Šai sakarā sk. autora rakstu «Mazliet par sabiedrības izpratnes un sabiedrības veidojuma grūtībām», «Students» 1936., Nr. 3 (240), 51. lpp. u. turpm.)

Apziņā pacelto sociālo mērķu daba sākumā vēl ir neizprotama. Nemākot tos izskaidrot dabiskā ceļā, mēģina tos atvasināt no kādas augstākas, pārdabiskas likumdevējas gribas, kā cilvēkam dotas pavēles jeb normas, un tā jo viegli paceļ tos reliģisku baušļu augstumā. (Cik zīmīga šai ziņā ir Vecās derības mācība par baušļu došanu Mozum uz Sinaja kalna!). Vēl vēlāk jau iepriekš dotie sabiedriskie mērķi ne tikai ir pacelti apziņā, bet tiek arī apzinīgi modificēti. Tā sākās patvaļīga sabiedriskās dzīves normēšana, vienalga vai attiecīgās normas ir nerakstītas vai rakstītas. Sabiedriskā dzīve tā pārslāņojas ar normu apziņu, kas, pamazām pieaugot, var radīt milzīgu «spiedienu». Šis caur apziņu radītais spiediens var sacelt tās anarchiskās tendences, par ko autoram jau bijis gadījums rakstīt šī žurnāla slejās (sk. «Aizsargs» 1936., 6. b., «Sabiedriskā iekārta un sabiedriskais noskaņojums») un kas pilnīgi neiespējams sabiedrībā, ciktāl tā vēl tikai instiktu vadīta, bez normātīvās apziņas virsslāņa.

Sabiedriskās dzīves pirmatnējie veidojumi tā tad visi nepatvaļīgi, kā jau vairākkārt aizrādīts. Un tas attiecas arī uz pirmatnējo cilvēka sabiedrību. Individs šajos veidojumos tiek tā sakot iedzemdēts pirms katra savas gribas lēmuma. Vēlāk sāk uzpeldēt arī patvaļīgi veidojumi, t. i. tādi, kuŗos individs ieslēdzas ar savas gribas brīvo lēmumu. Daži sociologi bija pārliecināti, ka kādreiz visu nepatvaļīgo sabiedrisko formu vietā stāšoties patvaļīgās, brīvās individa pašnoteikšanās ceļā darinātās, un tā kādreiz, kaut arī ļoti tālā nākotnē tikšot reālizēts tas sociālais kontrakts, kas agrāk tik nepareizi ticis attiecināts uz sabiedrības pagātni. Tomēr ir pareizi ticis iebilsts, ka sabiedrisko formu vēsture it nebūt nav tik vienkārša, kā šie sociologi domāja. Nevar teikt, ka pamazām zūd nepatvaļīgās saistības formas un to vietā stājas patvaļīgās vien. Nepielūdzamā vēstures īstenība rāda, ka rodas arī jaunas nepatvaļīgas formas, un ka arī šķietami vispatvaļīgāko pēdējos, parasti neapzinātos pamatos arvien vēl atdusas nepatvaļīgās, dziļi instinktīvās. Cilvēce tā tad it nebūt tik vienmērīgi netuvojas sociālā kontrakta stāvoklim, kas dažiem likās tik neizbēgams un arī tik vērtīgs. Taisni mūsu dienās atkal tiek aizrādīts, ka pārmērīga organiski augušo nepatvaļīgo sociālo formu nomaiņa ar prāta ceļā kombinētām patvaļīgām, nozīmējot bīstamu pāreju no organiskas dzemdēšanas uz mēchanisku konstrukciju arī sabiedriskā joslā, — pāreju, kas varot novest pie vienīgi ciešo, nepatvaļīgo saistījumu galīgas izļodzīšanas un līdz ar to grimšanas sociālās mēchanizācijas chaosā. Tāpēc saprotamas tagadnē tik izplatītās un arvien pieaugošās tendences pēc organiskām dzīves formām. Tāda organiska forma, piemēram, ir arī cilvēku kopdzīve tautas vienībā.

Bailes no sabiedrisko attiecību galīgas mēchanizācijas tomēr ir pārspīlētas, dibinātas nepareizā skatā uz moderno laiku sabiedrību. Pareiza uzskata izveidošanai nepieciešama sekojoša īsa informācija par cilvēku sabiedrisko formu attīstību.

Augstāk jau minētie etnografiski-etnoloģiskie pētījumi pie relātīvi primitīvām tautām rāda, ka jo tālāk atpakaļ cilvēka pagātnē, jo arvien mazāk patvaļīgi veidoto sabiedrisko formāciju. Un vistālāk saskatāmos, tā sakot, relātīvi visprimitīvākos cilvēces laikmetos cilvēks vairs ir tikai sabiedriska bara loceklis, bez savas īpatnējas, viņam kā individam piemītošas sejas. Noteicošais viscaur ir grupai tipiskais. Pirmatnējā cilvēka domāšanā valda nevis viņa personīgie, bet gan «vispārīgie» uzskati. Viņš nerūpējas par šo uzskatu pārbaudīšanu prāta kritikas ceļā, bet tikai par to saskaņu ar visā grupā valdošiem uzskatiem. Tādi vispārīgi uzskati tad kā svēts, neskaŗams mantojums tiek pārdoti no vienas paaudzes otrā un dažreiz paliek nemainīgi pat gadu tūkstošu ilgumā. Vai tam, kas iedrošinātos to skart! Bet tāda laikmeta cilvēkam vēl nemaz arī nav kaut cik manāmas tendences šos uzskatus nomainīt, jo viņš vēl nemaz nav «individs» tādā nozīmē, ka viņš būtu (un to arī apzinātos) vienreizējs, neatkārtojams, no visiem citiem atšķirīgs.

Varētu teikt arī tā, ka tāda cilvēka domāšana vēl nav teorētiska: tā netiecas pēc saskaņas ar domu objektiem, bet gan — ar grupā valdošiem uzskatiem. Arī jūtu dzīvē noteicējs ir tas, kādas sabiedrībā valda jūtas pret citām sabiedriskām grupām, pret atsevišķu cilvēku, pret visu dzīvo un nedzīvo, citādi sakot: arī jūtu noteicējs ir grupai raksturīgais tips. Pie tam šīm jūtām ir arī vadītāja loma attiecībā uz domāšanu. Tāpat viscaur grupas tipa varā ir pirmatnējā cilvēka griba. Pat primitīvais grupas vadonis vēl neapzinās sevi kā no citiem atšķirīgu un šai ziņā «individuētu». Kā savos, tā arī citu uzskatos viņš ir tikai viņam pāri stāvošas kopības gribas paudējs, un taisni kā tādam viņam tik neaprobežoti paklausa, jo paklausība te vēl pilnīgi nepersonīga. Kop-

savilkuma sakot: pirmatnējā cilvēku sabiedrībā vēl nav individu kā atšķirīgu es - centru, bet gan ir tikai grupas eksemplāri, kuŗu neapšaubāmi pastāvošās izšķirības tomēr pilnīgi zūd vispārīgā tip'skuma varenības gaismā. Pirmatnējā sabiedrībā tāpēc arī liela iekšēja viengabalainība: te nav sabiedrībai iekšēju plaisu, līdzīgi tam, ka nav kaut cik svarīgu konfliktu starp rokām un kājām u. c. organiem viena un tā paša organisma robežās. Tas nenozīmē, ka tādos apstākļos nekādu sociālu konfliktu nav. Taisni otrādi: dažreiz tie ir ļoti nikni, bet norisinās tie tikai starp atsevišķām grupām, tie ir tā tad ārēji konflikti. Tāpēc saprotams, ka, lai gan tādā sabiedrībā nav šķiru cīņu, nav pilsoņu kaŗu u. tml. iekšēju konfliktu, kuŗu sāpīgums tik bieži ticis un vēl tiek izbaudīts modernos laikos, primitīvās sabiedrības bieži vien ir tik asos ārējos konfliktos, ka viena nesaudzīgi izbeidz otras eksistenci, nereti visus tās locekļus fiziski iznīcinot un pat . . . apēdot, kā tas ir pie cilvēkēdējiem. (Nesen kāds laikraksts ziņoja, ka angļu antropologs Dr. Emersvils savu desmit gadu ilgo pētījumu rezultātā esot noskaidrojis, ka uz zemes lodes vēl dzīvojot vesels miljons cilvēkēdēju, kuŗu vairums mītot Afrikas vidienā un Austrālijas salās. Ja šis ziņojums atbilstu īstenībai, tad, ievērojot arī, ka apēsti parasti tiek tikai citu grupu locekļi, varētu spriest par to, kāda loma ir minētā veida sociāliem konfliktiem pat vēl mūsu dienās).

Kādā ceļā no grupas eksemplāriem izveidojušies individi kā atšķirīgi subjekti ar katram īpatnēju esapziņu, uz to galīgi drošu atbildi dot nevar. Daži pētnieki domā, ka noteicošais moments te bijusi darba dalīšana, kas, iestumdama individus atšķirīgos darbu veidos un ilgstoši tos tajos turēdama, pamazām novedusi pie izšķirībām arī sākotnēji tik vienādīgos grupas eksemplāros.. Bet neatkarīgi no tā, kādi cēloņi minētam procesam arī bijuši, pats šī procesa fakts ir neapstrīdams.

Lai cik tālu arī ietu individa emancipācija no viņu aptveŗošas sabiedriskās grupas, savos pamatos tas vienmēr paliks atkarīgs no divām varām — vienas garīgas, otras zemgarīgas, kuŗu nesējas ir sociālas grupas.

Augstāk jau tika aprādīts, ka zināmā attīstības augstumā apziņa var atrauties no kalpošanas kaili bioloģiskiem mērķiem un piegriezties tādiem, kā, piem., patiesībai (zinātnē), skaistumam (mākslā) u. t. t. Tiklīdz tas notiek, caur apziņu cilvēka eksistencē ielaužas cita, pārbioloģiska likumība, proti, patiesības, skaistuma, labuma u. c. tā saucamo ideālo joslu likumība, sakarā ar ko tad arī izveidojas tā sauc. objektīvais gars — zinātnes, mākslas, morāles sistēmas u. tml., kas neizkūst atsevišķa individa dvēseles dzīvē. Rodas īpatnējs spraigums starp minēto ideālo likumību no vienas un bioloģisko no otras puses, kas var novest pat pie bioloģisko dzīves pamatu apdraudējuma un radīt tādas pārspīlētas mācības, kāda ir tā sauc. dekadences teorija, saskaņā ar kuŗu gars ir parazīts, kas saēd un pat galīgi apdraud dzīves plūdumu (sīkāk par šo teoriju sk. autora grāmatā «Tagadnes problēmas», I, II vai III izd. lpp. 18 — 21). Līdz ar to, ka apziņa ieslēdzas patiesības, skaistuma un taml. tā saucamo garīgo vērtību joslās, tās kļūst organizējoši faktori nevien individa psīchē, izveidojot viņā tā sauc. garīgo apziņu, bet tāpat arī organizējoši faktori sabiedrībā. Kultūras cilvēka sabiedrība tāpēc ir arī objektīvā gara caurausta un organizēta. Šis zināmās sabiedriskās robežās un zināmā laikā valdošais objektīvais gars ir tā dzīvā garīgā vide, kas garīgo individu apņem un nes, vide, kas izpaužas tādos pārindividuālos garīgos veidojumos, kā valdošos zinātniskos, mākslinieciskos, tiesiskos, tikumiskos u. c. uzskatos, valdošā gaumē, valdošās izjūtās u. t. t. Pat garīgi visaugstākais un orīģinālākais individs nav absolūti, bet vienmēr tikai relātīvi patstāvīgs: augdams laukā kā no auglīgas zemes, no viņa laikmetā un vietā valdošā garīguma, viņš ir spējīgs to ne tikai pasīvi sevī uzņemt, bet arī aktīvi tajā līdzdarboties, un viņa sasniegumi tad atkal grimst šajā vidē, kļūdami par vispārīgu mantojumu, kamēr tiem, kas nav garīgi radītāji, vislabākā gadījumā jāaprobežojas tikai ar pasīvu ieskaņošanos viņu garīgā vidē.

Līdz ar to, ka sabiedrība kļūst garīgu spēku caurstrāvota, tā tomēr nezaudē savus dziļākos, bioloģiskos pamatus, pārņemtus, kā redzējām, no dzīvnieku pasaules. Taisni otrādi: līdzīgi tam, kā pat visgarīgākais individs nevar pilnīgi atteikties no savu tīri bioloģisku prasību apmierināšanas (baŗošanās, fiziskām kustībām un taml.), tā arī visizsmalcinātākā kultūras sabiedrība iespējama tikai tiktāl, cik zem visiem garīgiem pārindividuāliem spēkiem vēl saglabājas sākotnējie bioloģiski pārindividuālie, kas tad arī ir augstāk minētā zemgarīgā pārindividuālā vara. Kā kultūra vispār neiznīcina sākotnējos spēkus, bet gan tos lielā mērā «sublimē», kalpinot augstākiem, garīgiem mērķiem, tā arī kultūras sabiedrība neizskauž bioloģiskos sabiedrošanās faktorus, bet liek tiem atmirdzēt līdz nepazīstamībai pārveidotā, gara vērtībām apstarotā formā.

Lielu, bīstamu dzīves konfliktu gadījumos notiek tas, ka kultūras veidolu spožā garīguma apmetumā rodās plaisas un cauri tām rēgojas pirmskultūrālo laikmetu veidoli. Arī kultūras sabiedrībā tad piepeši uzpeld parādības, kas sabiedrības rašanās un uzbūves neizpratējiem var likties tik dīvainas un nepazīstamas, kamēr izpratējam tās šķiet ļoti saprotamas un pazīstamas: cauri kultūras sabiedrisko formāciju plaisām tad saskatāmas pirmatnēja sabiedriskuma līnijas, kas kultūras cilvēkam var likties tik baigas, pat drausmīgas. Tāpēc nav jābrīnās, ka pat viskultūrālākā sabiedrība, savas eksistences pamatos dziļi apdraudēta, var īsā laikā pārveidoties līdz nepazīstamībai un risināties formās, kas šķita reiz uz visiem laikiem nodotas esam vēstures, aizvēstures un ēvolūcijas mācības archīvos. Normālos laikos dziļi nosprostotie, pirmatnēji stichiskie spēki tad uzpeld virspusē un, tā kā kultūras garīgie sasniegumi tomēr pilnīgi vairs nevar tikt nokratīti, rodas īpatnēja divsejības deja, kuŗā viens otrs jau saskata cilvēces kultūras galīgas bojā ejas vēstījumu, bet kas īstenībā gan laikam nozīmē tikai pāreju, lai cik arī sāpīgu, uz jaunu laikmetu.

Visrevolūcionārākā technika, kas rada visnebijušākos brīnumus, var to veikt tikai tādā ceļā, ka tā savos aprēķinos godbijīgi respektē dabas likumus, jo katra šo likumu neievērošana apdraudētu lai cik grandiozi konstruēto plānu reālizāciju. Tāpat arī visradikālākām sabiedrības pārbūves tendencēm jā-

vadās no sabiedrības uzbūves un attīstības ieskatījumiem. Ka šī uzbūve un attīstība nav vis cilvēka patvaļīgas gribas darinājums vien, bet gan pirmā kārtā organiskas tapšanas rezultāts, kam patvaļīgi darinātais var pievienoties tikai kā virsslānis, to taisni mūsu dienās arvien biežāk apgalvo daudzi pat radikālākie sabiedrības pārveidotāji. Savu lomu tie tāpēc neredz vis nākotnes mēchaniskā konstruēšanā, bet gan nākotnes organiski topošo dzemdību palīdzībā. Ar to tagadnes sociālo reformu laikmets, kas pēc sava radikālisma tik ļoti atgādina Franču revolūciju, ļoti asi no tās arī atšķiŗas, jo šī revolūcija gribēja pārveidot sabiedrību nevis izlietojot tās organiskās augšanas likumības, bet gan atsakoties no visa vēsturiski-organiski augušā par labu ar prāta līdzekļiem konstruētam.

E. Blanks

XIX gadu simta latviešu garīgie vadoņi

Aleksandrs Vēbers.

Jau no tautiskās atmodas sākuma, no Valdemāra Tērbatas „latviešu vakariem" tautiskie centieni visdzīvāko atbalsi atrada latvju studentos, kuŗi bija kultūrāli sagatavoti pilnīgi uzņemt kustības sociālo un nacionālo saturu, pretim citiem, kas sajuta gan jaunlatviešu labos nodomus, bet nesaprata, ko nozīmē šī „latvju tautas labāka, gaišāka nākamība". Šo latvju tautisko studentu-ideālistu priekšgalā stāvēja Aleksandrs Vēbers.

Tautiskās kustības vadoņi visi ir strādājuši latvju jaunā nacionālā avīžniecībā kā publicisti, viens vairāk, otrs mazāk, jo avīžniecība bija labākais līdzeklis ierosināt un sajūsmināt tautu nacionāliem ideāliem. Bet viņi tomēr nav uzlūkojami par profesionāliem publicistiem, jo avīžniecība tiem nebija galvenā nodarbošanās. Aleksandrs Vēbers šai ziņā no pēdējiem atšķīrās. Viņš ir pirmā kārtā avīžnieks, avīžniecībai viņš ziedojis sava mūža lielāko daļu un tā ir viņa darbības centrā. Aleksandra Vēbera vairāk kā trīsdesmit gadus lielā publicista darbība caur tautiskās kustības uzplūdu un atplūdu laikiem — ir kā maza minētā laikmeta latvju sadzīves un kultūras vēsture, kurā viņš bija aktīvs līdzcīnītājs.

Atskaitot pašus pirmos Vēbera rakstus, kuŗus viņš rakstījis ģimnazista gados, tas parādās latvju avīžniecībā kā Kronvalda ideju sajūsmināts cīnītājs. Pēdējā iespaids uz Vēbera publicisko darbību, sevišķi viņa pirmā laikā, ir ļoti liels. To viņš pats atzīst, tāpat kā Kronvalds, kas nosauca Vēberi par savu cīņas biedri.

Vēbers jau savas avīžniecības darbības sākumā — 1869. g. „Baltijas Vēstnesī", turpina Alunāna iesākto latviešu vēstures ideālizēšanu. Pēc viņa paša liecības, tas agrās jaunības gados smēlis savus pirmos uzskatus par mūsu vēsturi no Otto f. Rūtenberga rakstiem. Gandrīz burtiski viņš raksta Alunāna garā, ka latvju valoda ir „tik jauka, skaidra, pilnīga un bagāta, ka var līdzināties seno grieķu un latīņu valodām", „ka senie latvieši, leiši un prūši nemaz nebija mežoņu tautas, kā daži vācu bruņinieku vēsturnieki daudzina, gribēdami aizstāvēt bruņinieku varas darbus. Bet viņi bija aizsnieguši labu kultūras pakāpi. Zemkopība tiem stāvēja augstā godā. Ar uzticību un apdomīgu prātu tie ražoja dažādus augļus no neauglīgas zemes. Laba un tasnīga valdība ikkatram deva iespaidu un drošību... Kad vācu bruņinieki atnāca uz šejieni, tad dzimis latvietis bija pats pirmais kas, pieņemdams kristīgo ticību, tik skaidri un plaši aprakstīja bruņinieku valsts dibināšanu, kā rets kāds vēsturnieks tanīs laikos."

Juris Alunāns savos vēsturiskos apcerējumos vēl noturējās it kā zinātniskās robežās un, lai gan dzejnieks, tos pasargāja no dzejiskas fantazijas, atstādams līdz ar to bagātu vielu septiņdesmito un astoņdesmito gadu dzejnieku paaudzei. Vebers rīkojās taisni otrādi. Nebūdams dzejnieks (lai gan dzejojis viņš ir), viņš latvju vēsturi attēlo kā skaistu dzejisku senātnes teiku un šīs vēstures dzīvos lieciniekus, veclaiku svētbirzes, tas uzaicina sargāt un neizpostīt, jo Romovas birzes postīšana esot sarāvusi garīgās saites, kas savienoja visas latvju tautas, kādēļ tās nevarēja vēlāk turēties pretim vācu iekaŗotājiem. No šiem vēsturiskiem uzskatiem Vēbers netaisa tik drošus slēdzie-

nus par visu latviešu — leišu cilšu apvienošanu, kā Kronvalds. Viņš cīnās par Vidzemes un Kurzemes latvju apvienošanu, kas vienodamies valodā un tautībā, klausot tam pašam garam, kas savienojis Italiju ar Vāciju, darījis tās stipras un lielas, un kas modinājis Krieviju. Viņš ieteic arī pieņemt latvju rakstībā latīņu burtus, lai latgaļi nebūtu gluži atšķirti no citiem tautas brāļiem.

Vēbera radniecība ar Kronvaldu visgaišāki redzama viņa rakstos par latvju skolu un valodas tiesībām. Še Vēbers ar savu temperāmentu un polītiķa dāvanām godam sacenšas ar Kronvaldu. Viņa raksti par šiem jautājumiem „Baltijas Vēstneša“ pirmos gadu gājumos ir labākie, kādi šai laikmetā rakstīti. Viņam vajadzēja aizstāvēt latvju nacionālās izglītības vispārīgos principus, latvju augstākās skolas un latvju skolotāju vispārīgās konferences, pret kuŗām tad uzstājās garīdznieki, baidīdamies pazaudēt savu iespaidu skolās. Vēbers, līdzīgi pārējiem laikmeta vadoņiem, aizstāvēja skolu emancipāciju no baznīcas, lai gan ne pilnīgu garīgu saišu pārtraukšanu starp tām. Vēbera apziņā baznīcai un skolai, tautībai un ticībai bija kopīgas intereses, kuŗu dēļ naids viņu starpā neesot vēlams. Baznīcai un skolai vajagot saistīties ne valdības varā, bet draudzības garā.

Vēbers pirmais sludina latvju šķiršanu no igauņiem skolu lietās, jo Vidzemes skolu pārvalde, skolotāju konferences un skolotāju seminārs latviešiem bija kopīgi ar igauņiem, un cenšas apvienot valodas un tautības ziņā visus latviešus. Vēbera ideja par latviešu atdalīšanos no igauņiem, par Latvijas un Igaunijas robežas novilkšanu nacionālās izglītības veicināšanas labā bija ne mazāk svarīga latvju nacionālipolītiskās ideoloģijas attīstībā, kā Valdemāra uzsāktā emancipācija no vāciešiem un Kronvalda latvju cilšu apvienošanas ideja. Astoņdesmito gadu sākumā Vēbera domu papildināja un noveda līdz tālākai konsekvencei igauņi iesniegumā caram, prasīdami pilnīgu Vidzemes administrātīvu dalīšanu, kam kopbalsīgi piekrita latvju nacionālie vadoņi.

Vēbers stāv Kronvalda iespaidā arī ētisko ideālu ziņā. Krietnus tikumus un Tēvijas mīlestību viņš tura par tautas godu un pamatu. Bet Vēbers līdzi laika straumei pāriet no Kronvalda ētiskiem, nacionālās skolas un vēstures jautājumiem vairāk uz cīņu par vietējās pašvaldības reformu, kas sevišķi asi nostājas septiņdesmito gadu beigās un astoņdesmito gadu sākumā. Viņš neatstāja latvju valodas, etnografijas un zinātnes jautājumus, bet galvenās cīņas šai laikā norisinājās ap Baltijas pašvaldību. Vēbera stāvoklis še pilnīgi atšķiŗas no pārējiem tautiskās kustības ideologiem. Jautājums bija nostādīts tā: par reformētu landtāgu, vai par krievu zemsti? Fr. Veinbergs savā pirmā latviešu dienas avīzē „Rīgas Lapa“ aizstāvēja landtāgu un līdzi viņam arī B. Dīriķa „Baltijas Vēstnesis“ un citi ievērojamākie tautiskie darbinieki. Par zemsti aiz taktiskiem aprēķiniem iestājās Vēbers savā „Balsī“ un Māteru Juris „Baltijas Zemkopī“. Vēbers domāja loģiski. Viņš teica: visa līdzšinējā krievu polītika gājusi uz zemes savādību iznīcināšanu, tuvodama Baltiju pārējai krievu zemei, bet ne uz zemes īpatnību veicināšanu. Tādēļ vislabākie panākumi gaidāmi tai reformai, kas tuvina Baltiju Krievijai, t. i. krieviskai zemstei. Ja ievērojam vēlākos notikumus, tad Latvija nedabūja ne landtāgu reformas, nedz arī zemstes pašvaldības, bet vienīgi pārkrievošanās spaidus, tad jāatzīst, ka Vēbera polītika, lai gan uz pareiziem taktiskiem aprēķiniem dibināta, tomēr bijusi tuvredzīgāka par to, kas aizstāvēja zemes autonomo satversmi un pretojās viņas iznīcināšanai. Šai ziņā nav arī no liela svara praktiskie panākumi vienai vai otrai polītikai, jo Baltijas autonomiju latvju vadoņi diezin vai varētu pasargāt no iznīcināšanas, kaut arī to enerģiski aizstāvētu. Bet mūsu sadzīves ideāli un sabiedrības doma še dabūja nepareizu virzienu, kas attālināja latvju tautu un intelliģenci no nacionāliem mērķiem un veicināja latvju tuvošanos krieviem, t. i. nāvei. Šai nacionāli polītiskā ziņā Kronvalda pēcnācējs Vēbers atgriežas atpakaļ pie Valdemāra. Teicami ievadītā latvju tautas emancipācija no vāciem, kuŗu pats Vēbers attīstīja tālāk attiecībā uz igauņiem, Kronvalda latvju cilšu apvienošanas idejas apgaŗota, nedabū savu piepildījumu pilnīgā latvju tautas emancipācijā (no krieviem), bet Vēbers pat izdzēš jau tā šauro robežas līniju, kas vēl bija palikusi starp Latviju un Krieviju no tautiskās atmodas sākuma. Latvju tautiskās kustības spēks izauga no cīņas pret vāciešiem, tās nespēks — no brāļošanās ar krieviem. Robeža starp latvju un krievu tautām nebija vilkta ne polītiskā, nedz nacionāli-tiesiskā ziņā un to nevilka arī vēlāk. Pat savas avīzes nosaukumu „Balss“, Vēbers ņēma no krievu avīzes „Golos“, lai ciešāki pastrīpotu latvju un krievu saites. Kad pašam Vēberam vēlāk vajadzēja izcīnīt karstas cīņas, lai pasargātu latvju tautu no pareizticības uzspiešanas, latvju rakstību no krievu burtiem un visu latvju zemi no krieviskiem spaidiem un nicināšanas, tad tas bija viņa un citu vadoņu iepriekšējās polītikas augļi. Gods Vēberam, ka viņš to drīkstēja darīt ar visu savu pārliecību un ideālisma spēku, pretim B. Dīriķa «Baltijas Vēstnesim», kas nedrīkstēja pretoties pārkrievošanai, vismaz tādā mērā nē, kā to vajadzēja. Galvenais tomēr bija ne praktiskie panākumi, bet latvju nacionālā ideoloģija, kas dabūja virzienu uz vairākiem gadu desmitiem, jeb pareizāki, kuŗai virzienu deva jau Valdemārs, bet Vēbers — jaunu sparu. Vēbers, līdzīgi pārējiem tautiskās kustības ideālistiem, turēja arī citus par tikpat ideāliem. kādēļ viņam vēlāk bija jāpiedzīvo rūgti pārbaudījumi.

Vēbers savā latviešu un krievu tautu robežu nivelēšanas darbā atrod pamatojumu Fr. Veinberga brošūrā par latviešu un leišu vēsturi. Viņš atstāsta un piekrīt autora domām, ka leiši ar savu stipro valsti apturējuši vāciešu varas izplatīšanu tālāk uz austrumiem pret slaviem. Šī loma — kultūras cīņā attīstīt savu tautību kā pretspēku vācietībai un kā aizsargu krievu valstij, tagad ziemeļos piekrītot latviešiem. Tādā ceļā latvju tautas nozīmi arvien vairāk sāka iztulkot no krievu valsts interešu viedokļa. Lai gan viņi starp abām tautām redzēja lielāko interešu solidāritāti, kas nebūt neizslēdz latvju tautas nacionālo attīstību, šo pēdējo kalpina un padod svešiem mērķiem.

Aleksandrs Vēbers dzimis 1848. gada 18. novembrī Rucavas draudzes Kaķīšu muižā, kā vācu tautības vecāku pirmais dēls. 1856. g. viņa tēvs — kroņa mērnieks, pārgāja uz Liepāju, kur sāka mērīt Liepājas dzelzceļu līnijas. Še Aleksandrs apmeklē kādu privātskolu un vēlāk četrklasīgu apriņķa skolu. No Liepājas Vēbera vecāki pāriet uz dzīvi Viļņā, kur dēls apmeklē vācu baznīcas skolu un vienu gadu —

ģimnaziju. Viļņā jaunais Vēbers uzņem iespaidus no poļu un leišu nacionālās kustības, kas sešdesmito gadu sākumā izpaudās asiņainos nemieros, tā sauktajā poļu dumpī. Leišu teiksmainā vēsture modināja jaunajā ideālistā interesi leišu valodai, tautai un tai radniecīgai latvju tautai, kuŗai vēlāk tas ziedoja savu mūža darbu, atsacīdamies pats no savas tautības. No Viļņas Vēbera vecāki atgriežas uz Jelgavu un sūta Aleksandru Jelgavas ģimnazijā. Vēbers še iepazīstas ar Alunāna ģimeni, kuŗa atstājusi lielu iespaidu uz viņa tālāko garīgo attīstību. Tas bija „Pēterburgas Avīžu“ laiks, kas bagāti atbalsojās Alunāna ģimenē. Še Vēbers dabūja ierosmi mācīties latvju valodu un pacelt latvju tautu uz augstāka tiesiskā un materiālā līmeņa. Viņš sajūsminās par latviešu — leišu vēsturi un apņēmās strādāt latvju tautas labā. Vēbers pats par šo laiku (1866.—1867.) vēlāk rakstīja: četri jaunekļi Jelgavā, ģimnazijas skolēni, sanāca kopā, norunādami savā starpā mācīties latviešu valodu un iepazīties ar latviešu gara mantām: Krišjānis Kalniņš, Pļavnieku Pāvuls, Šlēziņu Andrējs un Vēberu Zanders. Iededzies priekš latviešu tautas lietas, drīz pārliecinājos, ka latviešu vajadzības un labumi ikreizes nesakrīt ar to, ko šejienes vācieši atzīst un dēvē par savām interesēm, bet dažreiz pat diezgan cieši sadūrās ar tām. Tādā sadursmē arvien esmu stājies latviešu pusē, lai gan dažreiz tas man nācās ļoti grūti un darīja sirdssāpes... Kad nu mana sirds mani vilka latviešu pusē, un kad mans prāts mācīja, ka tur meklējama taisnība, tad nekaunējos droši un stingri stāties latviešu pusē. Tur es piederēju ar sirdi un pārliecību.“

Jelgavas ģimnazistu pulciņš stāvēja „Pēterburgas Avīžu“ iespaidā un uzturēja sakarus ar Valdemāru Maskavā (1867.). Valdemāra iespaids uz Vēberi ir jūtams jau viņa pirmā rakstā par jūrniecību „Mājas Viesī“. Kad sāka iznākt „Baltijas Vēstnesis“, Vēbers raksta tanī par latvju vēstures jautājumiem. 1869. gada beigās Vēbers pabeidz Jelgavas ģimnaziju un 1870. g. janvārī iestājās Tērbatas ūniversitātes vēstures nodaļā. Tērbatā viņš iepazinās ar Kronvalda Ati, kuŗa iespaids uz Vēberi, sevišķi viņa avīžnieka darbības tuvākos gados, bija ļoti liels. Viņš ņem dalību Kronvalda «latviešu vakaros», ar kuŗiem 1882. g. izceļas „Letonijas“ korporācija. No Tērbatas Vēbers pāriet uz Pēterburgas ūniversitātes vēstures nodaļu. Pēterburgā viņš piedalās atkal latviešu studentu pulciņā. No Pēterburgas Vēbers pastāvīgi rakstīja korespondences „Baltijas Vēstnesī“ par latvju tautas vēsturi, latvju valodas tiesībām skolās un pašvaldībā, par ortografijas pārlabojumiem, politiskiem dienas jautājumiem, augstākām latvju skolām, par avīžniecības nozīmi u. c. 1871. gada decembrī Vēbers pārtrauc studijas un iestājas „Baltijas Vēstneša“ redakcijā. Pēc pusgada viņš izstājas no tās dēļ domu starpībām ar B. Dīriķi. 1872. g. janvārī pārceļas atkal uz Pēterburgas ūniversitātes juridisko nodaļu. Vasarā viņš piedalās pirmos vispārīgos latviešu dziesmu svētkos kā vadonis latvju studentiem, kas no visām augstskolām bija ieradušies dziesmu svētkos par goda kārtībniekiem. 1876. g. Vēbers pabeidz studijas kā tieslietu kandidāts un pārbrauc dzimtenē. Viņu ievēlēja par priekšnieku Kurzemes brīvības svētku komitejā, kas 1871. g. nodibinājās Jelgavā par piemiņu 50 gadu dzimtsbūšanas atcelšanai Kurzemē. No šīs tautas svētku komitejas vēlāk izcēlās Jelgavas latviešu biedrība. No Jelgavas Vēbers drīzi vien pārnāk uz dzīvi Rīgā un paliek par „hoftiesas un rātes“ advokātu. Viņš ņem dzīvu dalību Rīgas latviešu biedrībā un darbojas zinību komisijā, blakus K. Kalniņam, Fr. Veinberģim un B. Dīriķim.

Gribēdams būt patstāvīgs savā avīžnieka darbībā, Vēbers 1878. g. sāka izdot nedēļas laikrakstu „Balss“, kuŗai tas veselus 25 gadus bija redaktors. Kā zinību komisijas priekšnieks, viņš bija latvju valodas, etnografijas un literātūras pētījumu vadītājs. Viņš izstrādāja tā saukto jauno ortografiju, lika pirmos pamatus mūzejam, bibliotēkai un zinību komisijas vasaras sapulcēm. Pēc B. Dīriķa nāves 1892. g. Vēbers uzņēmās līdz 1896. g. „Baltijas Vēstneša“ vadību. Asās cīņas ar jaunstrāvniekiem viņu atstumj no avīžniecības. Pēc 1905. g. revolūcijas Vēbers dodas uz Vāciju un saraksta grāmatu par prūšu un poļu divtūkstoši gadu robežu cīņām („Preussen und Polen“, München, 1907.), izlietodams šai grāmatai latviešu vēsturei nodomātos materiālus. Vēbers mira 1910. gada 16. aprīlī pie Reinas. Viņa pelnus pārveda dzimtenē tā paša gada 28. jūlijā, t. i. tai dienā, kad svinēja Tannenbergas kaujas 500 gadu piemiņu slāvu un baltu cilšu uzvarai pār ģermāņiem.

Pulkvedis P. Baško

Lidmašīna

«Aizsargā» jau bija izdevība taustīt lidmašīnu patiesā darba laukā — mākoņos, miglā, bumbmešanā, izlūkošanā ... pat mazliet ieskatīties tās vēsturē un apskatīt tās iespējas nākotnē, kur vēl valda bezgalīgas pretrunas. Še es gribētu pieskārties tās ķermenim, aplūkot tās reālās formas. Tā garlaicīga lieta, bet tomēr nebūtu slikti mazliet tuvāk iepazīties ar mūsdienu brīnumputnu, aptaustīt tā kaulus, spalvas, spārnus, kājas, asti. Lidmašīnai piemīt tie paši locekļi, kādi piemīt vistai, ērglim. Es nemocīšu lasītāju ar gaŗumiem, platumiem, augstumiem, nosaukumu simtiem, — lai to visu grauž lidoņi.

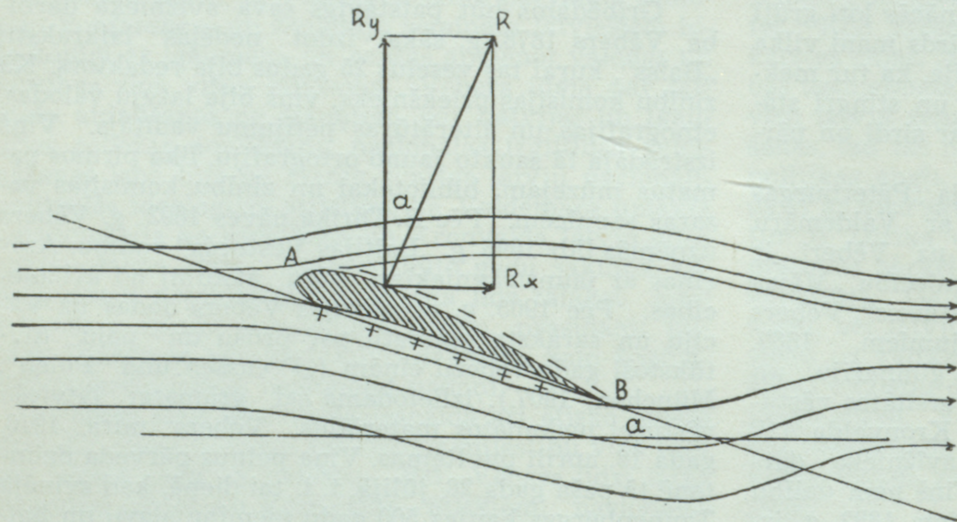
Kāpēc lidmašīna turas gaisā? Tas būtu pirmais jautājums, kas saista mūsu uzmanību un uz šo jautājumu mēģināsim dot atbildi. Aviācijas vēsturiskā gaitā putna lidojums neskaitāmas reizes tika cilāts, apskatīts no visām pusēm un precīzi, matēmatiski atrisināts. Tikko putna lidojuma principu mēģināja ietērpt mēchaniskās formās, — mākslīgais putns negribēja celties gaisā. Kaut kādā ceļā pacelts gaisā, tas gāzās lejā, šķīda un līdz ar to lūza lidoņa kājas, rokas, rības ... Mēs nevaram, pat negribam saprast pagātnes sapņus. Mums šķiet, ka mūsu senču prāts patiesībā ir bijis pārāk viegls un tikai tāpēc līdz XX gadu simtenim netika atrisināta tik vienkārša ideja, kāda ir lidošana.

Ne tikai putna lidojums, slīdēšana, bet arī vējš no mūža gala rādīja lidošanas īsto ceļu. Vējš dzen būrenieku no ostas ostā, kādreiz trakojošās jūŗas viļņi svaida kā spalviņu smagi piekŗauto kuģi un svaida līdz tam laikam, kamēr kuģis neaiziet bojā. Tur vējš gāž vecas egles, lauž ozolus un priedes, tur norauj jumtu, tur sadragā ēku ... Šīs parādības tik pat vecas, cik vecs lidojošais putns, cik veca cilvēce ...

Pamēģiniet stiprā vējā, tā piemēram, kad tas lauž kokus, iet pa vējam. Nezināms spēks ar varu jūs stums uz

priekšu. Jūs nebūsiet spējīgi savaldīt kājas un iespējams, ka jūsu gājiens izbeigsies ar deguna dauzīšanu. Pamēģiniet skriet vējam pretim. Tas pats spēks, pretēji jūsu viskarstākai gribai ātri tikt uz priekšu, nežēlīgi bremzēs jūsu gaitu. Bet ja tādā vējā, paņēmuši divus vecmātes lietus sargus rokās, jūs mēģināsiet kustēties, tad pilnīgi iespējams, ka pazaudēsiet zemi zem kājām. Tās ir vienkāršas, ikdienišķas parādības. Vēja drausmu darbi ir nekas cits, kā gaisa pretestība, kas, vienkārši runājot, ir tā neredzamā tauva, kas tur lidmašīnu gaisā.

Istabā, kur nav nekāda vēja, ātri vicinot papīra loksni, mēs redzam, ka kāds spēks to loka. Vicinot finiera, kartona lielāku loksni, mēs jau jūtam, ka kāds spēks bremzē loksnes kustību un jo ātrāk vicināsim, jo lielāka bremze būs. Velosipeda, auto braucējs sevišķi labi jūt neredzamo spēku iedarbību. To viņš vienkārši sauc par vēju, lai gan kustības ātrumam samazinājoties «vējš» paliek lēnāks un kustībai izbeidzoties, arī «vējš» izbeidzas. Tā tad gluži vienalga, vai nekustošam ķermenim plūst pretim gaiss, vai ķermenis kustas gaisā: abos gadījumos ķermenis sastop gaisa pretestību, kas kustības ātrumam pieaugot arī pieaug. Lai gan automobilis, vilciens, laiva pārvar gaisa pretestību, tomēr to dzinējspēka galvenais uzdevums ir berzes pārvarēšana. Turpretim lidmašīnas dzinējspēka — skrūves - motora — uzdevums ir radīt un pārvarēt gaisa pretestību.

1. zīm.

Iedomāsimies kādu ķermeni — lidmašīnas spārnu. Kas notiks tam kustoties gaisā? Gaisa daļiņas, sastopot AB, novirzīsies no taisnām līnijām. Tās, kas ies gar ķermeņa ielocīto virsmu, spiedīs ķermeni uz augšu. Tās, kas ies gar izlocīto virsmu, radot gaisa retinājumu, sūks ķermeni uz augšu. Še darbosies ļoti daudz mazu spēku, bet visi kopā dos jau kādu jūtamu spēku R. Tā būtu ķermeņa pretestība, gluži tāda pat, kādu jūt auto braucējs. Sadalīsim šo spēku divos spēkos - komponentos. Līmeniskais spēks — Rx — bremzē kustību, cenšas ķermeni virzīt atpakaļ un tāpēc to sauc par kaitīgu pretestību. Vertikālais spēks — Ry — ceļ ķermeni uz augšu, tā būtu derīga pretestība — celtspēja. Mazliet atceroties matemātiku, varam teikt, ka

$$Rx = R\sin a, \quad Ry = R\cos a.$$

Pašu pretestību izteic šāda formula:

$$R = KSV^2 = KSVV.$$

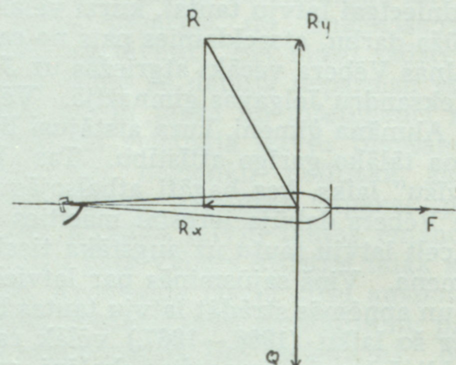
Ar pirmām divām formulām, iespējams, ka ne katrs no mums tiks galā, bet pēdējo mēģināsim uzvarēt pat bez matēmatikas palīdzības. K ir pretestības koeficients, to atrod izmēģinājumu ceļā. Grūti iedomāties laivas, kuģa tādu ārējo formu, kas atgādinātu māju vai kasti. Kasti vieglāk būvēt nekā laivu, tomēr tikai bērni mēģina šķelt ūdeni kastē. Mūsdienu modernie automobiļi, tramvaju vagoni, lokomotīves zaudē taisnās, stūrainās formas. Zivīm, putniem ārējo formu veido daba. Lietus lāse, savā ceļā sastopot gaisa pretestību, pieņem pilienveidīgu formu, jo tā dod vismazāko pretestību. Nedzīviem ķermeņiem ārējo formu veido cilvēks. Mēģinājumos noskaidro, kāda ārējā forma dod mazako pretestību. Katrai formai ir savs pretestības koeficients. Arī mūsu ķermenim — AB — ir noteikta forma un līdz ar to arī noteikts pretestības koeficients. Tā noteikšana smalka lieta un to izdara īpašās laborātorijās — vēja, ūdens kanāļos. S ir ķermeņa projekcijas laukums — šķērsgriezums — gaisa kustībai perpendikulārā plāksnē. Ķermeņa šķērsgriezuma laukumam pieaugot, pieaugs arī pretestība. V ir gaisa — ķermeņa — kustības ātrums. Ka ātrumam pieaugot, pieaug arī pretestība, to mēs jau apskatījām un katrs no mums arī praksē to pārbaudīja. Bet izrādās, ka pretestība ātrāk un stipri ātrāk pieaug, nekā ātrums. Ja mēs kustamies divreiz ātrāk, tad mūsu pretestība jau būs četrkārt lielāka, ja mēs kustamies četras reizes ātrāk, mūsu pretestība būs sešpadsmit reizes lielāka.

Formula — $R = KSV^2$ ir lidojuma būtības pamats .

Tāda būtu ķermeņa AB pretestība.

Tā pati parādība vērojama lidmašīnai kustoties gaisā. Tās sastāvdaļas dod pretestību; saskaitot kopā, dabūjam kopīgo pretestību. Kustība gaisā — lidojums — sastāv no augstuma uzņemšanas, līmeniskas pārvietošanās un augstuma zaudēšanas — nolaišanās.

Līmeniskā lidojumā uz lidmašīnu iedarbojas: lidmašīnas svars — Q; pretestība — R, to mēs sadalījām celtspējā — Ry un kaitīgā pretestībā — Rx; skrūves - motora vilktspēks — F. Pēdējais lidmašīnu pārvieto gaisā tāpat, kā automotors, lokomotīve, aires pārvieto automobili, vilcienu, laivu. Lai

2. zīm.

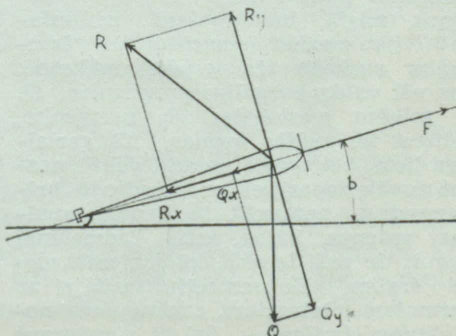
Lai lidmašīna varētu turēties noteiktā augstumā, tās svaram jābūt nullei, bet dabā nav nesveŗamo ķermeņu. Lidmašīnas svars to noteikti bīda lejā — zemei tuvāk. Līdzsvars būs tikai tad, kad svaram Q pretējā virzienā — no apakšas uz augšu, darbosies vienāds spēks. Šis spēks ir Ry lidmašīnas celtspēja. Tā tad lidojumam pastāvīgā augstumā nepieciešams, lai

$$Q = Ry.$$

Ry darbojas tikai tad, kad lidmašīna pārvietojas. Uz mirkli tai apstājoties, Ry pazūd; līdz ar to pazūd līdzsvars un lidmašīna krīt lejā. Kur ir Ry, tur ir arī Rx. Tas cenšas pārvietošanās ātrumu mazināt. Lai lidmašīna pārvietotos pastāvīgā ātrumā, nepieciešams spēks, kas līdzsvarotu Rx. Šis spēks ir skrūves - motora vilktspēks — F. Pie

$$Rx = F,$$

lidmašīna lidos pastāvīgā ātrumā. Ātrumam pieaugot, pretestība pieaug kvadrātā. Skrūves-motora vilktspēks rada — Ry un pārvar — Rx. Avio technikas ideāls ir konstruēt tādu lidmašīnu, kuŗai būtu liela celtspēja — Ry un nebūtu kaitīgās pretestības — Rx... Bet ideāli sastopami tikai sapņos un teikās, patiesā dzīvē tie nav manāmi. Mēs redzam lidmašīnas, kas pie 100—150 Z. S. motora jaudas sasniedz 180—200 km/st. lielus ātrumus. Mēs redzam lidmašīnas, kuŗu pretestības samazināšana jau tuvojas robežai un tomēr tās pie 800—1000 Z. S. motora jaudas sasniedz 400—450 km/st. lielus ātrumus. 2—2½ reiz lielākiem ātrumiem nostājas pretim 6—8 reizes lielākas motora jaudas.

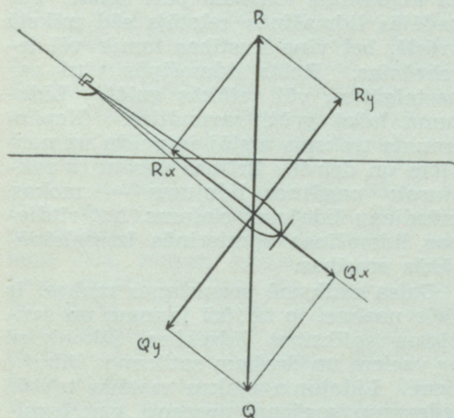

3. zīm.

Lidmašīnai ceļoties gaisā, darbojas tie paši spēki. Lai to darbību saprastu, lidmašīnas svaru sadalīsim divos komponentos: lidmašīnas lidojuma virzienā — spēks Qx un tam perpendikulāri — spēks Qy. Zīmējums mums rāda, ka augstuma uzņemšanai nepieciešams, lai

Ry=Qy, (Ry=Qcosb)
un
F=Rx+Qx, (F=Rx+Qsinb).

Pēdējā formula mums rāda, ka augstuma uzņemšana iespējama tikai tad, kad skrūves-motora vilktspēks līdzināsies kaitīgās pretestības un svara daļas — Qx summai. Leņķi b starp līmenisko plākni un lidmašīnas pacelšanās līniju, sauc par pacelšanās leņķi. Tam pieaugot, pieaug Qx, kas savukārt prasa lielāku vilktspēku. Jo lielāka motora jaudas rezerve, jo stāvāk lidmašīna spēj kāpt.

4. zīm.

Nolaižoties lidmašīnas var iztikt bez motora-skrūves vilktspēka, jo kaitīgo pretestību līdzsvaro Qx. Nolaišanos ar izslēgto motoru sauc par planēšanu - slīdēšanu. Tās nolīdzinājumi ir:

Ry=Qy un Rx=Qx.

Savelkot kopā visu teikto, mēs redzam, ka pacelšanai un līmeniskam lidojumam vajadzīgs vilktspēks. Tā trūkums, bet ne mūsu senču «vieglais prāts» bijis tas grāvis, kuram gaisa iekarotāji nevarēja tikt pāri. Tikko tika izgudrots pietiekoši stiprs motors — gaiss tika uzvarēts. Šeit varētu pasvītrot to, — ja kas vēlas pārmest pagātnes gaisa iekarotājiem, — ka arī bezmotora - buru lidojumi, slīdēšana — dzimst tikai pagājušā gadu simteņa beigās. Atmetot Lilientāla, Šaņuta, brāļu Raitu slīdlidojumus, jāatzīst, ka tie ir motorlidojuma secinājums. Bet slīdlidojums varēja dzimt daudzus gadu simtus pirms motorlidojuma. Kā netiešs pierādījums noder tas, ka mūsdienās katrs būvē buru lidmašīnas un uz tām lido. Pat vēl vairāk, 7—10 gadu veci zēni būvē lidojošus modeļus. Kāpēc mūsu senčiem neiešāvās prātā šis vienkāršākais un lētākais lidošanas veids? Tā ir viena no cilvēces daudzām mīklām, kur loģiskai domāšanai nav vietas, kur rīkojas «viņa majestāte — gadījums». Uz katra soļa cilvēks redzēja putna slīdlidojumu, kad ilgas minūtes, it kā sastindzis, viņš lidinājās gaisā. Uz katra soļa cilvēks redzēja putna nolaišanos, kad viņš, nekustinot spārnus, gāja lejā. Bieži cilvēks redzēja, ka vējš ceļ gaisā ne tikai koka lapas, bet ēku jumtus u. t. t. Viņš vāca putnu spalvas, tās līmēja, taisīja spārnus, tos vicināja... viņš centās lidot putniem līdzīgi, bet gāja garām putna slīdlidojumam. To var izskaidrot tikai «viņa majestāte — gadījums», šeit loģika bezspēcīga.

Tik daudz no lidošanas teorijas, ko es uzdrošinājos celt lasītājam priekšā. Varbūt varēja iztikt bez formulām un lidojuma būtības izskaidrošanai apskatīt visiem pazīstamo bērnu rotaļu — pūķi. Ka tas ceļas gaisā — visiem skaidrs. Visiem skaidrs arī tas, ka pūķis rāmā laikā negrib celties augšā, ka pirms pacelšanās tam bērna kājas dod ātrumu. Jo ātrāk zēns skrien, jo labāk pūķis ceļas augšā. Vējš un skriešana vajadzīgi pretestības iegūšanai. Paceltais gaisā pūķis nekrīt lejā tāpēc, ka tā virsma rada pretestību gaisam. Pietiek auklu vieglāk palaist un pūķis sāk slīdēt lejā. Tas turas gaisā līdz tam laikam, kamēr aukla to tur. Lidmašīnas lidojums lielā mērā atgādina pūķi, kur bērna kāju - auklas spēku, nekustošas auklas - vēja spēku atvieto skrūves - motora vilktspēks. Kā bērns pirms pūķa pacelšanās skrienot rada pretestību, tāpat skrūves - motora vilktspēks, lidmašīnai skrienot pa zemi, rada pretestību, kas lidmašīnu paceļ gaisā. Atkarībā no vēja stipruma, auklas attīšanas, laidēja rīcības, pūķis stāv uz vietas, ceļas augšā lēzenāk vai stāvāk, slīd lejā. Atvietojot auklas vilktspēku ar motora - skrūves vilktspēku, mēs pūķi pārvēršam lidmašīnā.

Lidmašīnas būvē no koka, audekla, metalla. Attīstības pirmā laikmetā būvēja koka-audekla lidmašīnas; pēdējā laikā pāriet uz pilnmetalla lidmašīnām. Kam dodama priekšroka? Tas atkarājas no valsts metallrūpniecības attīstības un izejvielu krājumiem. Plašas metallrūpniecības valstīs, kur ir vajadzīgo metallu krājumi, priekšroka dodama metalla lidmašīnām. Pretējā gadījumā — koka lidmašīnām. Avio pielietošanas pamatmērķis ir karš un tas prasa cīņas līdzekļu ražošanu valsts iekšienē. Cerēt uz palīdzību, ticēt pat labākiem draugiem — politikā tādu, laikam, nav — nevar, jātic tikai saviem spēkiem. Apskatot mūsu iespējas jāatzīst, ka koka lidmašīnas mēs varam būvēt, bet metallidmašīnu būvē sastapsim nepārvaramas grūtības. Jāpasvītro arī tas, ka būvējot pat koka lidmašīnas, mēs tomēr būsim atkarīgi no ārzemēm, jo motori tomēr būs jāmeklē ārzemēs.

Koka lidmašīnu būve, remonts, rezervdaļu izgatavošana, kā arī sabojāto daļu apmaiņa iespējama ar maziem techniskiem līdzekļiem. Kur atrodas kaut cik apmierinošs galdnieks, atslēdznieks, tur sabojāto lidmašīnu iespējams remontēt. Koka lidmašīna nelabvēlīgos apstākļos ātri novecojas. Tai stāvot zem klajas debess, audekls un koks lietainā laikā jeb naktīs, kad ir rasa, uzņem gaisa mitrumu. Ūdens daļiņas iesūcas caur audeklu saules stariem un vējam apslēptās vietās. Tālāk ūdens tiek sijās, ribu spraugās, cauro siju un ribu vidū, kur veic savu postošo darbu pārsteidzošā ātrumā, sevišķi pavasaros un rudeņos, kad temperatūra stipri svārstās. Sākumā koks dod mazu plaisu, nākošā dienā plaisā sakrājas jau vairāk ūdens, tas sasalstot nodara jau lielāku postu. Vasarā, saulainā laikā, zem audekla palielinājas temperatūra, it kā tur būtu ierīkota siltumnīca. Pie pietiekoša mitruma daudzuma līme ātri izkūst un līmēto vietu izturība pamazinājas. Briesmas pavairo vēl tas, ka mitruma iedarbībai padotās daļas paslēptas no pastāvīgas apskates. Eļļa, benzīns un netīrumi saēd audeklu un tas bieži jāmaina.

Metalla lidmašīna var ilgāku laiku, bez jūtamām ļaunām sekām, stāvēt zem klajas debess. Nopietni sabojātu metallidmašīnu ļoti grūti remontēt un tā parasti jānogādā vecu lūzumu kaudzē. Sīku remontu izvešanai vajadzīgas piemērotas darbnīcas, rezervdaļas un amatnieki-speciālisti. Sabojātās daļas apmaināmas tikai pret rezervdaļām.

Atkarībā no motoru skaita, izšķir vien-, div- un daudzmotorīgas lidmašīnas. Pie vienādas kopjaudas, vienmotorīga lidmašīna, salīdzinot ar daudzmotorīgo, vieglāka. Tās apkalpošana, sagatavošana lidojumam prasa mazāku apkalpi, lidojuma iespēja lielāka. Bet lidojuma drošība toties daudzmotorīgās lidmašīnās lielāka. Motoram bojājoties, vienmotorīgai lidmašīnai nav laika nolaišanās laukuma meklēšanai, tā nevar turpināt lidojumu. Turpretim daudzmotorīgai lidmašīnai viena motora bojāšana ir tikai signāls, brīdinājums pasteigties sasniegt tuvāko piestātni. Šī priekšroka arī izskaidro to parādību, ka gaisa satiksmes līnijās daudzmotorīgās lidmašīnas noteikti izspiež vienmotorīgās.

Kā putni sadalās sauszemes un ūdens putnos, tāpat arī lidmašīnas sadalās sauszemes un jūras lidmašīnās. Nevar teikt, ka tāds sadalījums būtu dabisks. Lidmašīna lido gaisā un gluži vienalga, kas atrodas apakšā. Tas tā ir, bet tikai līdz tam brīdim, kamēr lidmašīna gaisā. Galu galā tai jānolaižas lejā un tad jau manāma starpība. Kājas, kas spējīgas nolaisties uz zemes un no tās pacelties, neder pacelšanai un nolaišanai ūdenī. Sauszemes lidmašīnai ir riteni, jūras ildmašīnai — pludiņi jeb laivas. Tanīs zemēs, kur ziemā zemi pārklāj sniegs, pacelšanai un nolaišanai lieto slēpes.

Lidmašīnu izmanto karam, satiksmei un sportam. Satiksmes aviācija sāka plaši izveidoties pēc Pasaules kara, sevišķi Vācijā. Karam izbeidzoties palika bez darba daudz aviācijas speciālistu, kuriem kaut kur taču vajadzēja pelnīt maizi. Kara laikā neiedomājami plaši izveidojās aviācijas rūpniecība. Ar kara izbeigšanos arī tai nebija darba un nebija pasakaino ienākumu. Aizgājis jau mūžībā Versalas miera līgums, kas, starp citu, noliedza vāciešiem kara aviāciju. Pēc būtības satiksmes aviācija ir tā pati kara aviācija, mazliet maskota bumbvežu aviācija. Satiksmes lidmašīnas var viegli un vienkārši pārveidot bumbvežos, satiksmes lidoņus — pirmklasīgos kara lidoņos. Tādi ir satiksmes aviācijas uzplaukšanas cēloņi.

Satiksmes aviācijas lidoņu darbība neizbeidzas lidmašīnas apkalpošanā, tā

iet arī pa sāņceļiem. Satiksmes lidonis ir ne tikai lidonis, bet arī kaŗa aviācijas izlūks. Viņš kaimiņa zemi šķeļ no dienas dienā, nolaižas kaimiņa aerodromos, iepazīstas ar kaimiņa lidoņiem. Kopsavilkumā, kad tas būs vajadzīgs, viņš ar aizvērtām acīm varēs rīkoties kaimiņa aizmugurē. Tas arī ir kāds satiksmes aviācijas attīstības iemesls. Līdz šim neviena gaisa satiksmes līnija, izņemot Ameriku, nav strādājusi ar atlikumu, vienmēr ar iztrūkumu. «Nezināmie» onkuļi nepārtraukti grūž tās rīklē milzu summas un citādi visādi to pabalsta. Satiksmes aviācija ir kaŗa aviācijas labākā rezerve, kas pati sedz izdevumu daļu, bet pārējo — valsts kase. Tas taisnība, ka ir tādas līnijas, kur gaisa satiksme var konkurēt ar citiem satiksmes līdzekļiem un var pat sevi uzturēt bez pabalstiem, — tas tāpēc, ka citu satiksmes līdzekļu nav. Tās līnijas, kas šķeļ mūsu zemi, pie tādām nepieder. Tomēr algas tiek maksātas, lidmašīnas uzturētas priekšzīmīgā kārtībā un bankrots nav sagaidāms. Kāpēc? Tādas parādības īstie iemesli jau tika minēti.

Kādas prasības uzstāda gaisa satiksmei? Tās vispārējos vilcienos būtu sekojošas: 1) lidojuma drošība, 2) nepārtrauktība, 3) ērtība, 4) lētums, 5) ātrums. Šeit mēs pakavēsimies mazliet ilgāk, jo uzstādīto prasību vairums attiecas arī uz lidmašīnu vispāri.

Lidojuma drošība prasa lidmašīnas pilnīgu drošību pret ugunsgrēku. Pēdējo galvenais cēlonis ir benzīna tvertnes un benzīna vadi. No visām briesmām, kas apdraud lidotāja dzīvību, šausmīgākā ir ugunsgrēks. Ja tas uz zemes izsauc sirdi plēsošos kliedzienus, pāniku, šausmas, tad kādam jābūt lidoņa garastāvoklim, kuŗu apkampj liesmas tūkstoš metru augstumā? Kas kaut druscīņ ir dedzis gaisā, cenšas atraisīties no lidošanas. Divi, trīs ugunsgrēki var pilnīgi pārtraukt gaisa satiksmes līnijas pastāvēšanu. Drošība atkarīga no motora. Ar katru dienu konstruē jaunus, labo un pārlabo vecos motorus. Atceroties pagātni, jāsaka, ka divu, triju stundu lidojums bez motora traucējumiem bija laimes gadījums, bet nu 10—20 stundu lidojums — normāla parādība. Jo drošāk strādā motors, jo drošāks lidojums.

Nelaimju samazināšana saistīta ar nolaišanās un pacelšanās ātrumiem, izskrējiena un ieskrējiena attālumiem. Jo mazāki minētie attālumi, ātrumi, jo lielāka būs drošība. Daudzi aerodroma šķēršļi lēnā gaitā uzvarami, bet ātrā gaitā parasti izsauc nelaimi. Bet nolaišanās un pacelšanās ātrumu samazināšana tieši saistīta ar lidojuma ātrumu. Saduŗas divas pretējas prasības: lidojums prasa vislielāko ātrumu, jo tas ir gaisa satiksmes priekšrocība salīdzinot ar citiem satiksmes līdzekļiem, turpretim drošība prasa mazu ātrumu.

Vadīšanas stūres ātrums arī iespaido lidojuma drošību. Stūrēm jābūt tik stiprām, lai tās varētu lidmašīnu no katra stāvokļa atgriezt normālā stāvoklī, lai tā bez kavēšanās ieņemtu to stāvokli, kādu velas lidonis. Stūrēm jābūt spējīgām cīnīties ar vēju, negaisu. Pie lidojuma drošības jāpieskaita arī slīdēšana - planēšana, tas ir nolaišanās ar apturētu vai uz maziem ritiem strādājošu motoru. Mūsdienu lidmašīnu slīdēšanas spējas pavājas.

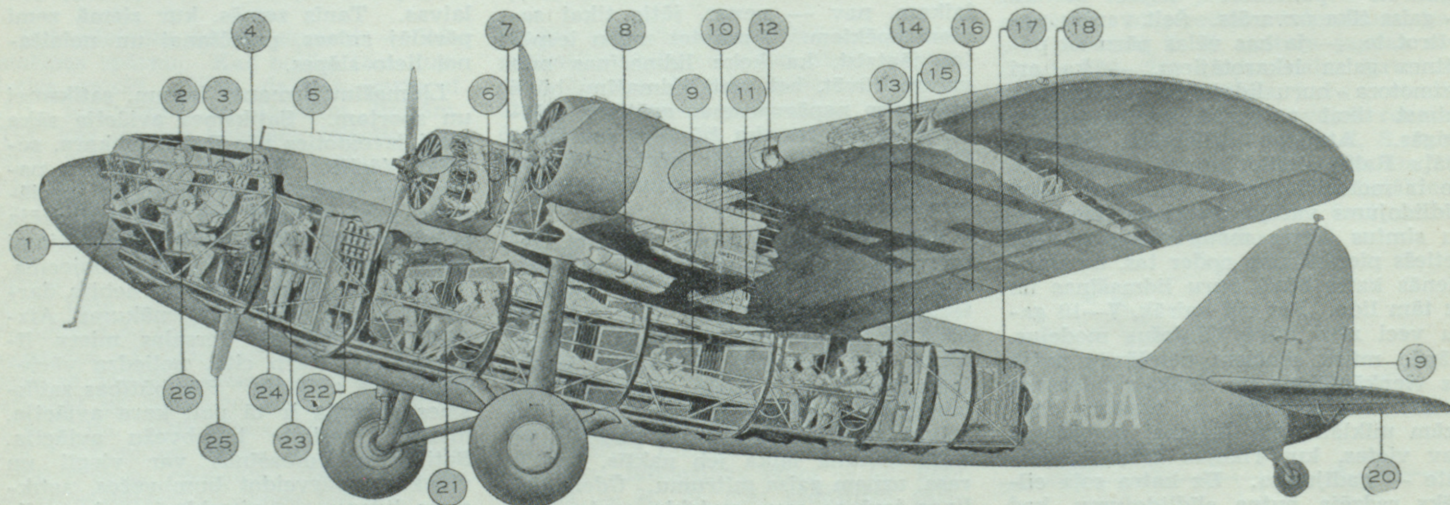
Motoru skaitam pieaugot, lidojuma drošība pieaug. Vienmotorīgā lidmašīna patīkama lieta, bet dažreiz tai jālaižas lejā ne stacijas aerodromā. Otrs, trešs motors dod drošības papildu reizuļi, kas nogādā lidmašīnu uz stacijas aerodromu.

Pie drošības līdzekļiem jāpieskaita izplētņi. Tagad ar tiem apgādā visas lidmašīnas. Nenovēršamā nelaimē lidoņi un pasažieri laižas lejā izplētņiem. Ūdens un sevišķi dzelzceļu satiksme ir sasniegusi tādu attīstības pakāpi, ka tā tikai retos gadījumos tiek pārtraukta. Ar viesuļiem, vētrām un miglām arī mūsdienu kuģiem pagrūti kaŗot. Tur, kur ūdeni ziemā pārklāj ledus, ūdens satiksme tiek pārtraukta uz ilgāku laiku. Dzelzceļu satiksmi kādreiz pārtrauc sniega puteņi. Gaisa satiksmi pārtrauc migla, zemu ejošie mākoņi, stiprs vējš. Bet radio, precīzie instrumenti cenšas šīs grūtības pārvarēt. Ar katru dienu aviācija paliek stiprāka un stiprāka un mazāk atkarīga no laika apstākļiem.

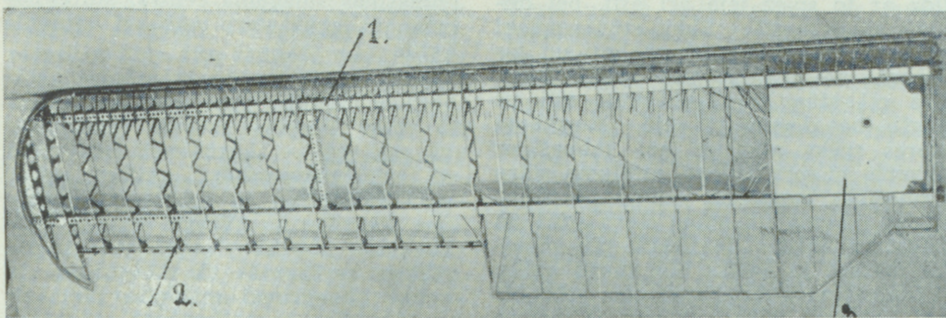
Nepārtrauktību iespaido bojāto daļu apmaiņas iespēja. Uz tagadējām lidmašīnām motora apmaiņai vajadzīgas dažas stundas un sakarā ar to arī satiksme, ja nav rezerves lidmašīnas, tiek pārtraukta uz dažām stundām. Pie iespējas motoru apmainīt dažās minūtēs, satiksme tiks pārtraukta uz dažām minūtēm. Tas pats sakāms arī par lidmašīnas citām daļām. Kādreiz notiek niecīgs bojājums gaisā, ko varētu lidojumā viegli izlabot, bet visa nelaime ir tā, ka nav iespējams sabojāto daļu apmainīt.

Pagātnes lidmašīnās ērtība bija neapmierinoša. Lidoņi un pasažieri atradās nepārtrauktā vējā, elpoja dūmus un eļļu, bija sasieti šī vārda pilnā nozīmē, nevarēja ne kustēties, ne pacelties. Iekāpšana lidmašīnā un izkāpšana atgādināja kāpšanu pāri sētai. Tagadējās lidmašīnās ceļotājs sēd mīkstā krēslā, bet viņa kustības tomēr vēl ierobežotas. Retās lidmašīnās viņš var pastaigāties, vēl retākās gulēt. Lidojuma laikā grūti sarunāties. Nepārtraukts troksnis atstāj iespaidu uz nerviem un dzirdi. Ērtības varētu tā raksturot: pagātnes lidojums — mokas, mūsdienu lidojums ciešams, bet rītdienas lidmašīnas apmierinās izsmalcinātākās prasības.

Gaisa satiksmē braukšanas maksai ir liela nozīme, jo tai, kā jaunam un šaubīgam satiksmes līdzeklim, jākonkurē ar veciem un drošiem satiksmes līdzekļiem. Lidojuma maksu sastāda tekošo izdevumu segšana, procenti par ieguldīto kapitālu, kapitāla deldēšana, materiālās daļas atjaunošana u. t. t. Pati lidmašīna maksā ļoti dārgi, bet tās mūžs ļoti īss. Lokomotīves un vagonu mūžs turpinās gadiem, bet lidmašīnas mūžs tiek mērots stundās. Gaisa satiksmes lielā priekšrocība ir tā, ka nav vajadzīgs būvēt un uzturēt ceļu. Tagadējā gaisa satiksme izmaksā dārgi un jābūt kādai īpašībai, kas atsveŗ lielos izdevumus. Tāda īpašība ir ātrums un šeit ar lidmašīnu nevar konkurēt neviens satiksmes līdzeklis. Tās ātrums svārstās ap 200—300 km/st. Bet šī

5. zīm. Satiksmes lidmašīna F. XXXVI. 1. Bagāžas telpa, 2. Vecākais lidonis, 3. Jaunākais lidonis, 4. Instrūmentu galds, 5. Antena, 7. Eļļas tvertne, 8. Benzīna tvertne, 9. Gulta, 10., 11. Bagāžas telpas, 12. Prožektors, 13., 14. Tualete, 15., 18. Spārna sijas, 17. Garderobe, 19. Virziena stūre, 20. Augstuma stūre, 21. Dienas lidojuma pasažieru novietojums, 22. bufete, 23. Virtuve, 24. Sulainis, 25. Radio šachta, 26. Radiotelegrafists.

6. zīm. Spārna skelets. 1. Sija — lauzerons. 2. Robiņas. 3. Bencina tvertne.

priekšrocība tomēr nav spējīga nolīdzināt pārvadāšanas maksu un to mākslīgi samazina militāru nolūku dēļ.

Sporta aviācijas mērķis, kā pats nosaukums rāda, ir «sports». Būtu aplami domāt un ticēt, ka aviācijas sportam ir tāda pat nozīme kā futbola, slidu, slēpju un citiem sportiem. Apskatot tā materiālos izdevumus, jāatzīst, ka tas pieejams ļoti aprobežotam cilvēku skaitam, — vienkārši runājot, — bagātniekiem, bet pēdējie, visumā, vismazāk šo sportu grib piekopt. Par to sapņo jaunatne un galvenā kārtā tā jaunatne, kuŗa tikpat bagāta kā baznīcas žurka, kuŗai ne katru reizi ir kabatā lats, nemaz nerunājot par simtiem, tūkstošiem latu, ko prasa aviācijas sports. To, līdzīgi satiksmes aviācijai, mākslīgi kultivē un vispusīgi pabalsta valsts un sabiedrība. Mūsdienu kaŗa aviācija tik rijīga, ka tās prasības nespēj apmierināt pat bagātās valstis. Lidmašīnas, kā arī lidoņa mūžs, ļoti īsi. Pirmās iegāde ļoti dārga, otra sagatavošana ļoti ilga, bet kaŗa briesmas sāksies nejauši. Nebūs laika krājumu papildināšanai un lidoņu apmācībai. Valsts sāks kaŗu ar to lidmašīnu un lidoņu daudzumu, kāds atrodas aktīvā kaŗa dienestā un satiksmes aviācijā. Aviācijas fabrikas, kur tādas ir, mobilizācijas pirmās dienās pāries uz kaŗa laika ražošanu; kur tādu nav, mēģinās dabūt lidmašīnas ārzemēs. Kad nāks papildinājumi, tas atkarāsies no tā, kas šajā lietā tiks darīts miera laikā. Ar pirmām kaŗa dienām sāksies intensīva lidoņu gatavošana un, jādomā, vairs neatkārtosies pagājušā kaŗa kļūda, kad «cāļi» tika sūtīti kaujas lidojumos un viņu bojā eja nekādu labumu valstij nedeva un nevarēja dot. Kaŗa pirmās dienās arī sāksies aktīvo lidoņu bojā eja un tos vajadzēs atvietot. Pilnā sagatavošana prasa ne mazāk kā 6—8 mēnešus, bet šinī laikā aktīvo lidoņu rindas stipri izretināsies. Kas kritīs gūstā; kas aizies bojā gaisa kaujā; kas aizies bojā, tiks sakropļots aviācijas katastrofās; kas vienkārši pazaudēs lidotgribu. — Kur ņemt jaunos spēkus? Lūk, šeit nu ir sporta aviācijas atklātais noslēpums. Sporta lidoņi ir kaŗa lidoņu dabiskā un vienīgā rezerve pirmos 6—8 mēnešos. Starp sporta lidoņiem būs tādi, kuŗi jau pēc nedēļas varēs piedalīties kaujas darbībā. Būs tādi, kuŗi pat pirmā, otrā dienā pildīs vienkāršākos uzdevumus. Būs tādi, kuŗi varēs sākt kaŗu pēc 1, 2, 3 mēnešiem. Kādā grupā katrs sportists tiks iedalīts, atkarāsies no viņa aviācijas sagatavošanas pakāpes. Jo vairāk būs sporta lidoņu, vairāk viņi lidos, biežāk nāks sakaros ar kaŗa aviāciju, — jo lielāka un labāka būs kaŗa aviācijas rezerve. Sporta lidmašīnas arī tiks izlietotas, ja ne kaujas uzdevumu veikšanai, tad dažādiem papildu darbiem. Pieejot no šī viedokļa un tikai no šī viedokļa, jāatzīst, ka sporta aviācijas izveidošana ir tikpat svarīga, cik ir svarīga kaŗa aviācijas izveidošana. Sporta aviācija ir kaŗa aviācijas skola, bet šī skola valstij izmaksā stipri mazāk nekā kaŗa resora tiešā pārziņā esošās skolas. Pirmkārt — sporta lidoņiem valsts nemaksā algu, otrkārt — ekspluatācijas izdevumu daļu sedz paši lidoņi; daļu, pie labas organizācijas, sabiedrība, pārējo tiešā vai netiešā ceļā valsts kase. Sporta aviācija ir kaŗa aviācijas rezerve, bet tās uzturēšana, pateicoties tikko pievestiem apstākļiem, valstij dod lielus ietaupījumus; tā ir arī tautas sagatavošanas skola aviācijā. Vispāri grūti pateikt, kur beidzas sporta aviācija, kur sākas kaŗa aviācija.

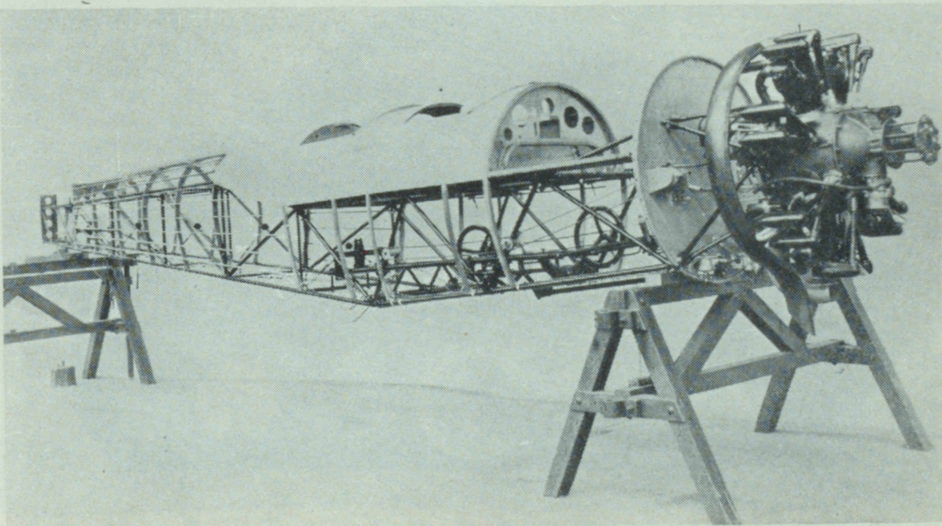
Kaŗa lidmašīnas veic daudz dažādu uzdevumu un sadalās trijās pamatgrupās: izlūki, bumbveži un iznīcinātāji. Pirmā grupa veic izlūkošanas - novērošanas, otrā — bumbmešanas uzdevumus, trešā apkaŗo ienaidnieku un apsargā savu aviāciju.

Lidmašīna, kā ikkatra sistēma, nav viengabalaina, bet sastāv no daudzām atsevišķām daļām. Putna spārnus lidmašīnai atvieto plākšņi. Tie uzņem gaisa pretestību un dod to spēku, kas visu sistēmu ceļ gaisā. Jaunu lidmašīnu kontruējot, aprēķina plākšņu gaŗumu, platumu, noteic attālumu starp tiem, izmeklē piemērotu profilu. Jo minētie elementi izdevīgāk izvēlēti, — jo mazāka kaitīgā un lielāka derīgā pretestība, mazāka berze un lielāka celtspēja. Plākšņi sastāv no vienas, divām vai vairāk daļām un tās savieno vienā, divos stāvos. Atkarībā no tā izšķiŗ vien- un divplākšņu lidmašīnas. Pa retam mēģina būvēt arī trīsplākšņu lidmašīnas. Vien- un divplākšņu pielietošanā manāma svārstība. Sākumā pārsvarā bija divplākšņi, īsi pirms lielā kaŗa attīstās vienplākšņi, kaŗā tie pazūd un kaŗa beigās visās armijās sastopami tikai divplākšņi. Pēc kaŗa atkal divplākšņi, sevišķi satiksmes aviācijā, sāk iekaŗot pirmo vietu. No aerodinamiskā viedokļa labāks vienplāksnis, bet tā samēri iznāk lielāki. Pie vienādām kaujas spējām, divplākšņi aizņem mazāku telpu, kam ir liela nozīme pie novietošanas pagaidu angaros, kur bieži ir nozīme ne tikai angaru skaitam, bet arī tam laukumam, kādu ieņem angari. Būdams lielāks samēros, vienplāksnis labāk saredzams un artilerijai lielākas izredzes tajā trāpīt.

Plākšņi sastāv no metalla vai koka skeleta, audekla, koka vai metalla pārklāja.

Ķermenis savieno lidmašīnas daļas. Pie tā piestiprina spārnus, braucamo daļu, asti, vadīšanas ierīces. Tanī, pa lielākai daļai, iebūvē motoru, ierīko lidotāju telpas. Tā skelētu būvē no koka, metalla un pārklāj ar audeklu, metallu vai koku. Pēc formas ir stūrainie, apaļie un ovālie ķermeņi.

Braucamā daļa — skrietules, šasija — ir lidmašīnas ieskrējiena, izskrējiena un pārvietošanas ierīces. Skrūve-motors velk vai stumj lidmašīnu, šo spēku uzņem skrietules riteņi un sāk ar pieaugošu ātrumu ripot. Tanī momentā, kad spārni iegūst lidmašīnas svaram līdzīgu celtspēku, riteņi atdalās no zemes un ripošana pāriet lidojumā. Lidmašīnai pieskaŗoties zemei, riteņi sāk ripot un lidojums pārvēršas dilstošā ripojošā kustībā, kas pēc kāda laiciņa izbeidzas un lidmašīna apstājas.

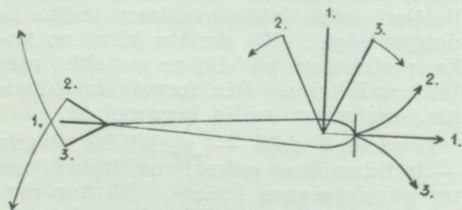

7. zīm. Ķermenis ar motoru.

Jūras lidmašīnas riteņus atvieto plūdi, laiva. Sauszemes lidmašīnās ziemā, pie biezas sniega kārtas, riteņus atvieto slēpes.

Kamēr nemainās spēku līdzsvars, labi norēgulēta lidmašīna, labvēlīgos laika apstākļos, lido noteiktā augstumā un virzienā. Spēku līdzsvara traucējumi maina tās stāvokli gaisa telpā. Vēja grūdiens to sagāž uz labo vai kreiso pusi, motora jaudas maiņa ceļ degunu uz augšu vai bīda uz leju. Arī pats lidojums nav iedomājams vienā augstumā un virzienā. Ja tā lidmašīna lidotu, tad tā nevarētu nolaisties noteiktā vietā un laikā. Ārējo traucējumu novēršanai, vēlama augstuma un virziena ieturēšanai lieto vadīšanas ierīces.

Motoru jauda un augstuma stūres maina lidojuma augstumu. Jau tika minēts, ka skrūves-motora vilktspēks ceļ lidmašīnu augšā. Atkarībā no rēgulēšanas, pie noteikta ritu skaita, lidmašīna lido pastāvīgā augstumā vai lēni kāpj augšā. Palielinot ritu skaitu, palielina ātrumu. Līdz ar to pieaug kaitīgā pretestība — Rx un celtspēks — Ry. Lidmašīna sāk kāpt augšā. Samazinot ritu skaitu, samazina ātrumu. Krīt kaitīgā pretestība — Rx un celtspēks — Ry. Lidmašīna sāk slīdēt lejā. Bet tāda augstuma maiņa pilnā mērā neapmierina lidoņa prasības un motoram talkā nāk augstuma stūre. Ar to lidonis dzen lidmašīnu augšā vai lejā. Kamēr stūres virsma saplūst ar

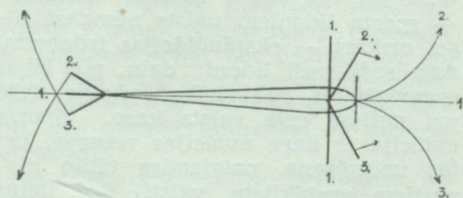

8. zīm.

lidojuma līniju — 1. stāvoklis — tā neiespaido lidojuma gaitu. Pievelkot stūres spieķi — 2. stāvoklis — pagriež stūri uz augšu un tā vairs nesaplūst ar lidojuma līniju. Gaiss savā ceļā, sastopot pacelto virsmu, to spiež uz leju un līdz ar to spiež lejā arī asti, bet deguns ceļas augšā. Bīdot stūres spieķi no sevis, pagriež stūri uz leju un tās virsmu no apakšas sāk spiest gaiss. Tas ceļ stūri un lidmašīnas asti uz augšu, bet deguns iet lejā. Augstuma stūres spēks atkarīgs no: lidmašīnas ātruma, motora jaudas, attāluma starp lidmašīnas smaguma centru un stūri, stūres lieluma un leņķa starp stūri un lidojuma līniju. Jo lielāki būs minētie faktori, jo lielāks būs stūres spēks.

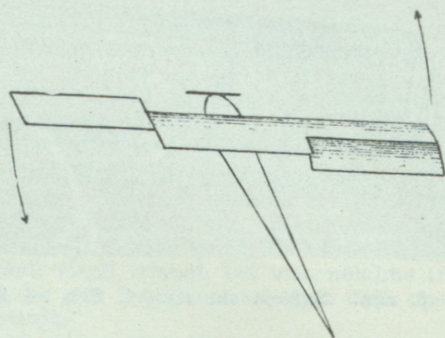
Lidmašīna klausa augstuma stūri tikai līdz tam laikam, kamēr ir motora jaudas rezerve. Tai izsīkstot, izbeidzas stūres darbība. Tāds stūres nespēks spilgti redzams lidojuma augstuma griestos. Šinī augstumā mēs varam spieķi vilkt uz sevi līdz apnikumam, bet lidojuma augstums nepieaugs. Tiks panākts pretējais: lidmašīna sāks zaudēt augstumu. Arī zaudējot ātrumu, lidmašīna vairs neklausa augstuma stūri. Pēdējā parādība attiecas arī uz virziena un šķērsstūrēm: vispāri stūres darbojas labi līdz tam laikam, kamēr lidmašīnai ir ātrums.

Augstuma stūre sastāv no viena jeb diviem plākšņiem. Tie, piestiprināti lidmašīnas astei un trosiem, pievienoti spieķim.

9. zīm.

Virziena stūres darbība līdzīga kuģa, laivas stūres darbībai. Gaisa masas, sastopot savā ceļā pagriezto uz kreiso (labo) pusi virziena stūri, to spiež uz labo (kreiso) pusi un līdz ar to pagriež lidmašīnas asti uz labo (kreiso), bet lidmašīnas deguns griežas uz kreiso (labo) pusi. Ar kājasviru lidonis pagriež stūri uz vajadzīgo pusi. Virziena stūri piestiprina ķermeņa astei un trosiem savieno ar kāju sviru. Virziena stūres spēks atkarīgs no lidmašīnas ātruma, attāluma starp stūri un lidmašīnas smaguma centra, stūres lieluma un leņķa starp stūri un lidojuma līniju.

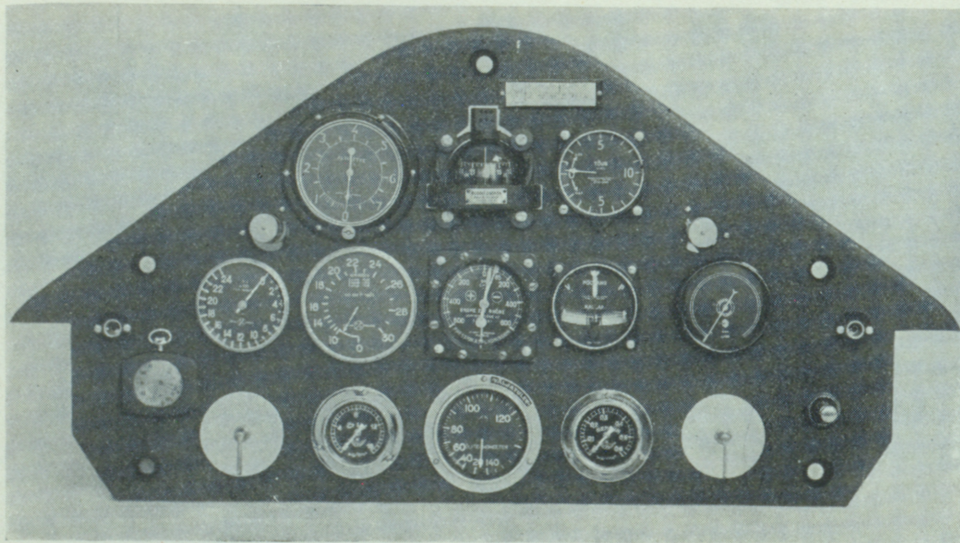

10. zīm.

Šķērsstūres — spārniņi, eileroni — sagāž vai sagāztu lidmašīnu nostāda horizontāli. Stūres spieķi bīdot uz labo pusi, nolaiž kreiso un paceļ labo spārniņu. Gaisa masas, sastopot nolaistu spārniņu, to spiež uz augšu un līdz ar to arī visu kreiso spārnu un tas sāk celties augšā. Plākšņu labā galā tās sastop pacelto spārniņu un to spiež lejā, līdz ar to arī labo plāksni un tas iet uz leju. Spieķi bīdot pretējā virzienā, kreisais spārns iet uz leju, labais uz augšu. Spārniņus piestiprina plākšņu ārējā galā un trosiem pievieno stūres spieķim.

Virziena stūres un spārniņu darbība saistītas savā starpā. Tikko sākas pagrieziens, sāk darboties jauni spēki, kas sagāž lidmašīnu. Uz modernām šosejām, dzelzceļiem pagriezienos iekšējā mala zemāka par ceļa ārējo malu. Jātnieks, velosipedists, slidonis pagriezienā noliecas uz pagrieziena pusi. Tā pati prasība jāpilda arī gaisā. Pati lidmašīna pagriezienā gāžas uz pagrieziena pusi. Pagrieziena radiusam jābūt stingri saskaņotam ar sagāzi un lidonim tā jārēgulē. Pagrieziena radiusam samazinoties, sagāze jāpalielina. Ideālā lidmašīna pati rūpējas par papildu pretestību samazināšanu, pati ieņem vajadzīgo sagāzi, kas iznīcina bīstamos spēkus, bet arī lidonim uzmanīgi jāseko pagrieziena radiusa un sagāzes saskaņošanai.

Bez augstuma un virziena stūrēm, ķermeņa astei piestiprina horizontālu plāksni - stabilizātoru. Parasti tai pievieno augstuma stūri — it kā pēdējā būtu tās turpinājums. Stabilizātors ierobežo lidmašīnas šūpošanos vertikālā plāksnē. Vēl sastopami vertikālie stabilizātori, kas ierobežo lidmašīnas mētāšanu līmeniskā plāksnē. Stabilizātori, ierobežojot lidmašīnas šūpošanos, atvieglina vadīšanu, ietur līdzsvara stāvokli, bet tajā pat laikā mazina lidmašīnas ātrumu un veiklību. Tāpēc to samērus arvienu samazina, bet vertikālos vienkārši atmet un to uzdevumu izpilda ķermeņa sāni.

Ķermeņa priekšējā daļā parasti ierīko kajīti lidotāju un lidojuma piederumu novietošanai. Vieglo lidmašīnu kajītes atklātas; smago, satiksmes lidmašīnu kajītes segtas un atgādina vilcienu un kuģu kajītes. To iekārtā ietilpst krēsli, ķeblīši sēdēšanai, jostas lidotāju piestiprināšanai, telefona aparāti un signālizācijas ierīces savstarpējām sarunām. Modernās lidmašīnās lidoņa

11. zīm. Instrūmentu galdiņš lidotāju kajītē.

kajītē atgādina mērojamo instrumentu veikala skatlogu. Svarīgākie instrumenti: motora ritu rādītāji, deg-, smērvielu daudzuma un spiediena rādītāji, ūdens un eļļas temperatūras rādītāji, elektriskās strāvas slēdzēji, deg- un smērvielu pārslēdzēji, — tas viss apkalpo motoru. Aero-navigācijas instrumenti: lidoņa un navigātora kompasi, ātruma rādītāji un mērotāji, augstuma rādītāji un rakstītāji, termometri, gareniskās un sānsagāzes rādītāji. Speciālo uzdevumu instrumenti: bumbmešanas, fotografēšanas mērķekļi un kloķi, foto aparāti, radio, grozāmie un iebūvētie ložmetēji (lielgabali), municija.

Ķermenī parasti iemontē benzīna un eļļas tvertnes. Kādreiz benzīna tvertnes iebūvē arī plākšņos.

Piesis, arkls pasargā lidmašīnas asti no lūzumiem, samazina izskrējienu. To piestiprina ķermeņa astes galā.

Noskaidrojuši lidmašīnas materiālo daļu un lidojuma esamību, mēģināsim pēdējo izteikt laikā — ātrumā, laikā — noietā ceļa vienībās, citiem vārdiem — ieskatīties mazliet aeronavigācijā. Lai tā lieta būtu skaidra, apskatīsim visiem labi pazīstamo laivas braucienu.

Ja ezerā rāmā laikā brauc laiva, tad kādā virzienā tā arī nebrauktu, tās ātrums paliek viens un tas pats, jo visi spēki, kā: airētājs, pati laiva, ūdens pretestība un slodze, ir vieni un tie paši. Turpretim, ja laiva peld ūpē, pret jeb pa straumi, tad ātrumi būs dažādi.

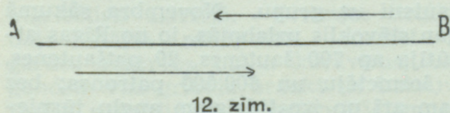
Ja ezerā laivas ātrums bija Vc un upes straumes ātrums ir W, tad laivas ātrums upē, pret straumi, būs:

$$V=Vc-W.$$

Turpretim braucot pa straumi, laivas ātrums būs:

$$V=Vc+W.$$

Tas pats notiek ar lidmašīnu, kas atrodas gaisā. Šeit arī darbojas pastāvīgais spēks — skrūves-motora vilktspēks. Ja lidmašīna lido bezvēja laikā, tad tā dažādos virzienos iet vienādā ātrumā. Tā vienādos laikos noies ceļu no punkta A līdz punktam B un atpakaļ no punkta B līdz punktam A.

12. zīm.

Citāda parādība būs vējainā laikā. Vienā virzienā lidmašīna kustēsies ar vienu ātrumu, bet pretējā virzienā ātrums būs cits. To zemes novērotājs skaidri redzēs. Šeit pielietojamas tās pašas pamatformulas. Ja bezvēja laikā lidmašīnas ātrums būs Vc, tad ar pretvēju tās ātrums būs

$$V=Vc-W,$$

bet ar ceļavēju:

$$V=Vc+W,$$

kur W ir vēja ātrums.

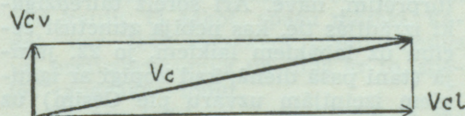
Ātrums, ar kādu lidmašīna dodas uz priekšu bezvēja laikā, ir lidmašīnas techniskais ātrums — Vc. Tas, galvenā kārtā, atkarājas no motora jaudas. Viena un tā pati sistēma, ar jaudas mainīšanu, maina arī technisko ātrumu: jo lielāka jauda, jo lielāks apgriezienu skaits, jo lielāks techniskais ātrums, un jo mazāk apgriezienu dod motors, jo techniskais ātrums mazāks.

Bez tam techniskais ātrums vēl atkarājas no lidmašīnas stāvokļa. Ar katru lidojumu, ar katru avāriju, no darbnīcām izlaistā lidmašīna zaudē savas spējas. Tāpat kā cilvēks ar katru gadu, ar katru morālisko vai fizisko triecienu, tuvojas vecumam, paliek vājāks un nespēcīgāks, tā arī lidmašīna pakāpeniski novecojas. Ar katru bojājumu un izlabošanu zaudē arī daļu no sava techniskā ātruma.

Techniskais ātrums mainās atkarībā no augstuma mainīšanās. Paceļoties augš˘, mainās gaisa spiediens. Līdz ar gaisa spiedienu pamazinājas arī motora jauda un kā sekas — mazinājas techniskais ātrums. Arī kravas pamazināšana un palielināšana maina technisko ātrumu. Katras lidmašīnas kravai ir noteikts svars. Par to vairāk lidmašīna nevar pacelt gaisā. Kā zirgs ar vienu kravu ratos var skriet, ar otru— lielāku — iet soļos, bet trešo, vēl lielāku, nevar ratus pavilkt, tāpat arī lidmašīna: ar mazu kravu viegli un ātri paceļas gaisā, bet ar lielu smagi ceļas un smagi lido.

Techniskais ātrums atkarīgs arī no lidoņa. Katram lidonim ir savs raksturs. Dažs lido ar augsti paceltu lidmašīnas asti un nolaistu galvu, dažs ar nolaistu asti un paceltu galvu. Viens lidonis vada lidmašīnu bez kādām asām kustībām, otrs, turpretim, taisa daudz lieku kustību. Tas viss atstāj iespaidu uz lidmašīnas ātrumu. Katrs trieciens, katra kustība prasa zināmu jaudu.

Pēc virziena techniskais ātrums sakrīt ar lidojuma virzienu. To parasti sadala līmeniskā — Vcl un vertikālā — Vcv ātrumā. Pirmais ātrums lidmašīnu pārvieto līmeniskā plāksnē, ātrais — svērteniskā plāksnē. Ar jaudas un kravas mainīšanos, kā redzējām, mainās Vc un, pats par sevi saprotams, arī Vcl un Vcv, bet šī maiņa ir dažāda. Katrai lidmašīnai ir savs pilnīgi noteikts lidošanas augstums — griesti, par to augstāk tā nevar pacelties. Pacelšanās ātrums šinī augstumā ir līdzīgs 0. Līmeniskais ātrums nesamazinājas tik strauji. Ja lidmašīna pārāk daudz noslodzīta, tad tā vai nu pavisam neceļas gaisā, vai arī pacēlusies nevar lidot.

13. zīm.

Iedomāsimies, ka tāda lidmašīna atrodas gaisā punktā 0. Tās techniskais ātrums — līmeniskais — ir Vc. Lidmašīna lido pa taisnu OKK, pie kam katrā sekundē noiet attālumu OA, kas grafiski attēlo ātruma lielumu Vc. Pirmās sekundes beigās lidmašīna būs punktā A, otrās — A_1, trešās — A_2 u. t .t. Bez tam uz lidmašīnu darbojas vējš, tā ātrums grafiski ir W=OB un virziens AW. Ja uz lidmašīnu iedarbotos tikai vējš, tad pirmās sekundes beigās tā būtu punktā B, otrās — B_1, trešās — B_2 u. t. t. Tā tad lidmašīnai jāvirzās pa taisni OKK un tanī pat laikā pa taisni OAW. Abi spēki darbojas vienā un tanī pašā laikā un lidmašīna zem to kopējā iespaida virzās OGK virzienā. Pirmās sekundes beigās tā atradīsies punktā C, otrās — C_1, trešās — C_2 u. t. t. Lidmašīna virzīsies pa paralellograma iešķērsi, tās sāni ir Vc un W. Zīmējums rāda, kādā atkarībā iešķērse atrodas no sāniem un leņķa AOB. Jo lielāks Vc, jo iešķērse OG atrodas tuvāk OA. Jo Vc mazāks, jo OG tālāk. Jo leņķis AOB mazāks, jo iešķērse garāka un otrādi. Ja leņķis AOB līdzīgs nullei, tad vējš, techniskais ātrums un iešķērse saplūst, bet pēc lieluma iešķērse būs

$$V=Vc+W.$$

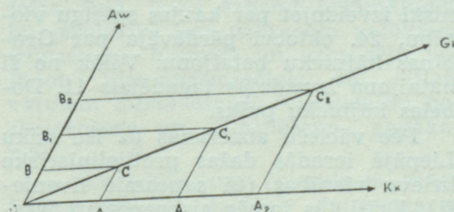
Ja leņķis AOB palielinājas un sasniedz 180^0, tad atkal Vc, W un iešķērse būs vienā taisnē, bet spēki darbosies pretējos virzienos un iešķērses lielums būs

$$V=Vc-W.$$

Šeit mēs atkal nonākam pie tā paša rezultāta, par ko runājām apskatot laivas kustību.

Tā tad lidmašīna zem Vc un W iespaida virzās paralellograma iešķērses virzienā un zemes novērotājs redzēs tikai šo virzienu un ātrumu. To ātrumu, ar kādu lidmašīna lido attiecībā pret zemi, sauc par zemes ātrumu jeb īsto ātrumu. Zināt katrā brīdī lidmašīnas zemes ātrumu, ir viena no svarīgākām lidošanas prasībām.

Kad lidonis atrodas kaut kur gaisā, tad liekas, ka viņam nebūtu nekāda daļa gar zemi, bet tas nebūt tā nav. Viņš var pacelties augšā līdz mākoņiem, virs mākoņiem, bet galu galā viņam tomēr jāatgriežas uz zemi. Katrā lidojumā nepieciešami zināt zemes ātrumu. Zinot to, var noteikt lidojuma ilgumu un vajadzīgo degvielu krājumu. Gatavojoties lidojumam, lidonis noteic zemes ātrumu. Lidojumā to pārbauda un ieved attiecīgos izlabojumus. Kā tas viss tiek darīts, paiesim mierīgi garām.

14. zīm.

Noslēgumā atzīstos, ka mans nolūks bija iepazīstināt lasītāju ar lidošanas teoriju, lidmašīnu un aeronavigāciju. Rakstīšanas laikā sastrīdējies «es Nr. 1», ar «es Nr. 2». «Es Nr. 1» traki gribēja visu vilkt garumā un platumā, apskatīt skrūvītes, tapiņas, ribas un ribiņas ... «Es Nr. 2» ar kodīgu smīnu jautāja: «Kam tas vajadzīgs? Kas to lasīs? Nav vērts, nav vērts smērēt papīru...» Abi «es» bija vienādi stipri.

Kapteinis V. Deglavs

Bermontiāde.

(Turpinājums.)

V. Zemgales un Kurzemes atbrīvošana.

2. Kaujas darbība Lejaskurzemē.

Lejaskurzemē svarīgākie notikumi norisinājās pie Liepājas. Liepāju aizstāvēja garnizons, kuŗa tapšanas gaitai ir vērts izsekot, jo no tās var smelties dažu labu pamācību: —

1919. g. pirmos mēnešos mūsu toreizējā nelielā frontes kaŗaspēka atbalstīšanai un sardžu dienestam Liepājā sāka formēt zemessargu vienības. Pēdējās, kas arī nebija lielas, sākumā pie tam daudz vairāk līdzinājās aizsargu, nevis kaŗaspēka vienībām, jo brīvprātīgo zemessargu lielais vairums, tāpat kā tagad miera laikā aizsargi, turpināja pildīt arī savus parastos pienākumus (piemēram valsts civīldienestā), kādēļ apmācībai un, vispār, kaŗa dienestam varēja ziedot sava laika tikai nelielu daļu. Miera laikā, protams, vislielākā atzinība pienākas tiem, kas bez saviem tiešiem zemkopja, strādnieka, studenta, ārsta, direktora vai citiem pienākumiem daļu no sava laika un spējām ziedo valsts aizsardzības darbam, bet, protams, tikai tādā gadījumā, ja šim nolūkam ziedotais laiks un spējas izmanto lietderīgi, vai citiem vārdiem: aizsargam vajaga tiešām būt, ne tikai to spēlet, jo dzīve ir nevis rotaļa, bet pienākums un pienākums ir darbs, pie kam darbs, savukārt, ļoti bieži saistīts ar cīņu vai, vismaz, cīņas gatavību. It sevišķi, protams, kaŗa laikā, kad nepieciešama vispārēja un absolūta cīņas gatavība, un tādēļ kaŗa laikā ar to valsts aizsardzības darbu, kuŗu, kaut arī ļoti apzinīgi, veic miera laikā, nepietiek, jo tas, kas ērtos miera laika apstākļos ir pietiekošs vai pat liekas par daudz — kaŗa laikā ir daudz par maz. Tāpēc, vismaz no absolūtā viedokļa raugoties, par mazu bija arī tas, ko valsts aizsardzības labā darīja 1919. gada sākumā toreizējie Liepājas zemessargi. Bet — ļoti bieži kaut kas ir tomēr labāks par neko un tā tas bija arī apskatāmā gadījumā, jo:

1) starp zemessargiem tiešām bija cilvēki, kas ārpus kaŗavīru rindām bija vajadzīgāki nekā ierindā (šeit tomēr piezīmēsim ev. nākotnes vajadzībām, ka, no vienaspuses, ir labi, ja kāda, savā pastāvīgā vietā nepieciešama persona, piemēram kāds izcilus, tieši valsts aizsardzības interesēs strādājošs zinātnieks, neatvietojams valsts darbinieks u. t. t., bez saviem tiešiem pienākumiem grib iemācīties labi šaut un, vispār, kļūt kareivisks, bet ir noziegums, ja kāds pie ērtībām pieradis pilsonis savu nekareivisku dziņu dēļ vairās no frontes un vēl ļaunāk: ja tam izdodas uzģērbt kaŗavīra tērpu un tādā kārtā demonstrējot uz āriени savu neīsto patriotismu, pārvērsties vienā no visnožēlojamākiem tipiem, proti tā saucamā «aizmugures varonī» un tādā kārtā visaugstākā mērā noziegties pret valsti un tautu);

2) ikviens pasākums ir labs, ja no tā var izaugt kas lielāks un labāks, un tā tas notika arī ar Liepājas zemessargu vienībām, jo, kā vēlāk redzēsim, no tām izveidojās bataljons, kas netikai pildīja garnizona dienestu, bet pat sekmīgi piedalījās Liepājas aizstāvēšanas kaujās.

Zemessargu formēšanas apstākļi bija ārkārtīgi neizdevīgi, jo: 1) nebija ieroču un 2) mūsu toreizējās valdības rīcības brīvība bija ļoti ierobežota; daudzējādā ziņā tās toreizējā vara bija pat daudz mazāka nekā tagad jebkuŗam policijas iecirkņa priekšniekam, jo visa noteikšana toreiz, par cik vien tā vēlējās, atradās zināmu vācu aprindu ietekmētas vācu okupac. varas rokās. Tādēļ neko nelīdzēja arī īslaicīga stāvokļa uzlabošanās, kad 10. aprilī zemessargu apbruņošanai saņēmām no angļiem 300 šautenes, jo jau pēc dažām dienām — 16. aprilī — vācieši mūsu valdību gāza un reizē ar to arī izlaupīja mūsu zemessargu ieroču noliktavu, kā arī izklīdināja pašus zemessargus. Tagad ļoti daudziem viss likās pagalam. Tā tas dzīvē liekas ļoti bieži, kaut gan patiesībā ir ļoti reti. Tādēļ vienmēr ir labāk būt optimistam, jo optimisms spēkus raisa, pesimisms, turpretim, nāvē. Arī šoreiz tālredzīgāki izrādījās tie, kas nebija atmetuši cerību uz labākiem laikiem, jo 22. jūnijā (tanī pašā dienā, kad kopīgi ar igauņiem izcīnījām uzvaru pie Cēsīm) uz pasaules kaŗa uzvarētāju — sabiedroto pavēli vācieši Liepāju atstāja un tanī atjaunojās mūsu likumīgās valdības vara. Tagad pirms vairāk kā diviem mēnešiem izklīdinātie zemessargi uz savu ierosmi atkal salasījās kopā un uzņēmās sardžu dienestu Liepājā. Protams, tas bija labi darīts un, starp citu, pierādīja, ka esam kārtības spējīgi un ka, dzejnieka vārdiem runājot, «gribam būt kungi mūsu dzimtajā zemē». Bez tam zemessargi noderēja kā kodols, ap kuŗu varēja pulcēties arī citi brīvprātīgie un mobilizētie. Tā izveidojās «Liepājas II šķiras zemessargu bataljons», kuŗu, savukārt, pakāpeniski izveidojot par kaŗa spējīgu vienību, 24. oktobrī pārdēvēja par Grobiņas kājnieku bataljonu. Vēlāk no šī bataljona izveidojās tagadējais 11. Dobeles kājnieku pulks.

Pēc vāciešu aiziešanas uz īsu laiku Liepājā ieradās dažas pretlieliniecisko krievu vienības (tā saucamie līvenieši). Drīzi tās tomēr aizbrauca uz Narvas fronti. Kādu laiku Liepājā uzturējās arī 7. Siguldas kājnieku pulks, kas sastādījās no Ziemeļlatvijas kaŗavīriem un kuŗu Liepājas nodrošināšanai pret vāciešu varbūtēju atgriešanos angļu kaŗakuģi atveda no Tallinas. Kā jau zinām, svarīgākā bija Rīgas fronte un tādēļ augusta beigās 7. pulku pārveda uz Rīgu, bet sabiedrotiem tas nepatika un tādēļ uz pēdējo ieteikumu pēc dažām dienām siguldiešu 2 rotas (2. un 8. rota) atgriezās Liepājā. Bez tam atveda arī 6. Rīgas kājnieku pulka 2. rotu. Bet arī šie spēki bija daudz par vājiem Liepājas nodrošināšanai un tādēļ no 7. līdz 12. oktobrim Liepājas apriņķī izdarīja mobilizāciju. Šī mobilizācija gan ļoti mazā mērā atgādināja tagadējās kārtējās jaunkareivju iesaukšanas, kad visu savlaicīgi paredzēto, noorganizēto un pavēlēto atliek tikai gludi, mierīgi, bez jebkādām bažām, traucējumiem un riska izpildīt. Pavisam citāda aina bija toreiz, jo: 1) vācieši, iznīcinot mobilizācijas paziņojumus, draudot ar represijām un traucējot mūsu izpildorganu — komandantūru darbību, centās mobilizāciju cik vien varēdami jaukt; tomēr neraugoties uz visu to, pateicoties iesaucamo pienākuma apziņai, mobilizācija izdevās labi, jo gandrīz visi, kam uz mobilizāciju vajadzēja ierasties, uz pēdējo arī ieradās; 2) kaŗa darbība pie Rīgas jau bija sākusies un tādēļ kuŗu katru brīdi varēja gaidīt arī bermontiešu uzbrukumu Liepājai, kas vēl vairāk palielināja jau tā lielo nedrošības sajūtu; 3) trūka apbruņojuma, piemēram Latgales divīzijas papildu bataljonā (vēlākā 10. Aizputes kājnieku pulkā), kuŗā apmēram 2200 jauniesauktos iedalīja un kas kopā ar bataljona agrāko sastāvu sastādīja ap 2400 vīru lielu kaŗaspēka vienību, bija tikai 293 šautenes, kas sastāda caurmērā tikai 1 šauteni uz grupu. Novembra sākumā gan stāvoklis uzlabojās, jo no Rīgas atsūtīja ap 700 šautenes, 20 patšautenes, 1 ložmetēju un 600.000 patronas; bez tam arī no izpalīdzīgiem angļu jūrniekiem saņēmām 15 patšautenes. Tomēr ar visu to Liepājas garnizona apbruņojumu vēl nevarēja uzskatīt par apmierinošu, kādēļ nācās priecāties pat par 125 rokas granātām, kuŗas draudzīgā kārtā mums nodeva lietuviešu sargu komanda. Vēl mūsu toreizējās nabadzības raksturošanai atzīmēsim, ka pat mūsu bruņotais vilciens, kas par tādu steidzīgi tika pārvērsts Liepājas dzelzceļu darbnīcās, sākumā bija apbruņots tikai ar šautenēm. Toties laimīgā kārtā mūsu pašu artilerijas pilnīgu iztrūkšanu ar uzviju atvietoja angļu kaŗa kuģu varenie lielgabali (bija pat tādi, kuŗu šāviņi svēra veselu tonnu).

Bez jau atzīmētām vienībām (Latgales divīzijas papildu bataljona un

Grobiņas bataljona, kā arī 6. un 7. pulka 3 rotām) kauju periodā Liepājā vēl atradās neliela pilsētas komandantūra (ap 25 cilvēku), Liepājas kara ostas komandantūra (ap 100 cilvēku), Grobiņas komandantūras komanda (ap 40 cilvēku) un 4. atsevišķais eskadrons, kuŗu gan sāka formēt tikai 29. oktobrī.

Beidzot apskatu par toreizējo Liepājas garnizonu, pa daļai atkārtoti, vēl atzīmēsim, ka skaitliski, kā vēlāk redzēsim, salīdzinot ar bermontiešu tā saucamo Plēves grupu, kas izrādījās par pretinieku Liepājas garnizonam, pēdējais bija pietiekoši stiprs. Toties apbruņojums bija nepietiekošs. Bez tam mūsu vienības bija ļoti jaunas un tādēļ arī nepietiekoši apmācītas. Un tad vēl jāņem vērā Liepājas garnizona izolētais un sevišķi apdraudētais stāvoklis: līdz Rīgas frontei apmēram 200 km, pretim rūdīts, labi apbruņots un apmācīts ienaidnieks, un aizmugurē — jūŗa. Bet laimīgā kārtā bija arī daži apstākļi, kas Liepājas aizstāvēšanu ievērojamā mērā sekmēja. Šoreiz atzīmēsim 3 no tiem: 1) bermontieši, vilcinoties ar uzbrukumu, to sāka tikai novembrī un tādā kārtā deva mums iespēju mūsu jaunās vienības, kaut arī ļoti sasteigti, apmācīt; 2) izdevīgi aizstāvēšanai bija, kaut arī pasaules kaŗā no krieviem saspridzinātie Liepājas forti; 3) jau atzīmētā angļu flotes palīdzība — ar ieročiem, vareno artilerijas uguni un jūŗas ceļa nodrošināšanu. Šī palīdzība pamatojās uz interešu kopību un mūsu sekmēm Rīgas frontē, jo atkārtoti uzsveŗams, ka palīdz tikai tam, kam ir vērts palīdzēt.

Tagad dažus vārdus par Liepājas garnizona pretinieku — tā saucamo Plēves grupu: —

1919. gada jūnija sākumā vācu 1. gardes rezerves divīziju, kas 19. gada ziemā un pavasarī bija piedalījusies Lietuvas territorijā un Zemgalē kaujā pret lieliniekiem, no Zemgales pārsvieda uz Rietumprūsiju pēdējās nodrošināšanai pret poļiem, jo Versaļas miera līgums vēl nebija ratificēts. — Pēc miera līguma ratificēšanas divīzijai Rietumprūsiju nācās atstāt un divīzijas kaŗavīriem ļāva izvēlēties — iestāties vācu miera laika armijā (kuŗu toreiz sauca par «reichsvēru») vai atgriezties Latvijā. Divīzijas lielākā daļa iestājās reichsvērā, izņemot 2. gardes rezerves pulka kaŗavīrus, kas gandrīz visi gribēja braukt uz Latviju. Pulku papaldināja ar brīvprātīgiem no divīzijas pārējām vienībām un kapteiņa Plēves vadībā jūlija beigās ierasdamies Latvijā, pulks uz īsu laiku novietojās Jelgavas, Lielplatones, Meitenes rajonā, bet jau augusta sākumā pārvietojās uz Priekules rajonu ar uzdevumu apsargāt Priekules, Klaipēdas dzelzceļu. Šeit pulkam pievienojās tie vācieši, kas 22. jūnijā bija izvākušies no Liepājas un negribēja braukt mājās, un tagad pastiprināto 2. gardes rezerves pulku sāka saukt par Plēves grupu. Grupa sastādījās no 2. gardes rezerves pulka 3 bataljoniem (4 strēlnieku un 1 ložmetēju rotas katrā), papildu rotas, mīnumetēju rotas, Kuldīgas jēgeru bataljona, policijas rotas, bruņotā vilciena, 3 vieglām un 1 smagās baterijas. Visas šīs, no profesionāliem kaŗavīriem sastāvošas vienības bija samērā vecas, labi apmācītas, ar kaujas piedzīvojumiem un labi apbruņotas — tā tad šinī ziņā daudz pārākas par mūsu jaunām, nepiedzīvojušām, vāji apbruņotām un apmācītām milicijas rakstura vienībām, un tādēļ mums ar bažām bija jāgaida cīņas sākums un tās iznākums.

Kaujas darbība pie Liepājas ir reti raksturīga no aizstāvēšanās viedokļa. Tādēļ Liepājas garnizona darbības labākai izpratnei, pirms kaujas darbības apraksta, apskatīsim dažus jautājumus, kuŗiem ir sakars ar aizstāvēšanos: —

Neraugoties uz uzbrukuma neapšaubāmām priekšrocībām (kuras jau ztirzājām apskatot bermontiešu uzbrukumu Rīgai, kā arī mūsu 3. novembra uzbrukumu), visur un vienmēr uzbrukt nav iespējams, jo kaŗa darbība notiek plašās frontēs un turpinājas ilgāku laiku, un tādēļ, uzbrūkot visur un vienmēr, nevarētu radīt uzvaras izcīnīšanai tik nepieciešamo smagpunktu (kā telpas, tā arī laika ziņā). Nemaz nav pārspīlēts apgalvojums (drīzāk pat otrādi), ka kara un kaujas darbības 90% ir aizstāvēšanās un tikai 10% atliek uzbrukumam. Aizstāvēšanās nolūks ir laika iegūšana stāvokļa uzlabošanai.

Uzbrucējs zina, kad uzbruks, jo uzbruks kad gribēs, aizstāvis to nezina. Tādēļ aizstāvēšanos var dalīt divās daļās: 1) kaujas gaidīšana nenoteiktu laiku un 2) pati kauja uzbrucēja gribētā laikā. Tā tad iniciātīva ir uzbrucēja rokās. Toties aizstāvis ir kaujas lauka noteicējs un, varētu teikt, arī «saimnieks»; uguns ieroču izmantošanas ziņā aizstāvēšanās ir daudzkārt izdevīgāka par uzbrukumu, jo — 1) aizstāvis daudz labāk savus ieročus var novietot, ierīkot un izmantot un tie nav jāpārvieto (vismaz principā), 2) aizstāvis — segts, uzbrucējs — atklāts mērķis. Bez tam aizstāvis organizē un ved kauju, tā sakot, «pašu mājās», kādēļ var labi sagatavot prettriecienus un pretuzbrukumus un, līdz ar to, spēlēt «gudrākā» lomu.

Kā jau teikts — aizstāvim ir jāiegūst laiks. Iegūtais laiks, savukārt, ir jāizmanto, — citādi tam nav nozīmes. Daļu no mums vajadzīgā laika parasti gribot-negribot mums atstās pats ienaidnieks, jo arī tas nekad nevar rīkoties pārāk «zibenīgi». Tomēr šis laiks pat pozicijas ieņemšanai, nerunājot nemaz par tās pienācīgu sagatavošanu, var izrādīties par īsu. Arī pati kauja var turpināties īsu vai ilgu laiku. Protams, visvēlamākais ir ātri atsist ienaidnieka uzbrukumu, bet ja tas nav iespējams, — jābūt spējīgiem arī ilgstoši aizstāvēties. Bez tam no svara: noskaidrot arī ienaidnieka iespējamības laika ziņā, laikā saņemt brīdinājumu, būt skaidrībā par uzbrucēja nolūkiem, uzbrukumu bremzēt un uzbrucēju nolietot. Viss augšminētais vai citiem vārdiem aizstāvēšanās iespējamību noskaidrošana un stiprināšana panākama:

— ar izlūkošanu (piemēram mūsu izlūku vienību darbība Jaunjelgavas rajonā oktobra vidū),

— ar kustīgu vienību (piemēram jātnieku, riteņbraucēju vai slēpotāju) vilcinošu darbību,

— ar priekšpoziciju (piemēram 5. pulka 6. rota 8. oktobrī pie Ķekavas),

— ar priekšgrupām (piem. 8. oktobrī Pļavnieku rajonā, vai arī, kā vēlāk redzēsim, pie Liepājas),

— ar tālšāvības (sevišķi artilerijas un, vispār, smago ieroču) izmantošanu,

— ar postījumiem (arī 10. oktobra rītā izgrieztie Rīgas tilti, savā ziņā, uzskatāmi par postījumiem),

— ar kavēkļiem (piemēram 9. oktobrī pie Pļavniekiem, koka tilta gals Daugavas kreisā krastā 14. un 15. oktobrī) un, beidzot, vispār

— ar saprātīgi sagatavotu un vadītu un pašaizliedzīgi izcīnītu kauju resp. kaujām (piemēram Torņakalna aizstāvēšana 8. un 9. oktobrī, Jaunjelgavas aizstāvēšana, sevišķi 19. oktobrī), pie tam paturot prātā, ka izšķiŗošu uzvaru panāk (vai pret galīgi nolietotu ienaidnieku vismaz fiksē) vienīgi ar pašu uzbrukumu.

Kā jau teikts, aizstāvis ir kaujas lauka noteicējs un «īpašnieks». Tādēļ, izmantojot šo ļoti lielo priekšrocību, ir no svara visizdevīgākā apvidus izvēle un vispilnīgākā tā sagatavošana kaujai. Prasības, kādas aizstāvoties uzstāda apvidum resp. aizstāvēšanas pozicijai ir ļoti daudzas un dažādas. Visas uzskaitīt un vēl mazāk — ievērot nav iespējams, jo ideālas, visas iedomājamās prasības apmierinošas pozicijas nav. Tādēļ minēsim tikai dažas no raksturīgākām, proti: laba apšaude (piemēram Daugava frontes priekšā), labas uguns koncentrēšanas iespējamības galvenās kaujas līnijas priekšā (piemēram 8. oktobrī pie Jelgavas šosejas Stūrīšu māju rajonā, jo purvaina apvidus dēļ ienaidnieks uzbruka galvenā kārtā gar šoseju un dzelzceļu; kā otru piemēru varētu atzīmēt Rīgas tiltus); labi novērošanas punkti (sevišķi artilerijai); vājas pieejas ienaidniekam (piemēram, 8. oktobrī Ķekavas kalnam); drošība pret kaujas ratiem (piemēram, apdzīvotas vietas, purvi, dziļi un pietiekoši plati grāvji, ūdeņi, stāvas nogāzes u. t. t.); maskošanās iespējamības (piemēram, vācu pozicija mežā, Dzilnas rajonā 9. novembrī); droši flanki (piemēram, rēzekniešu 8. novembrī ieņemtais šaurums starp jūŗu un Lielupi pie Dubultiem) u. t. t. Nav grūti iedomāties, ka cenšoties pie pozicijas izlūkošanas un ieņemšanas ievērot dažas prasības, gandrīz vienmēr nākas ignorēt vai, vismaz, mazāk ievērot pārējās. Piemēram, flanku drošības ievērošana var nākt par ļaunu apšaudei vai drošībai pret kaujas ratiem — labi novērošanas punkti (kas nevēlamā kārtā pievelk ienaidnieka skatus un uguni), maskošanai u. t. t. Jāprot vērtēt, kuŗai prasībai katrā gadījumā un par cik dodama priekšroka. Tas nav viegli un tādēļ ļoti bieži pat ļoti labam lietpratējam labu aizstāvēšanās poziciju atrast nākas ļoti grūti. Bieži pat apmierinošu poziciju atrast tur, kur tai, kaut arī aptuveni, vajadzētu būt, ir grūti un tādēļ jau no šī viedokļa vien ir no svara apvidu attiecīgi uzlabot — «meliorēt» — ar postījumiem, kavēkļiem, būvēm (nocietinājumiem), maskošanos, apšaudes uzlabošanu u. t. t.,

pie kam atzīmējams, ka uzlabojot vai, pēc oficiālās terminoloģijas, sagatavojot apvidu, — jāvadās no pamatdomas: pašu ieroču iedarbība pret ienaidnieku ir svarīgāka par aizsegu resp. izvairīšanos no ienaidnieka ieroču iedarbības un tieši šim nolūkam apvidus ir jāizmanto līdz visaugstākai iespējamības pakāpei, sevišķi tad, ja stāvoklis atļauj lielāku rīcības brīvību pozicijas rajona izvēlē. Tādos gadījumos, atkarībā no uzdevuma un vienības lieluma, nav no svara, vai pozicijas atrodas dažus 100, 1000 vai, lielākai vienībai, pat 10.000 metrus uz priekšu vai atpakaļ, bet ir gan no svara, lai tā tiešām būtu laba pozicija, pie kam par pozicijas labumu, kā jau izriet no agrāk teiktā, jāspriež galvenā kārtā pēc pašu ieroču iedarbības iespējamībām vai, citiem vārdiem, pozicijas vērtību noteic tās vērtība uguns ziņā, jo aizstāvēšanās pamats ir uguns. Tādēļ, savukārt, novietojot ieročus, vispirms jādomā par to, kur grib, lai gulstas to uguns, un tikai pēc tam jāizlemj, kur novietot pašus ieročus. Uguns nedrīkst būt tāda, kā pagadās, tai jābūt plānveidīgai, un tādēļ no vislielākā svara ir uguns plāns, kura pamats ir: sprosti, uguns sakari (starp kaimiņiem) un koncentrācijas — priekšgrupu priekšā, galvenās kaujas līnijas priekšā un aizstāvēšanās pozicijas iekšienē.

Uzbrucējam parasti jāapmierinājas ar aizstāvja neitrālizēšanu resp. aizstāvja ieroču apklusināšanu ar savu ieroču palīdzību. Aizstāvim, turpretim, daudz biežāk ir iespējams uzbrucēju ar savu uguni iznīcināt, pie kam kulminācijas punkts vai, pareizāk, josla uguns ziņā ir sprostuguns josla galvenās kaujas līnijas priekšā. Izstrādājot un iedarbinot uguns plāņu, no svara: 1) novērtēt ienaidnieka varbūtējos uzbrukuma virzienus, 2) pazīt ieroču spējas (skrejlīnija, tālšāvība, caursišanas spējas un t. t.); 3) pielāgot uguns plānu apvidum; 4) novērot kaujas lauku; 5) uzturēt sakarus (primitīvākais līdzeklis uz vidējiem attālumiem ir raķete). Sprostuguni vajaga varēt iedarbināt automatiski, it sevišķi tādēļ, lai nebūtu pārsteigumu tumsā, miglā un, vispār, apstākļos, kad nevar, vai ir grūti novērot. Protams, nenovērota uguns ir — dažreiz nepieciešams ļaunums. Katrā ziņā jācenšas pēc novērotas uguns, jo tikai novērota uguns būs tik iedarbīga, cik vispār uguns iedarbīga var būt. Bet arī tad ar zināmiem priekšnoteikumiem: 1) ieročiem jābūt labi koptiem; 2) lietotājiem savi ieroči priekšzīmīgi jāpārzina un mākslinieciski, varētu teikt — virtuozi jāprot izmantot; 3) beidzot, pats galvenais, protams, ir morālais faktors, jo bez morālā spēka nelīdz pat vislabākais ierocis, nedz vislielākā prasme, pie kam tieši aizstāvim morāle no sevišķa svara tādēļ, ka aizstāvēšanās kauju vest gandrīz vienmēr nākas pret pārspēku. Patiesībā tikai tad aizstāvēšanās ir arī attaisnojama, jo aizstāvoties no svara saistīt jo lielākus ienaidnieka spēkus (piemēram, pie Rīgas tiltiem, Ķekavas, Jaunjelgavas un t. t.), lai citur (piemēram, pie Daugavgrīvas, Torņkalna, Līvbērzes vai Iecavas) pašiem būtu vieglāk uzbrukt, vai arī, lai uzbrūkošais ienaidnieks vairāk nolietotos (piemēram, bermontieši oktobrī), lai pēc tam mēs paši (novembrī) varētu sekmīgāk uzbrukt. Tā tad, no šī viedokļa raugoties: jo lielāks pārspēks uzbrūk, jo labāk.

Tālāk — dažus vārdus par pozicijas dziļumu. Pozicija nav līnija, bet josla, jo pozicijai jābūt atsperīgai, ar lielu, iznīcinošu atgrūdiena spēku un tāpēc aizstāvēšanās pozicijai ir nepieciešams dziļums. Ieroči nekārtīgi novietojami dziļumā, bet tikai šķietami nekārtīgi, jo faktiski šai šķietamai nekārtībai jārada zināma sistēma. Pozicijai jābūt nepārraujamam tīklam (zināmā mērā tas jāsaprot burtiski, jo starp atsevišķiem uguns punktiem jābūt uguns sakariem). Dziļums atvieglo prettriecienus un pretuzbrukumus, kuŗu nolūks ir atdzīt ienaidnieku mūsu sprostuguns joslā — galvenās kaujas līnijas priekšā, kurā tas visvairāk cieš no mūsu uguns. Prettriecieniem jābūt īsiem, pārsteidzošiem, pēc iespējas flankējošiem (piemēram, 5. pulka 3. rotas, kaut arī vairāk nejauša rakstura, darbība naktī uz 8. oktobrī Katrinmuižas - Tīriņmuižas rajonā). Prettriecienus izpilda mazas vienības automatiski (bez pavēles, pēc tam, kad radies zināms stāvoklis) vai pusautomatiski (uz ļoti īsu pavēli). Pretuzbrukums (piemēram, kā vēlāk redzēsim, Liepājas garnizona pretuzbrukums 14. novembrī), daudz vairāk līdzinājas uzbrukumam. Kā prettriecienus, tā pretuzbrukumus, principā, izpilda tikai līdz galvenai kaujas līnijai (jo pēdējā izlūkota, izvēlēta un ieņemta tik izdevīgi, cik vien iespējams, — vismaz tam tā jābūt, — un tādēļ būtu nepareizi izdevīgāku stāvokli mainīt pret neizdevīgāku). Prettriecienam un pretuzbrukumiem jābūt rūpīgi sagatavotiem, piemēram, izlūkotas pieejas, izbūvētas satiksmes ejas, ierakumi (kas citās kaujas fazēs var noderēt arī kā maldu būves), vajadzības gadījumā nogāzts kāds traucējošs žogs (lai nebūtu, ejot prettriecienā, tam jākāpj pāri), pāri platākam grāvim ierīkotas laipas (lai nebūtu jābrien vai jālec un, varbūt, jāiekrīt ūdenī), sagatavota apdūmošana (piemēram, prettrieciena maskošanai no flanka) un t. t., un bez tam, ja iespējams, prettriecieniem jābūt arī izmēģinātiem — lai pie īstās izpildīšanas kaujā viss norisinātos tik gludi, cik vien iespējams.

Ļoti svarīga loma aizstāvēšanā piekrīt priekšgrupām, pateicoties kurām: 1) mēs varam redzēt uz priekšu; 2) priekšgrupas noder kā «tramplīns» un patvērums mūsu izlūkiem; 3) priekšgrupas slēpj mūsu galveno kaujas līniju un neļauj ienaidniekam ieskatīties mūsu pozicijā; 4) priekšgrupas novērš pārsteigumus; 5) ar priekšgrupu darbību iegūstam laiku. Priekšgrupas, atkarībā no uzdevuma: pretojas (līdz zināmam notikumam, laikam, pavēlei) vai novēro, pie kam novērošana nav jāsaprot burtiski, it kā būtu jāatiet arī mazvērtīga ienaidnieka uzbrukuma gadījumā. Priekšgrupām norāda, uz kurieni jāatiet. Visiem spēkiem jācenšas panākt, lai atiešana notiktu ne par agru, bet arī ne par vēlu, vai, citiem vārdiem: kad ienaidniekam smagi zaudējumi jau nodarīti un paši tādus vēl neesam cietuši.

Vissvarīgākais uzdevums piekrīt pozicijū aizstāvošā kaŗaspēka kaujas ešelonam: 1) uztvert atejošās priekšējās vienības, 2) pamatuzdevums — sasist ienaidnieku ar uguni galvenās kaujas līnijas priekšā, 3) ja tas neizdodas, — dzīt iebrūkošo ienaidnieku no pozicijas ārā, 4) ja arī tas neizdodas, — turēt pozicijas atlikušo daļu un, beidzot, 5) ja vajadzīgs — mirt, bet bez pavēles nekādā ziņā neatiet. No svara vislielākā izturība un uzupurēšanās. Piemēram stāsta, ka kādā kaujā viens no priekšniekiem saņēmis ziņojumu, ka pakļautais nav spējīgs savu poziciju noturēt, esot pavēlējis: «mirsti!» Un pozicija tika noturēta.

Pēc kaujas ešelona vienībām, vajadzības gadījumā, iedarbojas rezerves: 1) uztveŗot atejošās vienības, 2) neļaujot ienaidniekam paplašināt iebrukumu, 3) dzenot iebrukušo ienaidnieku ārā. Rezervju uzdevums sākumā ir grūts, pēc tam viegls, un beidzot, — atkal grūts: 1) sākumā grūts tādēļ, ka darbība jāapsveŗ un jāsagatavo no augstākās vienības viedokļa, piemēram, rotas vai bataljona rezervei jāapsveŗ un jāsagatavo darbība visas rotas resp. visa bataljona iecirknī, pie tam vairākos variantos; 2) kad tas padarīts, rezerves darbs kļūst viegls, jo priekšā ir kaujas ešelona vienības; 3) ienaidniekam iebrūkot pozicijā rezerves uzdevums no jauna kļūst grūts, jo stāvoklis ir mainījies uz ļauno pusi; bez tam ļoti bieži tas ir neskaidrs, kādēļ, savukārt, uzdevuma sekmīgākai veikšanai ir no svara: a) rūpīga kaujas darbības sagatavošana, b) sekošana kaujas gaitai, lai pastāvīgi būtu kursā, c) pastāvīgi sakari ar priekšnieku (piemēram, bataljona rezerves rotas komandierim — ar bataljona komandieri).

Beidzot, skaidrības labā, vēl daži norādījumi:

1) No svara, pirms uzdevumu došanas, poziciju izlūkot, jo pēc kartes dotās zemāko priekšnieku pavēles ir mazvērtīgas; vienmēr jāatceras, ka darbība notiek nevis uz kartes resp. papīra, bet gan apvidū;

2) Poziciju sadala pa fronti joslās resp iecirkņos — izlūkošanai, apsardzībai, kaujai un, līdz ar to, vispār atbildībai;

3) Priekšniekam ir no svara poziciju apstaigāt un, ja vajadzīgs, apakšnieku rīcību koriģēt un saskaņot, sevišķi salaidnēs (uz iecirkņu robežām);

4) Jāmaskojas tā, lai kaujas lauks un aizmugure ienaidniekam liktos tukša, atceroties: ko redz — to iznīcina, ko neredz — to apkaŗo uz labu laimi, pie kam «aklai vistai» grauds gadās tikai izņēmuma gadījumos;

5) Bieži ir grūti izšķirties: kad turēt pozicijas atlikušo daļu, kad dzīt ienaidnieku ārā? Atbilde: labāk sekmīgi turēt to, kas vēl mūsu rokās ir, nekā pēc nesekmīga prettrieciena resp. pretuzbrukuma zaudēt visu, un tā tad — prettrieciens vai pretuzbrukums izpildāms tad, ja a) ir izredzes uz sekmēm, b) ja viss jāliek uz spēli, vai arī c) jāuzupurējas citu labā;

6) Nekad nevar darīt tik daudz zaudējumu mazināšanai, kā pie aizstāvēšanās un tas ir jādara, bet no otras puses, nekad arī nav tā jāuzupurējas, kā pie aizstāvēšanās un arī tas ir jādara;

tā tad: a) maksimāli jāizmanto zaudējumu mazināšanas iespējamības un tomēr b) jābūt spējīgiem paciest maksimālus zaudējumus (piemēram, 8. pulka vads 15. oktobrī).

*

Par Liepājas likteni atbildīgais Lejaskurzemes kaŗa apgabala priekšnieks pulkvedis-leitnants (tagadējais Kurzemes divīzijas komandieris, ģenerālis) Dankers izvēlējās sekojošu poziciju: šaurumu starp jūŗu un Liepājas ezeru, šaurumu starp Liepājas un Tosmares ezeru un šaurumu starp Tosmares ezeru un jūŗu. Šī pozicija tiešām bija labākā no iespējamām, jo: tās flanki pieslējās jūŗai un, līdz ar to, bija droši; Liepājas un Tosmares ezeri sastādīja tās lielāko, pasīvo daļu, bet mazākās, aktīvās daļas aizstāvēšanu atviegloja, kaut arī saspridzinātie, vecie forti. Kad ezeri aizsala, stāvoklis gan pasliktinājās — tomēr pāri tiem bija laba novērošana un apšaude.

4. novembrī, atspiežot uz priekšu izbīdīto Grobiņas bataljona 2. rotu, bermontieši ieņēma Grobiņu un pēc tam, artilerijas uguns pabalstīti, tuvojās mūsu aizstāvēšanās pozicijai starp Liepājas un Tosmares ezeriem. Bet angļu karakuģu artilerija vācu artileriju apklusināja un ar kājnieku uguni atsita arī ienaidnieka kājniekus. Vakarā ienaidnieks uzbrukumu atkārtoja, bet to atkal viegli atsita.

5. novembris pagāja samērā mierīgi. Toties naktī uz 6. novembri norisinājās nopietna kauja ziemeļos no Tosmares ezera, kur arī divas reizes nācās atsist vācu uzbrukumu, pie kam otru reizi dažās vājāk ieņemtās vietās uzbrūkošo ienaidnieku nācās izdzīt ar durkļiem. Uzbrukuma atsišanu lielā mērā sekmēja mūsu priekšgrupas, kas, izbīdītas pāri kanālim, katru reizi savlaicīgi brīdināja mūsējos par ienaidnieka tuvošanos un, palikdamas uzbrucēja aizmugurē, sacēla bermontiešos lielu apjukumu. 6. novembŗa rītā kauju zaudējušais ienaidnieks atgāja Šķēdes virzienā. Mēs saņēmām 10 gūstekņus, 1 ložmetēju, 4 patšautenes un lielāku daudzumu pamestu šauteņu un rokas granātu. Šo kauju no mūsu puses izcīnīja Latgales divīzijas papildu bataljona 3. rota un Liepājas kaŗa ostas komandantūras komanda.

7. novembŗa vakarā vācieši uzbruka Vidusfortam, bet arī šo uzbrukumu atsita.

*

Grūtāko, toties arī slavenāko kauju Liepājas garnizonam nācās izcīnīt 14. novembrī: —

Jau 13. novembrī ienaidnieks sāka izrādīt daudz lielāku nekā parasti aktīvitāti, izdarot artilerijas apšaudi un grupējot spēkus uzbrukumam. Vakarā bermontieši fortus sāka apšaudīt arī ar smago artileriju un gāzu šāviņiem. Tomēr zaudējumus mums nenodarīja. Tāpat neizdevās bermontiešu uzbrukums 13. novembŗa vakarā.

Šinī laikā mūsu spēku grupējums bija šāds: pie Pērkones — Grobiņas bataljona 2. rotas 2 vadi, aizsalušā Liepājas ezera rietumkrastā, apsardzībā — tā paša bataljona 5. un 6. rota, Jaunliepājā, rezervē, — 2. rotas 2 vadi; starp Liepājas ezera ziemeļgalu un Dienvidfortu — nelielā Grobiņas komandantūras komanda (apmēram 40—45 cilvēki); Dienvidfortā — Latgales divīzijas papildu bataljona 2. rota; Vidusfortā — 7. Siguldas kājnieku pulka 8. rota; Ziemeļfortā — Latgales divīzijas papildu bataljona 4. rota; starp Ziemeļfortu un Redānfortu (pēdējo ieskaitot) — tā paša batalj. 8. rota; tālāk uz ziemeļiem līdz Šķēdes tiltam (ieskaitot) — 5. rota un vēl vairāk ziemeļos līdz jūŗai — 7. rota. Šķēdes tilta rajonā rezervē atradās Latgales divīzijas papildu bataljona 1. rota, bet Kaŗa ostā — 3., 6., 9., 10. rota, 6. pulka 2. rota, Kaŗa ostas komandantūras komanda, 4. atsevišķais eskadrons un bruņotais vilciens. (Piezīmējams, ka Grobiņas bataljona 1. rota atradās Ventspilī, bet par bataljona itkā iztrūkstošo 3. un 4. rotu tika pārdēvētas 7. pulka 2. un 8. rota).

Pati 14. novembŗa kauja bija reti drāmatiska: ap plk. 04.00 ienaidnieks atklāja stipru artilerijas uguni un to turpināja pa fortu līniju 2 stundas, lai tādā kārtā forti, tā sakot, «nogatavotos» triecienam. Saprotams, ka šī uguns mūsu jaunām, mazapmācītām vienībām bija liels pārbaudījums. Plk. 06.00 (tā tad pilnīgā tumsā) sākās vācu kājnieku uzbrukumu — ar smagpunktu pāri aizsalušam Tosmares ezeram virzienā no Ducmaņiem uz mūsu poziciju starp Ziemeļfortu un Redānu. Mūsu fronti pārrāva un, uzbrūkot no aizmugures Ziemeļfortam, pēc īsas, bet niknas kaujas, kurā krita Latgales divīzijas papildu bataljona 4. rotas komandieris virsleitnants Vitants, ienaidnieks Ziemeļfortu ieņēma. Tagad tas uzbrukumu turpināja 3 virzienos: 1) Redāna virzienā, līdz ar to apdraudot arī 5. un 7. rotas aizmuguri, 2) caur Tautas birzi Kaŗa ostas darbnīču virzienā un 3) Vidusfortam, apņemot to no ziemeļiem. Krita arī Vidusforts un izjuka sakari ar angļu floti, kādēļ pēdējā ilgāku laiku nevarēja mūsējos pabalstīt. Bermontieši ieņēma arī Dienvidfortu, izņemot saspridzināto pulveŗa pagrabu, kurā kādiem 20 sevišķi drošsirdīgiem kareivjiem izdevās noturēties. Bermontiešu iebrukumu arvien vairāk paplašinājās un tie ieņēma Saules muižu, Vezuvfabriku un tuvojās Kaŗa ostas darbnīcām. Apdraudētā flanka un aizmugures dēļ, sāka atiet arī 5. un 7. rota.

Izjaukto sakaru dēļ stāvoklis mūsu vadībai ilgāku laiku palika neskaidrs un tādēļ tikai tad, kad sākās gaisma, varēja sākties mūsu pretuzbrukums, kuŗu organizēja pulkv.-leitn. Dankera uzdevumā Kaŗa ostas garnizona priekšnieks, kapteinis (vēlākais 10. Aizputes kājnieku pulka komandieris, pulkvedis) Kalniņš. Pretuzbrukumu bija paredzēts izpildīt sekojoši: Latgales divīzijas papildu bataljona 1. rotai nekavējoties uzbrukt gar Tosmares ezera rietumkrastu uz dienvidiem, lai nodrošinātu 5. un 7. rotas aizmuguri; virsleitnantam Radziņam ar Kaŗa ostas komandantūras komandu uzbrukt no Kaŗa ostas Redāna virzienā resp. to bermontiešu kreisā flankā, kas pēc Ziemeļforta ieņemšanas nogriežas uz ziemeļiem; pēc Redāna ieņemšanas kopīgi ar 1. rotu uzbrukt Ziemeļfortam no ziemeļiem; 6. rotai un 4. atsevišķā eskadrona kaŗavīriem, kas brīvi no raitnieku dienesta, uzbrukt Ziemeļfortam frontāli; 3. un 9. rotai un bruņotam vilcienam ar pretuzbrukumu apturēt ienaidnieku, kas uzbrūk pilsētas un Kaŗa ostas darbnīču virzienā.

Pretuzbrukumā, uz pulkveža-leitnanta Dankera tiešo pavēli, pārgāja arī Grobiņas bataljona 2. rotas 2 vadi un 7. pulka 2. rotas 2 vadi gar Grobiņas šoseju. Tagad viss atkarājās no tā, kā pretuzbrukums veiksies, jo brīvi no kaujas uzdevumiem palika tikai Latgales divīzijas papildu bataljona 10. rota (Kaŗa ostā) un 7. pulka 2. rotas 2 vadi (pilsētā). Protams, ar sirdi bija jātic, ka viss būs labi (jo neizdošanās nozīmētu katastrofu), bet apskatot izdošanās izredzes ar prātu, tomēr nevarēja nerasties šaubas par mūsu jauno vienību sekmēm, vēl vairāk tādēļ, ka angļu flote, vēl neatjaunotu sakaru dēļ, mūs varēja sākt pabalstīt tikai ap plk. 10.00, bet laiks, kaut arī tas vienmēr nāk klāt, tomēr nav tāda lieta, kuŗu

14. novembŗa kauja.

drīkst zaudēt, sevišķi tad, kad ir darīšana ar ienaidnieku, kas jau guvis ievērojamas sekmes un tās attīsta.

Pirmais pretuzbrukumu sāka virsleitnants Radziņš ar Kaŗa ostas komandantūras komandu. Pa ceļam, jau Kaŗa ostas rajonā, viņš aizturēja atsevišķus 8. rotas atejošu kareivju pulciņus un kopīgi ar tiem dzina bermontiešus atpakaļ Redāna virzienā. Kad pienāca 1. rota, kopējiem spēkiem ieņēma arī Redāna fortu. Ienaidnieks aizbēga pāri Tosmares ezeram, pametot 4 ložmetējus. Toties pie Redāna ieņemšanas nāvīgi ievainoja varonīgo virsleitnantu Radziņu. Pēc Redāna ieņemšanas agrākais stāvoklis atjaunojās arī 5. un 7. rotas iecirknī (ziemeļos no Tosmares ezera). Redānā palika 8. rota, bet 1. rota un komandanta komanda turpināja uzbrukumu Ziemeļforta virzienā.

Tanī laikā, kad mūsējie tuvojās Ziemeļfortam, notika arī mūsu uzbrukums Saules muižai. Šeit, ienaidnieka niknas pretestības dēļ, uzbrukums ilgāku laiku negribēja veikties — līdz piebrauca mūsu bruņotais vilciens (kas tagad bija apbruņots arī ar patšautenēm un pat ar vienu lielgabalu). Bruņotā vilciena uguns pabalsts atdzīvināja mūsu kājnieku uzbrukumu un, beidzot, Saules muižu ieņēmām. Piezīmējams, ka pie Saules muižas bruņotais vilciens izšāva visu savu artilerijas municiju (49 šāviņus, — arī šis mazais skaitlis spilgti raksturo mūsu toreizējās materiālās grūtības). Ienaidnieks atgāja uz fortu līniju. Līdz ar to, lielākas briesmas bija novērstas. Atjaunoja arī sakarus ar angļu floti un tās lielgabali sāka stipri apšaudīt fortus. Pēc plkst. 10,00 sākās mūsu uzbrukums fortiem. Vispirms pēc niknas cīņas krita Ziemeļforts, pie kam šeit izcilu varonību izrādīja 55 gadus vecais Kaŗa ostas darbnīču strādnieks, atvaļinātais virsseržants Klaviers, kas kā pirmais ielauzās fortā. Pēc Ziemeļforta ieņēmām Vidusfortu un, beidzot, arī Dienvidfortu, kur reizē ar to atbrīvojās arī tie 20 kareivji, kas vairākas stundas bija varonīgi izturējuši saspridzinātā pulverpagrabā. Ap pusdienas laiku stāvoklis bija pilnīgi atjaunots un bermontieši steidzīgi atgāja Grobiņas virzienā. Liepāja bija glābta.

Pulkvedis-ltn. J. Rozentāls

Metodika

Apmācību metodika apskata tos paņēmienus un noteikumus, kuŗu pielietāšana zināmā apmācību nozarē dod vislabākos rezultātus. Laba metode vai paņēmiens, kurš dod iespēju vieglāki sasniegt sprausto mērķi, ir zelta vērts. Piemēra pēc salīdzināsim mūsu vectēvu lauku apstrādāšanas un nosusināšanas metodes ar tagadējām. Šo pašu lauku apstrādāšana pēc jaunajām metodēm: daudzo lauku sistēma, mākslīgās ganības, modernie meliorācijas paņēmieni u. t. t., sasniedz daudz lielākas vērtības materiālā un, līdz ar to, labklājības ziņā. Tas pats attiecināms uz dažādo mūsu mazo un lielo pilsoņu apmācību nozarēm. Arī šeit lietderība noteic atmest novecojušās metodes un to vietā rast jaunas, ar kuŗu palīdzību vieglāki un īsākā laikā sprīdī var piesavināties vajadzīgās praktiskās un teorētiskās zināšanas un sasniegt augstākos rezultātus audzināšanas laukā. Tā tad, labāka metode dod labākus sasniegumus.

Metode ir zināma kārtība resp. plāns darbībai, kurš nepieciešams spraustā mērķa sasniegšanai. Labi pārdomāts un vispusīgi apsvērts plāns vajadzīgs katram darbam, tāpat jāpārdomā arī paņēmieni, kā šo plānu vislabāki izvest dzīvē, — tad pats darbs sekmēsies.

Darbs, kurš skaŗ visus pilsoņus, ir valsts aizsardzības darbs. Lai šo darbu sekmīgi varētu veikt, katram pilsonim jāiziet militārās apmācības un audzināšanas skola ar ļoti plašu programmu, un tikai pēc šīs skolas beigšanas viņš top par pilntiesīgu locekli savas valsts sargu rindās.

Mūsu laikos militārās apmācības uzsāk pamatskolā un tās turpina arī pēc obligātoriskā kaŗa dienesta beigšanas. Maldīgs ir uzskats, ka ar obligātoriskā kaŗa dienesta veikto darbu un iegūtām zināšanām vien jau pietiek, lai uz visiem laikiem skaitītos par pilnvērtīgu Tēvijas sargu. Militāro apmācību smagpunkts patiešām ir saistīts ar obligātoriskā kaŗa dienesta laiku, bet šai laikā iegūtās zināšanas arī turpmāk jāpapildina un jāatsvaidzina, jo ar laiku daudz kas aizmirstas. Jāņem vērā, ka valsts militāro spēku un stiprumu sastāda ne tikai aktīvā dienestā esošie kaŗavīri, bet arī labi sagatavotie rezervisti.

Militāro apmācību darbs ir ļoti nopietns, — daudz nopietnāks kā citās apmācību nozarēs. Lai runā piemērs. Slikti pagatavotu amatnieku darbu gan neviens nepērk, bet no tā arī neviens necieš, izņemot, varbūt, pašu amatnieku, kuŗam jāzaudē izlietoto materiālu vērtība. Ja, turpretim, ložmetējnieks nebūs pratis sagatavot un uzturēt savu ložmetēju šaušanas kārtībā un gatavībā, tad, ienaidnieka uzbrukuma gadījumā, šī neprašana var prasīt daudzu savējo dzīvības, ja ložmetējs nedarbojas. Tāpat slikti sagatavots lielgabala apkalpes numurs var pielaist kļūdas, kuŗu rezultātā var notikt šaušana savējos. Varam iedomāties, kādas tai būtu sekas.

Katra skola prasa laiku un līdzekļus. Apmācītais saistīts ar laiku un ar tām prasībām, kuras jāveic dotā laikā. Minētās prasības, t. i. ko jāiemāca paredzētā laikā, ir uzskaitītas apmācības plānos un programmās. Tos izstrādā augstākā priekšniecība. Apmācītājam bieži vien liekas, ka uzstādītās prasības ir pārāk lielas attiecībā pret viņu rīcībā doto laiku. Neskatoties uz to paredzētais apmācības posms noteiktā laikā ir jāiziet un darbs jāveic tā, lai apmācāmie piesavinātos visu vajadzīgo.

Nolūkā gūt sekmju maksimumu, apmācībām paredzētais laiks jāizmanto vislietderīgāk. To panāk:

1) ar laika lietderīgu sadalīšanu darbam un atpūtai un

2) ar pārbaudītu apmācību metodu pielietāšanu.

Katram priekšniekam, stājoties padoto apmācības un audzināšanas darbā, jābūt skaidrībā par to, **kā mācīt**, **kā pašu apmācību vienkāršāki un saprotamāki izdarīt** un kādu **pakāpenību** ieturēt, t. i. jābūt skaidrībai par mācību programmu un apmācības metodēm.

Plašāki pielietājamās militārās apmācības metodes ir:

— individuālā, jeb savrūpējā,
— uzskatāmā.
— jautājumu, jeb pārrunu un
— uzdevumu.

Individuālā, jeb savrūpējā metode.

Nesekmīgiem skolniekiem bieži vien var līdzēt repetitori, nodarbojoties ar katru no viņiem atsevišķi. Tāpat valodas var sekmīgāki piesavināties, mācoties pie zināma skolotāja atsevišķi vai nelielās grupās. Jo lielāka apmācāmo grupa, pie visiem pārējiem vienādiem apstākļiem, — katra atsevišķa apmācāmā sekmes pamazinās.

No sacītā izriet, ka apmācība lielākā masā nav tik sekmīga kā nodarbošanās ar katru apmācāmo savrūpēji, individuāli. Nodarbojoties tikai ar vienu apmācāmo, apmācītāja uzmanība netiek dalīta, — viņš var pārraudzīt katru apmācāmā darbības sīkumu, redzēt un izlabot pielaistās kļūdas pašā sākumā.

Izdarot apmācību pēc šīs metodes tomēr nav jāsaprot, ka uz katru apmācāmo jābūt pa atsevišķam skolotājam. Tā nav šīs metodes pamatprasība, bet apmācības jānoorganizē tā, lai katram apmācītājam paredzētais apmācāmo skaits nepārsniegtu pieci. Šis skaitlis attiecas uz apmācāmiem ar vidējām spējām. Atsevišķās grupās apmācāmie jāsadala pēc viņu zināšanām un spējām, pie kam katrā grupā iedalāmi apmācāmie ar apmēram vienādām iepriekšējām zināšanām un spējām.

Nesekmīgākie jāapvieno mazākās grupās un ja kādā nozarē apmācāmam sevišķi neveicas, tad to apmāca vienu pašu. Jāpasvītro, ka pie mazāk sekmīgo apmācāmo grupām jānozīmē nosvērtākie apmācītāji, jo gadās, ka apmācāmo nesekmju gadījumos, apmācītājs sāk pielietāt tā saucamo «izdzīšanas» paņēmienu, kurš nekādus pozitīvus rezultātus nedod, bet rada apmācāmos īgnumu pret mācībām un priekšniekiem, kuŗi šādas «metodes» pielietāšanu pielaiž.

Kā tad pielietāt savrūpējās apmācības metodi, apmācot vairākus apmācāmos? Jautājums liekas sarežģīts, bet viegli atrisināms.

Augstāk minētais nelielais apmācāmo skaits (5 un vairāk) netraucē visiem

apmācāmiem vienlīdzīgi labi saskatīt to, ko rāda apmācītājs; tikpat labi visi apmācāmie dzird mutiskos paskaidrojumus. Tamdēļ apmācītājs var visu to, kas jārāda un jāpastāsta, neatkārtot katram atsevišķi, bet dot visai grupai vienlaicīgi. Kopējiem paskaidrojumiem un demonstrējumiem apmācītājam parasti jānostāda apmācāmie pusloka ap sevi, jo tā labāki saskatīt demonstrējumus. Šo kopējo paskaidrojumu došanas laikā visiem apmācāmiem uzmanīgi jāseko sava skolotāja vārdiem un darbiem, jāseko ar ausīm, acīm, smadzenēm un bieži vien arī ar kustībām, padodoties uz vienu vai otru pusi, vai noliecoties, lai labāki varētu saskatīt to, ko dara un rāda apmācītājs. Jāpasvītro, ka apmācītāji bieži grēko, turot apmācāmos vien vai divrindu līnijas stāvoklī „brīvi" vai pat „mierā", kā arī savu paskaidrojumu laikā dod aizrādījumus par nepareizo stāju, ja apmācāmais paliecas uz priekšu vai groza galvu, lai labāki dzirdētu un saskatītu demonstrējumu.

Pēc vajadzīgā paņēmiena parādīšanas un paskaidrojuma, uz ko griezt sevišķu vērību to izdarot, apmācītājs pavēl iemācīties šo paņēmienu katram apmācāmam patstāvīgi. Pats viņš pārbauda pēc kārtas katru apmācāmo atsevišķi, neizlaižot no acīm arī pārējos. Novērotās kļūdas viņš izlabo pats jeb piesauc kādu no apmācāmiem, parasti to, kurš saskatītās kļūdas nedara, un liek tam kļūdu izlabot vai parādīt kā vajadzētu darīt. Ja apmācītājs novēro nepareizību, kas kopēja visiem apmācāmiem, tad sasauc visus apmācāmos ap sevi, paskaidro un parāda vēl reizi. Pirms atļaušanas praktizēties savrūpēji lietderīgi pārbaudīt, vai paskaidrojums pareizi saprasts, liekot vienam vai diviem apmācāmiem paņēmienu atkārtot visu pārējo priekšā.

Gadījumos, kad nav tik daudz līdzekļu, lai ar tiem visi apmācāmie varētu nodarboties vienlaicīgi, piem.: nav tik daudz patšauteņu, lai katrs apmācāmais varētu praktizēties tās pārvietošanā no aizsegas pozīcijā, vai arī tik daudz ložmetēju, lai visi vienlaicīgi varētu mācīties to izjaukt vai salikt, — visiem nenodarbinātiem apmācītājs pavēl novērot darbības pareizību un būt gataviem pieteikt no apmācāmā pielaistās kļūdas. Tomēr ar skatīšanos vien nepietiek. Visiem pēc kārtas jābūt izpildītāja lomā un tiem, kas vājāki piesavinās — biežāki.

Individuālo metodi var pielietāt tajās mācībās, kur jāiemācās zināma patstāvīga darbība, kā tas notiek savrūpējā ierindas un kaujas apmācībā, šaušanas apmācībā, ieroču mācībā u. c. Šī metode prasa divus labi sagatavotus apmācītājus katrai strēlnieku grupai un citām līdzīgām vienībām. Sliktākā gadījumā var iztikt arī ar vienu, sevišķi tad, ja starp apmācāmiem nav iesācēju resp. jaunkareivju. Minētiem apmācītājiem jāpazīst labi visas savas vienības (rotas, eskadrona) apmācību nozares. Vienībā tomēr nav daudz tādu apmācītāju, kuŗi labi pārzin apmācību visās nozarēs, jo visas nozares labi pārzin galvenā kārtā tikai virsnieki un virsdienesta instruktori. Bet arī obligātoriskā dienesta instruktoru vidū atrodas labi speciālisti, kuŗus var izmantot, tikai zināmās apmācību nozarēs. Šādos gadījumos apmācība jānoorganizē tā, lai apmācītāju zināšanas un spējas tiktu vislietderīgāki izmantotas. To panāk, pievelkot katru apmācītāju viņa speciālitātei visas rotas vai vada apmācībā. Caur katra savas nozares speciālista rokām laiž cauri pēc kārtas visus apmācāmos. Šāds speciālists, vingrinoties ilgu laiku savā nozarē, panāk lielu veiklību un apmācības noteiktību.

Apmācību ar speciālistiem var salīdzināt ar fabriku, kur, ar dažādu mašīnu palīdzību, meistari — speciālisti savās nozarēs, — laižot no rokas rokā neapstrādātu cieta metalla gabalu, pārvērš to par noderīgu lietu, piem.: arklu, patronu vai ložmetēja stobru. Šo paņēmienu var sekmīgi pielietāt tajās apmācību nozarēs, kur atsevišķā apmācību stundā tiek izņemti vairāki, viens ar otru nesaistīti vingrinājumi, un kur katrs vingrinājums prasa atsevišķus mācību līdzekļus, kā tas notiek daudzās šaušanas un ieroču apmācības nozarēs.

Uzskatāmā metode.

Uzskatāmā metode raksturojas ar to, ka apmācītājs līdztekus mutiskiem paskaidrojumiem parāda (demonstrē) to darbību, kuŗa jāmāca, vai to priekšmetu, ar kuŗu apmācāmiem jāiepazīstas. Šī metode ir pretstats vecajam vienmuļīgās stāstīšanas un stāstītā atprasīšanas paņēmienam, kuŗš mūsu laikos atmests aiz tā iemesla, ka dzirdēto vien ļoti grūti saprast un paturēt atmiņā. Labāki atmiņā paliek tas, ko pats redzējis, aptaustījis, paodis (piem. kaujas gāzes stipri atšķaidītā veidā); vēl dziļāk atmiņā iespiežas tas, ko pats izpildījis.

Atmiņā paliek viegli saprotama lieta, bet nesaprotama ātri izgaist vai arī nemaz tur neiespiežas. Kā tad panākt, lai apmācāmais ātri un bez lielām grūtībām uztvertu un saprastu pasniedzamās zināšanas, sevišķi teorētiskās?

Šīs metodes nosaukums rāda, ka apmācības jānoorganizē un jāizdara tā, lai pasniedzamās zināšanas apmācāmam būtu paskaidrotas uzskatāmi. Uzskatāmību panāk, ja apmācītājs ne tikai pastāsta, kā zināmu paņēmienu izdara, bet arī šo darbību pats labi saskatāmā un saprotamā veidā parāda. Stāstītā un rādītā iespaidu var pastiprināt, uzdodot apmācāmiem parādīto darbību tūliņ atkārtot pašiem. Pielietojot šādu paņēmienu, pēc tā izdarīšanas bieži vien nāksies dzirdēt no apmācāmo mutēm: „Nu, tagad man tā lieta pavisam skaidra."

Piemēri:

Apmācot šautenes tīrīšanas noteikumus, apmācītājs parāda apmācāmiem visus tīrīšanai nepieciešamos piederumus un to pielietāšanu, jeb, runājot vienkāršāki, — iztīra šauteni visiem redzot. Apmācāmie vēro darbības norisi un uzklausa apmācītāja mutiskos aizrādījumus.

Iepazīstinot ar zināmu ieroci, nepietiek tikai pastāstīt par viņa materiālo daļu un pielietāšanu, bet jāparāda pats ierocis un jādemonstrē šī ieroča atsevišu daļu darbība un visu daļu kopdarbība, kā arī šī ieroča pielietāšana kaujā.

Izdarot patšautenes grupas apmācību aizstāvēšanās pozīcijas ieņemšanā un noorganizēšanā, vada komandieris izved visu vadu apvidū un parāda ar speciāli šim nolūkam nozīmētu un sagatavotu grupu, kā norit aizstāvēšanās pozīcijas ieņemšana un noorganizēšana dotā gadījumā. Visi apmācāmie seko izpildītāju darbībai un to iegaumē. Vada komandieris dod īsus norādījumus, uz ko griezt sevišķu vērību. Pēc šādas paraugmācības, apmācāmām grupām pavēl praktizēties patstāvīgi.

Apmācāmais sapratīs un vieglāki paturēs atmiņā to, kas ienāk viņa smadzenēs un līdz ar to prātā pa vairākiem nervu ceļiem, kā: redzi, dzirdi, izdevības gadījumā — ožu, aptaustot un pašam izdarot. Ja nav iespējams demonstrēt apskatāmo priekšmetu vai viņa pielietāšanu un darbību, piem.: nav tanka, lidmašīnas, lielgabala, vai nav attiecīga laukuma ieroča uguns iedarbības parādīšanai, — tad to vietā izmanto modeļus, schēmas, fotografijas, zīmējumus un tāfeles u. c. apmācāmā priekšmeta un viņa darbības attēlus. Pēdējā laikā šim nolūkam plaši izmanto arī kinematografu. Šāda veida demonstrējumi rada apmācāmā interesi un pievelk viņa uzmanību, kas ļoti veicina apmācāmās vielas nosēšanos atmiņā.

Labu uzskatāmību var panākt, salīdzinot militārās dzīves jautājumus un darbības ar plaši pazīstamām ikdienišķās dzīves parādībām, piem.: kaŗavīra atbildības atšķirība no pārējo pilsoņu atbildības par necienīgu izturēšanos pret vecāko, par pieklājības noteikumu neievērošanu; starpība militārā sarga un civīla sarga pienākumos, tiesībās un apbruņojumā u. t. t.

Uzskatāmās metodes pamatprasība — iespējami maz runāt un stāstīt, bet vairāk rādīt un darīt. Pie mazāk attīstītiem apmācāmiem vislabāki pieiet nevis ar stāstīšanu un zīmējumiem, bet ar prasību atkārtot vajadzīgo darbību tūlīt pēc tās paskaidrošanas un parādīšanas.

Jautājumu metode.

Apmācot pēc jautājumu metodes tiek dota iespēja arī tīri teorētiski mācībās intensīvi līdzdarboties visiem apmācāmiem. Šeit apmācītājs nestāsta un nerāda, ko un kā vajadzētu darīt, bet atbildes uz šiem un līdzīgiem jautājumiem liek izdomāt un izlemt pašiem apmācāmiem.

Darbs pēc jautājumu metodes norit sekojoši: apmācītājam pirms mācību sākuma jābūt skaidrībā par vadošiem jautājumiem, atbildes uz kuŗiem izsmeltu tās mācības, kuŗas paredzētas veikt zināmā stundā. Saviem apmācāmiem viņš uzstāda šos, labi pārdomātos jautājumus vajadzīgā pakāpenībā un apmācāmie paši ar savām atbildēm atrisina jautājumā paredzēto darbību vai jēdzienu. Ar katru jautājumu jāgriežas pie visiem apmācāmiem. Protams, ne uz katru jautājumu apmācītājs saņems paredzēto pareizo atbildi. Tādos gadījumos apmācītājam jāuzstāda blakus jautājumi un ar to atrisināšanu apmācāmie jānoved pie iepriekš dotā jautājuma pareiza atrisinājuma izpratnes.

Šī metode paredz jautājumu uzstādīšanu arī no apmācāmo puses, ja apmācāmais nav sapratis jautājuma atrisinājumu vai domājis to atrisināt citādi. Apmācītājam šādi jautājumi jānoskaidro un nekad nav jāpaliek atbildi parādā,

— viņam jābūt gatavībā nekavējoties atbildēt uz katru apmācāmo pretjautājumu, kuŗam sakarība ar mācības paredzēto vielu, viegli saprotamā veidā. Ja apmācāmie kautrējas savus jautājumus uzstādīt, — apmācītājam tie jāpamudina. Šie, no apmācāmo puses uzstādītie jautājumi, dod iespēju pārliecināties par to, cik labi apmācāmie piesavinājušies izieto un ko tie nav sapratuši. Lietderīgi no apmācāmiem uzstādīto jautājumu atrisināšanā pievilkt pārējos apmācāmos.

Jautājumu metodes pielietāšana ir pazīstama jau no grieķu filozofa Sokrata laikiem, kamdēļ viņu mēdz dēvēt arī par Sokrata metodi. Sokrats pats viņu nosauca par „dzemdēšanas metodi", jo uzstādāmie jautājumi spiež apmācāmos pašus rast pareizo atrisinājumu. Viņu varētu nosaukt arī par pārrunu metodi.

Jautājumu metode, līdzās uzskatāmai metodei, ir pretstats sauso lekciju vai stāstīšanas paņēmienam, kur apmācītājs, ja tam nav sevišķi labas runas dāvanas, nesaista visu apmācāmo uzmanību un bieži pat uzdzen miegu. Jautājumu uzstādīšana neprasa sevišķas runas dāvanas. Uzstādot jautājumus, katrs apmācāmais spiests ne tikai klausīties, bet arī domāt, jo neviens iepriekš nezin, kuŗam nāksies atbildēt. Stāstītais bieži vien ienāk pa vienu ausi un tūlīt iziet pa otro, bet tas, ko pats izdomājis, paliek atmiņā daudz ciešāki un uz ilgāku laiku. Šī metode trenē smadzenes ātrai darbībai, jo pieradina pareizi un ātri domāt, kas kaŗavīram no sevišķa svara kaujas apstākļos.

Uzdevumu metode.

Apmācot pēc uzdevumu metodes, apmācāmie tiek nodarbināti patstāvīgi ar praktisku uzdevumu atrisināšanu. Šo metodi no seniem laikiem pielietā dažādo matēmatisko nozaŗu apmācībās un viņu var arī uzskatīt par vienu no svarīgākām militāro apmācību metodēm.

Skolās pasniedzamo matēmatikas un citu zinību mērķis ir sagatavot audzēkņus tā, lai pēdējie skolās iegūtās zināšanas prastu izmantot savā turpmākā dzīvē un darbā. Matēmatika to panāk ar daudzu un dažādu uzdevumu atrisināšanu jau uz skolas sola. Ar teoriju vien nepietiek un tikai tas prats to piemērot darbā (mērniecībā, būvniecībā, zemkopībā, tirdzniecībā u. t. t.), kuŗš būs pietiekoši vingrinājies iegūtās teorētiskās zināšanas piemērot praktisku uzdevumu atrisināšanai. Tas audzēknis, kuŗš būs daudz šādu, no apmācītāja uzdoto vai no uzdevumu grāmatas ņemto uzdevumu veicis, varēs ar drošu prātu un ilgi nedomājot ķerties pie tādu uzdevumu atrisināšanas, kuŗus uzstāda pati dzīve, piem.: materiālu, darba spēka un laika aprēķināšana akas vai ēkas izbūvei; plāna izstrādāšana zināmas ēkas celšanai, izdevumu aprēķins u. t. t.

Militāro apmācību mērķis arī ir iemācīt atrisināt paredzamos uzdevumus miera laika dzīves vajadzībām un kaujas laukam. Sevišķi kaujas laukā katram kaŗavīram nāksies atrisināt patstāvīgi daudz un dažādus iepriekš neparedzētus uzdevumus. Aiz šī iemesla apmācāmo patstāvīgā darbība dažādu uzdevumu atrisināšanā ir galvenais taktisko (kaujas) apmācību veids.

Uzdevumu metodi var pielietāt apmācībās uz kartēm, smilšu kastes un apvidū kā visu pakāpju priekšnieku sagatavošanai, tā arī padoto vingrināšanai (līdz atsevišķam strēlniekam ieskaitot) darboties dažādos kaujas apstākļos. Atšķirībā no uzskatāmās metodes, kur galvenā kārtā tiek saistīta apmācāmo interese un uzmanība, ar uzdevumu metodes palīdzību tiek vingrinātas apmācāmo domāšanas spējas (līdzīgi jautājumu metodei), tā tad tiek attīstīts prāts.

Apmācību gaita pēc šīs metodes sekojoša. Ņemsim piemēra pēc taktiskās vai kaujas apmācības.

Apmācītājs dod (iepriekš labi pārdomātu) stāvokli un uzdevumu resp. uzdevumus, kuŗi apmācāmiem jāizpilda. Zem stāvokļa jāsaprot:

— ienaidnieka atrašanās vietas un viņa iepriekšējā darbība;

— saskaros ar ienaidnieku esošo savējo priekšējo daļu stāvoklis, to iepriekšējā un paredzamā darbība;

— kaimiņu (blakus, priekšā un aizmugurē) atrašanās vietas un darbība;

— apvidus, laika un atmosfēriskie apstākļi (ja apmācības nenotiek apvidū) un

— izejstāvoklis apmācībām.

Lietderīgi norādīt arī ienaidnieka un savējo morālo un materiālo stāvokli, nolūkā pieradināt apmācāmos darboties tādos apstākļos, kādi kaujā bieži gadās, piem.: ierobežots municijas daudzums, signālpatronu trūkums, liels pārgājiens pirms nonākšanas izejstāvoklī vai ierašanās autotransportu, elpes un pārtikas trūkums u. c.

Uzdevums izteicas mutvārdu vai rakstveida pavēlēs, atkarībā no tā, cik lielai vienībai un kādos apstākļos uzdevums tiek dots. Nav jāsaprot, ka pēc uzdevumu metodes varētu apmācīt tikai lielākas vai mazākas vienības vai to priekšniekus. Šo metodi tik pat sekmīgi var pielietāt atsevišķa kareivja savrūpējās kaujas darbības apmācībai. Arī daudzu garnizona un iekšējā dienesta pienākumu apmācība izdarāma, pielietojot uzdevumu metodi.

Apmācību gaitā bieži vien gadīsies, ka apmācāmais doto uzdevumu neatrisina pareizi. Par to apmācītājam sākumā nav ko uztraukties, jo no pielaistām kļūdām arī var mācīties, kā pats uzdevuma izpildītājs, tā arī pārējie apmācāmie, kuŗi novēro dotā uzdevuma izpildīšanu. Nepareizi izpildīto uzdevumu var uzdot atkārtot citam apmācāmam. Ja apmācāmie nevar paši rast pareizo atrisinājumu, apmācītājam ar jautājumu palīdzību tie jāuzvedina uz pareizā ceļa. Pielaistās kļūdas jāizmanto pārrunām.

Šeit jāņem vērā, ka taktisko (kaujas) apmācību uzdevumu risināšana nav gluži līdzīga matēmatisko uzdevumu atrisinājumiem. Matēmatiskos uzdevumos parasti ir viens pareizs atrisinājums, bet taktiskam — pareizie atrisinājumi var būt arī vairāki. Uzdevumu — patšautenei ieņemt poziciju N mājas apkārtnē tā, lai varētu sprostot pieejas pie M birzes — var atrisināt dažādi, jo minētās mājas apkārtnē var atrasties vairākas izdevīgas vietas (pie vienlīdzīgiem pārējiem apstākļiem) patšautenes pozīcijai priekš dotā uzdevuma sekmīgas veikšanas. Tāpēc, salīdzinot vairākus viena un tā paša uzdevuma atrisinājumus, bieži nāksies spriest tikai par vairāk vai mazāk pareizu atrisinājumu.

Treniņš.

Militāro apmācību nolūks: 1) iemācīt apmācāmos pārvaldīt visā pilnībā un pielietāt visos iespējamos kaujas apstākļos tos ieročus un pārējos kaujas darbībai nepieciešamos līdzekļus, kuŗi paredzēti viņu rīcībā kaŗa laikā, un 2) dot jēdzienu par tiem līdzekļiem un viņu pielietāšanu, kopā ar kuŗiem, vai pret kuŗiem nāksies darboties kaŗā.

Lielā ieroču un pārējo kaŗa darbības līdzekļu dažādība un dažādība to pielietāšanas paņēmienos ir iemesls tam, ka visu armiju, lai to sekmīgāk varētu apmācīt un vadīt kaujā, sadala atsevišķās ieroču šķirās. Arī katrā atsevišķā ieroču šķirā ir tik daudz īpatnēju nozaŗu (piem. kājniekos — strēlnieki, ložmetējnieki, kājn. lielgabalnieki, sakarnieki u. c.), ka katru viņā ietilpstošo kaŗavīru nav iespējams sagatavot par pilnvērtīgu speciālistu visās šīs ieroču šķiras atsevišķās nozarēs. Tas arī nav nepieciešams, tāpat kā nav nepieciešams, lai katrs, kas piedalās mājas celšanā, būtu namdaris, mūrnieks, jumiķis un krāsotājs, kaut gan nav slikti, ja namdaris vai galdnieks prot vajadzības gadījumā rīkoties arī ar krāsām un oti. Līdzīgā stāvoklī atrodas katrs kaŗavīrs attiecībā uz prasmi darboties ar saviem darba rīkiem — ieročiem. Savs ierocis (strēlniekam — šautene un patšautene, ložmetējniekam — šautene un ložmetējs u. t. t.) ir jāpārzin pilnīgi un jāprot izmantot visos apstākļos nevainojami, bet kopējai valsts aizsardzības lietai nāks tikai par labu, ja bez sava ieroča pārzin vēl kādu citu, kaut arī ne tik pilnīgi kā savējo. Tā vēlams, lai strēlnieki (vai vismaz viņu priekšnieki) prastu darboties arī pie ložmetēja, jo kaujā var nākties atvietot ievainotos ložmetējniekus, lai šis varenais uguns ierocis neapklustu kritiskā momentā. Tāpat, ejot uzbrukumā, gadās iegūt nebojātus ienaidnieka ložmetējus ar municiju; ja prot, — tad var nekavējoties pagriezt to stobrus pret ienaidnieku un nodarīt tam lielus zaudējumus, vismaz daudz reizes lielākus, nekā ar šauteni. Saprotams, ka no strēlnieka nevar prasīt, lai tas pārzinātu darbību pie ložmetēja visā pilnībā, bet tikai prasmi pielādēt, notēmēt, izšaut un novērst parastākos kavēkļus, — ko var iemācīt nedaudz stundās.

Ieroča pilnīga pārvaldīšana (ātra pielādēšana un nomērķēšana, trāpīga šāviena izdarīšana, kavēkļu novēršana un t. t.) panākama tikai ar neatlaidīgu un ilgstošu vingrināšanos — treniņu. Tāpat tikai ar treniņu var panākt gāzmaskas ātru un pareizu uzģērbšanu un iespēju viņā darboties ilgāku laiku bez noņemšanas. Pat tik vienkāršs darbs kā bedres un šautenes atbalsta pagatavošana gulus stāvoklī nesokas, kamēr nav iegūta vajadzīgā veiklība, — kamēr apmācāmais nav pietiekoši ievingrinājies šo darbu darīt. Ātrumu un veiklību militārās darbībās, tāpat kā sportā, panāk ar pastāvīgu treniņu. Treniņš attiecas ne tikai uz apmācībām veiklai darbībai pie ieročiem, bet arī uz visām citām apmācību nozarēm, kā savrūpējās, tā visas vienības kopējās apmācībās. Līdztekus veiklībai un ātrumam jātrenē

katrs apmācāmais un visa vienība izturībā.

Kaujas laukā laika zaudēšana rada nevēlamas sekas. Piem.: izdevīgs mērķis var pazust, ja gausi rīkojas ar pozīcijas ieņemšanu un šāviena izdarīšanu; pats var saņemt ienaidnieka lodi, ja savlaicīgi nepasteigsies ieņemt attiecīgu aizsegu; durkļu cīņā jāprot momentāli atvairīt ienaidnieka dūriens. Šeit bieži attiecīgo paņēmienu nākas izdarīt bez domāšanas un negaidot aizrādījumus no priekšniekiem, tā tad automatiski. Piedzīvojumi rāda, ka kaujā katrs dara tikai to, ko pieradis darīt miera laika apmācībās, sevišķi to, ko pieradis darīt bez prātošanas, automatiski, jo uztraukums un citi iekšējie pārdzīvojumi nepielaiž domāšanu un vajadzīgās darbības apsvēršanu. Kaujā vairs nevar domāt, kā izdarīt pielādēšanu un šāvienu, par to nevar arī apjautāties kaimiņam vai priekšniekam; šīm darbībām jānorit bez domāšanas. Pēc pozīcijas ieņemšanas rokai pašai jāatrod aptvere, pašai jāatvelk aizslēgs, jānogremdē patronas u. t. t.; tāpat rokai pašai bez galvas līdzdalības jānodrošina gailis, paceļoties pārskrējienam, un automatiski jāizdara metšāviens, ja pārskrējiena laikā parādās attiecīgs mērķis. Treniņš militārās apmācībās ir galvenais līdzeklis iemācīt kaujas laukā paredzamās darbības paņēmienus un kustības izpildīt automatiski.

Tās zināšanas, kuŗas gūtas militārās apmācībās un prasme viņas pielietāt, tāpat kā visas citas no ikdienišķās dzīves, ātri aizmirstas, ja pārtrauc ar viņām nodarboties. Vajadzīgo spraigumu, kā galvas (prāta), tā roku un kāju (muskuļu) nozarēs var uzturēt tikai ar to pastāvīgu vingrināšanu, atkārtojot attiecīgas darbības.

Slēdziens.

Apmācītāja darbs sadalās 2 posmos: 1) apmācību sagatavošanā un 2) izpildīšanā.

Katra apmācītāja un apmācību vadītāja pienākums rūpīgi sagatavoties apmācībām. Šeit uzpeld jautājums, kādu apmācību metodi pielietāt dotās apmācībās. Apmācītājam vai apmācību vadītājam (viņš rūpējas par visu apmācītāju darba saskaņošanu) jāapsveŗ, kuŗas metodes pielietāšana var dot vislabākos sasniegumus; pie tās tad jāpieturas. Metodes izvēlē jābūt lokanam un nav jāpieturas pie stingri noteikta šablona; jāizvēlas tā metode, kuŗas lietderība pārbaudīta, atzīta un apmācītājs jau ar sekmēm pielietājis praksē. Bieži vien pati apmācību gaita rāda, kuŗu metodi vislietderīgāki pielietāt. Metodes izvēle atkarīga arī no apmācāmo sastāva (to iepriekšējām zināšanām, izglītības līmeņa, vecuma, nodarbošanās), apstākļiem, kādos apmācības jāizdara (laukā, telpā, ziemā, vasarā) un no rīcībā esošiem apmācības līdzekļiem un laika.

Nav jāsaprot, ka zināmas apmācības izdarāmas tikai pēc kādas vienas no augstāk apskatītām metodēm. Dotā apmācības jautājuma atrisināšanai parasti nākas pielietāt noteiktā saistībā vairākas metodes. Piem.: savrūpējā kaujas apmācība — aizsegas izvēle. Apmācītājs pavēl apmācāmam A. novietoties izdevīgākā aizsegā attiecībā pret ienaidnieka ložmetēju, kuŗš atklāj uguni no N. paugura (uzdevumu metode). Kad A. novietojies — griežas pie visiem apmācāmiem ar jautājumiem, vai izvēlētā aizsega ir izdevīgākā, kādas viņas labās un sliktās īpašības (jautājumu metode) un kur būtu dotā rajonā izdevīgākā vieta aizsegai. Pēc tam novieto pats kādu apmācāmo (B.) izdevīgākajā aizsegā, ko parāda visiem un paskaidro par A. un B. aizsegu starpību (uzskatāma metode).

Apmācītājam jāprot saistīt apmācāmo interese pie izdarāmā darba un saviem paskaidrojumiem. Vēlams, lai mācību laikā apmācāmo uzmanība netiktu iespaidota no blakus apstākļiem (troksnis blakus telpās, aukstums no ilgas stāvēšanas uz vietas, daudzie gaŗāmgājēji u. c.). Sevišķa vērība jāpiegriež tiem paskaidrojumiem, kuŗi dod apmācāmam jēdzienu par izdarāmā paņēmiena vai darbības lietderību valsts aizsardzības lietas stiprināšanā.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Vingrinājums Nr. 2.

Kājnieku izlūku vienības darbība.

Karte 1:25.000
(«Aizsarga» 1936. g. pielik.)

Vispārīgais stāvoklis un uzdevums.

Kā no iepriekšējiem rakstiem mēs redzējām, tad kājnieku izlūku patruļas vajadzīgās ziņas ievāc galvenā kārtā ar taustīšanu un novērošanu, bet ne ar kauju. Kaujā šīs nelielās patruļas ielaižas tikai tad, kad uzdevums to tieši pagēr. Bez tam šādu patruļu kaujas spējas nav lielas un tās nav spējīgas izlauzties cauri ienaidnieka aizklājam, lai piekļūtu pie ienaidnieka galveno spēku izlūkošanas. Tā kā šo patruļu kaujas spējas mazas, tad tām jāvirzās ļoti uzmanīgi, caur ko to kustība arī ļoti lēna.

Lai paātrinātu kustību, dotu iespēju tikt cauri ienaidnieka aizklājam un vajadzīgās ziņas, nepieciešamības gadījumā, varētu iegūt arī ar kauju, — patruļu vietā tiek izsūtītas izlūkošanas vienības. Te sevišķi noderīgi riteņbraucēji, kuŗus ziemā, pie labiem sniega apstākļiem, noriko arī uz slēpēm.

Atkarībā no uzdevuma, izlūkošanas tāluma un stāvokļa, izlūkošanas vienības sastāvs svārstās no vada līdz rotai.

Izlūkošanas vienībām parasti norāda darbības joslas, bet var būt gadījumi, kad no joslas norādīšanas jāatturas vai arī joslas robeža nosakāma tikai no vienas puses. Izlūkošanas vienībām var dot arī virzienus.

Strēlnieku izlūkošanas vienībām parasti piedala ložmetējus un attiecīgus sakaru līdzekļus ātrai ziņu nogādāšanai (radio, riteņbraucēji, raitnieki, motociklisti u. c.).

Ļoti vēlams piedalīt prettanku ieročus (prettanku lielgabalus un šautenes), kaujas ratus, riteņbraucējus, jātniekus un transporta auto. Riteņbraucējus un jātniekus, kā kustīgākos, izmanto patruļās, pie kam pēdējos tur, kur nav labu ceļu riteņbraucējiem.

Tā apgādātas izlūkošanas vienības var darboties daudz ātrāk un aktīvāk par atsevišķām izlūku patruļām. Arī patruļas, kuŗas tiek izsūtītas no šādas izlūkošanas vienības kodola, darbojas daudz drošāk un aktīvāk par atsevišķām patstāvīgām izlūku patruļām, jo pēdējām trūkst aizmugurē attiecīgā spēka — izlūkošanas vienības kodola, kas tās, vajadzības gadījumā, varētu pabalstīt, vai arī, kur tās nesekmju gadījumā varētu meklēt patvērumu.

Izlūkošanas vienības darbību var sadalīt sekojošos posmos:

1) Sagatavošanās iziešanai.
2) Tuvošanās.
3) Pati izlūkošana.
4) Atgriešanās.

Izlūkošanas vienības sagatavošanās iziešanai līdzinās atsevišķas patstāvīgas izlūku patruļas sagatavošanās darbībai.

Tuvošanos izdara gājiena kārtībā, gādājot par nepieciešamo drošību (apsardzība, 3 aizsardzības un maskēšanās). Tuvošanos izdara līdz tai vietai, no kuŗas grib sākt izlūkošanu. Dažreiz, ja mēs izlūkošanu sākam tieši no mūsu novietojuma, tad tuvošanās var arī izkrist. Tas parasti notiks, ja mēs atrodamies jau sakaros ar ienaidnieka izlūkiem.

Izlūkošanu izdara, izsūtot patruļas, bet aiz tām virza atlikušos spēkus — izlūkošanas vienības kodolu no robežas uz robežu. Tā tad kodols iet lēcieniem un tā priekšā un, ja vajadzīgs, arī sānos, darbojas izlūkošanas patruļas. Šīs izlūkošanas patruļas plašā frontē, t. i. izlūkošanas vienības darbības joslā, enerģiski virzās uz priekšu līdz uzdevuma uz ienaidnieka pretestību, kuŗu tās nav spējīgas pārvarēt. Tad tās ziņo izlūkošanas vienības komandierim uz kodolu. Izlūkošanas vienības komandieris, saņēmis vairāku patruļu ziņojumus, gūst skaidrāku jēdzienu par stāvokli un var lemt, kā izlūkošanu turpināt (uzbrukt, apiet, palikt uz vietas un novērot, vājākā vietā izlauzties cauri u. t. t.).

Atgriešanās parasti notiks gājiena kārtībā, pie kam jāievēro tā pati drošība, kas pie tuvošanās.

Ņemsim konkrētu piemēru ar līdzīgu stāvokli, kāds mums bija pie izlūku patruļas darbības:

Sarkano 6. K. P., nākdams no A., 26. augusta vakarā sasniedzis Raznas ez. Z. krastu, kur novietojies atpūtā, izlikdams I bataljonu apsardzībā ar novērošanas līniju Bulēni 4, 3 un 5 un viensēta 4 (uz Z. no Bulēni 5). Pulka komandpunkts X. (3 km uz A. no Bulēni 5). Laiks sauss, bet vēss. Saule 27. VIII lec plk. 05,14, riet plk. 19,34.

26. VIII plk. 23.00 6. K. P. komandieris izsauc savā komandpunktā 4. rotas komandieri kapteini Ozoliņu un līdz plk. 23,20 atdod tam sekojošo mutvārdu pavēli:

Atsevišķa pavēle 4./6. K. P.

I. Stāvoklis.

Lidotāji ziņo, ka ienaidnieka spēki, apmēram pastiprināta kājnieku pulka sastāvā, nākdami no D. pa Daugavpils — Rēzeknes šoseju, šodien 26. VIII, ap plk. 19,00 sasnieguši Feimaņu ezeru (ap 15 km uz D. no Vertukšnas ezera), kur apstājušies, domājams, uz naktsmītni. Tieši mums priekšā darbojas nelielas ienaidnieka jātnieku un riteņbraucēju izlūku vienības. Mūsu izlūku mūsu novērošanas līnijas priekšā nav.

Mūsu pulks rītdien, 27. VIII, plkst. 06,30 turpinās gājienu uz R.

II. Manevra ideja.

Gājiena ceļa izlūkošanai un Vertukšnas mž. rajona iepriekšējai ieņemšanai esmu nolēmis izsūtīt izlūkošanas vienību pastiprinātas rotas sastāvā.

III. Izpildīšana.

1) Izlūkošanas vienības sastāvs: 4. rota ar piedalītiem 1 prett. vadu (2 lgb.), 1 lžm. vadu, 2 gr. jātnieku, 2 gr. riteņbraucēju, 2 divtonnīgiem auto un 1 radiostaciju. Piedalītie ieradīsies 4. rotas komp-tā plk. 03,20.

2) Izlūkošanas vienības uzdevums: Iziet 27. VIII š. g. plk. 05,00 caur mūsu novērošanas līniju un vest izlūkošanu lielceļa Bulēni, Viškeri, Vertukšnas mž. vns. virzienā apmēram 5 km platā joslā; atsviest ienaidnieka izlūkus un sasniegt Vertukšnas mž. rajonu, kur uz Vertukšnas ezera līnijas ieņemt aizstāvēšanās poziciju ar fronti uz D. un to noturēt līdz pulka pienākšanai.

IV. Sakari.

Mūsu lidotāju sev. pazīme — sarkana lenta pie astes.

Termiņnosūtījumus sūtīt man pēc Vec-Domi augstienes, Lužņevas mž. un Vertukšnas mž. sasniegšanas.

Līdz plk. 06,30 būšu savā komp-tā, bet pēc tam pie avangarda uz gājiena ceļa — lielceļš Bulēni, Vertukšnas mž.

Uzdevuma atrisināšana.

1. Plk. 23,25 kapt. Ozoliņš atgriežas savā komp-tā (pie lielceļa ap 250 m uz R. no bataljona komp-ta). Tai pašā viensētā novietota arī visa 4. rota.

2. No plk. 23,25 līdz plk. 23,50 kapt. Ozoliņš apsver stāvokli (skat. 1936. g. «Aizsarga» 749. lappusi) un pieņem sekojošo lēmumu:

Rotu piecelt plk 03,00, sagatavot to iziešanai un plk. 04,00 iziet no rotas novietojuma, lai plk. 05,00 pārietu mūsu novērošanas līniju.

Rotas kodola pakāpeniskie mērķi: Vec-Domi augstiene — sasniegt plk. 06,00; Lužņevas mž. augstiene — sasniegt plk. 07,00; Vertukšnas mž. — sasniegt plk. 08.00. Gājiena virzienā izsūtīt no izl. vienības kodola 3 izlūku patruļas ar tādu aprēķinu, lai tās vienmēr atrastos par vienu pakāpenisko mērķi kodolam priekšā un varētu laikus sniegt kodolam vajadzīgās ziņas.

Iztirzājums:

Kapt. Ozoliņš, apsverot stāvokli, izdara arī laika aprēķinu, ņemot par pamatu uzdevumu iziet ar kodolu caur mūsu novērošanas līniju (Bulēni 5) plk. 05,00. Attālums 3 km — 1 stunda (nakts). Tā tad kodolam jāiziet plk. 04,00. Pavēle gājienam, brokastis un sagatavošanās gājienam — 1 stunda. Tā tad rota jāceļ plk. 03,00, bet zirgi jāsāk baŗot 2 stundas pirms iziešanas, t. i. plk. 02,00.

Tālāk kapt. Ozoliņš izvēlas pakāpeniskos mērķus izlūku vienības kodolam. Pieņemot dienā par vidējo gājiena ātrumu 4 km/st., tas aprēķina, kad šie mērķi var tikt sasniegti. Par pakāpeniskiem mērķiem jāizvēlas apvidus nodalījumi, no kuŗiem izlūku vienības kodols vai nu var viegli turpināt kustību uz priekšu, vai arī, vajadzības gadījumā, noturēties pret ienaidnieka pārspēku. Tā tad pakāpeniskie mērķi parasti būs izdevīgas aizstāvēšanās pozicijas.

Lai izlūku vienības kodola kustība varētu notikt bez traucējumiem un vienmērīgi, kā arī lai laikus varētu pieņemt attiecīgu lēmumu tālākai darbībai, ir nepieciešams, lai pirms kodola iziešanas uz nākošo pakāpenisko mērķi, to jau būtu sasnieguši mūsu taustekļi — izlūkošanas patruļas un piesūtījušas kodolam termiņziņojumus. Tā, piemēram, pirms kodols pāriet mūsu novērošanas līniju (Bulēni 5), tam jāsaņem termiņziņojumi no izsūtītām izlūku patruļām, vai ceļš līdz nākošam pakāpeniskam mērķim un pats nākošais mērķis, t. i. Vec-Domi augstiene ir brīva no ienaidnieka. Ja ceļš nebūtu brīvs, tad jānorāda, kur ienaidnieks izrāda pretestību, lai tad laikus varētu izdarīt vajadzīgo manevri un ar kodola palīdzību šo pretestību salauzt. Lai šīs ziņas saņemtu laikā, jāizdara attiecīgs aprēķins priekšējo izlūku patruļu izsūtīšanai un virzīšanai kodola priekšā no viena pakāpeniskā mērķa uz otru. Tā, piemēram, lai plk. 05,00 pie Bulēni 5 saņemtu ziņas par nākošo pakāpenisko mērķi Vec-Domi augstieni, priekšējām patruļām līnija Jaun-Domi 2, Vec-Domi 4, Soboļi 5, Žagari 4 jāsasniedz jau plk. 04,00. Tad līdz plk. 05,00 atliek 15 minūtes laika īsa ziņojuma uzrakstīšanai, 30 minūtes ziņojuma nosūtīšanai uz Bulēni 5 (4 kilometri raitniekam vai riteņbraucējam) un paliek vēl rezervē 15 minūtes.

Tādi pat aprēķini jāiztaisa nākošiem pakāpeniskiem mērķiem.

3. No plk. 23,50—24,00 kapt. Ozoliņš dod rotas dežūrantam sekojošo pavēli:

Rītdien paredzams gājiens uz R.

Zirgus baŗot plk. 02,00.

Rotu piecelt plk. 03,00 un plk. 03,20 izsniegt siltas brokastis, bet plk. 03,45 nostādīt sētā pavēles saņemšanai gājienam.

Vadu k-ŗiem ierasties pie manis plk. 03,30.

Iztirzājums:

Nebūtu pareizi nakts laikā pavēlēt celt augšā vada k-ŗus un vicevirsseržantu, jo visu vajadzīgo var nokārtot arī rotas dežūrants.

4. Plk. 03,20 (27. VIII) pie kapt. Ozoliņa ierodas piedalīto vienību komandieŗi, kuŗiem tas dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Visām piedalītām vienībām pavēles saņemšanai plk. 03,45 nostāties šīs mājas sētā aiz 4. rotas. Pie manis palikt abiem riteņbraucēju grupu un 1. jātn. grupas komandieŗiem; pārējie var iet.»

5. No plk. 03,22—03,30 kapt. Ozoliņš minētiem trīs grupu komandieŗiem izdod kartes un dod sekojošo mutvārdu pavēli:

I. Stāvoklis.

Mūsu novērošanas līnijas priekšā darbojas ienaidnieka nelielas jātnieku un riteņbraucēju izlūku vienības. Iespējama arī sadursme ar ienaidnieka kājniekiem.

Mūsu izlūku priekšā nav.

II. Uzdevums:

Pastiprinātai 4. rotai uzdots šodien plk. 05,00 pāriet mūsu novērošanas līniju un, vedot izlūkošanu lielceļa Bulēni 5, Vertukšnas mž. virzienā, sasniegt Vertukšnas mž. rajonu, kur ieņemt aizstāvēšanās poziciju ar fronti uz D. un to noturēt līdz pulka pienākšanai.

III. Manevra ideja:

Esmu nolēmis ar rotas kodolu virzīties lēcieniem, sasniedzot sekojošos pakāpeniskos mērķus: Vec-Domi augstiene — plk. 06,00, Lužņevas augstiene — plk. 07,00 un Vertukšnas mž. — plk. 08,00.

Lēcienu nodrošināšanai izsūtīt uz priekšu 3 izlūku patruļas.

IV. Izpildīšana:

Labā izlūku patr. (1. jātn. grupa) — izlūkošanas virziens Bulēni 5, Laduši 2, Jaun-Domi 2, Druvas kps., Serpauka 12, Astiki 1.

Vidējā izl. patr. (1. riteņbr. grupa)— izlūkošanas virziens — lielceļš Bulēni 5, Vertukšnas mž. vns. 6.

Kreisā izl. patr. (2. riteņbr. grupa)— izlūkošanas virziens Bulēni 5, Viškeri 1, Žagari 4, Kivļāni 8, Rozentavas kps..

I pakāpeniskā mērķa līniju (Jaun-Domi 2, Vec-Domi 6, Žagari 4) sasniegt plk. 05,00, sūtot termiņziņojumus uz Bulēni 5.

II pakāp. mērķa līniju (Serpauka 12, Lužņevas mž. vns. 1, Jaudiņu mž. vns. 8) sasniegt plk. 06,00, sūtot termiņziņojumus uz Nogaļi 3.

III pakāp. mērķa līniju (Astiki 1, Vertukšnas mž. vns. 6, Rozentavas kps.) sasniegt plk. 07,00, sūtot termiņziņojumu uz Lužņevas mž. vns. 1.

Izlūkošanu pārtraukt plk. 08,30 un pievienoties kodolam Vertukšnas mž. vns. 6.

V. Sakari:

Mūsu lidotāju sev. pazīme — sarkana lenta pie astes.

Signāli:
Dūmu raķetes — «kaujas rati!»
Sarkanas raķetes — «lūdzu uguns pabalstu!»
Zaļas raķetes — «pārnest uguni uz priekšu!»
Es atradīšos pie kodola.
Pēc pavēles atdošanas kapt. Ozoliņš ar jautājumiem pārbauda, vai patruļu komandieŗi sapratuši savus uzdevumus. Pēc tam kapt. Ozoliņš patr. komandieŗus atlaiž, dodams katram līdz uzdevumu arī rakstveidā uz noteikta parauga veidlapas.

Iztirzājums:

Lai izlūku patruļas iegūtu vajadzīgo atstati, tās jāizsūta agrāk. Pa sliktāko ceļu sūta jātniekus, kuŗi mazāk atkarīgi un nav saistīti tieši pie ceļa, kā riteņbraucēji.

Katrs patruļas komandieris uz izdotās kartes uzvelk savas patruļas izlūkošanas virzienu, pakāpeniski sasniedzamo mērķu līnijas un vietas, uz kuŗām jāsūta termiņziņojumi. Saprotams, ka jāatzīmē arī laiks.

Lai novērstu pārpratumus, patruļu komandieŗiem bez mutvārdu pavēles uzdevumi tiek doti arī rakstveidā uz noteikta parauga veidlapām, kuŗas kpt. Ozoliņš izpildījis pirms patr. komandieŗu ierašanās. (Par izlūk. uzdevumu veidlapām skaties 1936. g. «Aizsarga» 668. lappusē.).

6. No plk. 03,30—03,40 kapt. Ozoliņš sapulcētos rotas un piedalīto vienību virsniekus iepazīstina ar rotas uzdevumu un savu manevra ideju, pēc kam tos atlaiž uz rotas pulcēšanās vietu.

7. Plk. 03,45 kapt. Ozoliņš ierodas rotas pulcēšanās vietā. Pārbaudījis nostādīto rotu un piedalītās vienības, tas izsauc uz priekšu rotas vadu un piedalīto vienību komandieŗus, pēc kam visiem dzirdot dod sekojošo mutvārdu pavēli:

I. Stāvoklis.
Mūsu novērošanas līnijas priekšā darbojas ienaidnieka riteņbraucēju un jātnieku izlūki. Tomēr iespējama sastapšanās arī ar ienaidnieka kājniekiem.

II. Uzdevums:
Rotai uzdots šodien plk. 05,00 iziet caur mūsu novērošanas līniju un vest izlūkošanu šī lielceļa virzienā, atsviest ienaidnieka izlūkus un sasniegt Vertukšna mž. rajonu (ap 15 kilometri no šejienes), kur ieņemt aizstāvēšanās poziciju un to noturēt līdz pulka pienākšanai.
Rotai piedalīts: 1 vads prett. lgb., 1 lžm. vads, 2 gr. jātnieku, 2 gr. riteņbraucēju, 2 transp. auto un 1 radiostacija.
Kaimiņu pa labi un pa kreisi nav.

III. Manevra ideja:
Rotas kodolu virzīt pa lielceļu Bulēni 5, Vertukšnas mž. lēcieniem, sasniedzot pakāpeniskus mērķus: I — Vec--Domi augstiene, II — Lužņevas augstiene, III — Vertukšnas mž.
Izlūkošanai un lēcienu nodrošināšanai izsūtītas 3 izlūku patruļas.

IV. Izpildīšana:
1. Gājiena kārtība:
Gājiena priekšgrupa — 1 kaujas grupa no I vada zem I vada k-ŗa ltn. A. komandas.
Rotas kodols:
Sakaru ķēdīte ar priekšgrupu — 1 str. gr. no I v.
Rotas k-ŗa grupa (bez sanitāriem).
Radiostacija.
1 prettanku lgb.
I vads (bez 3 grupām).
II vads.
III vads (bez 3 grupām).
Ložmetēju rati, rotas municijas un patš. rati.
Sanitāri.
1 patš. grupa no III v.
1 gr. jātnieku.
2. Drošība:
Novērošana — uz priekšu rt. kom. grupai, pa kreisi II vadam, pa labi un atpakaļ III vadam.
Sānapsardzības patruļas — pa kreisi un pa labi pa 4 jātnieki, kuŗiem iziet pēc pāriešanas pār mūsu novērošanas līniju.
Dežūrējošās grupas — pa vienai patš. grupai no II un III vada.
Gaisa aizsardzībai — 1 lžm. grupa.
3. Motorizētā grupa zem III vada k-ŗa ltn. C. komandas:
1. auto — 1 kaujas grupa no III v.,
2. auto — 1 lžm. grupa un 1 prettanku lielgabals.

V. Sakari:
Es atradīšos rotas kodola galvā.
Signāli:
Dūmu raķetes — «kaujas rati!»
Sarkanas raķetes — «lūdzu uguns pabalstu!»
Zaļas raķetes — «pārnest uguni uz priekšu!»
Mūsu lidotāju sev. pazīme — sarkana lenta pie astes.

VI. Aizmugure:
Rotas saimn. vezumiem palikt uz vietas un pievienoties bataljonam.
«Vai ir kādi jautājumi?» — «Nav.»
«Pulkstens tagad 03,55! Visas patšautenes no ratiem! Priekšgrupai mantu somas atstāt ratos!»
«Motorizētai grupai nostāties uz lielceļa! Priekšgrupai pie tiltiņa! Rotas kodolam aiz priekšgrupas! Stāties!»

Iztirzājums:

Šo kapt. Ozoliņa pavēli mēs te sīkāk neiztirzāsim, jo turpmāk mums būs viens uzdevums tieši veltīts rotas gājienam.

Svarīgākais te ir tas, ka kapt. Ozoliņš izmanto piedalītos auto un saformē motorizēto grupu, kuŗas izmantošanu redzēsim turpmāk.

Kā mēs redzējām, vienā iekārtotā divtonnīgā mašīnā var ievietot 2 grupas vai 18 cilvēku. Otrā mašīnā mēs ievietojām 1 gr. ložmetēju, t. i. 2 ložmetējus ar municiju, 1 gr. komandieri, 2 ložm. priekšniekus un 8 cilvēkus apkalpes (pārējie paliek pie ratiem, kas iet kopā ar rotu). Tai pašā mašīnā mēs ievietojām 1 prett. lgb. priekšnieku, 4 cilvēkus apkalpes un vajadzīgo municiju. Pašu lielgabalu piekabināja pie auto.

8. Plk. 04,00 kapt. Ozoliņš dod motorizētai grupai sekojošo mutvārdu pavēli:

«Motorizētās grupas pirmais lēciens uz Bulēni 5, kur gaidīt rotas pienākšanu! Izbraukt!»

Pēc tam kapt. Ozoliņš dod sekojošo mutvārdu pavēli priekšgrupai:

«Priekšgrupai sākt kustību! Pie Bulēni 5 apstāties un gaidīt turpmāko pavēli!»

Priekšgrupa iziet un aiz tās izvelkas sakaru ķēdīte. Kad priekšgrupa nogājusi apmēram 100 metru, kapt. Ozoliņš komandē rotas kodolam:

«Brīvsolī — marš! Var uzposties un atpogāt apkakles!»

Pēc tam kapt. Ozoliņš kāpj zirgā un jāj starp priekšgrupu un rotas kodolu. Ar viņu ložm. vada k-ris un 2 ziņneširiteņbraucēji no rotas k-ŗa grupas.

9. Plk. 04,50 kapt. Ozoliņš sasniedz Bulēni 5, kur saņem ziņojumus no visām 3 izlūku patruļām, ka tās I pakāpeniskā mērķa līniju sasniegušas un nekur ienaidnieku nav sastapušas.

10. Plk. 04,55 kapt. Ozoliņš dod mutvārdu pavēli:

«Nākošais lēciens uz Soboļi 2 (I pakāp. mērķis), kur noturēties līdz rotas pienākšanai! Izbraukt!»

Iztirzājums:

Kapt. Ozoliņš neapmierinās ar izlūku patruļu ziņojumiem, ka ceļš līdz I pakāpeniskam mērķim — Vec-Domi augstienei — brīvs no ienaidnieka. Lai izlūku vienības kodolam sagādātu vēl lielāku drošību, tas izbīda uz priekšu motorizēto grupu ar uzdevumu noturēties Soboļi 2 līdz kodola pienākšanai.

Ļoti pareizi darīts! Izlūku patruļas gan atrada I pakāpenisko mērķi brīvu no ienaidnieka, bet tas nenozīmē, ka ienaidnieks to kuŗu katru acumirkli nevarētu ieņemt, jo mazās izlūku patruļas nav spējīgas pretoties ienaidnieka lielāku spēku uzbrukumam. Bez tam tas arī nav patruļu tiešais pienākums, jo to uzdevums ir izlūkot.

Kaut gan ienaidnieka kājnieki ir vēl samērā tālu, tad ar ienaidnieka kaujas ratu parādīšanos jārēķinās kuŗu katru brīdi. Tādēļ ļoti pareizi darīts, izbīdot uz Soboļi 2 arī 1 prettanku lielgabalu. Šāda rīcība ne tikai nodrošina kodolu, bet, galvenā kārtā, padara motorizēto grupu daudz patstāvīgāku un kaujas spējīgāku, jo tagad tai vairs nav jāvairās no katra ienaidnieka tanka vai bruņotā auto.

11. Plk. 05,00 kapt. Ozoliņš ar rokas mājienu dod rotas kodolam zīmi turpināt kustību.

12. Plk. 05,30 pie Viškeri 1 kapt. Ozoliņš saņem no vidējās izlūku patruļas komandieŗa sekojošo rakstveida ziņojumu:

«Plk. 04,25 patruļa sasniedza Markauki 1 un tālāk uz priekšu netika, jo ienaidnieks atklāja uguni no Prudu pmž. vns. 7 (autom.), no Guduļi 6 (šaut.), no Guduļi 4 (autom.) un no Charčenki 1 (autom.). Pieeja pie ienaidnieka pozicijām starp Gudu un Prudu ezers ļoti atklāta, pie kam upīte jāuzskata par nopietnu šķērsli.

Virzīšos uz Ribčinskajas mežs un no turienes uz Lužņevas birze.
Ziņojumu nosūtu ar kareivi N.»

Pēc tam tūlīt pienāk rakstveida ziņojums arī no labās izlūku patruļas komandieŗa:

«Plk. 04,30 sasniedzu D r u v a s 1, kur tiku apšaudīts ar automatisko uguni no P r u d u m e ž s A. malas, caur ko P r u d u mežā netiku.

Dodos uz K o z e ļ ņ i k u p m ž., lai no turienes sasniegtu S e r p a u k a.

Ziņojumu nosūtu ar kar. C.»

I z t i r z ā j u m s:

Saskaņā ar uzdevumu izlūku patruļām ziņojumus bija pavēlēts sūtīt uz N o g a ļ i 3. Ziņneši, nonākuši N o g a ļ i 3 un tur neviena nesastapuši, nepaliek uz vietas un bezdarbībā negaida, bet steidzas ar ziņojumu rotas komandierim pretim. Ļoti pareizi darīts! Jo ātrāk rotas komandieris ziņojumus saņem, jo lielāka tam rīcības brīvība (paliek vairāk laika un telpas vēlamai darbībai).

13. Plk. 05,45 pie N o g a ļ i 3 kapt. Ozoliņš rotu aptur mazai atpūtai.

Tai pašā laikā viņš saņem sekojošo rakstveida ziņojumu no kreisās izlūku patruļas komandieŗa:

«Plk. 04,20, virzoties no R i b č i n s k a j a 7 uz K i v ļ ā n i 6, patruļa tika apšaudīta ar automatisku uguni no L u ž ņ e v a s mž. v n s. 9.

Plk. 04,55 caur K i v ļ ā n i 8 sasniedzu J a u d i ņ u mž. v n s. 7 un ienaidnieku nekur nesastapu.

Dodos tālāk uz R o z e n t a v a.

Ziņojumu nosūtu ar kareivi D.»

Kādu lēmumu pieņem kapt. Ozoliņš un kādas pavēles viņš dod?

(Turpinājums sekos.)

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Kā itaļi veido savu zemūdeņu floti. Romas admirālitāte neatlaidīgi reālizējot nosprausto programmu, lai radītu spēcīgu un modernu zemūdeņu floti. Pēdējo 10 gadu laikā jau ieskaitītas flotes sarakstos 36 jaunas zemūdens vienības. Kad visas pašreiz būvē atrodošās vienības būs gatavas, tad Italijai izrādīsies ievērojama flote — 97 zemūdeņu sastāvā, no kuŗām tikai 21 būs ar «maksimālo vecumu» (būvētas vairāk kā 13 gadus atpakaļ). Pēc Abesinijas konflikta sākuma itaļu kaŗa flotes vadība galvenā kārtā būvē 600 t tilpuma zemūdenes (mazi kreiseŗi) ar darbības tādu rādiju, kas it viegli pieļauj tās izmantot Vidusjūras kuŗā katrā rajonā. 1935. g. uzsākta 10 zemūdeņu serijas būve. Drīzumā uzsākšot vēl vienu seriju 10 zemūdeņu sastāvā. Kā pirmā, tā otrā serija 600 t tilpuma ar 15 mezglu ātrumu un apbruņotas ar vienu 100 mm lielgabalu un 6 torpēdaparātiem. (La Fr. mil. 13. XI. 36.)

Prasība pēc spēcīgām bumbvežu vienībām Anglijā. Angļu majors Stuarts nodevies gaisa flotes izbūves jautājuma iztirzāšanai. Viņš konstatē, ka daudzās valstīs jau tiek uzsvērta «centrālā gaisa trieciena» idejas priekšrocība, kuŗa pēc būtības sastāv varenas gaisa flotes radīšanā, ar kuŗu iespējams dot spēcīgus triecienus svarīgākos administrātīvi-politiskos virzienos, lai sagrautu pretinieka ekonomiskos centrus. Lielu rūpniecības centru sadalīšana un pārvietošana uz mazāk apdraudētiem rajoniem vairs nesasniedzot mērķi, jo bumbvežu lidojumu tālums ārkārtīgi pieaugot: jau pašreiz bumbveži spējīgi nolidot 3500 km. Visur galvenā vērība tiekot piegriezta šī darbības rādija palielināšanai. Angļu autors paredz, ka tuvāko divu gadu laikā bumbežu darbības tālums sasniegšot jau 4000—4800 km, kas arī novedīs pie tā, ka Anglijas varbūtējie pretinieki spēs darboties tieši no savām pamatbazēm. Kā vienīgo drošo cīņas līdzekli pretinieka aviācijas apkaŗošanai, kuŗa (aviācija) noorganizēta uz centrālā trieciena doktrīnas pamata, autors uzskata spēcīgas bumbvežu vienības. Jau pašreiz pretaviācijas aizsardzības vingrinājumi rādot, ka iznīcinātāju aviācija vairs nav spējīga cīnīties ar moderniem bumbvežiem, kuŗi sevis maskošanai vairs neizmanto tumsu, mākoņus u. t. t. Modernais bumbvedis aizsargājas ar savu ātrumu, un neesot tālu vairs tas laiks, kad bumbvežiem cita apbruņojuma nebūšot, kā vienīgi bumbas. Šo moderno bumbvežu konstrukciju noteikšot četri faktori: ātrums, lidojuma tālums, bumbu krava un pašu aparātu produkcijas ātrums. Tā kā pret Lielbritaniju var būt vērsta šī «centrālā trieciena doktrīna», tad ieteic izveidot spēcīgu bumbvežu floti, jo tas esot vienīgais aizsardzības veids pret šādiem uzbrukumiem.

(Kr. Zv. 2. XI. 36.)

Spēļu lietiņa vai ierocis? Par 47 mm Brandta mortiru amerikāņu žurnālā «L'Infantry Journal» parādījies raksts: «Spēļu lietiņa vai ierocis?» Izmēģinot šo mortiru amerikāņu 29. kājnieku pulkā un kājnieku skolā, izteiktas dažādas domas: daži to nicinoši nosaukuši par vienkāršu spēļu lietiņu, bet citi tomēr tajā saskata kājnieku rotas izcilus smago ieroci. Šis ierocis ir 81 mm mortiras samazināts modelis. Šaušanas tālums esot 1000 jardu un trāpījumi visai precīzi. Mēģinājumos šaušanas rezultāti bijuši labi. Pēc tā paša žurnāla izteicieniem, kājniekiem pašreiz neesot otra tāda ieroča, kas dotu tik labus trāpījumu rezultātus. Līdz šim kājnieku rotas rīcībā vienīgais ierocis ar stāvu trajektoriju bijusi rokas granāta, bet to taču nevarot izmantot ložmetēju ligzdu neitrālizēšanai. Pašreiz amerikāņu armijā notiek kājnieku rotas jaunas organizācijas izmēģināšana, kuŗas vads sastādās no diviem pusvadiem, katrā pa 2 strēlnieku un 1 patšautenes posmam. Tāds vads tieši domāts manevŗa uzdevumiem un šī jaunā mortira varot būt visai izpalīdzīga šinī ziņā. Mortira sverot tikai ap 10 kg un tās izmantošana esot tik vienkārša, ka apkalpes sagatavošana neradot nekādas grūtības. Apkalpes 4 vīri spējīgi pārnest 84 šāviņus un pašu mortiru izjauktā veidā. Šādu šāviņu skaitu uzskata kā pilnīgi pietiekošu.

(La Rev. d'inf. 1936. — 530.)

Kā bruņojas Francija. Francija, laikam sakarā ar Beļģijas izturēšanos pēdējā laikā, kā to atzīmē vācu prese, bijusi spiesta spert jaunus ārkārtīgus soļus bruņošanās laukā. Valsts z.-robežu nocietināšanai pieprasīts un arī piešķirts kredīts 500 milj. fr. apmērā. Gaŗ z.-robežu arī it kā nolemts izbūvēt betonētu nocietinājumu līniju ar daudzām apūdeņošanas ierīcēm. Par darbu drīzu uzsākšanu liecinot franču kaŗa ministra un ģenerālštāba priekšnieka brauciens gaŗ šo robežu. Sevišķa vērība it kā piegriezta sektoram no Valansjenas līdz Dinkirkai. Francijas kaŗa ministrs pieprasījis virsdienesta kaŗavīru skaita palielināšanu par 160.000 vīriem. Rezervisti līdz šim tika iesaukti apmācībā vienā paņēmienā uz 21 dienu. Tagad kaŗa ministrs noteicis šo apmācību izdarīt divos periodos, katru 15 dienu ilgumā. Spaidu kārtā ievesta priekšmilitārā sagatavošana. Radīts zinātnisks pētīšanas institūts valsts aizsardzībai. Kaŗa materiālu sagatavošana mobilizācijas krājumiem stiprā mērā tiek steidzināta. — Gaisa ministrs paskaidrojis, ka nepieciešams speciāls kredīts 5 miljardu fr. apmērā, lai gaisa spēku personālu varētu palielināt uz 10.000 instruktoriem un kareivjiem, 1000 virsniekiem un pirmās līnijas lidmašīnu skaitu pavairot par 50%. Viņš pieprasījis aviācijas meteriālās daļas uzlabošanu; balonu un autožiro lidaparātu iegādi lielākā skaitā, kā arī aerodromu skaita pavairošanu un uzlabošanu.

(Mil.-Wochenbl. 1936.—20.)

Kā bruņošanās izteicas skaitļos. Vācu mil. periodika, ņemot palīgā kādu gada grāmatu, nāk klajā ar salīdzinošiem datiem par bruņoto spēku skaitlisko stāvokli pirms pasaules kaŗa, 1932./33. g. g. un pašreiz. Eiropas bruņotos spēkos aktīvā dienestā pēdējā gadā skaitoties 4,5 miljona kaŗavīru. 1912./13. g. g. šis sastāvs vērtēts uz 4,6 milj. vīriem, bet 1932./33. g. g., kad valstis bija aizrāvušās ar atbruņošanās ideju, — 3,2 miljoni. Visā pasaulē bruņoto spēku skaitliskais sastāvs bijis: 1932./33. g. g. — 5,9 miljoni vīru, bet pašreiz — 7,65 miljoni. Šajos skaitļos neietilpstot policija un dažādas mil. organizācijas.

(Mil.-Wochenbl. 1936.—21.)

Kā vāci veido pasīvo gaisa aizsardzību. Vācija pasīvās gaisa aizsardzības darbu visā pilnībā organizē valsts gaisa aizsardzības liga (Reichs Luftschutz Bund). Ligas priekšgalā atrodas izpildu komiteja, kuŗas prezidents ir gaisa ministrs. Ligas centrālā organa uzdevums ir veidot augstāko vadošo personālu. Pasīvās gaisa aizsardzības ziņā Vācija sadalīta 15 apgabalos. Katra šāda apgabala priekšgalā atrodas atbildīgs priekšnieks ar savu štābu un apmācības organu. Pēdējā uzdevums sagatavot vajadzīgo personālu. 1935. g. 26. jūnija likums nosaka, ka Vācijas abu dzimumu visiem iedzīvotājiem, neizslēdzot pat Vācijā dzīvojošos ārzemniekus, jāpilda bez iebildumiem gaisa aizsardzības organu prasības. Nepildīšanas gadījumā draud cietuma sods. 1934./35. g. g. budžetā

pasīvās gaisa aizsardzības vajadzībām bijis paredzēts 50 miljonu marku. Šī summa attiecīgi sadalīta starp pilsētām un rūpniecības centriem. Visās lielākās pilsētās ierīkotas gāzu trauksņa sirēnas; telefona centrāles betonētas; pagrabi un nami tiekot pielāgoti aizsardzībai. Dažās pilsētās izveidotas pat apakšzemes ūdeņs krātuves. Civīliedzīvotājiem pārdots liels kvantums gāzmasku. Fabrikās ierīkotas gāzmasku noliktavas darbinieku vajadzībām. Prese un radiofons pastāvīgi atgādinot pasīvās gaisa aizsardzības noorganizēšanas nepieciešamību. Pat mazos miestiņos un biezi apdzīvotās vietās tiekot sperti soļi to aizsardzības noorganizēšanai. Vācu «Reichs Luftschutz Bund» tagad jau skaitot 6 milj. locekļu. Šīs ligas pārzināšanā ir 2000 skolas ar 9000 instruktoriem. Tā noorganizējusi 21500 speciālus pasīvās gaisa aizsardzības centrus. Ligas dažādos dienestos skaitoties 280.000 ierēdņu un 1.100.000 brīvprātīgu strādnieku-speciālistu. Pilsētās katrā mājā vai māju grupā nozīmēts attiecīgs priekšnieks, kas atbildīgs par aizsardzības noorganizēšanu.

(La Fr. mil. 1. XII. 36.)

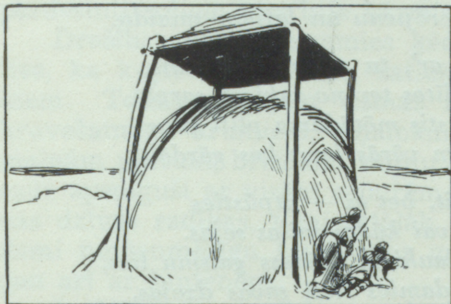
Ams.

Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

13. TABULA

Sargpostenis

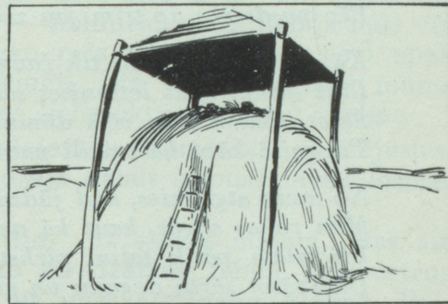
Nepareizi.

Ir nepareizi palikt laba novērošanas punkta pakājē.

Sargposteņa pamatuzdevums — novērošana. Tādēļ jāizvēlas tāds stāvoklis, lai šo uzdevumu varētu jo sekmīgāk veikt.

Pareizi:

Izdevīgi novērošanas punkti ir jāizmanto. (Zīmējumā nav ievērota maskošanās).

Posteni, kuŗu ienaidnieks jau pa gabalu redz, viegli nošaut.

No svara redzēt, bet pašam būt neredzamam.

Postenim jābūt neredzamam.

Ir nepareizi, ja sargpostenis (S) nepaziņo gaŗāmejošām patruļām (P) savus novērojumus.

Roka roku mazgā. No svara vienam otra uzdevuma izpildīšanu pēc iespējas atvieglot.

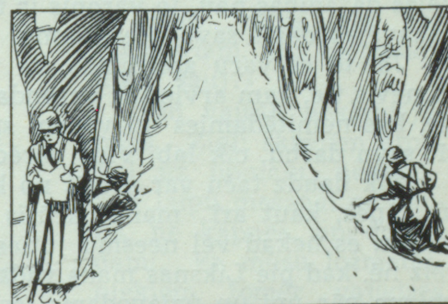

Sargpostenim (S) jāinformē patruļas (P) par saviem novērojumiem.

Ir nepareizi, ja sarunājoties pārtrauc novērošanu.

Novērošanai jābūt nepārtrauktai.

Atbildot pat uz priekšnieka jautājumiem novērošana nav pārtraucama.

LITERĀRĀ DAĻA

Gustavs Krauja

Janvāŗa vakars

Pa atvērtajām stałdurvīm kūp tvaiks —
Tur puiši vakarreizi zirgus baŗo,
Tikpat kā dienas nav, tāds savāds laiks:
Pēc pusdienas ap trim jau zvaigznes staro.

Kā putots olbaltums tik čaugans sniegs.
Līdz ausīm koki ietinušies sarmā.
Šķiet, šonakt sals, vējš dūmus neaiztiek,
Tie gaisā kāpj kā smaili putna spārni.

No meža atgriezies, kad jūdzu zirgus nost,
Man rokas stīvas, kaut kā negrib klausīt.
Un salam patīk taisni pirkstos kost
Un krāsot sārtu degunu un ausis.

Un daudz par lielu kažoks tēvam šūts,
Kā plati svārki man ap kājām svaidās,
Kad eju istabā, kur mani lūdz
Mans suns ar rējienu un laipnu smaidu.

Nu nāc vien ar', tu esi prātīgs suns,
Būs jāiet ābelītes tev no zaķiem sargāt.
Sprakšķ dzirkstis mētādama plītī guns —
Tur vakariņām vārās kaut kas gārdāks.

Tu iesi strādāt, bet es — atpūsties
Pie grāmatas vai kādas mīłas sejas.
Un kad pār laukiem mēness gaismu lies,
Tu viņā skatīdamies riesi savas dzejas.

Un maz kaut gaismas liekas šodien mums:
Pēc pusdienas ap trim jau zvaigznes staro —
Drīz sāksies saules lielais uzbrukums,
Jo dzīvē tiecas viss uz pavasari.

Zinaīda Lazda

Ezeri

Latvijas ezeri spodrie, pakalnos, laukos un pļavās,
Kā jūs ieņemat visu gaismas rotałās savās!

Koki, zāles un zari liecas jums laimīgi pāri,
Mākoņi lūkojas balti līdz ar debesu āri.

Kurzemi, Vidzemi manu, Latgali vizināt tālu.
— Slava jau laižas, ai slava, itkā ar zeltainu vālu!

Cik jūsu pakrastēs liepu, vareno ozolu vīru,
Bērzu birztalu liegu, kā šalcošu līru!

Zemei no malas uz malu blāzma staigā un aužas,
Jūsu spoguļos rāma — Mūžīgā seja man jaužas.

Latvijas ezeri spodrie, pakalnos, laukos un pļavās,
Ieņemiet pasauli visu gaismas rotałās savās !

Vilis Veldre.

Seržanta stāsts

Varonība var būt visai dažāda, it īpaši, kad uz to skatāmies no malas. Patiesībā gan tur nekādas lielas dažādības nav, jo varonis ir tas vīrs, kas nekad nekavējas darīt savu pienākumu.

Jā, to es varu apliecināt, ka varoņdarbus izdara nevis tie, kam arvien ir varoņdarbi prātā, bet gan tie, kas nemitēdamies un visiem spēkiem cenšas darīt savu darbu, cik labi vien varēdami.

Tik daudz taču var prasīt no katra kārtīga vīra, un tāpēc, kaut arī manas krūtis grezno Lāčplēša krusts, es nekad vēl neesmu juties varonis. Arī toreiz nē, kad pie Līksnas mans vads gāja pa ledus gabaliem pār upi un urjavodams ieskrēja kādā no turienes sādžām, kas bija pilna sarkanarmiešu.

Tas notika pusdienlaikā, un mēs jau bijām stipri noguruši, kādas piecas stundas kopš melna rīta būdami uz kājām un lielāko tiesu ar sadursmēm iedami uz priekšu pa sniegainiem tīrumiem, pļavām un mežiem un slēpdamies aiz sādžu pakšiem. Reizē ar sava pulka citām daļām tumsā no rīta pie Glaudēnu salas pārnākuši pār Daugavu, mēs — iedami uz priekšu — aizgājām arvien tālāk no citām pulka vienībām, kamēr beidzot arī rotas fronte kļuva tik plaša, ka rotnieks sadalīja rotu pa vadiem, nozīmēdams katru vadu īpašam uzdevumam.

Tā kā rotā virsnieku bija tikai divi: rotas komandieris un viens leitnants, tad man vajadzēja uzņemties mūsu vada komandēšanu, jo es biju vada seržants.

Tūdaļ pēc kartes rotnieks man izskaidroja mana

vada uzdevumu: ieņemt sādžu, kas no mūsu atrašanās vietas varēja būt ap divu kilometru attālumā, bet sniega snigšanas dēļ nebija saredzama, pēc tam vēl vajāt ienaidnieku dažus kilometrus aiz sādžas līdz mežmalai, un par uzdevuma izpildīšanu ziņot.

Es piesviedu roku pie cepures un teicu, ka saprotu, pēc tam pagriezos pret vada vīriem un puišiem, kas jau bez komandēšanas bija pagājuši kādu soli uz to pusi, kur mums jāiet, un uzsaucu: «Nu, tad iesim!»

Vēl dzirdējām rotnieka vēlējumu labām sekmēm, kam visi reizē pienācīgi un braši atbildējām, tad iegājām bezvējaina sniega virpulī, kur jau aiz pārdesmit soļiem viss bija kā miglā.

Drošības pēc izvērsamies ķēdē, jo varēja gadīties, ka kuŗu katru brīdi satiekamies ar lieliniekiem. Tomēr nogājām vismaz kādu kilometru pa kruvešainiem arumiem, ciņainām ganībām un krūmainām pļavām, brizdami slapju sniegu un paši viscaur apsniguši ar visām cepurēm, nesastapuši nevienas dzīvas radības, tikai attālāk pa brīžiem dzirdēdami nevienmērīgu šaudīšanos gan ar ložmetējiem, gan arī ar šautenēm.

Izgājām cauri alkšņu pudurim un, vēl gabalu pagājuši, bijām nelielas upes malā un ar izbrīnu redzējām, ka upē ledus saplaisājis gabalos un pamazām peld uz leju. Bija taču tikai trešais janvāris, tā tad pats ziemas vidus, un tās pašas dienas rītā bijām pa ledu gājuši pāri Daugavai.

Tomēr ilgi pārdomāt nebija laika, it īpaši vēl, kad iedomājāmies, ka lielinieki tīšām uzlauzuši upē ledu, lai kavētu mūsu virzīšanos uz priekšu.

Ātri aptvēris, ka šādā brīdī ar pavēlēm vien nekas labs nebūs panākams, es tikai pamāju tuvākajiem kaŗavīriem, teikdams: «Nu, puikas, izlocīsim nu kājas», un — pa ledus gabaliem lēkdams — pārskrēju uz upes viņu krastu, vienīgi pašā viņā malā no mazāka ledus gabala iešļukdams ūdenī un saslapēdams kājas pāri ceļgaliem.

Redzēju, ka vads nāk upei pāri.

Izbridu krastā, paskatījos atpakaļ un redzēju, ka viss mans vads, šineļiem plandoties un rokām ar šautenēm pa gaisu pēc līdzsvara tvarstot, nāk upei pāri līgodamies, tikai četri kaŗavīri ar ložmetēju un ar lentu kasti paliek viņpus upes un rāda, ka viņi ar visu smago bagāžu pa ledus gabaliem upei pāri tikt nevar.

Es paskatījos apkārt, vai mums nedraud kādas briesmas.

Vēl arvien stipri sniga, un tuvumā nekas bīstams nebija saredzams, tikai cauri snigšanas miglai netālu rādījās dažu sādžas māju silueti.

Mums vajadzēja izturēties klusi un apdomīgi, jo — cik nopratām — lielinieki sādžā nebija mūs vēl pamanījuši, kaut gan mēs visi, nākdami pāri upei, bijām droši pārliecināti, ka jau upes vidū mums pēkšņi pretī cirtīsies lielinieku ložmetēju svelme.

Tā tad upes pāriešana mums bija laimējusies, un vēl mums vajadzēja dabūt šaipusē mūsu ložmetējniekus.

Vēl reiz paskatījos uz sādžas mājām, kas aiz snigšanas bija tikko saredzamas, ņēmu līdzi četrus kareivjus, pārējos pie upes atstādams kaprāļa Valciņa rīcībā, un gāju pret sādžu, domādams tur atrast kādas kāpnes vai kārtis, ko pārlikt upei pāri, lai būtu ložmetējniekiem laipas. Vēl jau nebija nekas tik briesmīgs, ka būtu vajadzējis likt četriem puišiem peldus tikt pār upi, stumjot ložmetēju un lentu kasti uz kāda ledus gabala sev pa priekšu.

Pie sādžas pirmās ēkas, pie kādas rijas, apstājāmies, ātriem lēcieniem tur aizslēpdamies un vairs nedrīkstēdami pieci vien tālāk iet, jo sādžas ielā pamanījām cilvēku mudžekli un sadzirdējām uztrauktas valodas. Attāluma dēļ gan sapratām tikai tikdaudz, ka viens no krieviem pavēlīgā balsī vaicāja:

«Nu, vai neko nemana?»

«Vēl nemana, biedri komisār», atbildēja cita balss.

«Kas tad, velns, tur šaudās? Taču skaidrs, ka baltie nāk uzbrukumā, un mums vajaga būt katru brīdi gataviem.» Tad tā pati balss vērsās, acīmredzot, pret kādu citu: «Saki, tēlefonist, vai tev no štāba vairāk neko neteica?»

«Nē, biedri komisār: balto nekur tuvumā neesot, un tā šaudīšanās tikai esot manevrs.»

«Kas, velns, tie par manevriem, kur tik aplam nikni šauj?»

Tad vairāk neklausījāmies. Žigli skrējām atpakaļ uz upmalu, nedabūjuši laipu mešanai ne kārtis, ne kāpnes, un domādami, ka mūsu ložmetējniekiem tomēr vajadzēs pa ledus gabaliem pārkļūt uz šo krastu.

Noskrējām upmalā un pārsteigti redzējām, ka visi mūsu puiši ar visām mantām jau ir upes šinī pusē, tikuši pāri pa nokaltušu alksni, kas netālu stāvējis kājās pašā krastmalā un ko puiši no šīs puses nogāzuši laipas vietā.

Nu gan vairs vilcināties nevarējām. Kuŗu katru brīdi lielinieki varēja mūs pamanīt, un tad sādžas ieņemšana mums būtu krietni grūtāka, varbūt pat neiespējama, jo sādžā lieliniekiem, cik nopratām, bija lielāki spēki, nekā viens vads vien.

Es velti nevilcinājos ar liekiem skaidrojumiem, izvērsu vadu ķēdē, pieteikdams izturēties, cik vien iespējams, klusi un piesardzīgi, un tikai pēc tam, kad būsim pamanīti, triekties tālāk ar joni un ar kliegšanu.

Jau bijām pagājuši gaŗām rijai, kad pēkšņi vairāki sarkanarmieši, nākdami uz šo pusi pa sādžas ielu, mūs ieraudzīja, sabakstījās, uzskatīja cits citu platām un izbrīnētām acīm, varen veikli kāpās atpakaļ, kāds pilnā kaklā iesaucās: «Ei, nāk baltie,» un tajā pat brīdī tie visi jau bija pazuduši aiz māju pakšiem. Un sāka sprakšēt pirmie šāvieni.

Tūdaļ mūsu puiši sāka saukt urjavas un triekties uz priekšu ar tādu joni, ka vienu sarkanarmieti, kas vairs nebija patapis tikt laukā pa durvīm, un arī pa logu bija izgrūdis tikai roku ar šauteni un vienu kāju, mēs ar kareivi Kažociņu izvilkām aiz šiņeļa tīrā sniegā un turpat uz vietas atbruņojām.

Sarkanarmieti izvilkām aiz šiņeļa tīrā sniegā un turpat atbruņojām.

Tas bija todien mūsu vada pirmais gūsteknis.

Pa to laiku citi puiši jau bija paskrējuši mums gaŗām un pašlaik sirdīgi kustējās aiz dažu māju pakšiem tālāk priekšā, nadzīgi šaudami uz sādžas viņu galu, kur lielinieki bija uzsākuši varenu kurināšanu ar šautenēm un kādiem divi ložmetējiem.

Gar ēkām slapstīdamies aizskrēju pie mūsu pirmajiem vīriem un lūkoju kaut ko saredzēt ielā uz priekšu.

Vēl arvien lielām pikām sniga sniegs. Nekādas skaidras redzēšanas nebija un simts soļu attālumā varēja tikai noģist, ka tur kaut kas kustas.

Tā tad lielinieki savu nikno šaušanu kurināja uz labu laimi un iebaidīšanas dēļ. Toties mūsu puiši taupīja patronas un šāva tikai saredzamos mērķos.

Tomēr uz priekšu tikt mēs pašlaik vairs nevarējām lielinieku niknās šaušanas dēļ un kamēr dabūjām nojaust un apzināt, no kuŗas vietas mums būtu izdevīgāk lieliniekiem uzmākties.

Arī gaŗai domāšanai nebija laika, lai neļautu lielinieku pārspēkam par daudz nostiprināties un ieņemt izdevīgas pozicijas.

Un tā, pieteicis puišiem neatkāpties ne par soli, kaut vai uz vietas būtu jānoskaita pēdējie pātari, es ar ložmetējniekiem gaŗ tuvākās mājas riju, pirti un pļavas nogāzi steigšus devos apiet sādžu no upmalas puses un ar ložmetēju iespiesties ienaidnieka sānos.

Bijām nogājuši tikai pa nogāzi līdz pļavai, kad kaprālis Ķenis man piegrūda ar elkoni, pamādams ar galvu uz priekšu, un tajā pat brīdī es pats jau arī biju ieraudzījis cauri sniega virpulim brienam uz mūsu pusi lielinieku ķēdi. Acīmredzot, viņi nāca mūs apiet no sāniem.

Nu mums vairs nebija ko domāt ne uz priekšu iet, ne atpakaļ. Ar lielu steigu turpat pļavas nogāzē uzstādījām ložmetēju, gūlāmies turpat sniegā pie zemes un gaidījām, lai nāceji piebrien īsti pa šāvienam. Tad laidām savu mašīnu vaļā, un tad bija gan, ko redzēt, ka nepilnas minūtes laikā visa uzbrucēju rinda bija izjukusi uz visām pusēm.

Divi lielinieki palika guļot sniegā, un veseli pieci, kas šaušanas brīdī bija mums pienākuši tik tuvu, ka viņiem vairs nebija dūšas bēgt atpakaļ, nometa šautenes sniegā, un, rokas pacēluši, pārskrēja mūsu pusē.

Tad sadzirdējām, ka mūsējie sādžā sauc negantas urjavas. Un kad mēs piesteidzāmies viņiem palīgā, tad viņi jau bija izskrējuši kliegdami cauri gandrīz visai sādžai. Lielinieki turējās vairs tikai sādžas beidzamajās divi mājās, kur vienā bez mitēšanās tarkšēja viņu ložmetējs, bet otrajā, kur virs pamata viens baļķis bija izgāzts no sienas, spraugā cits pie cita slaistījās šauteņu stobru gali un lielā steigā sprakšķēja šāviens uz šāviena.

Lai kā, viena lieta nu man bija skaidrāka par visām, un protiet, ka savās beidzamajās pozicijās lielinieki nocietinājušies pamatīgi, apņēmušies no tām atkāpties tikai vislielāko briesmu gadījumā, citiem vārdiem sakot, ja mums piesteigsies palīgspēki ar lielgabaliem.

Ai, nē, mums nebija, ko cerēt, ne uz lielgabaliem, ne uz palīgspēkiem. Cik mēs bijām, tik bijām, un kas mums bija, tas bija, un tas tad arī bija viss, ar ko mums vajadzēja uzvarēt.

Iemantojuši mēs bijām tikai sešus gūstekņus un viņu apbruņojumu, bet pagaidām šo ieguvumu nekā nevarējām lietā likt.

Vai tiešām? Un tad pēkšņi mani savaldzināja pārlieku pārdrošs un baismīgs nodoms. Es pavēlēju visiem gūstekņiem noņemt viņu sarkanzvaigžņu cepures un vilkt nost šiņeļus, pēc tam pieci mani pui-

ši un arī es pats, visi uzlikāmies sarkanarmiešu cepures, uzvilkām mugurā viņu mēteļus, un kad nu izskatījāmies pēc īstiem lieliniekiem, sākām brist pa sniegu sādžai apkārt, iepriekš savam vadam pieteikuši, lai lielinieku ložmetēja apšaudīšanu vairs neturpina, kamēr atgriezīsimies.

Lūk, un tad mēs bridām pa sniegu, kamēr izgājām uz sādžas viņa gala ceļu. Vēl redzējām, ka prom no sādžas aizbrauca vairākas ragavas, un kādi četri, pieci vīri aizskrēja ragavām nopakaļus.

Mēs turējām šautenes kaujas gatavībā un kā varonīgi sarkanarmieši skrējām uz sādžas pusi.

Mums pretim nāca kāds ievainots karotājs, gurdi sašķiebies uz vienu pusi un elkoni pie sāniem piespiedis. Mūs ieraudzījis, viņš izbrīnējies apstājās ceļmalā, nevarēdams izšķirties, vai esam drošsirdīgi varoņi, vai lieli muļķi, ka tīšu prātu skrienam pret nāvi.

«Kas ir, biedri, vai palīgi vajadzīgi?» es vēl garāmskriedams viņam uzvaicāju krieviski.

«Skrieniet vien, bet labi tur vairs neiet.»

«Kas tā par valodu: neiet labi?» es dusmīgi uzsaucu ievainotajam sarkanarmietim, apstādamies viņam taisni pretī: «Vai tu biji pie ložmetējniekiem?»

Un patiesi, mana uzstāšanās darīja brīnumus. «Taisni tā, biju pie ložmetējniekiem, biedri komisār,» man atbildēja.

«Kas tur vēl palika pie ložmetēja?» es tikpat bargi un lietišķi taujāju tālāk.

Un ievainotais karavīrs, gauži sabijies un valodu raustīdams, izteica klaji un skaidri, ka pie ložmetēja palikuši vēl četri vīri. Un kad es vēl pavēlēju nosaukt šo četru ložmetējnieku vārdus, tad arī tos es dabūju zināt.

«Bet nu steidzies, lai tev pārsien ievainojumu,» es viņam sacīju, atvadīdamies: «tur mežā vajaga būt sanitāriem.»

Tikai nezinu, vai es nabaga sarkanarmietim pateicu taisnību, toties viņš nebija man melojis ne par matu.

Visus četrus lielinieku ložmetējniekus atradām sveikus un veselus, un tie vēl joprojām nenokusdami apšaudīja sādžas ēkas un ielu, katrā ziņā gribēdami apšaut visu manu vadu līdz beidzamajam vīram.

Viņi bija izcirtuši mājas paksī pie paša pamata krietni platu robu, izbīdījuši ložmetēja stobru pa to laukā uz sādžas pusi un strādāja lielā varonībā.

«Nu, kas būs?» viens no viņiem ievaicājās pikti, kā jau cīņas karstumā, kad bijām iegājuši pa durvīm. Taču atskatīties neatskatījās neviens. Visi četri bija nevaļīgi aiz liela uztraukuma un steigas.

«Palaid, biedri, tu esi noguris! Atskrējām palīgā», sacīju, guldamies ar lielu skubu līdzās ložmetēja šāvējam un droši ķerdamies klāt viņa ierocim.

«Vai tu labs šāvējs?» lielinieku ložmetējnieks vēl bažījās.

«Laid klāt, parādīšu», es teicu pavisam pārliecināti, reizē viņu atbīdīdams sānis.

Tajā pat brīdī mani pieci puiši, vēl palikuši turpat pie durvīm, jau bija pacēluši savas šautenes pie vaigiem un, stobrus pret sarkanarmiešiem pagriezuši, uzsauca:

«Rokas augšā!»

Tad visi četri lielinieki kļuva bāli aiz pārsteiguma un aiz brīnumiem, taču viņiem citas izejas nebija, un viņi darīja, kā bija pavēlēts.

Un tūdaļ kaprālis Ķenis paņēma viena gūstekņa šauteni, uzmauca tai galā sarkanarmieša cepuri un, atgrūdis vaļā istabas logu sādžas pusē, vairākas reizes pavēcināja, lai mūsējie zina, kur esam.

Pa to laiku es jau biju pagriezis ložmetēju pret otru māju, kas bija sādžas ielas viņā pusē un vairāk ielejā. No turienes pašlaik, vēl aiz pakša slēpdamies, grasījās šurpu skriet vesela grupa sarkano, katrā ziņā uztraukušies par ložmetēja klusēšanu.

Viņi tomēr netika paksim garām, kad es jau laidu nāves mašīnu vaļā, vienu vīru nogāzdams pie zemes un citus pa galvu, pa kaklu aiztriekdams aiz mājas. Un pēc tam tādā pat vienmērīgā laidienā es virzīju stobru gar otro baļķstarpu lēnām uz priekšu visas mājas garumā, un atkal atpakaļ.

Tad tanī mājā uz reizi apklusa visa šaušana, un tās vietā modās neganta knada un kliegšana. Un cauri sniega virpulim es varēju nomanīt, ka pa mājas viņu pusi bēg laukā un aizskrien pret mežu dažs labs vīrs ar pielādētu, bet izšaut nepagūtu šauteni.

Un mūsējie no sādžas, turēdami savus ieročus cieši rokās un paši pret

Tie vēl joprojām nenokusdami apšaudīja sādžas ēkas.

lielu vēju spītējot nolīkuši, skrēja šurpu neslēpdamies un atkal tās pašas urjavas kliegdami. Un priecājoties, ka esam palikuši uzvarētāji, mēs bijām aizmirsuši visu nogurumu.

Pa durvīm laukā mezdamies, nejauši palūkojos pagalma vārtos un ieraudzīju ratnīcas palievenī ragavās iejūgtu zirgu. Tas, acīmredzot, bija lielinieku zirgs, ar ko beidzamajā briesmu brīdī braukt projām ar ložmetēju.

Tūdaļ es atminējos, ka man vēl mugurā sarkanarmieša mētelis un galvā sarkanzvaigznes cepure. Un turpat aiz manis vēl bija pieci mani puiši, kas arī vēl bija lielinieku uniformās.

Lai notiek! Es atraisīju zirgu, paņēmu grožus, iekāpu ragavās, izbraucu pa vārtiem, pavēlēju saviem pieciem puišiem sēsties man līdzās, citiem ķēdē pamazām virzīties aiz mums, iecēlu kareivi Kažociņu par kučieri, un tad mēs it spoži laidām savas ragavas uz priekšu tanī pat ceļā, pa kuŗu nupat ar lielu steigu atkāpdamies bija gājuši lielinieki.

Netālu no mežmalas, kur ceļš ar asu pagriezienu liecās pa kreisi, mēs tik tikko neuzbraucām virsū kādam uztrauktam vīram sarkanarmieša tērpā, kas — no zirga un ragavām vairīdamies — atmuguriski uzgrūdās žogam un dusmīgi lamādamies vicināja revolveri, nikni kliegdams krieviski:

«No kurienes? Kur ņēmāt zirgu? Kur pametāt ložmetēju?»

Es tūdaļ nopratu, ka mums darīšanas ar kādu augstāku vīru, izlēcu no ragavām, nostājos braši un ziņoju:

«Biedri komisār!» Un es nosaucu kādas kaimiņu sādžas vārdu, no kuŗas esam sūtīti palīgos, un teicu vēl, ka šo pašu brīdi vajaga ierasties visai mūsu rotai. Un sacīju arī, ka zirgu paņēmām tanī mājā, kur bija mūsu ložmetējs.

«Bet baltie?»

«Kad baltie mūs pamanīja, tad mēs jau bijām pa vārtiem laukā un pilnos lēkšos laidām pa ceļu šurp. Viņi gan šāva mums pakaļ, bet viņu bija tik maz, ka viņi nekādā ziņā neiedrošināsies mums tālāk sekot, biedri komisār.»

«Labi. Griez apkārt!» Un to sacījis, komisārs ielēca manā vietā ragavās, pavēlēja man sēsties viņam līdzās, un lika lēnām braukt uz sādžas pusi, turēdams revolveri cieši rokā un teikdams:

«Biedri sarkanarmieši, vai mēs šodien bijām labi kaŗavīri? Nebijām. Tad nu vismaz tagad parādīsim, ka esam drošsirdīgi lielinieki. Vēl gabalu pabrauksim, atstāsim zirgu kaut kur uz ceļa un pierāposim izlūkot, kas īsti sādžā notiek un cik lieli spēki baltajiem tur stāv...»

Pie šiem vārdiem komisārs aprāvās un sāka uztraukti skatīties apkārt, kur cauri sniega virpulim nāca kaŗavīru ķēde.

«Skatāties!» viņš čukstēja un gribēja lēkt laukā no ragavām.

«Neuztraucaties, biedri komisār, mums nāk palīgi. Tā ir mūsu rota,» es atsacīju tik nešaubīgi un droši, ka komisārs tomēr palika vēl ragavās.

Taču tūdaļ pēkšņi viņš uzlēca kājās, iesaukdamies aizsmakušā balsī: «Tie jau baltie» un celdams revolveri, tikai nezinu, vai stobru viņš bija nodomājis griezt pret kādu citu, vai pret sevi.

Es ātri satvēru viņa roku, izrāvu ieroci viņam no pirkstiem, un tad jau bija saskrējuši ap ragavām visi mani vīri un puiši.

Komisārs bija mūsu vidū nekustīgs un pavisam nobālējis. Viņš paskatījās manī, viņa skats bija izdzisis kā uz miršanu, un viņš neticēdams teica:

«Tu arī baltais?»

«Tā ir», es atbildēju, vairāk nevarēdams viņam pasacīt, jo man bija šī cilvēka žēl.

Tad viņš saguba ragavu salmos un brīdi raudāja, citiem vārdiem sakot, darīja to pašu, ko viņa vietā būtu darījis kuŗš katrs.

Pēc tam vairs tālāk iet mums tovakar nebija nozīmes, jo sādža bija ieņemta un lielinieku pretestība galīgi lauzta. Es varēju iet uz rotas štābu ziņot par uzdevuma izpildīšanu, vezdams līdzi vienpadsmit gūstekņus, starp tiem vienu komisāru, turklāt nododams līdz ar citām trofejām arī vienu ložmetēju.

Tas notika tanī dienā, kad citas mūsu pulka daļas reizē ar poļiem iegāja Daugavpilī.

Francis Skoda

Piesnigušais ciems

1.

Starp ezeru, kas kā balts tuksnesis klusēja ielejā, un priežu mežu, kas snauda zem sniega nastas, atradās ciems, tikpat piesnidzis un drūms kā šis mežs un ezers. Un arvien vēl, kā kaķa soļiem, klusi un uzmanīgi krita pārslas uz māju jumtiem, uz ezera un uz priežu zariem, kas noliecās arvien zemāk.

Bija klusa svētku sestdiena. Divi brāļi, Eliāss un Pēteris, atgriezās no pirts. Vītušu bērzu lapu smarša un tīru linu drānu vēsums plūda no viņiem. Eliāss, jaunākais, soļoja pa priekšu, nesdams spaini un vējlukturi, bet Pēteris aiz viņa, ap kaklu apmetis saslaucīto dvieli, kas oda pēc pirts dūmiem.

— Tad tikai būs čigānos braukšana! Sniegs kā villa krīt lejā, — ieminējās Eliāss un ilgi gaidīja uz brāļa atbildi, kas tomēr izklausījās ļoti nemīlīga:

— Varēs gan.

Eliāss neiedrošinājās vairāk jautāt. Tikai varbūt jau simto reizi sevī pārdomāja brāļa savādo izturēšanos. Pēteris vairs nebija tas pats, kas viņš bija agrāk, priekš kaŗa dienesta, priekš pilsētas skolas apmeklēšanas. Tagad viņš bija kluss, vienmēr sapīcis un mazrunīgs. Vakaros un pat dienas laikā sēdēja pār grāmatu noliecies, bez kāda saprotama iemesla gāja uz pilsētu un atpakaļ, vai klīda pa mežu.

Brāļi vēl nebija aizgājuši līdz istabai, kad pretī viņiem nāca liels suns, vārdā Miks, padevīgs un lun-

kans. Viņš vispirms uzbruka Eliāsam; bet neatradis kur pieķerties, ar vienu lēcienu atradās pie Pētera, satvēra viņam ap kaklu apmestā dvieļa galu un, laimīgi īdēdams, vilka to projām. Bet Pēteris ar dvieļa otru galu iesita Mikam pa galvu. Eliāsam iesāpējās sirds par brāļa rīcību, jo Miks bija mājnieku mīlulis; un Miks, nabadziņš, nokaunējies un nelaimīgs pieglaudās pie Eliāsa kājām.

Uz sliekšņa nodauzījuši apaviem pielipušo sniegu, braļi gāja istabā. Arī Miks gaidīja, kad teiks vārdu: nāc!, pat paspēra dažus soļus uz priekšu. Bet Pēteris aizcirta durvis, nemaz neievērodams pazemoto jūtu spīdumu suņa acīs.

Istabā bija silti un mājīgi. Smaršoja plāceņi, speķa rauši, egļu skujas, siens un liepu ziedu tēja. Māte salīkusi pie plītes lēja no katla spainī karstu ūdeni, ko ņemt līdzi uz pirti, bet māsa Agnese pie spoguļa sukāja gaišos matus, lai tos pirtī varētu labāk izmazgāt.

— Nu kā, vai pietiks arī priekš mums siltuma? — jautāja māte dēliem.

— Pietiks un atliks, — apmierināts atbildēja Eliāss. — Akmeņi vēl sprēgā, kad uzmet garu!

— Tad taisies ātrāk, meit! — māte skubināja Agnesi. Un tad uz Pēteri, kas piesmēla glāzi auksta ūdens un cēla pie lūpām: — Pēc pirts aukstu ūdeni! Tu jau diloni dabūsi! Pilns katls smaršīgas ziedu tējas...

Bet Pēteris tomēr trijos rāvienos izdzēra glāzi un klusēdams iegāja otrā istabā, uzmetis ātru skatu gultai, kurā gulēja jau divi gadi slimais tēvs.

Viņš apsēdās, aizdedza papirosu.

— Dara arvien tā, it kā spītēdams. Ne jau man, pats sev ļaunu nodarīsi, — māte noteica Pēterim pakaļ un sadūgusi kopā ar Agnesi izgāja.

Istabā, kur iegāja Pēteris, bija klāts vakariņu galds, kādus parasti mēdz klāt Latgales katoļi svētku priekšvakarā. Zem rūtainā linu galdauta bija noklāta krietna kārta smaršīga siena, lai atgādinātu Kristus dzimšanu. Galda vidū, uz lēzena šķīvja, bija noliktas kalodas — svētie pīrāgi, līdzīgi krietnai lapai, ar svētās formulas zīmogu vidū un citiem izgreznojumiem. Tur bija attēloti spārnoti eņģeļi, miermīlīgs agnus Dei un daudz ornāmenti. Varganists kalodas cepa speciālā dzelzs formā un, draudzi apbraukājot, izdalīja jau pāris nedēļas priekš svētkiem, saņemdams pretī atbērumu graudā. Blakus kalodu šķīvim atradās sagrieztas kviešu plāceņa šķēles, cukura trauciņš, glāzes un četri mazi šķīvīši, līdz malām pildīti ar medu, kas izskatījās kā dzintars.

— Un viss tas Agneses un mātes darbs, — Pēteris domāja. — Viņas gribējušas sagādāt jauku, mājīgu svētku sagaidīšanu... Ak...

Pētera degunu skāra saldie medus tvaiki, un viņš apreiba kā ziedonī. Viņam likās, ka ap tā galvu san bišu spiets, mirdz pavasara saule, zied ķirši un ābeles, un vējā līgojas kupli sazēlušas kviešu druvas... Bet tiklīdz otrā istabā gārdzošā balsī sāka klepot slimais tēvs, Pētera sapnis izšķīda kā zaigojošs ziepju burbulis vējā. Viņu atkal ielenca četras šauras un pelēkas sienas. Virs galvas atradās tikai zemi, nokvēpuši griesti... Bet virs griestiem, — ak, virs tiem: sniegs, gaiss, plašums, apvāršņi, pilsētas ugunis... Un vēl tālāk: brīnišķas sejas, prieks, laime...

— Kādēļ man jāatrodas šeit, — Pēteris skuma, — šeit, kur tikai slimnieku vaidi dzirdami; šeit, kur neviens neprot runāt ne vārda par to plašumu, kas aiz šīm melnajām sienām; šeit, kur rītā, pusdienā un vakarā, kā zirņi maisā, vienmuļi birst pātari, bez kāda saprāta, bez jūtām, bez līksmes; šeit, kur viss tik aprasts, garlaicīgs un tukšs? Kādēļ es nevaru bēgt tur, kur mani sauc manas ilgas: gaisma, prieks, brīvība? Kādēļ es nevaru aizbēgt?.. Aizbēgt! — kaut uz mirkli!

Bet Pēteris pats vēl īsti nezināja, kur atrodas viņa ilgu zeme. Un kas viņu turp īsti aicināja, kas bija šis neizprotamais saucējs? Viņš apsēdās, aizdedza papirosu un domās bēga arvien tālāk no sevis, no savas mājas, no piederīgiem. Viņa galva bija noliekta uz priekšu, piere savilkta krunkās, un skats visu laiku nenovērsās no viena punkta. Un kad no veselā papirosa viņa pirkstos bija palicis pāri tikai apdedzis papīra kātiņš, viņš piecēlās, tāpat domās nogrimis pāris reizes strauji pārgāja pār istabu un apstājās. Viņš šaubījās: iet vai neiet?... Tad iebāza kājas siltos zābakos, galvu ziemenīcā, uzģērba kažoku, ap kaklu apmeta šalli un izgāja. Eliāss nesaprašanā noraudzījās viņam pakaļ, bet nebilda ne vārda.

2.

Drīz māte un Agnese atgriezās no pirts. Agneses seja bija svaigi sārta, bet mātei mazliet bāla un izmirkusi; pie pieres viņai bija pielipusi sirmu matu šķipsna. Tūdaļ abas sievietes ķērās pie darba: nomazgāja un sakārtoja traukus, izslaucīja istabu, novietoja svētkiem pagatavotos ēdienus tā, lai svētku iespaids būtu jo lielāks un lai atkristu viens, otrs darbs rītdien. Tad māte ar susekli, kas bija pagatavots no cūku sariem, saglauda iesirmos, notrusušos matus, sapina bizē un to saritināja kamolā uz pakauša. Agnese savus matus vispirms pamatīgi izlaida caur suku, izžāvēja un tad pierei tuvāk stāvošos sapina mazās bizītēs un aptina ar papīra strēmelītēm, bet atlikušos sapina resnā bizē. Visu to viņa darīja ilgi un sirsnīgi, lai otrā rītā, mazās bizītes atpinot,

mati izskatītos cirtaini un, skaisti viļņojot, nerātni zagtos gar apsietā lakatiņa malu.

Pa to laiku, kamēr Agnese tā pūlējās, māte jau bija paspējusi apģērbties pukainā jakā un pie pavārda ieliet krūzē tēju. Kūpošo krūzi nolikusi uz galda un ieraudzījusi Eliāsu sēdam vienu un noskumušu, jautāja viņam mierīgā balsī:

— Kur Pēteris?

— Nezinu, apģērbās un izgāja; droši vien uz pilsētu...

Mātes sejai pārlaidās dusmu un reizē skumju ēna. Skumjas iezīmējās arī Agneses pietvīkušajā sejā, tiklīdz viņa to izdzirda. Viņa bija pūlējusies, lai Pēterim būtu patīkami...

— Nu, tas ir gan! — māte rājās; viņas balss drebēja: — Lai būtu kāds cits vakars, bet svētku vakarā. Es nesaprotu...

— Nesaki nekā. Gan nāks pats pie prāta. Lai iet! Kādēļ mums viņa žēlot, kad viņš mūs nežēlo, — Agnese māti mierināja.

— Protams, lai iet, — piemetināja Eliāss.

Pie klātā galda visi meta krusta zīmi lūdzot: «Iekš vārda Dieva, Tēva, Dēla un gara svētā, — āmen.» Arī tēvs, gultā gulēdams, meta svēto zīmi un čukstot skaitīja līdz. Tad māte nometās ceļos ar seju pret svētbildēm, kas bija greznotas brūkleņāju vītnēm un krāsainiem papīrīšiem. Tāpat darīja Agnese un Eliāss. Kad lūgšana bija galā, visi piecēlās. Māte ar piedurkni noslaucīja asaras, kas lūgšanas laikā bija iezagušās acīs.

— Tagad, bērni, sēžaties pie galda!

Māte nosēdās pirmā, galda galā, Agnese viņai pa labi, Eliāss pa kreisi. Kamēr Agnese lēja glāzēs tēju, māte bijīgi, ar drebošu roku ņēma kalodas un lauza katram pa gabalam. Agnese, saņēmusi savu daļu, savukārt lauza un deva mātei un Eliāsam. Tāpat darīja Eliāss, lai ģimenē būtu ciešāka saticība un miers. Mātes acīs atkal parādījās asaras. Viņas dēls Pēteris, salauzdams vecos tikumus, šai vakarā bija atstājis vienus savus vecākus, māsu un brāli un aizgājis nezināmos ceļos.

— Nolauz, māt, vēl gabaliņu, es aiznesīšu tēvam, — ierunājās Agnese. Māte ātri nolauza kalodas gabaliņu un pasniedza Agnesei. Agnese to apsmērēja ar medu un aiznesa tēvam.

Tēvs atvēra acis.

— Biju aizmidzis, — viņš dvesa, — tāds savāds, ciets miegs. Acis arvien vēl veras ciet. Liekas, būs atnākusi mana pēdējā stunda... Neraudat, neuztraucaties... Dzīvotājs jau tā kā tā neesmu. Tikai par nastu jums visiem... Arī man būtu labāk, ja spētu aizmigt uz mūžu...

Viņš paņēma no Agneses rokas svētā pīrāga gabaliņu, iebāza mutē un sāka sūkāt. Žokļi bija nespēcīgi. Arī runāt viņam bija grūti.

Turpiniet vakariņas... Gan Dievs zinās, kā un kad mums katram jāšķiras no šīs pasaules.

Sieva un bērni atgriezās pie galda un klusēdami vakariņoja. Pabeiguši, salikuši rokas, pateicās Dievam. Agnese un Eliāss sajuta vieglu nogurumu. Viņi devās pie miera, jo rīt jau tūliņ pēc pusnakts vajadzēja celties un braukt uz baznīcu. Domādami par to, kā braucot kamanas viegli slīdēs pa mīksto sniegu, kā spīdēs uguntiņas ciemu logos, kā zviegs zirgi un skanēs iemaukti, viņi aizmiga.

Tikai māte, aizdedzinājusi mazu petrolejas spuldzi un sameklējusi svētītu sveci, ko gadījumā pasniegt mirējam, apsēdās uz siltā mūrīša un palika nomodā. Viņas lūpas nemitīgi skaitīja lūgšanas, un no krūtīm brīžam tai izlauzās smaga nopūta. Un viņa tā sēdēja ilgi.

3.

Tad pat Pēteris atradās pusceļā starp ciemu un pilsētu. Viņa soļi bija gausi, rokas saliktas uz muguras, galva noliekta uz leju. Reizēm viņš pacēla acis un paskatījās uz priekšu. Tālumā pilsētiņas ugunis meta pret debesīm blāvu gaismu, tā kā visa pamale izskatījās kā liels ugunskurs. Stacijā nosvilpa vilciens. Tas, droši vien, no Rīgas atveda daudz jautru, labi ģērbtu ciemiņu, kas vēlējās provincē pavadīt priecīgus svētkus. Atkal viņš sāka domāt par sevi. Tās bija smagas domas, brīžiem pat asas un ļoti sāpīgas. Viņš mēģināja meklēt attaisnojumu savam gājienam, jo pats it labi saprata, ko ar to nodara mājniekiem, ko pats sev. Kādēļ viss tas? Viņš dusmojās uz sevi. Neapmierinātība ar mājas dzīvi, apstākļi, spītība, — kas īsti tas bija? Par visu to viņš daudz domāja, bet nevarēja neatcerēties arī ko citu, īsto nemiera cēloni. Tā bija doma par kādu meiteni. Vai viņa nebija tepat tuvumā? Te viņa soļoja tam līdzās, te gulēja viņa rokās, te lidoja gaisā, vai rotaļājās un smējās. Visur, kurp tikai viņš vērsa skatu, šis tēls bija jau priekšā. Bet tad viņš nokaunējās par sevi. Viņam likās, ka to visi redz, saprot un smejas par viņu, par viņa mīlu, jo mīla bija lieta, par kuru daudz runāja un rakstīja, bet arī daudz zobojās.

Bet vai viņa mīla bija tāda, par kuru varētu smieties? Lai viņš domāja, ko domādams, viņa mīlai arvien bija ciešs sakars ar viņa dzīvi, ar darbiem un ar lielo dzīves noslēpumu. Viņš sajuta savu niecīgumu, bet slavēja savu nespēku pretoties mīlai.

Pilsēta vairs nebija tālu. Pēteris sapurinājās, it kā atgaiņādams uzbāzīgās domas, un pieķērās atmiņām. Bet tās atkal saistījās ap meiteni. Nebija nekā jaukāka ko atcerēties. Un cik savādi: visas atmiņas tieši sākās tikai ar viņu. Pēteris to bija ieraudzījis pilsētas skolā. Un tas nemaz nebija tik sen — tikai priekš dažiem gadiem. Gadi bija ātri aizgājuši. Ātri! Sīki atgadījumi no skolas laikiem bija dziļi iespiedušies viņa atmiņā: saskatīšanās, sarunas, mazas zīmītes, satikšanās... Pēterim likās, ka skolas gadi viņa mūžā bijuši visskaistākie. Viņus abus saistīja maigas jūtas, kas arī pēc skolas beigšanas neaprima. Pēteris dzīvoja tēva mājā, bet viņa, pilsētā. Tā nebija tālu un Pēteris, pabeidzis dienas darbus uz lauka, nedomādams par savu nogurumu, divi vai trīs reizes nedēļā vakaros gāja uz pilsētu.

Meitene viņam nāca pretī, vasarā basās kājās uzāvusi vieglas kurpītes. Viņa nāca vingri un klusi, it kā slīdēdama. Viņa nāca kā ēna un, izstiepusi rokas, pirmā teica: «Labvakar...» Rokas bija siltas, maigas un tumši iedegušas. Pēteris tās satvēra un skūpstīja, un viņam likās, ka viņa lūpas atpūšas uz brūnās siekstas, kas piesūkusies saules gaismu un siltumu. Vasaras siltie, reibinošie auglības tvaiki kūpēja ap viņiem, un viņi klīda apkārt līdz rīta gaismai. Viņa mīlēja laukus, mīlēja rasu un tās mirdzumu mēneša naktīs. Viņa jautāja: «Vai uz

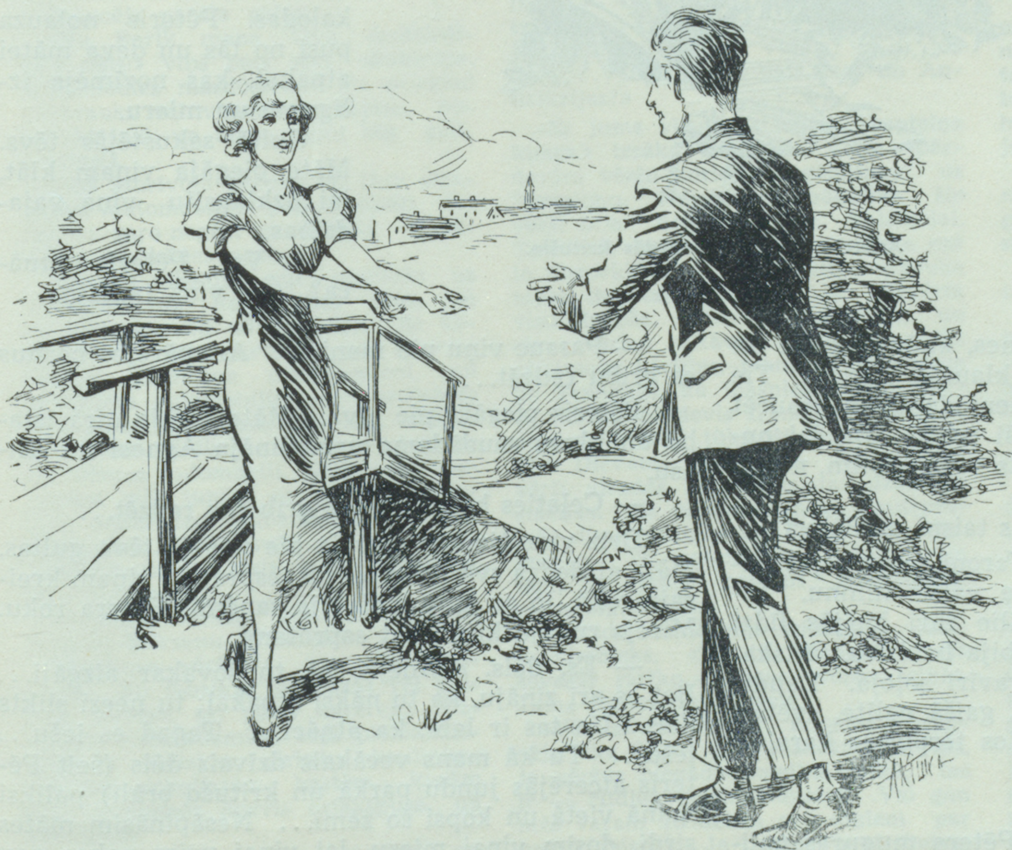
laukiem tikpat jauki dzīvot kā tos redzēt?» — «Vēl jaukāk, daudz jaukāk, mīļā!» Pēteris atbildēja. «Vai tu gribētu uz laukiem dzīvot?» — «Jā,» viņa atbildēja. «Tad nāc man līdz!» — «Vai tūliņ?...» Pēteris viņu noskūpstīja: «Mazliet vēlāk, vēlāk, rudenī...» Viņi abi smējās.

Pienāca rudens un ziema. Viņi joprojām satikās. Kaut gan bieži viņus pārsteidza putenis un auksts vējš, tomēr lauki nebija zaudējuši savu burvību. Tukšie klajumi it kā sauca tās dvēseles, kam nebija miera, kas alka pēc plašuma, pēc lielām izjūtām. Viņi brida pa laukiem pretī vējam un sniegam.

Tā pienāca brīdis, kad Pēterim bija no viņas jāšķiras. «Tu taču neaizmirsīsi mani?» Pēteris jautāja. «Ak, nekad!» viņa atbildēja. «Nu, tad gaidi mani. Kad es pārnākšu, tad mēs sāksim nopietnāku... Tev taču lauku dzīve patīk?» — «Ļoti...»

Viņi izšķīrās. Uz pleciem uzlicis kareivja lādīti un atvadījies no piederīgiem, Pēteris aizbrauca uz Rīgu, uz to karaspēka daļu, kurā viņš bija iedalīts. Lēni vilkās dienas un mēneši. Pēteris gan viņai rakstīja, gan arī saņēma no viņas vēstules, bet miera tomēr viņam nebija, jo viņas vēstules kļuva retākas un vēsākas. Kad viņš pēc četrpadsmit mēnešiem atgriezās, meitene viņu nesagaidīja. Kādu dienu pilsētā viņš redzēja, ka tā gāja kāda cita pavadībā. Pēteris uzzināja, ka tas viņas līgavainis, un svētkos viņiem būs saderināšanās.

Un te nu svētki bija klāt. Un te soļoja Pēteris nemiera vajāts. Viņam gribējās vēl vismaz paiet garām viņas logiem. Vēl pagājušā naktī Pēteris viņu redzēja sapnī. Viņš to redzēja uz skolas trepēm. Viņa skrēja pa tām lejā, bet Pēteris kāpa tai pretī. Viņi skatījās viens otrā kā sen neredzējušies. Viņa gribēja aizbēgt. Bet viņš to satvēra, piespieda pie margām un stingri uzprasīja: «Saki, vai es lai tevi šodien pavadu mājā?!» — «Nē, šodien nē, draudziņ! Šodien mani pavadīs tas... Rītā, atnāc rītā; rītā es gaidīšu pie tiltiņa...» Pēteris gribēja viņu noskūpstīt. Tieši tai brīdī viņš pamodās.

Meitene viņam nāca pretī.

4.

Pilsētā Pētera ēna uz trotuāra spuldžu gaismā te sarāvās pavisam īsa, gandrīz pazuda, te atkal pieauga gara, gara. Pēteris gāja cauri visai pilsētai, apbrīnodams ēkas un izkārtnes. Un tad — tad beidzot Pēteris tuvojās mājai, kuru gribēja redzēt. Katrs solis bija smags. Vēl tikai daži soļi... Caur aizklātiem logiem tikko spiedās cauri uguns gaisma. Bija dzirdamas klusas, ikdienišķas skaņas, neskaidri vārdi un... un vairāk nekā. Tas bija viss... Katrs cilvēks gāja savu ikdienišķo ceļu, darīja savu ikdienišķo darbu...

Bet viņš?... Ko meklēja viņš šeit, pametis mājās slimu tēvu, raudošu māti, noskumušu brāli un māsu... Pēteris nodrebinājās.

Gandrīz skriešus viņš devās projām. Tikai uz ciemu, piesnigušo ciemu nonākt ātrāk!

Tad netālu no pilsētas kazarmēm viņš izdzirda spēcīgu, kareivisku balsi: «Uz lā—bo!... Grupu kolonnā pa kreisi... brīvsolī marš!» un beidzot: «Soļos — marš!...»

Nodimdēja soļi. Tuvojās karavīru pulks. Ļaudis apstājās uz ielām, daži sāka iet līdzi. Jauna trauksme ielija Pētera dvēselē. Nesen kara dienestā pavadītie mēneši uzplauka mīļā atmiņā un iesildīja sirdi. Arī Pēteris devās līdzi ļaudīm, kas sekoja karavīru gājienam. Atkal atskanēja komanda: «Labo plecu uz priekšu — marš! Taisni!» Un karavīru grupu kolonnas priekšgals nogriezās šķērsielinā; kas veda uz parku.

Tur dega gaišas ugunis. Pilsētas atbrīvošanas piemineklis vairāku spuldžu apgaismots ziemas baltumā izskatījās brīnišķīgs. Blakus tam dega gaiša eglīte. Pie pieminekļa pamata atradās altāris, uz kura liesmoja svētā uguns. Baltos mēteļos tērpušies kareivji kailiem durkļiem kā sastinguši stāvēja altārim pa labi un kreisi.

Karavīru jundu šoreiz noturēja pie pilsētas atbrīvošanas pieminekļa, lai reizē atcerētos arī kādreizējās Ziemas svētku kaujas un visus tos, kas krituši par šīs pilsētas un Latvijas brīvibu.

Pētera sirds ielīksmojās. Ar neizsakāmu dedzību viņš vēroja visu notiekošo. Pulkvedis runāja uz karavīriem. Un katrs vārds bija it kā mirdzoša saite sirdij ar zemi. Un pie katra pulkveža vārda šī saite ietrīcējās, ievaidējās. Pulkvedis nolasīja to kritušo varoņu vārdus, kas bija cīņā krituši. Tie bija tie vārdi, kas bija iegravēti pieminekļa plāksnē. Kad pulkvedis sauca: Aleksandrs Varkalis, — Pēteris nodrebēja, viņa skats kļuva neskaidrs: tas bija viņa brālis. Daudzreiz viņš bija lasījis brāļa vārdu pieminekļa plāksnē, bet nekad nebija juties tā, kā tagad. Kauns un žēlums plosīja viņa sirdi. Vecākais brālis bija atdevis savu dzīvību par zemi, par tēvu, māti, māsu, brāli un viņu, lai tie visi varētu netraucēti dzīvot un mīlēt savu un šīs zemes brīvību. Pēteris it kā sajuta uz sevi raugāmies sava brāļa pārmetošo skatu un ierāvis galvu kažoka apkaklē, sevi tiesāja.

Šis nožēlas mirklis viņa sāpi bija lauzis. Viņš braši nostājās un aplaida skatu apkārt. Lūk netālu stāvēja v i ņ a, pieķērusies līgavaiņa elkonim. Savādi... Pēteris juta sevī mieru. Viss bija tik vienkārši un ikdienišķi.

Pulkvedis sauca: «Spēlēt jundu!» Orķestris spēlēja. Bet kas tā bija par mūziku! Tā sauca, aicināja, mierināja un iedrošināja. Kara dienestā būdams, Pēteris katru vakaru bija klausījies šo mūziku, bet nekad nebija to tā izpratis, kā šovakar. Un garā viņš pārdzīvoja dīvainu redzējumu. Mierīgā dienvidū balts krīvs paceļ tāšu tauri. Ap viņu sastindzis milzu mežs — nevienas dzīvības. Krīvs pūš tauri. Lūk, pašķiras lapu trūdi, paceļas melnās koku saknes, atdarās zeme un parādās kritušie varoņi. Tie klausās jundu. Tie skubina: nelaižiet nevienam ienaidniekam traucēt šīs zemes mieru! Lai viņa koši uzzeļ! Un lai neviens zemes stūrītis, kas atpirkts viņu asinīm, netiktu pamests atmatā!..

Atdarās zeme un parādās kritušie.

Vai šis aicinājums nezīmējās taisni uz Pēteri?

Tad krīvs beidza taurēt. Varoņi savas sejas paslēpa. Karavīru pulks dziedāja valsts himnu. Likās, ka kastaņu un vītolu kailie zari locījās līdzi spēcīgajām balsīm. Svētbrīdis bija beidzies. Atskanēja virsnieku komandas. Karavīri soļoja. Ļaudis sāka izklīst. Tikai piemineklis, gaišā eglīte, svētais ugunskurs un divi baltos mēteļos tērpušies kareivji palika parkā.

5.

Arvien tālāk un tālāk aiz Pētera muguras palika pilsētiņa. Viņš gāja ātri. Viņa skats spiedās dziļi tumsā. Pat ceļa viņš nemeklēja, kad bija no tā nomaldījies. Viņš gāja taisni pār tīrumiem, pār ezeriem, kādā vietā iztraucēdams lauku irbes, kas bija ierakušās sniegā nakts guļai.

Vēl nebija pagājusi ne stunda, kad Pēteris ieraudzīja apsnigušos ciema jumtus. Viņam bija atkal viegli. Miks, uzdzirdējis soļus, palaida pāris skaļu rējienu, kas Pēterim ausī glāstīt glāstīja. Viņš uzsvilpa. Pazinis Pēteri, Miks kā lauva skrēja viņam pretī un uzsvieda savas lielās ķetnas uz viņa pleciem. Pēteris par to viņu nosauca par mīļo Miku.

Ieraudzījis logā uguni, viņš satrūkās. Tik vēlu? Kas gan tur varētu būt? Atkal nedrošāk viņš kāpa pāri slieksnim. Māte sēdēja pie mirušā un laida pāri pirkstiem rožu kroņa krelles. Māte pacēla uz viņu asarainās, pārmetošās acis un atkal novērsās. Kādu laiku stāvējis Pēteris paspēra dažus soļus uz priekšu un gaidīja. Māte nespēja nociesties un atkal paskatījās uz dēlu, bet jau druscin piekāpīgāk.

— Ak, atnāci gan! — viņa teica. — Labāk jau varēji nenākt!

Pēteris saņēma mātes roku un teica:

— Piedod, māmiņ!.. Šī pēdējā reize... Nekad vairs tu to nepiedzīvosi.

Māte apraudājās. Viņa izņēma no krāsniņas siltu tēju, dabūja plāceni, medu un neaizmirsa arī kalodas. Pēteris nolauza pusi no tās un deva mātei atpakaļ, kas nozīmēja izlīgumu un mieru.

Gultā sakustējās tēvs. Māte piegāja viņam klāt, lai uzklausītu viņa vajadzības.

— Vai Pēteris atnāca?.. — viņš jautāja.

— Jā.

— Pasauc viņu pie manis... Arī pārējos bērnus es gribu redzēt...

Pēteris piegāja pie tēva. Māte iegāja otrā istabā un klusu raudādama uzmodināja Agnesi un Eliāsu.

— Celaties bērni! Tēvs grib jūs redzēt...

Drīz visa ģimene stāvēja pie mirēja tēva gultas. Māte aizdedza svētīto sveci un iespraudа viņam kreisajā rokā, jo ar labo viņš bija saņēmis Pētera roku. Mirējs runāja klusi, bet saprotami.

— Es, dēls, dzirdēju, kā tu šovakar aizgāji... Bet es arī zināju, ka tu nāksi atpakaļ; tu neesi slikts dēls. Un tas ir labi, ka atnāci... Tagad es iešu... iešu... Tu kā mans vecākais dzīvais dēls (šeit Pēteris atcerējās jundu parkā un kritušo brāli) paliksi manā vietā un kopsi šo zemi... Nesāpināsim mātes sirdi, dosim viņai mieru, lai viņai vairs nekas nav ar sāpēm jāsagaida, ne jāpavada...

Balss kļuva arvien klusāka un gausāka. Dziļi ievilcis elpu, viņš vēl mēģināja kaut ko teikt, bet nespēja. Tikai pagrieza savas skaidrās acis uz māti un uz abiem jaunākiem bērniem. Viņa pēdējais skats, likās teica: «Nevienu asaru. Redziet, arī es esmu mierīgs... Dzīvojiet laimīgi...»

Viņa skats kļuva miglains. Viņa stāvs, lēni drebēdams, izstiepās, galva atmetās atpakaļ un sastingušie žokļi pastiepās tālu uz priekšu un ar baudu ierāva elpu un ilgi nelaida to atpakaļ.

Beidzot tā ar varu izlauzās... Ķermenis sabruka... Tēvs nomira un nokāra galvu...

— Miris... — Pēteris teica. Viņš visu laiku bija turējis tēva roku savējā un it labi izjuta to cīņu, kas te bija norisinājusies. Viņš noliecās, godbijīgi noskūpstīja tēva roku un nolika to uz viņa krūtīm. Māte aizspieda mirušā acis un pielika krucifiksu pie viņa lūpām.

Pār piesnigušo ciemu valdīja pilnīgs klusums un miers...

Leonards H. Nēzens

Bērnu liktenis spāņu pilsoņu karā

Kādā karstā augusta dienā ap saules rietu augstienā, no kuras varēja pārredzēt Argas upi Ziemeļspānijā, apstājās milzīgs smagais automobilis ar kravu, kas atgādināja septiņas klavieru kastes. Braucējs bija vecāks vīrs, kalsnējs un stingrs, ar cukura galvai līdzīgu platmali galvā un kovboju žaketu mugurā. Aplūkodams plašo līdzenumu, viņš nogurumā vai arī atvieglojuma izjūtā atspieda žodu pret stūres ratu. No viņa pa kreisi bija redzami Pamplonas valņi, kas atgādināja vārtus uz Franciju. Pamplonai, kuru Romas laikos izbradāja klaiņojošie goti un arabi, izlaupīja Šarlemans, aizstāvēja Ignacijs Lojola, aplenca un ieņēma Velingtons, atkal reiz nācās iepazīties ar uguni un zobenu. 1936. gada bruņotā sacelšanās turpinājās jau divas nedēļas, un Pamplona bija San Sebastianai uzbrūkošā nacionālistu karaspēka baze.

Braucējs pacēla galvu.

«Nu, Enrik, mana tēva drošsirdīgais dēls!» viņš pats sevi skubināja. «Nepadodies mazdūšībai! Uz priekšu! Pārbraukt vēl vienam kalnājam, nobraukt lejā, un tavas rūpes būs galā, cerams!»

Viņš atbrīvoja bremzi un ļāva smagajam automobilim pašam slīdēt lejup pa garo nogāzi uz tālumā saskatāmās barikādes pusi.

Huartas pilsētiņā ceļš novirzās uz ziemeļiem, uz Ronsevalles aizu, un no turienes ved uz Franciju. Še kāda fabrika bija pārvērsta par nacionālistu garnizona priekšposteni, un smagajam automobilim pie barikādes apstājoties, izsteidzās ārā līdz zobiem apbruņoti civilisti sarkanos beretos un ielenca automobili. Kāds vīrs vecmodīgā zilā tunikā ar melnām šņorēm, acīmredzot komandieris, mašīnai apstājoties, pacēla roku.

«Paklausaties, jūs!» sauca virsnieks. «Ko jūs vedat?»

«Septiņus vēršus. No Valensijas uz Mon-de-Marsanu Francijā.»

«Septiņus vēršus?» iesaucās virsnieks. No fabrikas izsteidzās vēl vairāki civilisti un pāris kareivju. Uztraukti sasaukdamies, viņi pieklaudzināja ar saliektu pirkstu kauliņiem lielajām apkaltajām kastēm, kurām bija paceļamās durvis priekšpusē un pakaļpusē.

Šīs kastes sauc par kajonēm, un tās mēdz lietot tikai vienai vajadzībai — nikno vēršu pārvadāšanai uz ārenu no lauku mājām, kur tos audzē. —

«Septiņus vēršus?» atkārtoja virsnieks. «Mūsu valstī sākušās brīvības cīņas, bet jūs braukājat apkārt ar vēršiem?»

«Cilvēkam taču gribas ēst,» smaidīdams sacīja braucējs, «bet maizi nekad nedod par brīvu. Jo brīvāka kļūst valsts, jo dārgāka tajā dzīvē.»

«Var jau būt, tomēr neesmu vēl redzējis, ka kāds lopkopis mirtu badā. Bet kādēļ gan septiņi vērši? Vēršu cīņai taču pietiek ar sešiem, vai nē?»

«Septītais vērsis paredzēts rezervei,» atbildēja braucējs. «Dažkārt viens no sešiem izrādās nespējīgs, slims, vai arī publika to noraida, un ko tad? Rezerve nepieciešama.»

«Nu labi, šofer,» sacīja virsnieks, apskatījis vairākas viņam pasniegtās lapas — tranzītpasi, automobiļa reģistrāciju un citus papīrus. «Vai jūs esat šeit minētais Enriks Vidāls? Ko jūs darījāt Valensijā, ja pats esat no Andalūzijas?»

«Es jums visu izstāstīšu, kapteiņa kungs,» iesāka braucējs. «Mēs pārdevām vēršu koridu nogādāšanai uz Barselonu. Nemieriem sākoties, šie vērši bija nogādāti līdz Valensijai. Tad kādu nakti — lai Dievs viņus par to piemeklē — komūnisti uzbruka mūsu dzimtajām mājām un pārvērta visu drupās. Visu nodedzināja, un cīņas vēršus nokāva. Kad karaspēks atjaunoja kārtību, pienāca telegrama no Francijas, ka īpašnieks vienu vēršu koridu pārdevis frančiem. Cena — divdesmit četri tūkstoši pezetu. Paldies Dievam, ka mums šie septiņi vērši atradās pie Valensijas dzelzceļa stacijas. Es paņēmu smago automobili, divus palīgus un devos uz Valensiju. Tā, pateicoties Dievam un tam, ka mani neviens neaizturēja, esam tagad šeit.»

«Koridu frančiem,» izklaidīgi sacīja virsnieks. «Ak tā, Dienvidfrancijā šovasar sarīko daudzas vēršu cīņas. Jums tiešām laimējies!»

«Vienīgā nelaime,» nopūtās braucējs, «ka franči grib maksāt tikai tad, ja vēršus piegādā noteiktā laikā, tas ir — rītdien gaismai austot. Vai gan mēs varam strīdēties ar viņiem par noteikumiem? Ja mēs nepārdodam šos pēdējos vēršus, tad varam iet ubagot! Tā tad: ja es rītdien gaismai austot neierodos Mon-de-Marsanā, tad darījums izjucis, un viņi pirks vēršus Bilbao pilsētā.»

Sakārtojis sava lielā, vecmodīgā zobena siksnu, virsnieks apgāja apkārt smagajam automobilim, vēl reiz ieskatījās papīros un tad ienesa tos fabrikā. Pagāja krietns stundas ceturksnis, un tikai tad viņš atgriezās noslēpumainu sejas izteiksmi, kā suns, kas zina, kur atrodas noslēpts gaļas gabals, bet neiedrošinās to uzmeklēt.

«Šofer,» uzsāka virsnieks. «Vai jūs savā ceļojumā neesat kautko dzirdējuši par Inklānas hercogu? Vai viņš saņemts kā ķīlnieks, nošauts, vai kaut ko citu?»

«Nē. Vai viņš jūsu radinieks?»

«Kur nu! Tā ārkārtīgi bagāta ģimene! Hercogs kaut kur nozudis, un viņa uzmeklētājam apsolīta pieci tūkstoši pezetu liela atlīdzība.»

«Nu, jau barības sameklēšana maniem vēršiem šinī kara izpostītā zemē sagādāja man rūpju diezgan, un tad lai es vēl katru pretimnācēju būtu iztaujājis, vai viņš nav Inklānas hercogs. Bet nu, virsnieka kungs, ko jūs man teiksiet?»

«Es teikšu,» auksti atbildēja virsnieks, «ka jums sava mašīna jānogriež no ceļa, lai mēs varētu to apskatīt.»

«Apskatīt?» drebēdams iesaucās Enriks. «Kādēļ? Man taču tikai vērši.»

«Tā jūs sakat,» galvu kratīdams atbildēja virsnieks, «bet mums visiem labi zināms, cik lielas bagātības šinī apvidū slepeni izvāc no Spānijas. Zem mana deguna tas nu gan nenotiks. Brauciet nost no ceļa!»

«Cik daudz laika tas prasīs?»

«Nezinu,» atbildēja virsnieks. Viņš domīgi aplūkoja debesis. «Metas tumšs, tādēļ domāju, ka būs pareizi nogaidīt līdz rītam.»

«Līdz rītdienai!» iesaucās Enriks un uztraukumā nolēca no sava sēdekļa. «Tikai ne līdz rītdienai, kapteiņa kungs! Dievs mans liecinieks, ka esmu nabaga vīrs, un ka īpašniekam pieder tikai viņa krekls, kas tam mugurā, šis smagais automobilis un šie septiņi vērši. Rīta gaismai austot tiem jābūt Mon-de-Marsanā, vai arī līgums uzskatāms par lauztu. Vēl šonakt man jākļūst pāri kalnājam! Kapteiņa kungs, ģenerāļa kungs, vai kas jūs esat, esiet taču līdzcietīgs!»

Trach! Aiz sienas atskanēja kaŗa šautenes šāviens.

«Apskatiet, kas šāva!» uzkliedza virsnieks.

Pusducis vīru sarkanos baretos aizsteidzās, bet atlikušie smīnēja.

«Kāds būs nošauts,» viens nomurmināja, bet pārējie piekrītoši pamāja ar galvu.

Enriks paskatījās uz virsnieku. Nopietnā kaŗavīra sejas izteiksme bija nozudusi, un sejā atspoguļojās raizes. Iznāca kāds kaŗavīrs, vezdams aiz ausīm divus zēnus katru pie savas rokas. Zēni bija netīrām sejām, skrandaini, nesukātiem matiem. Viens apmēram desmit gadus vecs, bet otrs, gaišmatis, jaunākais, atgādināja pa skursteni ielidojušu eņģeli.

«Še ir vainīgie, kapteiņa kungs,» ziņoja kaŗavīrs. «Sardzes istabā neviena nebija, un viņi nospēruši šauteni. Nekas cits ļauns nav noticis, tikai jumtā izšauts caurums, un pa to nāks iekšā lietus.»

«Jūs, mazie velnēni!» sauca virsnieks. «Vai ir kaut kas, ko jūs nebūtu gatavi darīt? Kādēļ jūs nevarat uzvesties kā pienākas? Tiešām jūs vajadzētu pārdot čigāniem, ja vien tie jūs gribētu pirkt. Vai tiešām jūs nevarat atrast labāku rotaļu, kā spēlēšanos ar šautenēm?»

Abi zēni stāvēja klusēdami.

«Viņš jau tas vainīgais,» beidzot sacīja vecākais, norādīdams uz gaišmataino zēnu. «Es jau mēģināju viņu aizkavēt, šo mazo velnēnu! Tīrais posts, ka man tāds brālis!»

«Kā bērni gan šie ir, kapteiņa kungs?» nomurmināja Enriks.

«Nav zināms. Pāris klaidonīšu. Pilsoņu kaŗā valstī rodas daudz viņiem līdzīgu. Viņus atrod gan ratos gulošus, gan grāvjos nomirušus. Bet šie divi ir sevišķi dzīvi. Ar viņiem nevar tikt galā, un nevar viņiem ļaut arī nozust, jo vēlāk varētu sākt viņus meklēt. Klīst baumas, ka, revolūcijai sākoties, viņi dzīvojuši kādā šejienes viesnīcā.»

«Bet vai gan viņi paši nekā neprot pastāstīt?»

«Ak, ko, — lielākais melotu, un mazākais to apzvērētu. Man šķiet, ka viņi izbēguši no bērnu patversmes. Dievs lai soda šos mazos nerātņus, es tiešām būtu ar mieru samaksāt prāvu summu, lai tiktu no viņiem vaļā.»

Enriks līdzcietīgi norūca. «Katram jānes savs krusts, un manējais ir šis vēršu vezums. Vai jūs nevarētu pasteidzināt apskati? Līdz Mon-de-Marsanai ir vairāk kā divi simti kilometru, un līdz rīta gaismai —.»

«Jūs dodaties uz Franciju!» asi ierunājās virsnieks. «Vai jūs nebūtu ar mieru ņemt šos abus zēnus līdzi kā pasažieŗus? Franči uzņemtu viņus kā bēgļus un parūpētos par viņiem.»

«Nē-ē-ē,» iesaucās Enriks, «es nu gan nē. Patlaban dzirdēju čukstam, ka šie abi kapteinim guļot nozaguši viņa zobenu un cepuši uz tā kartupeļus. Pateicos, nē. Bīstos, ka netikšu ar viņiem galā.»

«Kā nu nē, jūs taču esat pieraduši savaldīt niknus vēršus.»

«Bet ne izlaistus bērnus, kapteiņa kungs.»

Vecākais zēns zobojoši iesmējās.

«Pataurē, šofer, ar lielo signāltauri! Kā būtu ar braucienu, vēršu dīdītāj?»

Zēns zobodamies runāja andalūziešu izloksnē un ar to galīgi sakaitināja Enriku.

«Es nu gan tevi nevizinātu, pat ja karalis to prasītu,» sirdījās Enriks.

«Jūs ņemsiet līdzi šos bērnus,» stingri noteica virsnieks, «vai arī mēs jūs paturēsim šeit tik ilgi, kamēr upei uzsals pēdu bieza ledus kārta!»

«Vai jums nav sirds! Kādēļ jūs man gribat uzspiest šos bērnus?»

«Kaŗotāju liktenis. Mums šonakt jādodas uz Bulinu, un mēs nevaram ņemt viņus līdzi.»

Enriks noplātīja rokas.

«Nu, tad lai arī notiek,» viņš sacīja. «Šī nu gan nelaipna pasaule!»

«Nāciet, mani audzēknīši,» steigšus sacīja virsnieks. «Sēžaties automobilī. Sēžaties pie stūres, šofer, un dodaties prom.»

«Lieliski,» jūsmoja mazais gaišmatis. «Es jau sen vēlējos pavizināties smagajā automobilī. Tādā spožā kā šis. Paskaties, šim taču lielāka taure nekā Žiraldas automobilim! Ļaujiet man pataurēt!»

Enriks nosēdās savā vietā, abus bērnus novietoja viņam blakus un aizcirta durvis.

«Kāpēc jūs izskatāties tik izbijies?» jautāja vecākais. «Mēs jau jums nekodīsim.»

«Neesmu izbijies,» protestēja Enriks, «bet man še nācās nokavēt trīsdesmit minūtes, un jau rīta gaismai austot man jābūt Mon-de-Maršanā.»

Tūdaļ aiz Huartas, pie kuŗas atradās barikāde, ceļš veda tieši kalnā. Abi bērni brītiņu sēdēja klusēdami, tad gaišmatainais ierunājās:

«Mans vārds ir Diēgo, un šis ir mans brālis Sebastjans. Kāds jūsu vārds?»

«Enriks.»

«Labi. Enrik, kādi lamu vārdi jums zināmi?»

«Nekādi, mazais nerātni, un tā kā lai es nedzirdētu tevi lamājamies. Netīri rezgaļi man nav vajadzīgi.»

«Bet kādēļ jūs ņēmāt mūs līdzi?»

«Hā!» norūca Sebastjans. «Viņš taču tikai gribēja nogādāt savus vēršus pēc iespējas drīzāk turp!.. Šofer, jūs nu gan iekritāt! Jau veselu nedēļu viņi mēģināja no mums tikt vaļā.»

«Tiešām?» jautāja Enriks. «Kādēļ gan viņi jūs neaizsūtīja jau agrāk?»

«Jūsu automobilis ir pirmais, kas brauca garām,» atbildēja Sebastjans.

Līkumainajā kalnu ceļā jau metās tumsa, lai gan debess virs viņiem arvien vēl bija zila. Apkārtne kļuva arvien mežonīgāka. Neauglīgi lauki tuvojās drūmajām klintīm, un reizēm pa kādu kalnāja spraugu varēja saskatīt sarkanas saules apspīdētu kalngalu.

«Vai šis ir amerikāņu auto?» jautāja Diēgo, braucot augšup pa gaŗu nogāzi un dzirdot, kā vērši grabina kājas, mēģinādami noturēt līdzsvaru. «Tikai lielie amerikāņu automobiļi spēj pavilkt visus šos vēršus.»

«Jā gan, tas amerikāņu automobilis,» piekrita Enriks.

«Tad tam droši vien lieliska taure. Es to labprāt gribētu dzirdēt.» Ne vārda vairāk nesakot, viņš izstiepa savu mazo roku, bet Enriks to atturēja.

«Nē, nē,» viņš sacīja, «netaurē vis. Jau kopš Rolanda laikiem taurēšana uz šā ceļa nes nelaimi.»

«Kas gan Rolands tāds bija? jautāja Diēgo.

«Nu, viņš bija Šarlemaņa brālēns. Viņš reizēm jāja pa šo ceļu, un viņam uzbruka mežonīgie baski. Viņš taurēja, lai pieaicinātu palīgā Šarlemanu, bet Šarlemans taurēšanu nedzirdēja, un tādēļ tiklab Rolandu, kā arī visus šās īpatnējās armijas hercogus un grāfus nogalināja.»

«Bet kādēļ gan Šarlemans viņu nesadzirdēja?» jautāja Diēgo.

«Ho, ho,» ņirgājās Sebastjans. «Tādēļ, ka Šarlemans atradās pārāk tālu prom! Šarlemans atradās apmēram automobiļa stundas brauciena attālumā no robežas.»

«Nu, varu saderēt, ka šo tauri Šarlemans būtu sadzirdējis.»

«Lai jau paliek, zēni,» pārtrauca Enriks. «Pastāstiet man par vīriem sarkanajos beretos pie barikādes.»

«Tie ir rojālisti,» sacīja Sebastjans. «Tos sauc par karlistiem. Viņi palīdz kareivjiem.»

«Tad ta ačgārna pasaule,» noteica Enriks. «Rojālisti valkā sarkanas cepures! Karlisti. Esmu par viņiem dzirdējis. Pirms daudziem gadiem viņi paši šeit kaŗojuši.»

«Viņi netic, ka karaliene spēj valdīt valsti,» sacīja Sebastjans. «Arī es tam neticu. Man nepatīk sievietes. Mums bija aukle, ļauna kā ragana.»

«Viņa aizbēga ar šoferi,» sacīja Diēgo. «Tādēļ mēs palikām pamesti Pamplonā.»

Labu brīdi valdīja klusums. Enriks ar vienkāršam cilvēkam piemītošo lielo taktu nejautāja, vai bērni zina, kur atrodas viņu vecāki. Ja tas viņiem būtu zināms, tad taču viņi neklaiņotu un nebūtu atkarīgi no armijas virtuves ēdiena.

«Vai jūs zinat, kas ir Inklānas hercogs, par kuŗu virsnieks jautāja,» ierunājās Enriks.

«O, kāds rojālists,» sacīja Sebastjans. «Katru vakaru viņi pa radio nolasa to cilvēku vārdu sarakstu, par kuŗiem piederīgie gatavi maksāt naudu, ja saņemtu ziņas. Viņa piederīgie grib saņemt ziņas par hercogu, pat ja viņš jau būtu auksts.»

Ceļš vijās arvien tālāk uz augšu, kāpdams neauglīgos, zvaigžņu apspīdētos pakalnos, uz kuŗiem izmētātie kaļķakmeņi spīdēja kā kauli. Mazie ciemi, pulcēdamies ap baznīcu, līdzīgi cālēniem, kas turas pie vistas, gulēja klusi un tumši. Enriks atcerējās savu pēdējo braucienu pa šo ceļu pirms ilgiem gadiem, kad saules rietā vērši ar pūlēm vilka ķerras ar koka riteņiem, un mazi mūlēzeļu pulciņi, atgriezdamies no tirgus ar savām saimniecēm uz muguras gāja savu ceļu uz augšu, uz augstenes ciemiem. Pakalnos toreiz bija baltu avju bari jauki skanošiem zvaniņiem kaklā, un aitas reizēm līdzīgi baltam viesulim drāzās pa kalnu lejup pāri ceļam.

«Ak vai!» klusām nopūtās Enriks. «Mana nabaga dzimtene!»

Stundu vēlāk tumšajā priežu mežā Enriks piepeši juta, ka smagais au-

tomobilis sāk ritēt pats no sevis uz priekšu. Viņš piesardzīgi izslēdza motoru, bet auto vēl arvien slīdēja uz priekšu.

«Lai slavētas debesis,» nomurmināja Enriks,» mēs esam sasnieguši kalngalu. Viņš iedarbināja bremzi un stīvām kājām nokāpa no sēdekļa.

«Ko mēs šeit darām?» miegainā balsī jautāja Diēgo, kuŗu mašīnas apstāšanās uzmodināja no snaudiena.

«Ilgajā braucienā ūdens manā radiatorā sācis vārīties,» sacīja Enriks. «Nu sākas brauciens lejup. Man jāļauj ūdenim atdzist, pretējā gadījumā tvaiks pārklās vējtveri, un mēs varam iegāzties bezdibenī, dziļā kā nāve.»

«Es negribu palikt šeit kalnos,» sūdzējās Sebastjans.

«Arī es to negribu,» iesaucās Enriks. «Man deviņās stundās jānobrauc simts septiņdesmit kilometru. Variet man ticēt, ka neapstājos šeit pa jokam.»

«Vai šeit nosita Šarlemana brālēnu?» jautāja Diēgo.

«Jā, apmēram šeit. Es atnesīšu savam radiatoram ūdeni no upītes, kur Rolands nodzērās pēc kaujas ar Bradamontu.»

Enriks atkabināja zem mašīnas pakārto spaini un devās pa nokalni lejup, kur bija dzirdama ūdens čalošana. Pēkšņi atskanēja baiļu pilna, dobja skaņa, it kā slīkstošs milzis aicinātu sev palīgā. Enriks, baiļu pārņemts, vislielākā steigā devās atpakaļ pie automobiļa.

«Nudien,» sauca kāda balss no automobiļa, «tas ir visskumjākais spiedziens, kādu auto jebkad izdevis.»

«Taure droši vien apburta,» protestēja Diēgo. «Esmu vairākkārt dzirdējis amerikaņu automobiļu taures, un tās arvien bija šausmīgi skaļas. Varbūt tādēļ arī Šarlemans nesadzirdēja Rolanda tauri. Ļaunie gari to bija apbūruši.»

«Ak, kas tu par ēzeli! Ļaunu garu nemaz nav. Ar tiem tikai aukles baida bērnus!»

«Vai tā gan? Nu tad paskaties! Kas tas?»

Starp kokiem parādījās melns stāvs, ēna starp ēnām. Automobiļu laternu gaismā pazibēja kāda cita, bet tad nozuda. Trešajai ēnai klusu izlecot uz ceļa, pamirdzēja tērauds.

Šo neskaidro ēnu parādīšanās nestāvēja nekādā sakarā ar burvību. Tie bija cilvēki, un viņu nolūks nevarēja būt nekāds labais, citādi viņi neslapstītos starp kokiem.

«Labvakar, kungi,» elsodams sacīja Enriks. «Ar ko varu jums pakalpot?»

«Ko jūs šeit darat nakts laikā?» jautāja kāda dobja balss. «Un kas tas bija par nejauku troksni, ko tikko dzirdējām?»

«Nu, ja Dievam patiks, es pieliešu savu radiatoru ar ūdeni!»

«Še taču smagais automobilis,» tumsā sauca vairākas balsis. «Pagādājiet gaismu! Hē! Laternu!»

Kāds aizdedzināja laternu, un tās gaismā Enriko redzēja nelielu pulciņu vīru maziem basku kalnenieku beretiem galvā un gaŗām samta šallēm ap kaklu un krūtīm, jo nakts bija auksta. Viņi bija bruņojušies kaŗa šautenēm,

Otrs vēziens — un laternai sekoja vīrs.

un viens no viņiem, laikam vadonis, bija izrotājies ar civīlgvardes jātnieka patronu jostu pār kreiso plecu.

«Mēs piederam pie I. A. F.,» sacīja vīrs ar patronu jostu. «Vai zināt, ko tas nozīmē?»

«Nē, es nezinu,» atbildēja Enriks.

«Ko? Jūs neinteresējaties par politiku?»

«Kungi,» sacīja Enriks,» esmu nabaga vīrs, kas neprot pat lasīt. Esmu viens no tiem, kuŗi vienmēr paliek apakšā, vienalga, kā pasaule apgrieztos, tāpat kā kviešu grauds starp dzirnakmeņiem.»

«Nu, brāl lauciniek, I. A. F. nozīmē Iberijas anarķistu federāciju. Mēs cīnamies par brīvību. Visas valdības ir vienādas, vienalga, vai priekšgalā ir karalis, vai kāds mūsu biedrs. Turpmāk vairs nebūs nekādas valdības un nekādu nodokļu. Sniedziet roku, brāl. Tikai anarķisti zin, kas īsta brīvība. Pievienojaties mums un kļūstiet brīvs!»

«Ar prieku pievienotos jums,» sacīja Enriks, «bet patlaban esmu aizņemts ar šo vēršu vezumu.»

«Nu, tā jau ir tā lieta,» sauca anarķists. «Jūs pievienotos mums tāpat kā daudzi citi, bet jums ir vērši, tāpat kā citiem ir māja, ferma vai fabrika. Tādēļ mēs iznīcināsim jūsu vēršus, jūsu namus, jūsu saistības, vienalga, kādas arī tās būtu, un jūs tas viss vairs netraucēs, jūs būsiet brīvs un varēsiet darīt ko gribēsiet.»

«Pasarg' Dievs!» elsa Enriks. «Neiznīciniet manus vēršus! Man taču dienai austot tie jānogādā Mon-de-Marsānā, un es jau tagad esmu nokavējies!»

Pēkšņi atskanēja ilga taures skaņa, griezīga kā zobens, un apslāpēja vārdus uz Enrika lūpām. Tū-ū-ū-ū, t-ū-ū-ū, t-ū-ū-ū! Smagā automobiļa dubulttaures pavēlošais aicinājums, ne vairs apslāpēts, bet skaidrs kā mednieka aicinājums ziemas rītā. Skaņa atbalsojās pakalnos, plūda no klints uz klinti un slīdēja lejup ielejā, nespodri saredzamā tālumā.

«Pie Kaina asinīm!» brēca anarķists. «Vai tas norunāts signāls?»

«Jā!» atsaucās bērna balss. «Es taču jums teicu, ka tā lieliska taure!»

Visi vīri metās pie šofera būdas.

«Hē!» viņi sauca. «Še taču ir bērni!.. Kā bērni jūs esat? Ko gribējāt panākt ar taurēšanu?»

«Viņi saceļ lielāku troksni ar šo nolādēto tauri nekā vesela armija. Viņi vēl uzlaidīs mums kaŗaspēku kaklā!»

«Valkarlosā kaŗaspēka nemaz nav, bet gan tikai draudzes locekļi.»

«Mierā!» kliedza vadonis. «Kādi vientiesīši! Paklausaties, auto taures skaņa šinī vietā ir vesels notikums. Pastrādāsim savu darbu, iekams mūs kāds traucē. Panāciet šurp!»

Vadonis pastūma Enriku ar savu karabinu.

«Biedri,» iesāka anarķistu vadonis. «Esmu jūsu draugs. «Viņa balss skanēja laipni. «Kur ir Inklānas hercogs?»

«Dievs vien zin, kas viņš tāds ir,» elsa Enriks.

«Jūs ļoti labi zinat, kas viņš ir. Viņš ir smirdošs bagāts, bet atmetiet domas par tādām aušībām, kā atlīdzība. Mēs viņu dabūsim rokā, jūs un es, un liksim viņam svīst pesetas. Pārdomājiet to, lauķīt! Parīze, Buenos Airesa, automobiļi, vairāk sieviešu nekā Zālamanam. Nāciet, viņš ir automobilī. Jums šeit ir septiņi kajoni. Kuŗā no tiem slēpjas hercogs?»

«Jūs maldaties,» sacīja Enriks. «Es jau Pamplonā dzirdēju runājam par šo hercogu, bet tas arī ir viss. Neņemiet ļaunā, ka es tagad došos ceļā. Man līdz rīta gaismai jānobrauc vēl simts septiņdesmit kilometru.»

«Tā tad jūs negribat teikt, ko?» grieza zobus anarķists. «Nu labi, mēs aizdedzināsim automobili, un viņš tad nāks pats ārā. Un tādēļ, ka jūs esat tik sasodīti gudrs, mēs jūs uzsēdināsim pašā virsū!»

«Uz ceļa mētājas nauda!» pēkšņi kāds iesaucās. «Hē, simts pesetu zīme!»

Laternas gaismā ļaudis rosīgi sakustējās.
«Es atradu otro!» kāds sauca.
«Es trešo!»
Noliekušies viņi uzmanīgi aplūkoja ceļu.
«Atkāpjaties,» kliedza vadonis. «Kaut es labāk nebūtu atstājis Barselonu! Padodiet man naudu!»
«Šī nauda ir tikpat labi mūsējā kā jūsējā!» atsaucās pārējie. «Meklējiet pats!»
«To es arī darīšu!»
Vadonis apsviedās apkārt un grūda ar savu karabinu Enrikam ribās.
«Šī nauda izkritusi kādā vietā no automobiļa,» viņš draudoši sauca. «Kur pārējā nauda?»
«Automobilī naudas nav,» atbildēja Enriks. «Ja nauda atrasta uz ceļa, tad kāds no jums, kungi, to pazaudējis.»
«Hē, blēņas!» sauca vadonis. «Nāciet, uzkuriniet uguni, un viens no jums lai sakarsē šautenes tīrāmo stieni. Ja viņam mazliet sasildīsim kāju pēdas, tad šis braucējs atzīsies!»
Steigšus atnesa sauju čiekuru, dažus zarus, un ceļa vidū iedegās gaiša uguns. Tajā ielika karsēšanai pāris šauteņu tīrāmo stieņu.
«Paklausāties,» klusām ierunājās kāds kalnietis, «varbūt bērni to zina. Vai nebūtu labāk pagrauzdēt vienu no viņiem, lai redzētu, kas tam sakāms.»
«Šurp jaunāko!» pavēlēja virsnieks. Viņi izrāva Diēgo no šofeŗa būdas un acumirklī noāva viņam kājas. Kad viņa kājas tuvināja ugunij, viņš iekliedzās.
«Pagaidiet,» sauca Enriks. Pagaidiet! Es jums parādīšu naudu!»
«Ā!» visi ar gandarījumu norūca. «Pagaidām lieciet bērnu mierā. Nāciet šurp, braucēj, parādiet mums!»
Diēgo iebēga šofera būdā, bet anarķisti pulcējās ap Enriku.
«Jums šeit ir hercogs, jūs suņa bērns!» šņāca virsnieks. «Par to esmu pārliecināts! Jūsu hercogi mētā naudu gluži kā aitas vilnu. Laižiet viņu ārā!»
Enriks vērīgi viņos noraudzījās, bet briesmoņu sejā nevarēja saskatīt nekādu žēlastību. Viņš lēni pagriezās, uzkāpa uz riteņa un pievirzījās klāt kajoniem.
«Jūsu gaišība!» viņš sauca, piesizdams ar papēdi kajonam. Anarķisti uz ceļa saspiedās ciešāk kopā.
«Jūsu gaišība!» viņš atkārtoja un izlikās klausāmies. «Jums jānāk ārā! Še daži vīri vēlas ar jums runāt.»
«Jā, jā!» smējās ļaužu bars uz ceļa. «Mēs gribam ar viņu runāt.»
Enriks noliecās, brītiņu pagrabinājās ap kajona durvīm, tad ar ātru kustību pacēla tās. Visi piesteidzās lai ieskatītos tumšajā kastē, bet tad priekšējie metās atpakaļ, kamēr pakaļējie spiedās uz priekšu.
Nespodrajā laternas gaismā viņi redzēja lielu tumšu stāvu ar mazu galvu uz mucai līdzīga kakla, uz priekšu izliektiem asiem ragiem un divām it kā marmora acīm, kas laternas gaismā iesarkani spīdēja.
«Tas jau vērsis!» kāds elsa.
«Vai hercogs arī ir tur?» jautāja kāds, nevarēdams saredzēt.
«Hē! Piesargies! Ja vērsis nolēks lejā —.»
Pēkšņi it kā tintes plūdi vēlās ārā no kajona, pagāzdami gar zemi trīs vai četrus vīrus, kas stāvēja ceļā. Ugunskura gaismā bija redzams milzīgs vērsis. Daži tūdaļ skriešus metās pa nokalni lejup, bet citi apmulsuši palika stāvot, nenoskārsdami, ka viņiem draud nāve.
«Še būs mans hercogs!» sauca Enriks. «Ja vēlaties, variet saņemt arī viņa sešus brāļus!»
Vērsis metās uz priekšu. Tikko manāms mazās galvas vēziens, un laterna aizlidoja pa gaisu. Otrs vēziens — un laternai sekoja vīrs, kas to turēja. Atskanēja šāvieni, atbalsodamies kalnos, svilpa lodes, un lielais dzīvnieks metās cīņā.
Enriks jau bija nolēcis no automobiļa. Viņš dzirdēja mežonīgus kliedzienus un vērša skriešanu pa ceļu.
Viņš metās šofera būdā, atbrīvoja bremzi un palaida motoru. Smagais automobilis sāka iet uz priekšu, sākumā lēnām, tad ātrāk. Anarķistu virsnieks, dusmās un bailēs saviebtu seju, uzlēca uz kāpšļa, bet Enriks iespēra tam pa roku, ar kuŗu uzlēcējs turējās pie mašīnas. Šautene klabēdama nokrita uz ceļa. Kājas spēriens sejā nogāza virsnieku no kāpšļa. Automobilis pa to laiku bija jau ieguvis pilnu ātrumu, kādēļ tā vadīšana prasīja visu Enrika izveicību.
«Enrik!» sauca Diēgo. «Kādēļ jūs izlaidāt vērsi? To jūs vairs nedabūsiet atpakaļ.»
«Lai izglābtu automobili, kas tagad ir mūsu vienīgā manta.»
«Bet seši vērši? Seši taču vēl palika.»
«Ciet klusu!» gandrīz raudādams sauca Enriks. «Jūs abi mani izpostījāt!»
«Kā tā?»
«Visu savu naudu es biju iebāzis taurē un jūs to aizsviedāt prom.»
«Es nezināju, ka tā ir nauda, Enrik,» noskumis sacīja Diēgo. «Man gribējās pataurēt, un es domāju, ka taurē iebāzts papīris.»
Iespiedies šofera būdas stūrī, Sebastians sirsnīgi smējās.
Ceļš no augstienes ved lejup uz Valkarlo, mazu pilsētiņu, kas tagad kaŗa apstākļos bija pamesta. Tad nāk tilts un Arnegijas ciemats Francijā. Caur žandarmu, mobilgvardu un muitas ierēdņu baru Enriks iegāja vāji apgaismotā būdā, kas izpildīja muitas nama vietu.
«Vai jūs protat spāniski?» Enriks uzrunāja pie galda sēdošo vīru. «Man jāved pār robežu seši vērši, bet man nav naudas muitas nodevas samaksai.»
«Vai jūs neesat mazliet jucis?» jautāja muitnīcas inspektors. «Jums taču vajadzēja zināt, ka par vēršiem jāmaksā ievedmuita. Kā gan jūs domājat ievest tos bez muitas? Redziet, tādēļ vien, ka jūs atvedāt hercogu, jums nav jāiedomājas, ka jūs variet ievest arī preces.»
«Liekiet taču mani mierā ar hercogiem!» lūdza Enriks. «Man ar tiem tā sakot vēders pilns un vēl iet pāri. Vai nebūtu kāda iespēja ievest šos vēršus?»
Inspektors atlaidās pret krēsla atzveltni.
«Kā lai es to zinu?» viņš iesaucās. «Varbūt jūs varētu naudu aizņemties?»
«Varbūt, bet tad jau būs par vēlu. Man vērši jānogādā Mon-de-Marsānā jau rīta gaismai austot.»
«Žēl,» auksti sacīja inspektors.
Aiz durvīm uz akmeņiem atskanēja soļi. Ienāca kāds mobilgvardes virsnieks un kāds ciālists, un starp viņiem Diēgo un Sebastjans.
«Jūs esat braucējs?» smaidīdams sacīja civīlists. «Nācu pateikties jums par to, ka atvedāt šos bērnus.»
«Jūsu pateicība man nekā nespēj līdzēt,» atbildēja Enriks. «Muitas samaksai par šiem vēršiem es biju paslēpis naudu automobiļa taurē, jo likums aizliedz izvest naudu no Spānijas. Šie abi velnēni gribēja taurēt un domādami, ka tas vienkāršs papīrs, aizsvieda naudu projām.»
Klausītāji paklusām sačukstējās, jo izrādījās, ka lielākā daļa no viņiem prot spāniski.
«Bet mums ziņoja pa telefonu no Pamplonas: ja smago automobili ceļā kaut kur aizturētu, tad bērni taurēšot, lai mobilgvardes nodaļa steigtos viņus atbrīvot. Tādēļ viņi taurēja. Tā karlistu virsnieks to lietu bija nokārtojis.»
«Karlistu virsnieks,» elsa Enriks. «Kas gan viņam šie bērni ir?»
«Viņš mēģināja nogādāt šos bērnus viņu mātei, kuŗas pārstāvis kopš kāda laika esmu es.»
«Enrik,» ierunājās Diēgo, «neesiet taču tāds vientiesis. Mans brālis ir Inklānas hercogs.
Sebastjans smējās. «Ha, ha! Šofer! Iedomājaties tikai!»
«Žēlīgās debesis, kādēļ gan virsnieks Pamplonā to man nepateica?»
«Ā, tas viss bija tā norunāts.» sacīja Diēgo. «Viņš cerēja, ka jūs nekad nedabūsiet zināt, kas mēs esam, un ka viņam tādēļ nevajadzēs dalīties atlīdzībā ar jums. Bet jūs, lai paglābtu mūs no anarķistiem, palaidāt kalnos vaļā vērsi, un tādēļ es domāju, ka mums tas jāpasaka. Bez tam es saku, ka atlīdzība pienākas jums.»
«Hm — braucēj.» ierunājās inspektors, «no bērnu vārdiem noprotu, ka anarkisti pieslēgušies telefonam un zinājuši, ka jūs braucat. Šis leitnants gaidīja, lai dotos pāri robežai, tiklīdz bērni taurētu. Tauri mēs nedzirdējām — arī Šarlemans taču nedzirdēja Rolanda taurēšanu. —, tomēr leitnants stāvēja gatavībā, viņa laudis palika nomodā, un man šķiet, ka arī viņam pienāktos daļa no atlīdzības.»
Noraizējušos skatienu Enriks paskatījās sienas pulkstenī.
«Svētā Geronima vārdā,» viņš sauca, «ja viņš ielaidīs manus vēršus, pie tam nekavējoties, tad viņš var paturēt visu atlīdzību!»
Desmit minūtes vēlāk Enriks ar savu kravu jau atradās ceļā uz Mon-de-Marsānu.
«Še es tiku ātri galā,» viņš murmināja,» un ja man atkal ceļā negadīsies hercogi, tad īstā laikā nonākšu Mon-de-Marsānā.»

No angļu valodas tulkojis
K. Vilde.

Valsts Prezidents aizsargu pulku vadītāju apspriedē

8. un 9. janvārī Rīgā sabrauca aizsargu pulku komandieŗi un pulku komandieŗu palīgi gadskārtējā apspriedē. Pirmās dienas pēcpusdienā apspriedē ieradās Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, valsts kancelejas nodaļas vadītāja K. Kocha pavadībā. Aizsargu namā Valsts Prezidentu sagaidīja iekšlietu ministrs V. Gulbis, tieslietu ministrs H. Apsītis, ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls un iekšlietu ministrijas administrātīvā departamenta direktors J. Anšmits. Ziņojumu par apspriedi aizsargu augstākam vadonim sniedza aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis.

Sasveicinājies ar sanāksmes dalībniekiem, Valsts Prezidents teica uzrunu, kuŗā sīkāk pakavējās pie mūsu saimnieciskās dzīves jautājumiem, kādi jāpārzina aizsargu pulku komindieŗiem, jo viņi, būdami arī apriņķu priekšnieki, atrodas pastāvīgā sadarbībā ar visiem valsts iedzīvotājiem. Jaunais laikmets, kuŗa mērķis pacelt tautas garīgo un materiālo labklājību, jāsaprot kā šīs labklājības nesējs un stāvokļa uzlabotājs visplašākām iedzīvotāju aprindām. Jaunais taisnības un darba gars sabiedrībā jāceļ visai aizsargu saimei, bet ar savu administrātīvo varu un sabiedrisko ietekmi it sevišķi aizsargu dzīves vadītājiem. Valsts Prezidentam par norādījumiem pateicās aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls, pēc kam sanāksmes dalībnieki sumināja tautas Vadoni un savu augstāko vadītāju ar trīskārtēju «Lai dzīvo!»

Ministrs A. Bērziņš savā uzrunā aprādīja, ka jau pirms 1934. g. 15. maija lielajām pārmaiņām mūsu valsts dzīvē aizsargu organizācija cīnījās par tautas vienības ideāliem un prata noturēt vajadzīgo līdzsvaru nacionālos un valsts dzīves jautājumos. Tautas vienības ideāli aizsargiem devuši aktivitāti un drosmi pirms 15. maija notikumiem un stiprina viņus arī tagadējā valsts raženās jaunuzbūves darbā. 15. maijs, izpaužot tautas Vadoņa gribu, uzstādījis par mērķi vienotu latviešu tautu, kas vienota ne tikai ārējā izteiksmē, bet arī savos dziļākos pamatos. Vienotiem latviešiem pilsētās un laukos, vienotiem dažāda darba darītājiem, mums visiem tagad ir viens mērķis — Latvijas stiprums, Latvijas slava un gods. Mēs nekad neesam atradušies tik laimīgā stāvoklī sociālo jautājumu pareizas atrisināšanas ziņā, kā tas ir acumirklī. Mums vairs nav jārunā par atsevišķām šķirām, jo latviešu tautas vienība un kopība tagad ir nedalāms jēdziens. Aizsargu organizācija šajā vienībā ir valsts un visas nācijas uzticības organizācija, jo aizsargu organizācijas piederīgie nāk no plašām tautas aprindām. Savā dzīvē, darbā, domāšanā un nākotnes nodomos aizsargu organizācijas locekļi visciešākām saitēm saistīti ar visu mūsu tautu. Tas ir tāpēc, ka aizsargu organizācija kalpo savas zemes mieram, drošībai un nacionālai vienībai. Runājot par aizsargu organizācijas izveidošanos, ministrs teica: «Maz pamazām aizsargu organizācija ar

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis ierodas aizsargu pulku komandieŗu un viņu palīgu apspriedē.

savu darbu izvirzījusies sabiedrībā viscienījamākās organizācijas stāvoklī. To apliecina visplašāko aprindu atbalsts, to apliecina tas, ka mūsu tautas Vadonis ir uzņēmies aizsargu augstākā vadoņa pienākumus un ka mūsu kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis jau daudzus gadus ir aizsargu goda šefs. Ja aizsargu organizācija arī uz priekšu, kā tas ir bijis līdz šim, ziedos savus spēkus mūsu zemes idejiskās dzīves veidošanai, kā valdības idejiskā darba atbalstītāja, un būs nomodā par mieru un kārtību un drošību mūsu zemē, tad tā būs izpildījusi pienākumu, ko tai uzliek tautas Vadonis un ko no tās sagaida aizsargu tiešā augstākā vadība.»

Tieslietu ministrs H. Apsītis, kas tagad uzņēmies aizsargu štāba tieslietu daļas vadību, apspriedes dalībniekiem norādīja uz aizsargu organizācijas un tās locekļu tiesisko stāvokli un uzdevumiem. Aizsargu organizācija tagad uzskatāma par juridisku personu, kamdēļ aizsargu namus turpmāk varēs korroborēt uz organizācijas vārda.

Apspriedes turpinājumā aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis deva savus norādījumus. Apspriedē pārrunāja svarīgus kultūrālos, organizācijas, saimnieciskos un militāros jautājumus. Pulku komandieŗi ziņoja par darbību un sasniegumiem savās vienībās. Aizsargu darbs visur vaiņagojies panākumiem un sastapis vislielāko sabiedrības atsaucību un atzinību. Ierosinājumus un norādījumus turpmākai darbībai sniedza aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, saimniecības daļas priekšnieks Fr. Upelincis, apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis un sanitārās daļas priekšnieks ārsts pltn. A. Bergs. Noslēdzot sanāksmi, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls pateicās par atbildīgo darbu, ko aizsargu pulku vadītāji ar tik lielām sekmēm veic Tēvzemes labā.

Ed. Rapss,
Aizs. štāba org. daļas pr.

Aizsargu kultūrālais darbs

Metot skatu pār nostaigātām gadu gaitām, varam priecāties, jo līdzšinējais darbs ir vaiņagojies panākumiem, nesdams svētību valstij un tautai.

Vēstures posms, kas līdz ar pārvērtību dienām iestājies mūsu valsts un tautas dzīvē, ir paškīris Aizsargu organizācijai ceļu plašam kultūras vērtību radīšanas darbam lauku pagastos.

Ja līdz pārvērtību dienām kultūrāli-sabiedriskā laukā daudz strādāts, tad tā bija grūta cīņa, kas no aizsargiem un aizsardzēm prasīja neatlaidību un izturību.

Atceroties pagājušos laikus un salīdzinot tos ar organizācijas cieņas un atsaucības pilno stāvokli tagad, vienam otram pilsonim, kurš mazāk sekojis vai iedziļinājies gadu gaitās, grūti būs rast patieso salīdzinājumu.

Lieki būtu apstāties pie visa tā, kas pārdzīvots un pieredzēts, — bet lieki nebūs, ja teikšu, ka varam būt lepni, un jo vairāk tie, kas esat organizācijas rindās no pirmajām dienām, kas vienmēr esat bijuši uzticami līdzgaitnieki grūtās un nebaltās dienās.

Ja sākumā aizsargu organizācijas uzdevums bija gādāt par drošību nacionālās armijas aizmugurē, tad vēlāk, izbeidzoties kaŗa apstākļiem, organizācijai pārkārtojoties uz brīvprātīgas iestāšanās pamatiem, šie uzdevumi, ko dažkārt varēja apzīmēt par apakšpolicijas pienākumiem, vairs nesaistīja. Bija jāmeklē plašāki mērķi, plašāki uzdevumi — dziļāks saturs

Pati dzīve un apstākļi uz vietām deva pareizo nojautu, ka zem jēdziena aizsargs, nav jāsaprot kaut kas norobežots, vai atsvešināts no sabiedrības, bet ka aizsargs, kaut arī militāras organizācijas dalībnieks, ir vietējās sabiedrības nedalāma sastāvdaļa. To izprazdami, aizsargi un aizsardzes savas vienības stiprumu sāka meklēt nevien paši sevī, bet arī savas apkārtnes, sava pagasta sabiedrībā.

Kultūrāli-sabiedriskā darbā aizsargi un aizsardzes pulcināja pie sevis un ap sevi daudz draugus un labvēļus, tādējādi vadīdami sabiedrības lielāko daļu sev uzticami cauri polītisko partiju graujošam juceklim līdz pārvērtību dienām.

Tā sākās aizsargu un aizsardžu kultūrālā līdzdarbība un pašdarbība lauku pagastos, kas ar katru gadu strauji paplašinājās līdz apmēriem, kādus uzrāda zemāk minētais pagājušā darbības gada pārskats.

PĀRSKATS.

Sarīkoti:

Priekšlasījumi

Pēc satura:

a) Aizsargu organizācijas dzīve . . .	277
b) Valsts dzīve	527
c) Vēsture un ģeografija	351
d) Fiziskā audz. un veselības kopšana	225
e) Māksla (literāt., mūzika, glezniec.)	116
f) Saimnieciskie jautājumi	379
Kopā	1875,

no kuŗiem slēgti 611, publiski 1264.

Lektori:

a) vietējie, resp. pulka . . 1069 gadījumos
b) pieaicinātie . . . . . . 806 «

Kursi.

Pēc satura:	Kursu skaits	Kursantu skaits
a) Pirmās palīdzības un veselības kopšanas	160	4792
b) Mājsaimniecības (mājturības, rokdarbu, dārzkop. u. tml.) .	289	9110
c) fiziskās audzināšanas . . .	42	1534
d) Drāmatiskie	26	752
e) Koŗu diriģentu	3	89
f) vispārizglītojošie	7	630

Teātŗa izrādes.

a) Slēgtās telpās.	888
b) Brīvdabas izrādes	75
c) Viesizrādes	161
Kopā	1124,

no tām 448 drāmas, 322 komēdijas un 354 pārējās.

Izrādes sagatavotas:

a) Vietējiem spēkiem	868
b) Pieaicinātiem spēkiem	258

Kīno izrādes:

Pēc satura:

a) kultūrfilmas	60
b) kronika un tūrisms	28
c) pārējās	34
Kopā	122

Koncerti:

a) Pulku štābu sarīk.	40	Pašu spēkiem orķ., koŗi, sōlo u.t.t.	29
		Pieaicinātiem	11
b) Vienību sarīkotie	373	Pašu spēkiem	238
		Pieaicinātiem	135
		Kopā	413

Bazāri.

Bazāru un loetereju sarīkots 211

Izstādes.

Pulku un vienību rīkoto izstāžu skaits — 19

Pēc nozarēm:

a) mājturībā	12
b) lauksaimniecībā un lopkopībā	1
c) veselības kopšanā	2
d) mākslā (gleznas, senlietas, tautas mākslā)	4

Ekskursijas.

a) Pulku rīkotās ekskursijas	7.	Dal. skaits	495
b) Vienību rīkotās ekskursijas	231.	„ „	5624
		Kopā	6119

Mežu dienas

a) Patstāvīgās	133.	Dal. skaits	4353
b) Citu organiz. rīkotās aizs.		„ „	14372
		Kopā	18725

Pastāv:

Koŗi.

a) Pulku štābu	10	Dal. skaits	454
b) Vienību	138	„ „	4446

Orķestri.

a) Pūtēju	106	Dalībnieku skaits	1459
b) Stīgu	20	„ „	306

Bibliotēkas.

a) Pulku štābu bibliotēku sējumu skaits	9902
b) Vienību biliotēku sējumu skaits	33592

Kritušo varoņu piemiņai.

uzcelti 23 pieminekļi,
uzstādītas 38 piemiņas plāksnes,
un tiek apkoptas 49 kritušo kaŗavīru atdusas vietas.

Cik plašs un vispusīgs ir aizsargu un aizsardžu kultūrāli-sabiedriskais darba lauks, to rāda pārskats, un daudzie skaitļi liek nojaust, ka pagājušais gads ir noslēdzis rosības pilnu darbības posmu. Lielu darba rosību ir uzrādījuši Latgales novada aizsargu pulki, kas ļoti iepriecina, jo tur tieši katrs solis kā garīgās, tā materiālās kultūras pacelšanai ir un būs arvien no liela svara.

Bez garīgām vērtībām, ko devis šis darbs, ievērību pelna arī materiālais pabalsts, ko aizsargu vienības kā atzinību ieguvušas no sabiedrības un pašvaldībām, kā mantā, tā naudā, kas atkal savukārt ieguldīts sabiedrisku celtņu — aizsargu namu jaunbūvēs, pastāvošo namu remontos, apbruņojuma papildināšanai, kursu un apmācību vajadzībām.

Visumā aizsargu organizācijas kultūrālo nodarbību galvenais mērķis vienmēr ir bijis mūsu valsts un tautas stiprums un varenība. Daudz un dažādi ir ceļi uz to. Arī tas, ko šis darbības pārskats uzrāda,— vai nu tie būtu priekšlasījumi, kursi, vai vērtīgi teātŗa uzvedumi, ir līdzekļi šī lielā mērķa sekmēšanai un garīgai augšanai.

Lai arī aizsargu un aizsardžu rosība līdz šim bijusi liela, arī uz priekšu jāpatur vērā, ka uz vietas stāvēšana ir atpakaļ iešana un, ka lauku kultūrālās un labākas sadzīves celšanas laukā nekad rosības un darba roku nebūs par daudz.

Organizācijas iekšējai dzīvei, aizsargu un aizsardžu personības izkopšanai, garīgai attīstībai un augšanai ierādāma arvien galvenā vieta.

Agr. V. Bušs,
LLK lauks. biedrību nod. vadītājs.

Jaunās lauksaimniecības biedrības

Jaunā laikmeta ideāls ir stipra un vienota tauta, kas organizētā veidā pilda savus pienākumus un uzdevumus, ceļot savas valsts un reizē arī savu dzīvi. Tādēļ redzam, ka tirgotāji un rūpnieki, strādnieki un amatnieki pulcējas savās biedrībās, lai saslēdzoties ciešās vienībās, darbos pierādītu, ka tie pareizi izpratuši vienības laikmeta uzdevumus un mērķus. Jau tagad, t. s. brīvām profesijām: kā inženieŗiem, ārstiem, agronomiem, rakstniekiem, žurnālistiem u. t. t., pastāv savas biedrības, kas pulcina un vieno pēc iespējas visus šīm profesijām piederīgos. Domājams, ka nodibinoties Kultūras kamerai, arī šo profesiju organizācijas pievienosies kopējam kamerās apvienotam mūsu valsts un tautas organizāciju tīklam, tādi izveidojot ciešu visu aprindu līdzdalību mūsu valsts celšanas darbā.

Līdzīgā kārtā cieši apvienotiem jābūt arī visiem lauku iedzīvotājiem — nevien lauksaimniekiem, bet arī laukstrādniekiem un visiem tiem, kuŗiem dzīves un darba vietas atrodas uz laukiem. Ja teicam, ka mūsu valsts un tautas stiprums meklējams tieši laukos, tad pilnīgi dabīgi, ka šīm lauku biedrībām jābūt visstiprākām, jo tad stiprāki būs arī mūsu valsts un tautas pamati. Tādēļ ir vērts, ka šim jauno lauksaimniecības biedrību dibināšanas un izveidošanas darbam ziedojam visus savus spēkus un sapratšanu, jo mēs darām patiešām lielu un svētīgu darbu.

Latvijas Lauksaimniecības kameras vadībā jau

sācies jauno lauksaimniecības biedrību dibināšanas darbs. Daudzos pagastos jaunās lauksaimniecības biedrības jau nodibinātas, daudzos pagastos tās vēl jādibina. Lai jaunās lauksaimniecības biedrības nejaucam kopā ar vecajām lauksaimniecības biedrībām, kuŗas savā laikā gan parādījušas itin raženu darbību, bet pēdējā laikā to darbība bija stipri pagurusi. Jauno lauksaimniecības biedrību uzdevumi, mērķi un pienākumi kļuvuši nesalīdzināmi plašāki un dziļāki, un darbības iespējamības daudz lielākas. Jaunās lauksaimniecības biedrības ieslēgs visus lauku iedzīvotājus to organizāciju tīklā, kuŗu uzdevums nevien pārstāvēt savu biedru intereses un patiesās vajadzības, bet arī līdzi runāt un lemt par to, kādiem līdzekļiem un paņēmieniem ceļama mūsu valsts un tautas nākotne. Pie tam, liekot sava darba pamatos — visīstāko un patiesāko Tēvzemes mīlestību, goda prātu, patiesu pienākumu izpratni pret savu valsti un tautu, un ticību vienprātīga darba sekmēm. Jaunās lauksaimniecības biedrības dibinot, lai zinām, ka te darīšana ar plānveidīgu un mērķos cieši saskaņotu visas mūsu tautas organizēšanu kopējam nākotnes celšanas darbam, vadoties no tiem mērķiem un uzdevumiem, kādus mums devis mūsu Vadonis, Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis. Vēl tālāk — Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis ir nevien jauno lauksaimniecības biedrību uzdevumu, mērķu un pienākumu noteicējs, bet arī jauno lauksaimniecības biedrību statūtu patiesais autors, kādēļ arī jauno lauksaimniecības biedrību statūti runā tik pārliecinošu, gaišu un skaidru valodu par to, ka jaunās lauksaimniecības biedrībās jāpadziļinās apzinīga skaidrība par mūsu neatkarīgo valsti un vienoto tautu, par atbildību un pienākumiem pret valsti un tautu, jāgādā par to, lai biedros nostiprinātos ticība un paļāvība uz mūsu valsti un tautas vienību, un arī apņēmība un gatavība arvien iestāties par šīm augstākām idejām, lai biedri vienmēr visur celtu un vairotu Tēvzemes godu, cieņu un slavu. Līdzīgu, pārliecinošu valodu mēs sastopam arī tanī jauno lauksaimniecības biedrību statūtu daļā, kur iet runa par jauno lauksaimniecības biedrību uzdevumiem tiešā lauksaimniecības un lauku dzīves celšanas darbā, jo mums visiem zināms, cik ļoti labi mūsu Vadonis pazīst lauku dzīvi, tās trūkumus un vajadzības. Bet līdzīgs gars un līdzīgi mērķi ir arī jaunām tirgotāju, rūpnieku, amatnieku un arī strādnieku biedrībām, atšķiroties tikai par tik, cik lauksaimnieka un laukstrādnieka darbs atšķiŗas no tirgotāja, rūpnieka, amatnieka un pilsētas strādnieka darba.

Tā tad, jauno lauksaimniecības biedrību uzdevumi un mērķi nav ierobežoti ne atsevišķu saimniecību, ne pagastu, ne apriņķa apmēros. Tie sniedzas tālāk līdz visas mūsu valsts un tautas celšanas darbam, virzot tos uz dižāku nākotni, lielāku labklājību. Ja vēl pateicam, ka jaunās lauksaimniecības biedrības cieši sadarbosies ar Latvijas Lauksaimniecības kameru, kuŗas tiešais uzdevums un pienākums ir raudzīties, lai jauno lauksaimniecības biedrību darbs būtu ražens, sekmīgs un cieši saskaņots, tad skaidrs mums arī kļūs tas, ka šāda darba sekmes nevarēsim vairs mērīt ar parastiem mēriem, jo tās būs daudz lielākas un panākumiem bagātākas. Tādēļ stājoties pie jauno lauksaimniecības biedrību dibināšanas un izveidošanas darba, lai to darām ar vislielāko nopietnību un apziņu, ka stājamies pie darba, kuŗa sekmes sniegsies tālā nākotnē, pāri paaudžu paaudzēm. Lai esam saprātīgi šī lielā darba ievadītāji un patiesi šī darba nozīmes izpratēji, jo tikai tā piepildīsim šī lielā laikmeta uzdevumus, kādus mums pats liktenis piepildīt lēmis. Lai esam lepni uz to, un visus darbus veicam ar pārliecību, ka esam izdarījuši no labākā — vislabāko. Tad arī sekmes neizpaliks.

Ja nu vēlreiz pārvērtējam jauno lauksaimniecības biedrību galvenos uzdevumus, visā pilnībā šos uzdevumus neļauj apskatīt šī raksta apmēri, tad ar patiesu prieku varam konstatēt, ka jauno lauksaimniecības biedrību uzdevumi daudzās vietās cieši sastopas un pat pilnīgi saplūst ar mūsu aizsargu organizācijas uzdevumiem. Arī aizsargu uzdevums ir celt mūsu valsts un tautas cieņu un godu, arī aizsargu uzdevums ir veikt visus darbus, vadoties no augstākiem un apzinātiem Tēvzemes mīlestības ideāliem. Arī aizsargu organizācija rūpējas par lauku kultūrālās un sabiedriskās dzīves pacelšanu. Šī aizsargu veiktā darba sekmes daudzās vietās ir apbrīnošanas cienīgas. Bet reizē ar to mums jāatzīst, ka aizsargu organizācijas tiešos uzdevumos neietilpst lauksaimniecības veicināšanas darbs, kas mums ļoti nepieciešams un kur tieši lauksaimniekam jāpierāda vislielākā pašdarbība. Aizsargu organizācija tāpat nevar un arī negrib apvienot visus lauku iedzīvotājus, jo ne visi lauku iedzīvotāji atbilst aizsargu organizācijas militāram raksturam. Bet kā redzējām, jauno lauksaimniecības biedrību gala mērķis ir visas mūsu zemes lauku iedzīvotāju saistīšana kopējam valsts un tautas nākotnes celšanas darbam. No teiktā redzam, ka jaunām lauksaimniecības biedrībām ir savs noteikts darba lauks un uzdevumi, kas dažās vietās gan sastopas ar aizsargu organizācijas uzdevumiem, bet par to mums tikai jāpriecājas. Jāpriecājas jauno lauksaimniecības biedrību darbiniekiem, jo darbs no mūsu rosīgām aizsargu nodaļām šinī virzienā jau ir ievadīts; jāpriecājas arī rosīgiem aizsargu nodaļu darbiniekiem, jo ir radušies un radīsies jauni sekotāji viņu sāktam un ievadītam darbam, pie tam pieaugot kā sekotāju skaitam, tā arī darba apmēriem. Bet tas tak ikvienam darba darītājam ir vislielākais gandarījums, ja viņa sāktais darbs vairojas un aug.

Jau iepriekš redzējām, cik lieli ir jauno lauksaimniecības biedrību uzdevumi un mērķi. Tiem pilnīgi blakus stāv arī aizsargu organizācijas uzdevumi un mērķi, aizejot pat līdz visaugstākam Tēvzemes mīlestības apliecinājumam: savas dzīvības ziedošanai tad, kad Tēvu zemei briesmas draud. Ja nu tā, tad pilnīgi skaidram jābūt arī tam, ka abām organizācijām: jaunām lauksaimniecības biedrībām un aizsargu nodaļām, savā turpmākā darbā jāsadarbojas tik cieši un vienoti, cik vien tas iespējams.

Tas notiks tad, ja vienmēr priekš acīm turēsim šos visaugstākos mērķus, kuŗi kā aizsargiem, tā jaunām lauksaimniecības biedrībām ir kopēji un nešķiŗami. Šo mērķu priekšā jāaizmirst viss personīgais un savtīgais, sīkumainais un ķildīgais, viss tas, kas saistīts ar atsevišķu personu godkārību un untumainām iedomām. Te mums būs vislielākā iespēja pa-

rādīt, cik tālu un cik pareizi esam izpratuši vienības domu, parādot to darbos, bet ne tikai vārdos. Ja savus darbus pratīsim saskaņot ar visaugstākiem Tēvzemes mīlestības ideāliem un vispārības labumu, tad arī nekādas nesaskaņas nevarēs rasties un neradīsies. Un tikai tad varam domāt par personīgo labumu. Ka tas tā būs, arī par to nešaubīsimies, jo mēs pēdējā laikā šinī garā augam ne vairs nedēļām, mēnešiem un gadiem, bet dienām un stundām. Sevišķi mūsu jaunā paaudze, bet tai taču pieder nākotne!

Jauno lauksaimniecības biedrību un aizsargu mērķu kopība pateic mums vēl nākošo, ka aizsargiem jāņem visciešākā līdzdalība jauno lauksaimniecības biedrību dibināšanā un darbības izveidošanā.

Lielākā daļa aizsargu nāk no zemes un ir cieši saistīti ar lauksaimniecību un lauku sētām. Mēs gribam lauku sētas padarīt raženas un skaistas. Mēs gribam savos laukos redzēt saulē briedušas, smagas jo smagas vārpas līgojam. Mēs gribam ganībās redzēt ražīgus ganāmpulkus ganāmies. Mēs gribam lauku saimnieču un arī laukstrādnieču darbu vieglāku padarīt. Mēs gribam padarīt lauku dzīvi gaismas un skaistuma pilnu, kas blakus nostājas un pārsniedz pilsētas apstākļus. Kur ceļš uz šiem labākiem apstākļiem? Kā labāk veikt šos diženos nākotnes darbus? Ne jau vairs noslēdzoties un turoties pie vecajiem tēvu tēvu saimniekošanas paņēmieniem. Jauni laiki ir nākuši, jaunas iespējas ir radušās. Paši esam kļuvuši kungi un noteicēji, paši būsim arī darba darītāji. Pie darba vispirmām kārtām jāķeras mūsu zemes brašākiem dēliem un meitām. Tādi ir mūsu aizsargi. Tādēļ arī jaunās lauksaimniecības biedrības tieši no aizsargu rosības daudzko gaida un arī sagaidīs. Sāksies liels mūsu lauksaimniecības celšanas darbs, kur rosīgākie un čaklākie aizraus līdzi gausākos. Tādēļ, būsim rosīgākie, būsim čaklākie! Saslēgsimies cieši kopējam darbam, kopējiem mērķiem, tādi pierādot, ka esam sapratuši šī laikmeta uzdevumus un pienākumus; pierādat arī, ka esam īsta kultūras tauta. Lai atcerāmies mūsu ūniversitātes rektora prof. J. Auškāpa izteikto domu 1936. gada valsts zemnieku dienās Rīgā, ka kultūras visīstākā pazīme esot kārtība, bet īsta kārtība esot tikai tur, kur esot organizācija. Ar jaunām lauksaimniecības biedrībām ejam uz organizāciju, kārtību un kultūru. Tādēļ, visi pulcēsimies darbam sava pagasta jaunās lauksaimniecības biedrībās!

Aizsargu sasniegumi šaušanas sportā 1936. g.

(Turpinājums.)

1936. g. 30. augustā rīkotās aizsargu eksternās šaušanās sacīkstēs uzrādīti sekojoši rezultāti:

Šaušanā ar šauteni starptautiskā mērķī (300 m.).

N. N. p. k.	Uzvārds un vārds	Organizācija	Punktu skaits: Guļus	Stāvus	Ceļos	Kopā
1.	Pormalis Art.	4. J. a. p.	170	119	161	450
2.	Ozols V.	5. R. a. p.	158	129	153	440
3.	Andrējevs Nik.	5. R. a. p.	172	118	147	437
4.	Jansons Augusts	7. V. a. p.	174	114	148	436
5.	Mednis Osv.	Polic.	153	136	145	434
6.	Cimdars Reinholds	A. S. K.	162	140	129	431
7.	Kārklis Ed.	7. V. a. p.	176	95	159	430
8.	Jēkabsons Jānis	8. V. a. p.	156	125	147	428
9.	Sams Hugo	A. S. K.	161			424
10.	Frickaus Fr.	„	166	134	119	419
11.	Lasis Jēk.	5. R. a. p.	174	102	141	417
12.	Valters Rūd.	„	183	103	130	416
13.	Ērmanis Pauls	8. V. a. p.	146	120	148	414
14.	Stūrmanis Vold.	5. R. a. p.	162	93	154	409
15.	Tolle Kārlis	8. V. a. p.	167	93	143	403
16.	Pfafrots H.	16. J. a. p.	149	126	125	400
17.	Niedrītis Jēkabs	A. S. K.	166	98	133	397
18.	Baumanis Rūdolfs	Polic.	148	107	142	397
19.	Šponbergs Fīlips	„	144	107	142	393
20.	Laimiņš P.	8. V. a. p.	142	110	136	388
21.	Ķemers A.	„	166	86	132	384
22.	Kaužēns H.	„	144	108	130	382
23.	Majors R.	A. Aviāc.	151	88	137	376
24.	Mednis Art.	5. R. a. p.	136	106	133	375
25.	Brīvulis J.	17. R. a. p.	138	109	124	371
26.	Dāvus V.	16. J. a. p.	140	109	120	369
27.	Einde Elmārs	7. V. a. p.	138	117	113	368
28.	Pfafrots Olģ.	16. J. a. p.	152	90	126	368
29.	Priedītis Ed.	1. T. a. p.	127	105	133	365
30.	Ozoliņš J.	Polic.	144	106	110	360
31.	Insbergs V.	1. T. a. p.	143	91	125	359
32.	Osis K.	14. K. a. p.	147	86	121	354
33.	Tauniņš Arn.	5. R. a. p.	130	92	132	354
34.	Gertsons J.	„	160	88	106	354
35.	Freibergs A.	1. T. a. p.	159	72	123	354
36.	Bērziņš Osv.	8. V. a. p.	143			351
37.	Strēlnieks H.	2. V. a. p.	154	80	116	350
38.	Zanders Fr.	2. V. a. p.	152	90	108	350
39.	Jansons Ad.	1. T. a. p.	123	103	121	347
40.	Bērziņš J.	16. J. a. p.	145	83	112	340
41.	Apsīts Ed.	Polic.	129	91	116	336
42.	Feldmans J.	5. R. a. p.	160	72	103	335
43.	Zemītis J.	„	144	62	126	332
44.	Volmers J.	A. S. K.	143	77	107	327
45.	Dobulāns A.	4. J. a. p.	163	51	113	327
46.	Pagasts Er.	A. Aviāc.	123	73	122	318
47.	Freimanis Teod.	1. T. a. p.	163	44	110	317
48.	Šteins Art.	4. J. a. p.	135	66	112	313
49.	Dravnieks Andr.	7. V. a. p.	111	70	81	262
50.	Brigaders T.	16. J. a. p.	146	37	63	246
51.	Salputra-Saks J.	„	121	48	60	229
52.	Porietis J.	4. J. a. p.	92	31	50	173

Šaušanā ar šauteni krūšu figūrā (150 m.)

N. N. p. k.	Uzvārds un vārds	Organizācija	Ložu skaits	Punktu skaits
1.	Sams Hugo	Armija	10	87
2.	Priedītis Ed.	1. T. a. p.	10	85
3.	Pfafrots Hāralds	16. J. a. p.	10	81
4.	Laukmanis Edg.	Armija	10	80
5.	Baumanis Rūd.	Polic.	10	80
6.	Insbergs Vold.	1. T. a. p.	10	80
7.	Gertsons Jānis	5. R. a. p.	10	80
8.	Valters Rūd.	„	10	78
9.	Osis Kārlis	„	10	77

N. N. p. k.	Uzvārds un vārds	Organizācija	Ložu skaits	Punktu skaits
10.	Ērmanis Pauls	8. V. a. p.	10	77
11.	Pormalis Ar.	4. J. a. p.	10	76
12.	Tauniņš Arn.	5. R. a. p.	10	76
13.	Jansons Aug.	7. V. a. p.	10	75
14.	Majors Rūd.	A. aviāc.	10	74
15.	Meija Jānis	Dz. a. p.	9	74
16.	Andrējevs Nik.	5. R. a. p.	10	73
17.	Stūrmanis Vold.	„	10	72
18.	Jansons Ādolfs	1. T. a. p.	10	72
19.	Frickaus	Armija	9	72
20.	Zemītis Jānis	5. R. a. p.	10	69
21.	Ozols Valdis	„	10	68
22.	Krieviņš Jānis	„	9	68
23.	Dobulāns Art.	4. J. a. p.	9	68
24.	Matvejs	Polic.	8	68
25.	Bērziņš Osv.	5. R. a. p.	10	67
26.	Šteins Artūrs	4. J. a. p.	9	67
27.	Laimiņš Pēteris	8. V. a. p.	9	67
28.	Zanders Fricis	2. V. a. p.	10	66
29.	Pagasts E.	A. aviāc.	10	65
30.	Cimdars R.	Armija	9	65
31.	Mednītis Art.	5. R. a. p.	9	64
32.	Ķemeris Al-drs	8. V. a. p.	9	64
33.	Binde Elmars	7. V. a. p.	8	64
34.	Freibergs A.	1. T. a. p.	9	63
35.	Kārklis Ed.	7. V. a. p.	9	63
36.	Kaužens Hugo	8. V. a. p.	9	63
37.	Tolle K.	„	9	62
38.	Niedrītis	Armija	9	60
39.	Ramanis Rol.	„	9	59
40.	Volmers Jānis	„	9	59
41.	Strēlnieks H.	2. V. a. p.	9	59
42.	Feldmanis J.	5. R. a. p.	10	57
43.	Pālītis Art.	„	8	57
44.	Mednis Osv.	Polic.	10	56
45.	Lasis Jēkabs	5. R. a. p.	9	56
46.	Jēkabsons Jānis	8. V. a. p.	8	56
47.	Pfafrots Olģ.	16. J. a. p.	8	54
48.	Mednis Arv.	5. R. a. p.	9	53
49.	Freimanis Teod.	1. T. a. p.	9	53
50.	Poga Rob.	16. J. a. p.	8	51
51.	Ozoliņš J.	Polic.	7	47
52.	Porietis Jānis	4. J. a. p.	8	46
53.	Bērziņš Jānis	16. J. a. p.	7	46
54.	Kļava	Armija	8	44
55.	Dāvus Vilis	16. J. a. p.	8	43
56.	Indriksons Jānis	5. R. a. p.	7	40
57.	Nelius Ad.	Polic.	7	39
58.	Salputra-Zaks J.	16. J. a. p.	6	36
59.	Dombrovskis	Polic.	5	32
60.	Dravnieks Andr.	7. V. a. p.	4	30
61.	Brigaders T.	16. J. a. p.	5	28
62.	Bērziņš J.	Polic.	6	26
63.	Brīvulis Jānis	17. R. a. p.	5	23
64.	Spulga K.		5	23
65.	Misters J.	Polic.	6	18
66.	Rasiņš P.	5. R. a. p.	2	9

Šaušanā ar automātisko pistoli starptautiskā aplī (25 m.)

N. N. p. k.	Uzvārds un vārds	Organizācija	Ložu skaits	Punktu skaits
1.	Laukmanis Ed.	Armija	7	59
2.	Ozoliņš Jānis	Polic.	7	59
3.	Jēkabsons Jānis	8. V. a. p.	7	59
4.	Pormalis Art.	4. J. a. p.	7	55
5.	Kļava Kārlis	Armija	7	55
6.	Lapiņš Alfr.	Polic.	7	55
7.	Strēlnieks Herberts	2. V. a. p.	7	55
8.	Pfafrots Har.	16. J. a. p.	7	54
9.	Dāvus Vilis	„	7	54
10.	Freimanis Teod.	1. T. a. p.	7	53
11.	Misters Jēk.	Polic.	7	52
12.	Dravnieks Andr.	7. V. a. p.	7	48
13.	Valters Rūd.	5. R. a. p.	7	47
14.	Kvālbergs Pēt.	Armija	6	47
15.	Bērziņš Juris	Polic.	7	46
16.	Austrums Aug.	„	7	46
17.	Porietis Jānis	4. J. a. p.	6	46
18.	Majors Rūdolfs	A. aviāc.	7	45
19.	Frickaus Fr.	Armija	7	45
20.	Reķis Jānis	5. R. a. p.	6	45
21.	Krēsliņš Jānis	Armija	7	43
22.	Brenholms Osk.	Polic.	6	43
23.	Mednis Arv.	5. R. a. p.	7	42
24.	Cimdars R.	Armija	6	42
25.	Matvejs Jānis	Polic.	6	41
26.	Andrējevs Nik.	5. R. a. p.	6	41
27.	Lasis Jēkabs	„	6	40
28.	Zemītis Jānis	„	7	39
29.	Nelius Ādolfs	Polic.	6	39
30.	Stūrmanis Vold.	5. R. a. p.	7	37
31.	Tauniņš Arn.	„	7	34
32.	Jansons Aug.	7. V. a. p.	6	34
33.	Binde Elmārs	„	5	33
34.	Krieviņš Jānis	5. R. a. p.	6	32
35.	Pfafrots Olģ.	16. J. a. p.	5	32
36.	Meija Jānis	Dz. a. p.	7	31
37.	Šteins Art.	4. J. a. p.	6	30
38.	Osis Kārlis	5. R. a. p.	6	30
39.	Bērziņš Osv.	„	6	29
40.	Rasiņš P.	„	6	29
41.	Ozols Vald.	„	5	28
42.	Ramans Rol.	Armija	5	28
43.	Bērziņš Jānis	16. J. a. p.	5	27
44.	Pālītis Art.	5. R. a. p.	4	26
45.	Poga Roberts	16. J. a. p.	5	24
46.	Feldmanis Jānis	5. R. a. p.	4	24
47.	Tolle Kārlis	8. V. a. p.	4	22
48.	Dombrovskis Ž.	Polic.	6	21
49.	Jankovskis Ind.	14. K. a. p.	5	21
50.	Dobulāns Art.	4. J. a. p.	7	20
51.	Freibergs Ant.	1. T. a. p.	4	18
52.	Apsītis Ed.	Polic.	2	16
53.	Ķemeris Al.	8. V. a. p.	3	14
54.	Brīvulis Jānis	17. R. a. p.	2	14
55.	Jansons Ādolfs	1. T. a. p.	3	11
56.	Zanders Fricis	2. V. a. p.	1	10

(Turpinājums sekos.)

CHRONIKA

* Pazīstamais latviešu draugs, angļu ģenerālis A. Berts piesūtījis aizsargu organizācijai vērtīgu balvu — mākslinieciski veidotu vairogu ar lauru apvītu Latvijas valsts mazo ģērboni. Dāvana veltīta aizsargiem kā ceļojoša balva. Vairogu grezno sudraba plāksnītes, balvas ieguvēju vārdu iegravēšanai, un atzīmēts ģenerāla A. Berta vārds līdz ar viņa militāro ordeņu un goda zīmju nosaukumu burtiem.

* Aizsargu aviācijas lidmašīnu pazīšanas zīme līdz šim bija — melns auseklītis baltā laukumā, kuru ierobežo melns aplis. Tā kā šī nozīme gaisā grūti atšķiramа, tās krāsas tagad grozītas. Turpmāk uz aizsargu lidmašīnām kā pazīšanas zīme būs sarkans auseklītis baltā laukā.

* Ministrs A. Bērziņš apstiprinājis noteikumus par veselības pārbaudi pie uzņemšanas aizsargu organizācijā. Pirms ieskaitīšanas vienību sarakstos kandidātu veselības stāvokli turpmāk pārbaudīs pēc īpašiem, aizsargu štāba sanitārās daļas izstrādātiem noteikumiem, kas paredz zināmus ierobežojumus veselībā nepilnīgiem vai fiziski nepiemērotiem. Veselības stāvokli pārbaudīs arī visiem jau esošiem aizsargu organizācijas locekļiem, atkārtojot to ik gadus.

* 30. decembrī aizsargu štāba darbiniekiem un viņu ģimenes locekļiem aizsargu nama zālē bija eglītes vakars, kurā ieradās arī ministrs H. Apsītis, ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis un daļu priekšnieki ar kundzēm.

* 5. janvārī Rīgas kara slimnīcā aizsargu štāba sanitārās daļas priekš-

nieks ārsts pltn. A. Bergs atklāja mācītu sanitāru kursus aizsargiem un aizsardzēm. Kursus, kas ilgs 4 mēnešus, apmeklē 22 aizsargi un aizsardzes. Līdzīgi kursi darbojas arī pie Liepājas un Daugavpils kaŗa slimnīcām.

* Laikraksta «Brīvā Zeme» abonēšanas maksa aizsargu organizācijas dalībniekiem pazemināta uz Ls 1,50 mēnesī, parasto Ls 2,— vietā. Līdz ar to «Brīvā Zeme» aizsargu saimei ir vislētākais no dienas izdevumiem. Pie šīs lielās pretimnākšanas mūsu vadošā laikraksta gan nedrīkstētu trūkt nevienā aizsarga un aizsardzes mājā.

* Žurnāla «Aizsarga» abonentu skaits ar 1937. gadu gandrīz visās nodaļās atkal audzis, par ko žurnāla izdevniecība izsaka abonentu vācējiem sirsnīgāko paldies. Tā kā janvāŗa burtnīca iespiesta lielākā eksemplāru skaitā, kā saņemti pasūtījumi, vēl var pieteikt arī jaunus abonentus, uz ko vēršam aizsargu nodaļu priekšnieku un aizsardžu pulciņu priekšnieču uzmanību. Šī janvāŗa burtnīca parastā laikā izsūtīta pēc tiem abonentu pieteikumiem, kas izdevniecībā saņemti līdz 16. janvārim. Vēlāk pieteiktiem abonentiem 1. burtnīcu izsūtīsim februārī.

1. Talsu pulks.

* Pie Lubezeres nodaļas nodibināts jaukts koris, par kuŗa vadītāju pulka komandieris iecēlis K. E. Insbergu.

2. Ventspils pulks.

* 3. jūras rotas II vads 6. decembrī rīkoja Užavā slēgtu priekšnesumu vakaru, kuŗā piedalījās lūgti viesi arī no Puzes.

* 3. jūras rotas aizsardžu pulciņa rīkotos mājturības kursus apmeklēja 11 dalībnieces. Kursus vadīja mājturības instruktore E. Kļaviņa.

* Ugāles aizsardžu pulciņš 10 gadu darbību atzīmēja 12. decembrī. Aizsardzes apsveica pulka kom. palīgs K. Mednis, izceldams pulciņa priekšnieces Gustes nopelnus.

* Zīru nodaļai vietējā lauksaimniecības biedrība nolēmusi dāvināt 1 ha lielu zemes gabalu. Uz dāvinātās zemes aizsargi būvēs namu sabiedriskām vajadzībām un ierīkos sporta laukumu.

* Par pulka vecāko aizsardzi iecelta Lonija Sīlis.

3. Ludzas pulks.

* Šogad komandieŗi un aizsardžu pulciņu priekšnieces savā gadskārtējā apspriedes dienā ieradās Kārsavā, lai piedalītos arī Kārsavas aizsargu nama iesvētīšanā. Karogotā pilsētā aizsargi sagaidīja viesus: aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu, štāba pr. pltn. J. Zālīti, organizācijas daļas pr. Ed. Rapsu un sanitāro apmācību pārziņi Dr. Prīmani.

Aizsargu namu, kas pārbūvēts no bij. L. L. ekon. s-bas noliktavas un kuŗu Kārsavas pilsētas valde dāvājusi aizsargu nodaļai, iesvētīja pulka māc. Bļodnieks. Svinīgā aktā piedalījās pulka kom. A. Kārkliņš, Rēzeknes a. p. kom. V. Zarāns, lauku pašv. vec. Sloskāns, Ludzas pils. galva Rudovičs, Kārsavas pils. galva Sprīdzāns un daudzi sabiedriskie darbinieki. Nodaļas pr. Matīss sniedza pārskatu par nama pārbūvi, kas izmaksājusi Ls

Baldones aizsargi-jātnieki.

7,200,—, nerēķinot nodaļas aizsargu brīvprātīgi veikto darbu materiālu pievešanā. Izdevumi segti ar aizsargu štāba un pulka sniegto pabalstu, kā arī ar nodaļas dalībnieku sarīkoto izrīkojumu atlikumiem. Namā paredzētas telpas bibliotēkai, aizsardžu pulciņam un naktsmītnei. Sanāksmēm aizsargu rīcībā liela zāle. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls savā atklāšanas runā uzsvēra lielo darbu, kas veikts kopējiem spēkiem un izteica prieku,ka starp vietējo pašvaldību un aizsargu saimi valdījusi vislabākā sadarbība, dodama iespēju pacelties šai ēkai. Runas beigās nodeva Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, aizsargu goda šefa ģen. J. Baloža, ministru V. Gulbja un A. Bērziņa sveicienus. Pulka kom. A. Kārkliņš lūdza aizsargu priekšnieku nodot tautas Vadonim visa pulka labākos novēlējumus un draudzības apliecinājumu ģen. Balodim un valdībai. Klātesošie vienojās dziesmā brīvai Latvijai.

Vakarā notika koncerts un teātŗa izrāde.

* Pēc nama iesvētes turpat notika pulka komandējošā sastāva apspriede, kuŗu atklāja aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls. Pārskatu par pulka pag. gada darbību sniedza pulka kom. A. Kārkliņš. Pulks darbojies sekmīgi, daudz darīts sabiedriskā un kultūras līmeņa pacelšanai tālajā valsts pierobežā. Pamācošus aizrādījumus turpmākam darbam sniedza organiz. d. pr. E. Rapss un štāba pr. pltn. J. Zālītis.

* Pag. darbības gadā pulks veicis lielu darbu kultūrālā laukā. Nolasīti 112 vispārizglītojošie un 12 priekšlasījumi speciālos jautājumos. Sarīkoti septiņās vietās vispārizglītojošie un 19 spec. kursi. Dziedātāju koŗi darbojušies katrā pagastā — 506 dziedātāju sastāvā. Sarīkoti bērnu svētki ar 10.000 bērnu piedalīšanos. Tīrais atlikums — 970 ls izsniegti kā pabalsts mazturīgiem skolēniem grāmatu iegādei. Šādi svētki apriņķa mērogā rīkoti pirmo reizi un tie nozīmīgi kā valstiski-nacionālās audzināšanas sekmētāji un dziesmu gara un aistētiskās sajūtas izkopēji. Folkloras krāt. nosūtīti šādi materiāli: daiņas — 1541, citas dziesmas — 15, pasakas — 91, teikas — 33, leģendas — 4, sakāmvārdi — 18, ticējumi — 94, laika paregojumi — 5, tautas ārstniecība — 28, mīklas — 579, — kopā 2398 dažādas tautas tradicijas. Šai darbā īpaši jāatzīmē Mērdzenes, Istras, Šķaunes un Rundānu aizsargu un aizsardžu darbs. Nokārtots jautājums par vēstures un etnografijas mūzeja atvēršanu Ludzā, kādam nolūkam iegūta pieminekļu valdes piekrišana un atbalsts. Mūzeja vajadzībām, pateicoties pilsētas galvas J. Rudoviča gādībai, iegūtas labi remontētas telpas. atsevišķā namā. Skatuves mākslas izkopšanai izstrādāts īpašs saraksts lugām, kuŗas lauku skatuvēm būtu ērtāk uzvedamas. Pag. darbības gadā uzvestas 5 drāmas, 13 komēdijas uz 13 skatu lugas. Liels kavēklis darbu uzvešanai ir piemērotu telpu un skatuves trūkums daudzos pagastos. Uzsākts darbs, kas tālu iet pāri apriņķa rūbežām — zinātniska rakstu krājuma «Latgales senatne» izdošana. Rakstu krājuma rediģēšanu uzņēmies Valsts archīva direktors doc. J. Bērziņš. Šinī gadā noorganizēti ceļojoši kursi ar tematiem par vēsturi, atbrīvošanas cīņām, tautisko kustību, lauksaimniecī-

Mēmeles aizsargu nams.

guši policijai. Pag. gadā pulka aizsargi atklājuši 9 slepkavības un laupīšanas, 40 zādzības, 7 malu medības un 223 cita rakstura pārkāpumus, aizturot pavisam 54 personas. Palīdzot policijai, aizsargi bijuši nodarbināti 7224 dienas. Ne mazāk sekmīgs bijis aizsardžu darbs viņu nozarēs. Tās savākušas prāvus līdzekļus pulka vajadzībām, rūpējušās par kritušo karavīru un aizsargu kapu uzkopšanu. Vairākās baznīcās uzstādītas piemiņas plāksnes kritušajiem karavīriem. Uzvaras laukuma izbūvei pulka vienības ziedojušas pāri par 9900 ls, kara aviācijai 18. novembrī savākti 1200 ls. Iepriecinoša ir labā sadarbība ar pašvaldībām. Revīzijas ziņojumu sniedza I btl. kom. Vinters. Pulka kultūrālās nozares vadītājs J. Mežaraups runāja par pulka kultūrālo darbību, atzīmējot, ka tā bijusi visai rosīga. Darbības gadā pulkā sarīkoti 71 kurss ar pāri par 1000 dalībniekiem. Notikušas 111 teātŗa izrādes, no tām 6 brīvdabas. Pulkā ir 24 koŗi, 14 pūtēju orkestŗi, 33 bibliotēkas. Lielāka aktīvitāte pulka vienībām turpmāk jāizrāda žurnāla «Aizsargs» abonēšanā. Par kultūrālā darba izveidošanu norādījumus deva aizsargu štāba organizācijas daļas priekšn. Ed. Rapss. Ziņojumu par sanitāro darbību sniedza pulka vec. ārsts Dr. Vīksniņš, par militārām apmācībām — pulka kom. pal. kpt. Rupeiks un par ķīmisko dienestu — pulka gāzu virsnieks Dančauskis. Norādījumus pie ziņojumiem vēl deva aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kpt. J. Ķikulis un sanitārās daļas priekšnieks ārsts pltn. A. Bergs. Apspriedes noslēgumā aizsargu priekšnieks pateicās pulka komandējošam sastāvam un aizsardžu pulciņu priekšniecēm par pašaizliedzīgo uzupurēšanos jaunā laikmeta kopējiem mērķiem. Apspriedi slēdza pulka kom. J. Legzdiņš.

* Pulka goda tiesā 1937. gadam ievēlēti: III btl. kom. Stūre, jūŗas dzn. kom. Grunte, pulka tieslietu pārzinis Raibarts, 1. rt. kom. Caunītis, sakaru btl. 5. rt. kom. Teteris, štāba rotas vada kom. Rimeiks, Mārupes nod. pr-ks Stauers un Līgatnes nod. pr. Linters. Palīdzības fonda komisijā: Jūrmalas btl. kom. plkv. Jēkabsons, III btl. kom. Stūre, jūŗas dzn. vec. flagvirsnieks E. Romāns, es. kom. Zutis, sakaru btl. rt. kom. Podnieks un rt. kom. Kalniņš, Ādažu nod pr. Lībtāls un Jumpravas aizsardžu pulc. priekšniece Smalkā. Revīzijas komisijā: I btl. kom. Vinters, rt. kom. Kalniņš, Mālupes nod. pr. F. Karlsbergs un Ogresgala aizsardžu pulc. priekšniece Štraucha.

* 5. decembrī pulks Zemnieku drāmas telpās rīkoja mūzikālu vakaru. To ar uzrunu atklāja pulka kultūrālās nozares vadītājs J. Mežaraups. Koncerta programmu izpildīja pulka jaukts koris un aizsardžu dubultkvartets Žagara vadībā. Koncertā noklausījās arī aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, pulka kom. J. Legzdiņš u. c.

* 12. decembrī štāba aizsardžu pulciņa aizsardzes deva svinīgo solījumu. Aktu ievadīja aizsardžu ansambļa dziesma, pēc kam māc. P. Kleperis teica svētrunu. Eglītes svecēm mirgojot

bas kultūru un par mūsu tautas gara mantām.

* Pulka goda tiesā ievēlēti: tiesl. pārzinis Ed. Šmitchens, nod.pr. J. Matīss, štāba rt. saimn. pr. P. Ošups, 3. rt. kom. L. k. o. kav. Ed. Sakenfelds un štāba rt. ārsts, L. k. o. kav. J. Berris. Palīdzības fonda komisijā: I. btl. kom. R. Krūmiņš, 4. rt. kom. J. Kalnozols un Kārsavas aizsardžu pulc. p-ce A. Brastiņa

4. Jēkabpils pulks.

* Pulka aizsargu nama valdi pulka komandieris apstiprinājis šādā sastāvā: priekšsēdētājs — pulka saimn. pr. P. Prikulis, locekļi — kultūrālās noz. vadītājs T. Ermansons, dzn. kom. N. Liepiņš un pulka adjutants A. Uzāns.

* Par pulka bibliotēkas pārzini iecelts 1. rt. kom. V. Šiliņš.

* 2. rotas aizsargu nama būvkomisiju pulka komandieris apstiprinājis šādā sastāvā: priekšsēdētājs — I btl. kom. J. Bulāns, viņa vietnieks — 2. rt. kom. J. Pērnavs, locekļi — 2. rt. vada kom. A. Kupčs, aizsargi J. Melderis, J. Rehgarts, A. Rupmejs, A. Grīns un Biržu piensaimnieku sab. pr. A. Dobulāns.

* 19. decembrī štāba rotas aizsardzes un aizsargi rīkoja eglītes vakaru. Pēc mācītāja R. Akmentiņa svētrunas 14 aizsardzes deva svinīgo solījumu. Jaunās aizsardzes apsveica pulka kom. St. Kursītis. Aktu dziesmām kuplināja vīru dubultkvartets.

* Pirmā teātŗa izrāde jaunajā Jēkabpils aizsargu namā notika otrajos Ziemassvētkos. Viesojās Latgales teātŗa mākslinieki ar Šekspira «Divpadsmito nakti». Ērtā skatuve ļauj ātru dekorāciju maiņu, un aktieŗi lugas 17 ainas nospēlēja 3 stundās.

* Mēmeles nodaļa Ziemassvētku sarīkojumā uzveda R. Blaumaņa «Zagļus», Daudzeses nodaļa — R. Blaumaņa «Ļauno garu».

* Vecgada vakarā štāba rotai aizsargu namā bija koncerts, Slates nodaļai — R. Blaumaņa «Trīnes grēku» izrāde. Saukas aizsargi 1. janvārī rīkoja karnevālu.

5. Rīgas pulks.

* Pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede notika 6. decembrī, Zemnieku drāmas telpās. Apspriedē ieradās ministrs A. Bērziņš aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula un aizsargu štāba daļu pr-ku pavadībā. Atklāšanas uzrunā ministrs A. Bērziņš uzsvēra, ka aizsargu organizācija piedzīvojusi lielu izkristallizēšanos, ka aizsargu rindās nav cilvēku, kas neapzinātos savus pienākumus. — «Ejiet pie saviem pienākumiem ar stipru apziņu,» teica ministrs, «ka dosit labāko no labākā nevien kultūrālam un saimnieciskam darbam, bet arī polītiskam darbam. Kaut polītisko partiju mums vairs nav, polītiskais darbs tomēr palicis. Tas ir — sabiedrības polītiskā audzināšana, valsts dzīves pareizās izpratnes ieaudzināšana visplašākā sabiedrībā. Te aizsargu organizācijas dalībniekiem jābūt aktīviem cīnītājiem par tagadējo iekārtu, par tagadējo lielo laikmetu. Tā mēs sekmēsim tos lielos mērķus, ko spraudis savai valdībai tautas Vadonis — taisnību, vienprātību, saderību, tā attaisnosim arī to atzinību un paļāvību, ko mums veltījis Vadonis 15. maijā un tagad, uzņemdamies aizsargu organizācijas augstākā vadītāja pienākumus.» Ministrs A. Bērziņš plašajai komandieŗu saimei nodeva Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa un viņa vietnieka kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža novēlējumus un sveicienus. ko sapulcētie uzņēma ar dziļu prieku, savu augstāko Vadoni, goda šefu, iekšlietu ministru V. Gulbi un ministru A. Bērziņu suminādami «Lai dzīvo!» saucieniem. Pulka kom. J. Lagzdiņš lūdza ministru A. Bērziņu nonest tautas Vadonim apliecinājumu, ka Rīgas pulka aizsargi un aizsardzes vienmēr stāvēs savās sargu vietās par atjaunoto Latviju.

Apspriedes turpinājumā pulka kom. J. Legzdiņš sniedza pārskatu par pulka darbību. Lielu atbalstu aizsargi snie-

51 aizsardze solījās savu darbu ziedot valstij un aizsargu organizācijai. Jaunās aizsardzes apsveica aizsargu štāba organizācijas daļas priekšn. Ed. Rapss un pulciņa priekšniece A. Bērziņa.

* 20. decembrī pulka štāba aizsardžu pulciņš konservatorijas vingr. zālē rīkoja Ziemassvētku tirdziņu - bazāru. Aizsardzes bija iekārtojušas loteriju - alegri ar 850 laimestiem, kā arī rokdarbu, rotaļlietu un ādas izstrādājumu stendus. Piedalījās arī firmas. Tirdziņš izdevās teicami un guva apmeklētāju atzinību. Apmeklēdams tirdziņu, ar Rīgas aizsardžu sekmīgo darbu iepazinās arī ministrs A. Bērziņš un aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis. Tirdziņa atlikumu aizsardzes izlietoja kaŗa invalidu un trūcīgo bērnu apdāvināšanai Ziemassvētkos.

* Olaines aizsardzes pasniegušas balvu savai priekšniecei A. Lazdai, kas pulciņa priekšnieces amatā darbojas jau 5 gadus.

* Eglītes vakarus un svētku sarīkojumus šogad rīkoja Baldones, Dubultu, Mangaļu, Mellužu, Katlakalna, Skultes, Mālpils, Ikšķiles, Inčukalna, Ķemeŗu, Aizkraukles, Līgatnes, Ogresgala, Lēdurgas nodaļas, jūras aizsargu divīzions u. c. pulka vienības.

* Mālpils nodaļa 5. janvārī rīkoja latviešu varonības laikmeta atceres vakaru, kuŗā ieradās arī aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis.

7. Valkas pulks.

* Pie pulka štāba darbojas dubultkvartets, kas skaitās pulka kultūrālās nozares vadītāja .rīcībā. Dubultkvartets uz koncertiem pulka vienībās izbrauc pret atlīdzību 20 proc. apmērā no sarīkojuma atlikuma. Dubultkvartetu vada J. Vilciņš.

* Jau vairāk kā gadu tiek vākti materiāli pulka vēsturei. Pulka komandieris uzdevis nodaļu priekšniekiem līdz 1937. g. 1. martam iesniegt pulka vēsturniekam pārskatu par nodaļu nodibināšanu un darbību. Bez tam katrs aizsargs tiek lūgts, ja viņam būtu kādi materiāli vai apraksti par pulka dzīvi, tos nodot pulka štābā.

* Plāņu nodaļa 6. dec. izrādīja Līgotņu Jēkaba «Bierantos», ko bija iestudējis režisors Dombrovskis-Dumbrājs.

* Kalncempju nodaļa 6. dec. Kalnienā izrādīja E. Zālītes «Svešas asinis».

* Bilskas nodaļa 12. dec. rīkoja referātu un disputu vakaru par vienības valsts pamatiem. Šādus vakarus nodaļa rīkos ik mēnešus.

* Pirmos palīdzības kursus Annas nodaļā beiguši 28 aizsargi un aizsardzes.

* 26. dec. Alūksnes policijas iec. telpās notika III bataljona komandējošā sastāva apspriede. Tajā piedalījās pulka kom. palīgs kapt.-ltn. J. Krūmiņš, bataljona kom. Rengarts, pulka kultūrālās nozares vad. Rullītis rotu komandieŗi un nodaļu priekšnieki.

* Ziemassvētku un Jaungada sarīkojumus un eglītes rīkoja Blomes, Annas, Trikātas, Valkas pag., Ērģemes, Lugažu, Vijciema, Zeltiņu u. c. nodaļas, 1. es. III vads Cirgaļu pagastā un Valkas pilsētas aizsardžu pulciņš.

* Gaujienas un Zvārtavas pagastu iedzīvotāji un organizācijas aizsargu nodaļām uzdāvinājušas katrai pa vienai patšautnei, ar novēlējumu, lai tās lietotu taisnīgi Tēvijas un dzimtenes labā.

* 31. decembŗa vakarā Smiltenes pilsētas un pagasta aizsargu nodaļas rīkoja jaungada sagaidīšanu ar aizsargu koŗa dziesmām, vingrojumiem, tautiskām dejām un vakarēšanu. Šai vakarā «Smiltenes Ziņu» redaktors A. Jugers Smiltenes pilsētas galvam agr. J. Venneram nodeva Smiltenes pilsētas aizsargu nodaļas patšautenes iegādei Ls 1000,—, kuŗus uz laikraksta uzaicinājumu nedēļas laikā saziedojusi Smiltenes sabiedrība. Ziedoto summu tuvākā nākotnē paredzams papildināt, tā kā pilsētas aizsargiem būs iespējams iegādāties pavisam divas patšautenes. Ziedojumu pilsētas galva nodeva tālāk 5. rotas komandierim A. Mūzim. Klātesošie sumināja visus atsaucīgos ziedotājus.

Gadu maiņā vakara dalībnieki noklausījās Valsts Prezidenta K. Ulmaņa radio runu, pēc kam kopīgi nodziedāja valsts himnu.

* Par rosīgo Smiltenes pils. nodaļu, kuŗu vada P. Ludzenieks, pulka kom. K. Briedis teicis šādus atzinīgus vārdus:

«Ja 7. Valkas aizsargu pulkam brauks ciemiņi — ārzemnieki, tad mēs tos vedīsim uz Smiltenes pils. nodaļu, jo šeit mums tiešām ir ko rādīt.»

8. Valmieras pulks.

* Pulks kopīgi ar Valmieras latviešu biedrību nāk. gadā Valmierā sarīkos novada dziesmu dienas, aicinot uz tām koŗus no visas Ziemeļlatvijas. Uzsākti jau nepieciešamie priekšdarbi.

* No 7. līdz 15. decembrim pulks rīkoja sanitārās dienas, kuŗās bez aizsargiem piedalījās arī policijas ierēdņi un privātpersonas.

* Par pulka tieslietu pārzini apstiprināts A. Pļaviņš.

* Mazsalacas aizsardzes uzsākušas senču skaisto tradiciju — vakarēšanu.

* Liepupes nodaļa 13. decembrī rīkoja bazāru.

* Pulka štābs šogad eglīti dedzināja kopīgi ar Valmieras latviešu biedrību 20. decembrī. Patriotisku uzrunu teica pulka kom. A. Prauliņš.

* Par 2. rotas komandieri iecelts J. E. Millers.

* Ziemassvētku eglītes un trūcīgo bērnu un nespējnieku apdāvināšanu rīkoja Duntes, Ipiķu u. c. aizsardžu pulciņš.

* Limbažu pag. aizsargi un aizsardzes 6. janvārī deva svinīgo solījumu. Aktam sekoja teātŗa izrāde.

* Lādes aizsardzes 6. janvārī atskatījās uz 10 gadu darbību.

* Naukšēnu nodaļa 6. janvārī svinēja savus 15. gada svētkus.

9. Madonas pulks.

* 5. janvārī Madonā pulcējās pulka ierindas komandieŗi uz apmācībām-kaŗaspēlēm. Apmācības vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kpt. J. Ķikulis, kā lektori piedalījās armijas štāba kpt. P. Galdiņš un Jātnieku div. štāba kpt. F. Bergs. Apmācībās iztirzāja kājnieku izlūku patruļas darbību pēc «Vingrinājuma Nr. 1», kas iespiests žurnāla «Aizsargs» 1936. g. 9., 10., 11. un 12. burtnīcās. Apmācībai izmantoja karti 1:25000, kas pievienota «Aizsarga» 1936. g. 7/8. burtnīcai. Apmācību otrā dienā izņēma rotas pozicijas ieņemšanu un atkāpšanos.

* 6. janvārī pēc kaŗaspēlēm notika pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede, kuŗu atklāja un vadīja pulka kom. J. Krigens. Apspriedes dienas kārtībā bija svarīgi pulka iekšējās dzīves jautājumi. Aizsargu nama saimniecības ēkas būvei iztrūkstošos līdzekļus sapulcētie nolēma sagādāt pašaplikšanās ceļā. Pulka komandieris izteica pateicību Dzelzavas nodaļas priekšniekam A. Jozepam un nodaļai par pulka aizsargu namam dāvāto Zeberiņa vērtīgo gleznu «Daugava». Sanāksmes noslēgumā

5. R. a. p. štāba aizsardžu pulciņa jaunās aizsardzes.

aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kpt. J. Ķikulis aizsargu komandieŗu saimei pateicās par sekmīgo darbu un novēlēja panākumus nākotnē.

* 6. janvārī uz tradicionālo pulka eglītes vakaru pulcējās pulka komandējošais sastāvs un lūgtie viesi no visa apriņķa. Garīgo aktu noturēja māc. Hincenbergs. Koncertprogrammu izpildīja Nac. operas soliste E. Kukaine, V. art. p. kapelmeistars Skujiņš (kornets), vijolnieks Amoliņš, pian. Saulespurens un Jansona salonorķestris.

* Par pulka gāzu virsnieku iecelts P. Finartijs.

* Par pulka farmaceitu iecelts E. Štambergs.

* Cesvaines aizsardzes 6. dec. svinēja pulciņa 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Pēc dievkalpojuma baznīcā, notika svinīgs akts biedrības telpās. Pulciņa priekšniece L. Gertnere nolasīja 10 gadu darbības pārskatu. Pulciņā ar 1934. gadu uzsākta vakarēšana un darbojas mājturības sekcija. Aizsardžu skaits — 39. Pulciņu sveica pulka komandieris J. Krigens, pulka vec. aizsardze O. Rezovska u. c.

* Dzelzavas nodaļa dāvājusi Dzelzavas pamatskolai Zeberiņa gleznu — Darbs, bet pagasta valdei — Zeberiņa — Ezers.

* Beļavas nodaļa 27. decembrī pēc punktu sistēmas godalgoja nodaļas centīgākos aizsargus par priekšzīmīgu pienākumu pildīšanu. Apbalvotie saņēma revolverus.

* Ziemassvētku vai Jaungada sarīkojumi bija Dzelzavas, Sarkaņu, Jaungulbenes, Saikavas, Lubejas u. c. nodaļās. Pulka štābs Jaunā gada sagaidīšanas vakarā aizsargu namā uzveda P. Kalniņa dziesmu spēli «Kuprītis». Odzienas aizsargi un aizsardzes Ziemassvētkos sarīkoja jaunsaimnieka un atbrīvošanas cīņu dalībnieka P. L. 5 dēlu un 3 meitu kristības.

10. Cēsu pulks.

* Par štāba bataljona strēlnieku rotas komandieri iecelts O. Roska.

* 13. decembrī pulks sarīkoja lielu mantu izlozi. Galvenie vinnesti bija lauksaimniecības mašīnas, radio aparāts, sudraba lietas un skaistī rokdarbi. Loteriju vadīja komisija ar pulka kom. palīgu kapt.-ltn. R. Freibergu priekšgalā.

* Pie Vaidavas nodaļas nodibināts aizsargu koris, kuŗu vada skolotājs P. Plūme.

* Cēsu pagasta jaunuzņemtās aizsardzes un aizsargi svinīgo solījumu deva 13. decembrī — pie svētku eglītes, pagasta namā. Aktu ievadīja mācītāja K. Hermaņa svētruna. Aizsardzes savai priekšniecei A. Lācei pasniedza piemiņas albūmu.

* Mārsnēnu nodaļas priekšnieka amatu jau 10 gadus izpilda V. Zālītis. 13. decembrī nodaļas aizsargi bija sarīkotāji savam priekšniekam sumināšanas vakaru un pasniedza zobenu. Svinībās piedalījās arī pulka kom. M. Treijs un bataljona kom. K. Skujiņš.

* Iestājoties ziemas gaŗajiem vakariem, aizsardžu pulciņi atjaunojuši tradicionālo vakarēšanu. Visrosīgākais ir štāba bataljona pulciņš, kuŗš sanāksmes rīko regulāri katru ceturtdienu. Sanāksmju programmā ietilpst vērtīgi priekšlasījumi, literātūras lasīšana, rokdarbi u. c. Pulciņš darbojas jau desmito gadu. — Raiskuma aizsardzes uz pirmo vakarēšanu pulcējās 5. decembrī pie savas priekšnieces Zichmanes. Rotas kom. H. Zichmanis nolasīja referātu par ceļojuma iespaidiem Ungārijā. — 5. decembrī vakarēšanu uzsāka arī Lenču aizsardžu pulciņš. Skol. Sedlenieks runāja par Latvijas senatni. Sekoja mūzikāli priekšnesumi. — Baižkalna aizsardzes 20. decembrī pulcējās pie Ziemassvētku eglītes. Garīgo aktu vadīja mācītājs Treicis. Vakaru kuplināja aizsargu koris V. Dambekalna vadībā.

* 19. decembrī štāba bataljona aizsardzes deva svinīgo solījumu. Pēc dievkalpojuma, kuŗu vadīja pulka mācītājs A. Piebalgs, aizsardzes pulcējās Cēsu aizsargu namā, kur pie Ziemassvētku eglītes parakstīja svinīgo solījumu. Aizsardzes uzrunāja pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs un vecākā pulka aizsardze A. Reicholde.

* II bataljona Raunas nodaļa Zvaigznes dienā sarīkoja eglītes vakaru. Pēc dievkalpojuma vietējā mazpulka vadītājs skolotājs Auka deviņu apkārtējo mazpulku vārdā pasniedza bataljonam 4 fanfares, lūgdams pieņemt tās kā mazpulku un aizsargu vienības simbolu. Par dāvanu pateicās pulka kom. M. Treijs un bataljona kom. K. Skujiņš. Svinībās piedalījās arī Cēsu un Valmieras apriņķu vecākie.

11. Tukuma pulks.

* Par pulka gāzu virsnieku iecelts V. Savelis.

* Pulka sporta klubs uzsācis tramplina būvi Putniņu mežā, blakus pulka šautuvei.

* Rembates nodaļa 5. decembrī rīkoja pirmo vakarēšanu. Runāja nod. pr. V. Štrauss un mājturības instr. Ozoliņa.

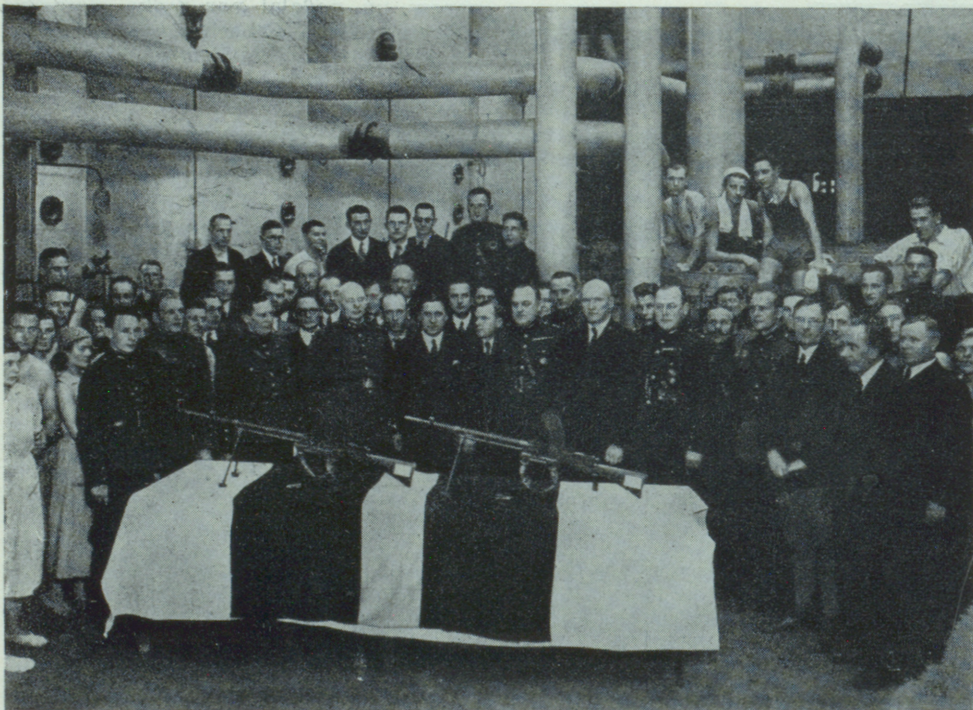
* Svētku eglītes nespējniekiem rīkoja Dzirciema un Sēmes aizsardzes. Abās vietās notika nespējnieku apdāvināšana.

12. Ilūkstes pulks.

* 13. decembrī valsts Grīvas pamatskolas telpās notika pulka komandējošā sastāva apspriede. Tajā ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ar štāba pr. pltn. J. Zālīti, organizācijas daļas pr. Ed. Rapsu un saimniecības daļas pr. F. Upelincis. Sanāksmi atklājot pārskatu par pulka darbību sniedza pulka kom. J. Pubulis. Pulkam ir 3 aizsargu nami. Vecsalienā pulkam pieder bij. muiža ar lielu augļu dārzu un skaistu parku. Sventes aizsargu namu nepieciešami remontēt, kā vajadzībām Kultūras fonds piešķīris 3000 ls un Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis pēc rudens brauciena pa Augšzemgali, kuŗā tas apskatīja arī minēto aizsargu namu, atsūtījis 1200 ls ziedojumu nama remontiem. Pulks nākošā gada 23. jūnijā Asarē rīkos plašus tautiskus Līgo svētkus. Savus 15. gada svētkus pulks svinēs 1938. gadā. Pārskatu par kultūrālo dzīvi sniedza kultūrālās nozares vadītājs tautskolu insp. K. Upītis. Aizsargi pierobežā sarīkojuši daudzus vērtīgus sarīkojumus. Pie nodaļām darbojas 11 koŗi un 4 orķestŗi.

Sanāksmes noslēgumā aizsargu priekšnieks nodeva aizsargu komandieŗiem sveicienus no Valsts Prezidenta, kaŗa un iekšlietu ministriem un ministra A. Bērziņa. Aizsargu priekšnieks norādīja, ka aizsargiem jābūt par priekšzīmi ne tikai aizsargu organizācijā, bet visā savā apkārtnē. Sanāksmi noslēdzot nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai.

* Apstiprināti komandējošā sastāva apspriedē ievēlēti pulka goda tiesas locekļi: pulka tieslietu pārzinis Norvelis (priekšsēdētājs), II btl. kom. Dimants,

Liepājas cukurfabrikas strādnieki pasniedz 15. L. a. pulkam patšautenes.

vec. veterinārārsts Pētersons, gāzu virsnieks Egle un pulka adjutants Adēlovs. Pulka palīdzības fonda komisijā: I btl. kom. Muižnieks un II btl. kom. Dimants. Pulka revīzijas komisijā: II btl. kom. Dimants, gāzu virsnieks Egle un Laucesas nod. pr. Dudelis.

* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktoru iecelts J. Grābeklis.

* Par pulka topografu iecelts J. Aigars.

*Salienas aizsardzes kopā ar pagasta valdi Ziemassvētkos dedzināja eglīti nespējnieku patversmē.

* Dēmenes nodaļa 10. janvārī Zemgales pamatskolā rīkoja E. Zālītes lugas «Svešas asinis» izrādi un loteriju.

13. Bauskas pulks.

* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktoru iecelts L. Panteļejevs.

* Iecavas aizsardžu pulciņa 10 gadu darbības svētkus 13. decembrī ievadīja svinīgs dievkalpojums baznīcā. Jaunās aizsardzes deva svinīgo solījumu. Biedrību namā ar Triju zvaigžņu ordeņa goda zīmēm apbalvoja pulciņa ilggadīgo priekšnieci I. Beržinsku un nodaļas kasieri J. Ziediņu. Par aizsargu pienākumiem pret valsti un tautu runāja E. Eisbergs. Sarīkojumu kuplināja aizsargu jauktā koŗa dziesmas un aizsargu simfoniskais orķestris diriģenta Viduleja vadībā.

* Vecmuižas aizsardzes 20. decembrī eglītes vakarā deva svinīgo solījumu. Par aizsargu un aizsardžu darbu runāja pulka kom. pal. E. Senka. Dziedāja aizsardžu dubultkvartets.

* Mežotnes aizsardzes uz svētkiem vāca ziedojumus, kuŗus izdalīja apmeklējot trūkumcietējus viņu dzīves vietās.

* Pulka kultūrālās nozares darbinieku vakarā pulcējās ap 100 dalībnieku no drāmatiskās trupas, koŗa un simfoniskā orķestŗa. Vakara dalībniekus uzrunāja pulka kom. J. Vērpelis, Bauskas pils. galva Kasparsons un kultūrālās nozares vadītājs ģimnazijas direkt. Andersons.

* Pulka kultūrālās nozares eglītes vakars bija 29. decembrī. Štāba rotas aizsardžu pulciņa jaunās aizsardzes deva svinīgo solījumu.

* Iecavas nodaļa kopā ar mazpulku un patērētāju biedrību 6. janvārī pēc dievkalpojuma gājienā devās pie Brīvības pieminekļa, kur nodaļas priekšnieks uzrunā atcerējās latvju strēlnieku likteņus pirms 20 gadiem. Pie pieminekļa iededzināja svētugunis. Svētrunu teica māc. Lūsis. Vakarā mazpulka vadītājs skol. A. Dauksis referēja par Ziemassvētku kaujām 1916. gadā.

14. Kuldīgas pulks.

* 6. decembrī Vārmes baznīcā atklāja piemiņas plāksni 45 kritušiem Latvijas atbrīvotājiem un iesvētīja jauno aizsargu namu, kas ir viens no plašākiem Kuldīgas apriņķī. Svinības ievadīja ar dievkalpojumu. Svētrunu teica māc. Kangars un Gailītis. Dievkalpojumā piedalījās arī kaŗa ministra pārstāvis pltn. Hasmanis, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, pulka kom. J. Kalve, lauku pašvaldību vecākais F. Vilks u. c. Plāksni atklāja pltn. Hasmanis, iesvētīja māc. Gailītis.

No dievnama svinību dalībnieki devās uz jauno aizsargu namu, kur pie ieejas stāvēja aizsargu špaleras. Plaši izbūvētajā zālē labi iekārtota skatuve un glītas blakus telpas. Būvkomisijas priekšsēdētājs 4. rt. kom. Šneiders sniedza pārskatu par nama izbūvi, kas izmaksājusi Ls 11.000,—. Aizsargi veikuši pie nama pārbūves 300 darba dienas, zemturi 50 darba dienas. Aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis nodeva namu aizsargu un sabiedrības lietošanā un nesa iekšlietu ministra V. Gulbja, ministra A. Bērziņa, un aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula sveicienus. Pltn. Hasmanis apsveica kaŗa ministra ģen. J. Baloža vārdā. Vēl uzrunas teica iekšl. min. jaunatnes nodaļas vadītājs E. Eisbergs, apriņķa vecākais F. Vilks u. c. Pulka kom. J. Kalve pateicās apriņķa vecākam F. Vilkam par ēkas un 17 ha zemes dāvāšanu aizsargu organizācijai.

Svētku dalībnieki ar trīskārtīgu «Lai dzīvo!» sumināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, iekšl. ministru V. Gulbi, valdību un aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu. Svinīgo aktu noslēdza ar Dziesmu brīvai Latvijai. Sekoja teātŗa izrāde — J. Līgotņa «Bierantos». Svētkos piedalījās ap 700 apmeklētāju.

* Sātiņu nodaļa, priekšnieka F. Strazdiņa vadībā, iekrājusi ap Ls 5000,—, par ko savām un apkārtējo nodaļu vajadzībām nolēmusi pirkt smago automašīnu. Nodaļai ir arī sava patšautene.

* Par pretošanos aizsargu norādījumiem pie dienesta pienākumu izpildīšanas Saldū dzīvojošais Arturs Stefans sodīts ar 2 mēnešiem cietumā.

* Skrundas nodaļa izbūvējusi priekšnieka J. Bumerta māju robežās šautuvi ar slēptuvi trāpījumu rādītājiem. Nodaļa iekārtojusi arī pastāvīgu mītni.

15. Liepājas pulks.

* Pulkā nodibināta Durbes pilsētas nodaļa, par kuŗas priekšnieku iecelts pilsētas galva A. Vaidzība.

* Mēdzes nodaļa kopīgi ar pagasta valdi rīkoja lauksaimniecības kursus. Kursos priekšlasījumus noturēja LL kameras darbinieki. Kursu pirmā diena bija veltīta sievietēm. Sarīkoja arī sacensības rupjas maizes cepšanā. Labākām cepējām pasniedza LL kameras godalgas. Liepājas apriņķa zemnieku dienās šīm labākām cepējām bija atsūtījuši balvas Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un zemkopības min. J. Birznieks. Pārējās dienās bija priekšlasījumi un demonstrējumi par lopkopību, putnkopību, zāļāju ierīkošanu, dārzkopību u. t. t. Pēdējā kursu dienā bija arī priekšlasījums par iedzīvotāju sagatavošanu gaisa un ķīmiskai aizsardzībai. Vakarā, aizsargu nodaļas vīru koris nodziedāja vairākas dziesmas.

* Vairākās nodaļās sarīkoti publiski priekšlasījumi par tematu: «Iedzīvotāju sagatavošana gaisa un ķīmiskai aizsardzībai». Priekšlasījumi kupli apmeklēti un tos turpinās arī pārējās nodaļās.

* Liepājas cukurfabrikas darbinieki un strādnieki par pašu saziedotiem līdzekļiem dāvāja pulkam divas patšautenes. Patšautenes 16. decembrī pasniedza pulka komandierim K. Tikmanim cukurfabrikas direktors inž. Kr. Splīts, klātesot visiem cukurfabrikas darbiniekiem. Pēc tam strādnieki kopīgi ar aizsargiem sumināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani un viņa vietnieku kaŗa ministru ģen. J. Balodi.

* 22. decembrī Liepājas aizsargi un aizsardzes pie eglītes pulcējās 15. maija namā. Šo vakaru kā goda viesis apmeklēja arī zemkopības ministrs J. Birznieks.

* Gaŗajos rudens un ziemas vakaros aizsardzes rīko vakarēšanas pēc iepriekšējo gadu parauga. Parasti pulcējas pēc kārtas, katru vakaru pie citas aizsardzes. Sevišķi rosīgs šinī darbā ir Pērkones aizsardžu pulciņš.

* Ziemassvētku un Jaungada eglītes rīkoja Virgas, Aizviķu, Priekules, Tadaiķu, Grobiņas u. c. nodaļas. Notika bērnu, nespējnieku un arī savstarpēja apdāvināšana.

* 5. janvārī Liepājā notika pulka kultūrālo darbinieku apspriede. To at-

19. J. a. p. III bataljona orķestris.

klāja pulka kom. K. Tikmanis. Ierosinājumus un norādījumus sniedza pulka kultūrālās nozares vad. agr. V. Jēkabsons. Pārrunās noskaidrojās, ka pagastos aizsargu kultūrālā darbība sekmīgi virzās uz priekšu, kaut arī trūkst piem. sabiedrisku telpu. Aizsargi nodibinājuši labas attiecības ar pašvaldībām un skolām.

16. Jelgavas pulks.

* Par pulka gāzu virsnieku iecelts A. Mazvērsītis.

* Ozolnieku nodaļā 5. decembrī noslēdzās 2 nedeļas ilgie pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursi, kuŗus beidza 28 aizsargi, 15 aizsardzes un 7 sportisti. Kursu noslēgumā ieradās arī pulka kom. A. Ausmanis, pulka vec. ārsts Dr. Celms un lektori.

* Jaunsvirlaukas nodaļa noslēgusi pag. gada darbības pārskatu. Aizsardzības dienestam un apmācībām ziedotas 397 dienas. Sarīkoti 4 izrīkojumi, no kuŗiem iegūts 1.122 ls skaidrs atlikums. Vietējās organizācijas nodaļas vajadzībām ziedojušas 550 ls un no aizsargu atbalstītājiem ienācis 234 ls. Daļa no iegūtiem līdzekļiem izlietota gāzmasku, sporta piederumu u. c. iegādei. Aizsardzes saviem pienākumiem ziedojušas 770 dienas. Rīkoti kursi mājturībā un ēdienu gatavošanā.

* Sniķeres nodaļa cītīgi gatavojas sava nama būvei. Uz 1. janvāri nodaļas kasē bija naudā Ls 541,—, noguldījumos Ls 9030,—. Apstrādāts koka materiāls un akmeņi Ls 5000,— vērtībā. Sabiedriskās organizācijas ziedojušas Ls 2200,—. Namu sāks celt nākamā pavasarī.

* Bēnes pagasta valde, apspriežot jautājumu par aizsargu nama būvi, atradusi, ka šāda nama būvēšana pagastā ir nepieciešama, jo 10 klm. radiusā nav sabiedrības vajadzībām piemērotas celtnes. Šī pasākuma reālizēšanai Bēnes krāj-aizdevu sabiedrība jau apsolījusi pabalstu 2000 ls apmērā. Arī pagasta valde nolēmusi jaunajā gadā klaušu budžetā paredzēt aizsargu nama celšanas vajadzībām 1000 zirdzinieku un 400 kājnieku dienas 8000 ls kopvērtībā.

* Svētku sarīkojumi un eglītes bija Sniķeres, Bukaišu, Līvbērzes, Auces, Platones, Sīpeles, Vadakstes, Pēternieku, Svētes, Lielauces, Vircavas, Dobeles, Ozolnieku nodaļām, Jelgavas aizsargiem un aizsardzēm un pulka koŗa dalībniekiem.

* Ukru nodaļa 31. decembrī atskatījās uz 15 gadu pastāvēšanu.

17. Rēzeknes pulks.

* 5. decembrī pie Sarkanā krusta Rēzeknes slimnīcas sanitāru kursus beidza 15 aizsargi un 11 aizsardzes. Kursu noslēgumā ieradās pulka kom. V. Zarāns, pulka kom. palīgs J. Samiņš, pulka vecākais ārsts pltn. Dr. Strūve, slimnīcas direktors Dr. V. Gavars, apriņķa ārsts Dr. Malvess u. c.

* Laikā no 10.—21. decembrim pulks sarīkoja plašu ziedojumu vākšanu Rēzeknes apriņķī, pulka saimnieciskām un kultūrālām vajadzībām. Visi iedzīvotāji aizsargiem izrādīja ļoti lielu pretimnākšanu.

* Pulka komandieris izteicis Kaunatas un Viļēnu aizsardžu pulciņu priekšniecēm un aizsardzēm pateicību par priekšzīmīgi noorganizētu loteriju un bazāru.

* Bukmuižas nodaļai vietējā patērētāju biedrība dāvāja ēku aizsargu nama iekārtošanai. Aizsargi dāvāto ēku tagad saveduši kārtībā. Darbi izmaksājuši pāri par Ls 3000,—. Daļu līdzekļu ziedoja pagasta pašvaldība (Ls 600,—) un organizācijas.

* Stirnienes pagasta pašvaldība dāvājusi Stirnienes aizsargu nodaļai bijušo klēti. Nodaļa pavasarī stājās pie tās pārbūvēšanas. Tagad ēka galīgi izremontēta un tanī ierīkota plaša zāle ar skatuvi un citām telpām. Būvdarbi izmaksājuši Ls 7000,—. No šīs summas nodaļa savākusi ap Ls 4000,—, bet pārējo devis Kultūras fonds un pag. pašvaldība. Ēka kalpos plašākai apkārtnei.

Jaunieceltais aizsargu aviācijas priekšnieks pltn. L. k. o. k. Jūlijs Ērglis.

18. Daugavpils pulks.

* Daugavpils pilsētas valde nolēmusi pulkam iznomāt uz 10 g. laukumu starp Baznīcas, Bauskas, Jelgavas un Dobeles ielām. Laukumu aizsargi izmantos apmācībām un sporta spēlēm. Uz tā notiks arī skolu sporta un bērnu svētki.

* Līvānu slimnīcas direktors Dr. Neiders dāvājis Līvānu pagasta un Līvānu pilsētas nodaļām pa vienai sanitārsomai ar saturu.

* Pulka komandieris izteicis pateicību Pustiņas nodaļas aizsargam V. Neverovskim, kas aizturējis 2 robežas pārgājējus.

* Vīpes nodaļa kopā ar pagasta valdi un lauksaimniecības biedrību rīkoja J. Akurātera lugas «Kurzemē» izrādi un sarīkojuma atlikumu nodeva Daugavpils Vienības nama fondam.

* Sabiedrisko organizāciju vajadzībām Līvānos līdz šim kalpoja krājaizdevu sabiedrības zāle. Zāli un namu pirms gada nodeva aizsargu nodaļas rīcībā, bet nama pārņemšanai radās šķēršļi. Tagad šie šķēršļi pārvarēti un nams varēs pāriet aizsargu nodaļas nomā uz 28 gadiem par 600 ls gadā. Lai telpas būtu plašas un ērtas, nodomāts tās pārbūvēt un remontēt. Pārbūvētā namā paredzētas arī telpas strādnieku arodbiedrībai. Vietējā izglītības biedrība «Stars» nolēmusi aizsargiem nodot bibliotēkas ierīkošanai ap 1000 sējumu dažāda satura grāmatu.

* Krustpils pag. nodaļa Ziemassvētkos rīkoja teātŗa izrādi. Viesojās Daugavpils latviešu drāmatiskais teātris ar lugu «Tu būsi mana».

* Asūnes nodaļas sporta pulciņam Ziemassvētkos bija sarīkojums ar tautas deju un sporta priekšnesumiem.

19. Jaunlatgales pulks.

* Par 2. rotas komandieri iecelts K. Ertmanis.

* 12. dec. Augšpils nod. jaunajā pamatskolas zālē rīkoja gadskārtējo rudens sarīkojumu. Priekšnesumu programmu izpildīja jaunais aizsargu koris, robežsargu dubultkvartets un solisti. Sarīkojumā ieradās arī pulka komandieris G. Mežulis, robežsargu btl. kom. pltn. Jansons u. c.

* Tilžas pag. iedzīvotāja P. Zīnera mantinieki, sieva Karlīne, dēls Jānis un meitas Annas un Zelma Zīneri mantojuši no mirušā ģimenes galvas 1,75 ha lielu zemes gabalu. Saprazdami aizsargu organizācijas lielos mērķus un uzdevumus, mantinieki nolēmuši mantojumu dāvināt Tilžas aizsargu nodaļai šaujlaukuma ierīkošanai. Dāvātās zemes vienā galā atrodas 20 metru augsts kalns un nodaļa ar nelielu darbu iegūs drošāko un labāko šaujlaukumu pulkā. Dāvinātāji — dēls un meitas ir fabrikas strādnieki, bet māte — rokpelne.

* Pie III bataljona nodibināts 18 vīru liels pūtēju orķestris. Tā vadību uzņēmies aizsargs Eglītis. Orķestris jau pilnīgi apmācīts un uzsācis savu darbību.

* Linavas pulciņa aizsardzes pa lielākai daļai komplektējas no krievu tautības iedzīvotājām. Uz pulciņa priekšnieces ierosinājumu, pie pulciņa nodibināti latviešu valodas kursi, kuŗos aizsardzes mācās latviski. Sevišķa vērība tiek piegriezta arī latviešu tautas dziesmām.

* Veca gada vakarā Balvu latviešu biedrība «Gaisma» nodeva šīs biedrības telpas jaunajiem saimniekiem — aizsargiem. Biedrības priekšniekam pltn. Ciemiņam un biedrībai par vērtīgo dāvinājumu pateicās II btl. kom. pilsētas galva K. Lācis un nodaļas priekšnieks Klims.

Dzelzceļu pulks.

* 20. decembrī uz apspriedi Rīgā, aizsargu namā, sanāca pulka komandējošais sastāvs un aizsardžu pulciņu priekšnieces. Sanāksmē ieradās ministrs A. Bērziņš, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, organizācijas daļas pr. Ed. Rapss, saimniecības daļas pr. F. Upelincis, apmācības daļas pr. kpt. J. Ķikulis u. c. atbildīgie daļu va-

dītāji. Ministrs A. Bērziņš apspriedes atklāšanas uzrunā norādīja uz Dzelzceļu aizsargu pulka īpatnējiem apstākļiem. «Vienību lielais attālums no centra», teica ministrs, «prasa komandieru labi izkoptu atbildības sajūtu uz vietām. Gandrīz visi pulka aizsargi ir ierēdņi. Pulka un organizācijas labās slavas dēļ aizsargu komandieriem jābūt arī ierēdņu gaitās starp izcilākiem. Jo aizsarga jēdziens prasa visur fizisku un morālisku pārākumu. Uzņemdamies augstākā Vadoņa pienākumus aizsargu organizācijā, Valsts Prezidents K. Ulmanis arī faktiski sācis ņemt dalību aizsargu vadībā. Tāpēc ikvienam aizsargam jāveic tie uzdevumi, kādus augstākais Vadonis mums nospraudis militārā, kultūrālā un sabiedriskā darbā. Ne tikai 15. maija pārvērtības cēlušas aizsargu labo slavu, bet gan visvairāk aizsargu saimes darba krietnums. Tautu var pacelt krietns un apzinīgs darbs. Tamdēļ arī mūsu darbu virzītājs tautas Vadonis grib, lai katrs mēs būtu krietns savā dzīvē, darbā, organizācijās, lai būtu aktīvi cīnītāji par jauno laikmetu. Tikai tad būsim labi pilsoņi un labi aizsargi, tikai tad uz augšu labklājībā celsies latviešu tauta un Latvija.» Ministrs A. Bērziņš nodeva sapulcētiem aizsargu augstākā vadītāja K. Ulmaņa un goda šefa ģenerāļa J. Baloža sirsnīgākos sveicienus. Apspriedes dalībnieki sumināja tautas Vadoni, kaŗa ministru un ministrus V. Gulbi un A. Bērziņu.

Pulka kom. J. Ozoliņš sniedza pārskatu par pulka dzīvi. Tā visās nozarēs bijusi sekmīga. Aizsardzes ar panākumiem piedalījušās starptautiskā izstādē Briselē. Pulka sportistei Smiltniecei pieder pasaules rekords. Pulka kasē kopā ar nodaļām skaitās apm. Ls 46.000,—. Iegādātas 12 patšautenes. Pulkam pieder 4 šautuves un nams Krustpilī. Par kultūrālo darbību ziņoja kultūrālās nozares vadītājs insp. M. Štāls. Gada laikā noturēti 70 priekšlasījumi un 34 teātŗa izrādes. Štāba un 2 nodaļu koŗi snieguši kopā 20 koncertus. Sevišķi atzīmējams štāba koŗa koncertbrauciens uz Ventspili. Pulka vec. aizsardze A. Stakle-Kulitāne ziņoja par aizsardžu darbu. Savus norādījumus deva aizsargu štāba daļu vadītāji. Apspriedi ar uzrunu slēdza pulka kom. J. Ozoliņš.

* Pulka goda tiesā ievēlēti un apstiprināti: III btl. kom. A. Puriņš (priekšsēdētājs), 9. rt. kom. A. Kalniņš, 10. rt. kom. K. Viduskalns, pulka darbvedis P. Panders un Rīgas nodaļas vada kom. A. Lamberts. Revīzijas komisijā: I btl. kom. J. Grieze (priekšsēdētājs), nod. pr. rez. L. Pillups un pulka vec. aizsardzes palīdze A. Pētersone. Palīdzības fonda komisijā: 1. rt. kom. A. Salmiņš, 5 rt. kom. A. Bisenieks, 9. rt. kom. A. Kalniņš un virsvaldes nod. aizsardžu pulc. priekšniece L. Laukevice.

* Par pulka gāzu virsnieku iecelts Aloizs Klišāns.

* 12. decembrī Daugavpils nodaļā svinīgo solījumu deva Daugavpils un Indras pulciņu jaunās aizsardzes. Apsveica III btl. kom. A. Puriņš u. c.

* Pulka Rīgas vienību eglītes sarīkojums ar aizsardžu svinīgo solījumu notika 20. decembrī, pulka jaunajā mītnē, Krasta stacijā, Eksportostas galā. Sarīkojumu dziesmām kuplināja pulka koris diriģ. E. Ramata vadībā. Koncertprogramā piedalījās dziedātāja A. Širmane - Majore, V. Graubiņa un vijolnieks K. Janeks.

* Ziemassvētku un Jaungada eglītes vakari rīkoti Krustpils, Liepājas, Jelgavas, Ventspils un citās nodaļās.

Aizsargu aviācija.

* Ministrs A. Bērziņš atbrīvojis no amata, pēc paša lūguma, aizsargu aviācijas līdzšinējo pirekšnieku J. Lindbergu un viņa vietā par aizsargu aviācijas priekšnieku iecēlis pltn. L. k. o. k. Jūliju Ērgli. Pārmaiņas stājās spēkā 4. janvārī.

Jūl. Ērglis dzimis 1885. g. 24. dec., Meirānu pag. Latvijas atbrīvošanas kaŗā bijis pulkvedis-leitnants Kalpaka bataljonā un pēc tam — 1. L. k. p. II btl. komandieris. Daudz darbojies saimnieciskā un sabiedriskā dzīvē. Bijis 9. Madonas a. p. pirmais komandieris. Patlaban ir Latvijas piensaimniecības centrālās savienības valdes pr-js, Latvijas tirdzniecības - rūpniecības kameras priekšsēdētāja vietnieks, Latvijas bankas padomes loceklis, Latvijas centrālā sviesta eksporta sabiedrības valdes priekšsēdētāja biedrs un darbojas arī citās saimnieciskās organizācijās. Apbalvots ar Lāčplēša kaŗa ordeņa 3. šķiru, aizsargu Nopelnu krustu, Triju zvaigžņu ordeņa 3. šķiru u. c. goda zīmēm.

* Armijas komandieris ģen. Kr. Berķis un Civīlās aviācijas insp. plkv. J. Indāns izteikuši aizsargu aviācijas saimei pateicību par pag. gadā veikto darbu valsts aizsardzības stiprināšanā.

* Valsts Prezidenta vecākais sevišķu uzdevumu ierēdnis T. Veicherts aizsargu aviācijas saimei 9. decembrī nolasīja referātu par pasaules tagadējo politisko stāvokli.

* Aizsargu aviācijas eglītes vakars ar aizsargu aviācijas štāba aizsardžu pulciņa svinīgo solījumu notika 19. decembrī Aizsargu namā. Ieradās arī aizsargu štāba pr-ks pltn. J. Zālītis, civīlās aviācijas insp. plkv. J. Indāns. ministra A. Bērziņa kundze un citi. Svētrunu teica aizsargu aviācijas māc. E. Stange. Svinīgo solījumu deva 15 aizsardzes ar pulciņa pr-ci F. Olavu priekšgalā. Aizsardzēm sveicienus nesa aizsargu štāba pr-ks pltn. J. Zālītis, aizsargu aviācijas komandieŗa palīgs kpt.-ltn. R. Jenkevics u. c. Pulciņa priekšniece F. Olava sirsnīgi pateicās visiem apsveicējiem. Sekoja koncerts.

Aizsargu aviācijas aizsardžu pulciņš svinīgā solījuma aktā.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Jaunākās grāmatas.

Kā ik gadus, tāpat arī 1936. gada Ziemsvētkos latviešu grāmatu tirgū parādījies daudz jaunu un pa lielākai daļai vērtīgu sacerējumu. Vispirms te lai pieminam latviešu dzeju, kuŗai jauku velti pasniedzis Jānis Medenis savā poēmu un balāžu grāmatā «V a r e n ī b a». Šis vairāk kā 16 lokšnu biezais krājums uzskatāms par liela dzejnieka dziļi izjustu un labi pārdomātu īpatnēji latviskas dzejas mēģinājumu. Te runā uz mums skaidri latviskas formas un spēcīgs latvieša dvēseles sauciens, kas grāmatas sākumam licis šos vārdus, kuŗi atradīs dziļu atbalsi ikviena īsta latvieša sirdī: Ņem, likten, visu, dzīvību paņem,

Tikai neliec man redzēt kauna
dienu,
Kad nu visupēc — tauta! — viltus
draugi
Tevi kailu ved tirgū pārdot vāciem,
Ienīstiem mūžos!

Medenis saņem par savu «Varenību» Annas Brigaderes prēmiju. Un vai viņa vārdi neskan visskaidrākajā unisonā ar Brigaderes saucienu viņas baladē «Uguns milna», kur atrodama šī mācība: «Neticiet vācietim, aizmugurslēpējam, degošas pagales vijiet ap galvu tam!» Mēdenis, kas krājumā «Tecila» jauki dzejā monumentālizējis latviešu strēlnieka tēlu, «Varenībā» parāda vēl plašāku vērienu tematikā un spējā. Dzejolī «Jauna dzeja» viņš pašķiŗ ceļu vispusīgajam dzejniekam, kas radis cilāt nevien spalvu, bet arī zobenu, mācījies nevien pazemīgs būt, bet arī valdīt un liekt. Brīvības kaŗi atraduši Medeņa dzejā atbalsi baladēs «Madonieši ieņem Rīgu», «Zāļu diena 1919. gadā», «Aiviekstes kareivji», «Sargs pie Nemuna» un poēmā «Pulkvedis Kalpaks Ūbānu pilskalnā», kuŗu dzejnieks nosaucis par veļunakts dziesmustāstu. Sevišķi atzīmējama šī poēma, kur pirmklasīgā dzejā iemiesota latviskā vēsture. Tur redzam Jersikas lielkungu Visvaldi, posta kraukļus, kas vēsta, ka tumša nakts tuvojas latviešu novadiem... Vēstures mācība skan no Medeņa dzejas, kad tā skubina: arāji, bez naika zobena ne soli neeita! Kalpaku, Visagala varoni, tautas dedzīguma un piepildījuma reprezentētāju, poēmas beigās latviešu varoņi vaņsaulē saņem gavilēm, teikdami «Godības dziesmā»:

Nav latvis vadījis vēl pulka, stiprāka par tavu pulku,
Nav domas lielākas vēl domāt domājis, cīniņu sākot,
Nav latvis svinējis lielākas uzvaras aizmūžu mūžos!

Asa un atjautīga ir Mēdeņa satira nodaļā «Labie kaimiņi». Liriski toņi ieskanas visumā episkajā Medeņa dzejā, kad viņš nodaļā «Mājās» dzied par ziemas vakaru pie aizkurtas krāsns, par bērnu ar vizbulīti, par ziedošu paleju, Dieva dārzu, par vakaru dzimtenē pie Aiviekstes vai tālās pļavās. Kā jauno laiku cilvēks Medenis «Pāķu purvā» brauc sienu pļaut ar pļaujmašīnu... Lūk, linu druvā ziedā. Dzimtenes kalnā zem deviņžuburaina ozola stāvēdams, dzejnieks skaidri izjūt savas tautas spēku kustēšanu, pārredz tautas domu itin kā viņš stāvētu mirušo un dzīvo tautas brāļu pulkā. Jā, Medeņa dzejai ir tā varenā spēja mest «tiltu laikiem pāri», sintezēt, veidot monumentu. «Svētki uz Daugavas» iesākas un beidzas ar reālpolītiska izdarītāja vārdiem, kuŗus dzejnieks smēlies no mūžam svaigā, modri verdoša latvju dainu avota: no zobena saule lēc! Dzejnieks saka, atkārto un paliek pie tā, ka brīvība nevien jāizkaŗo, bet arī jāgarantē, un jāgarantē nevis ar miera līgumu vien, bet arī — un tas ir galvenais — ar zobenu, jo tikai tas dod drošību, ka līgums tiks uz mata izpildīts un miers būs un paliks netraucēts.

Vērtīgu dzeju atrodam Zinaīdas Lazdas (Zelmas Šneideres) grāmatā «Z a ļ i e v ā r t i». Tā ir viņas pirmā grāmata, taču tā liecina par viengabalainību, paškritiku, ievērojamu īpatnību. Lazdai nav gribа rakstīt dzejoļus par katru cenu. «Es gribu augt», viņa dzejo; viņas darbiem dziļākas saknes. To viņa pasaka arī citiem vārdiem: «Ir tik viens likums, zemē kas turamies — to zinām — augšanas likums». Šai krājumā ir pat dzejoļi, kas veidoti meistariski, piemēram «Ēna», kur manām, kā, rudens lapām tumši šalcot, sitas smalka kapa smilts pret vaigu. Arī jaunā dzejniece šo to mantojusi taisni no Brigaderes: nopietno, bet mierīgo skatu uz šīspasaules un mūžības lietām, klusu, bet lielu ticību nākotnei un izturību un spēku, ko tāda ticība dod. Visiem Lazdas dzejoļiem prāva vērtība, itin neviens neatgādina ordināru iesācēja darbu. Var redzēt, ka vajadzība dzejot ir dzejniecei pamatota, rūpīgi sevī iznēsāta un nobriedusi vajadzība. No sirds vēlēkim Lazdas talantam joprojām augt.

Kompozicijas paņēmienos neparasts un uztiepts, bet visumā dziļi tverts un smalki niansēts ir Jāņa Jaunsudrabiņa romāns «N e s k a t i e s s a u l ē». Savādais šai darbā ir vēstījuma formu nemitīgā jaukšana, kas mākslieniecisko ticamību nekādā ziņā nevairo. Jaunsudrabiņam taču ir visas pirmšķirīga prozaiķa īpašības. Jo viņa stāstīšanas veids nepretenciozāks, jo vairāk lasītāju apbuŗ autora talants, Dieva dāvana, ko rakstnieks daudzos darba un panākumu gados kopis, asinājis, paplašinājis. Jaunsudrabiņš rāda, cik lēti ir apmulsināma sirds, un cik daudz cilvēks būtu ar mieru maksāt, ja tādā kārtā savu vilšanos viņš varētu padarīt par vienkāršu nelāgu murgu, kam sekotu atmošanās jaukā, izredzēm bagātā īstenībā. Varoņu tēlus rakstnieks veido bagātīgā raksturojumā, tie viņam izdodas neapšaubāmi konkrēti, dzīvi, pievilcīgi un pārliecinoši. Dzejnieka Bajāra laulība ar ķelnerieni lasītājus pilnīgi saista. No viena gala līdz otram tie romānu lasa ar interesi, kuŗu nav modinājis vis rupji intriģējošs sarežģījums, bet kuŗa radusies tāpēc, ka sarežģījums te gan itin ikdienišķs un varoņi tādi paši vainām un trūkumiem bagāti ļaudis kā mēs visi, taču autors taisni te vislabāk spējis parādīt, cik tomēr liela ir cilvēka sirds, cik tā dažā brīdī tāla visam zemajam un niecīgajam, un cik tā ir tad jaukā saskaņā ar visu pilnīgo.

Vilis Lesiņš pazemīgi nosaucis savu darbu «U z v a r a» par «klusas cīņas stāstu». Apmēra un visu citu īpašību ziņā tas ir romāns — romāns par kaŗa laiku cilvēku. Kaspars, šī darba galvenā un brīžam vienīgā figūra, ir cīnītājs jau no bērnības. Viņš nav tas zēns un tas vīrs, kas, laikiem mainoties, maina savus uzskatus. Tiepīgi viņš paliek pie sava līdz galam. Autors tāpēc liek viņam vispirms norobežoties no skolas biedriem. Kad mātе bēgļu laikos dodas ļaužu straumei līdzi svešumā, viņš paliek dzimtenē un sargā un kopj tēvu māju, daudz piedzīvo un cieš, terorizēdams no aizmugures vācu sakarus, mātei atgriežoties, zaudē dzimtas perekli un, zobus sakodis, dodas pasaulē, lai spētu pamesto vēlāk atgūt un sev un saviem bērniem nodrošināt. Pasaulei, kuŗu viņš tādā kārtā rada, ir pilnīgi viņa seja un līdzība. Romānā daudz blakus personu: vācu armijai aizmugurē palikuši latviešu kareivji, okupantu varas vīri, miltu uzpircējas bada laikos no Liepājas, patēvs, kas kopā ar māti atgriezies no Krievijas, nodzeŗ māju, invalidi Rīgas kioskās. Laikmets, kas jaunajai paaudzei svešs, romānā seno cīņu dalībniekiem un senā posta cietējiem parādās atkal vecajos, asajos, pazīstamajos vaibstos. Jaunajiem patiks Kaspara spēkošanās ar okupantiem. Šais ainās netrūkst arī humora.

Teātŗa kritiķes Paulas Jēger-Freimanes 50 mūža gadus atzīmē viņas grāmata «A t z i ņ u c e ļ i», kur sakopoti gandrīz visi viņas ievērojamākie darbi. Teātris, literātūra, dzīve — tā viņa pati raksturo šīs grāmatas galvenās problēmas, un teātris viņu starpā ir pirmais un svarīgākais. Pati ieguvusi speciālu izglītību dažādos skatuves mākslas institūtos, viņa labi pazīst drāmu un skatuvi. «Berta Rūmniece», «Brigaderu Maija», «Jānis Brigaderis», «Duburs», «B. Skujeniece» — šīs grāmatas pirmajā daļā ievietotās monografiskās esejas ir vērtīgi ieguldījumi mūsu teātŗa vēstures diezgan šaurajā literātūrā. Ja te vēl atceramies, ka Jēg.-Freimane ir «Daces Akmentiņas» (prāvāka, atsevišķā grāmatā iespiesta un šai krājumā neievietota darba) autore, tad redzam, ka rakstnieces personā šī latviešu literātūras nozare atradusi

krietnu un čaklu veicinātāju. Jēger-Freimanes spalvai pieder arī studijas par J. Poruku, A. Brigaderi, I. Kaiju, A. Dāli, J. Veseli, Aug. Gailīti; tās atrodam grāmatas otrajā daļā. Trešajā ir darbi, kur izteiktas domas par sievietes lomu ģimenē un valstī.

Dr. phil. Viljams Metjūss, kuŗš angļu literātūras cienītājiem un angļu valodas draugiem Latvijā labi pazīstams kā paidagogs mūsu ūniversitātē, Angļu institūtā un Radiofonā, kā dažu literātūrvēsturiska un kultūrfilozofiska rakstura sacerējumu autors mūsu žurnālos, kā latviešu dzejas tulkotājs un populārizētājs angļu valodā un — beidzot — kā latviešu valodas draugs (viņš īsā laikā iemācījies latviski), laidis Valtera un Rapas akc. sab. apgādā klajā 7 iespiedloksnes biezu pārskatu par jaunāko angļu literātūru. Arī caur literātūras prizmu vērojama angļu impērijas varenība — plašums, dziļie pamati, okeanu un jūru valdnieces gars vairākos gadsimteņos. Anglijas dažādo rajonu lauki, sādžas, ļaudis, Indija, Jamaika, Dienvidamerika, Arabija — nevar nemaz nosaukt visas pasaules malas, kur iespiedies angļu rakstnieka skats. Protams, arī ūniversālisms idejās, sintezējoši meklējumi te vērojami. Vielas milzumu, ko sevī slēpj angļu literātūra, Metjūss savilcis konspektīvā pārskatā, ārpus pārskata palikušos kaut cik ievērojamākos autorus pieminēdams kopā ar grāmatā minētajiem sarakstā, ko atrodam grāmatas beigās. Bet arī šis delikātais veids ļauj autoram nelielajā grāmatā runāt tikai par tiem rakstniekiem, kuŗu personība jau noskaidrota tādā kārtā, ka dzīves un darba aplis noslēdzies, vai arī tiem, kas sasnieguši jau neapšaubāmu briedumu gados un darbā. Šais raksturotāja un vērtētāja gaitās Metjūss iet apdomīgi, visādā ziņā kritiski, saukdams visu īstajā vārdā, vienmēr rīkodamies lietas labā. Jaunekļu starpā viņš ciena tos, kas «raksta ar jauneklī tik reti sastopamu nopietnību un savaldīšanos» (41.). Viņš rāda, ka daudzu populāru modes dzejnieku darbos pārsvarā brutālitāte, cinisms, nedabīgums, rupjš natūrālisms, vāja technika, svešas ietekmes, poza. Viņam nav elku. Pat par Kiplingu viņš saka: «Kims» esot šī rakstnieka «vienīgais teicamais romāns» (64). Bet viņš saskata angļu literātūrā arī, protams, ļoti daudz īstas dzejas. Par to runādams, viņš iesilst un iesilda arī lasītāju, tā kā tas nākotnē angļu literātūrā vēl karstāk meklēs un atradīs paliekošās vērtības. Metjūsa darbs šais meklējumos drošs vadonis. Tas ir vispār pamatīgākais darbs latviešu valodā par angļu moderno literātūru, bagāts drošām ziņām, respektējams spriedumos, ļoti rūpīgi nostrādāts un labā latviešu valodā uzrakstīts.

Parādījušies četru monumentālu darbu tulkojumi, kuŗu orīģināli cēlušies ļoti dažādos laikmetos. A. Ģiezēns latviskojis Homēra «I l i ā d u», lielās grieķu varoņpoēmas pirmo daļu, kas cēlusies vairākus gadsimteņus priekš Kristus dzimšanas un kuŗai pamatā Trojas kaŗa notikumi; šo poēmu nav gadu tūkstoši apklājuši aizmirstības putekļiem, jo tā satur paliekošas dzejas vērtības. Otrs tāds pat darbs, kas lielā mākslas un pārliecināšanas spēkā runā uz pasauli pāri gadsimteņiem un pāri valstu un tautu robežām, ir Dantes «D i e v i š ķ ā k o m ē d i j a», kas J. Māsēna tulkojumā jau otrā iespiedumā nāk klajā (pirmais noslēdzies 1922. g.). Šīs poēmas nozīme meklējama vispirms plašajā laikmeta dokumentācijā, poēma ir droša liecība par viduslaiku pasauli, kur visam zīmi uzspiedusi katoļu baznīca; ziņās, kuŗas šai darbā atrodam, varētu veidot veselu enciklopēdiju. Pārrunādams politiskās situācijas un teoloģiskus jautājumus, Dante neslēpj arī personīgās simpatijas un antipatijas. Dzejnieks tic labā uzvarai, tic, ka Dievs taisnīgs, Dievs soda ļaunos un glābj labos. Brīnišķa ir Dantes augstā dziesma mīlestībai vienā no pēdējām nodaļām («Beatriče rozē»). Iznācis jaunā izdevumā arī Raiņa tulkotais Ģētes «F a u s t s», kuŗa mūžs gan tikai vēl drusciņ gaŗāks par simts gadiem, bet kuŗam bez šaubām visas tās zīmes, ko ģenijs uzspiež visiem nemirstīgiem darbiem. Bet arī «Faustam» ir sava daļa laikmetības. Ne velti mūs sauc par faustiskajiem cilvēkiem: mūsu dienu ļaudis, operēdami matēmatikā un fizikā ar bezgalības jēdzienu, paši nekur neatrod atpūtas un dusas. Tāpēc «Fausts» sevišķi savā otrajā, filozofiskajā daļā noved lasītāju dziļās pārdomās. Un beidzot še atzīmējams Elīnas Zālītes tulkotais igauņa Tamsares romāns «Z e m e u n m ī l e s t ī b a», kas arī saīsināts aptveŗ četrās grāmatās kādas 2000 lpp. un sniedz mums pamatīgu ievadu kaimiņu igauņu pagājušā un šī g. s. vēsturē un tautas dvēselē; šis darbs rāda, ka ievērojami raktsnieki ir arī tā sauktajām mazajām tautām.

Lielo tulkojumu parādīšanās ir liecība, ka tautā nobriedusi vajadzība pēc cieša un ilgstoša saskara ar pasaules literātūras augstākajām vērtībām. Šīs grāmatas rāda arī, cik izkopta mūsu valoda. Un tās pēdējo gadu auglis vien. Ja atceramies, ka Rainis pārtulkojis «Faustu» priekš gadiem četrdesmit, tad redzam, ka nekādi nebrīvības laiki nav spējuši apslāpēt latviešu valodas dzidro skaņām un noskaņām bagāto čalu, kuŗa šobrīd mūsu dzejnieku un zinātnieku darbos iegūst pēdējo noslīpējumu.

Skaistas un arī ideoloģiski vērtīgas grāmatas jaunatnei sniedz «J a u n ī b a s a p c i r k ņ i». Iznākuši jau četri numuri Jāņa Lapiņa «Mūsu mājas», Jaunsudrabiņa «Mazie pilsētnieki», Rabāča «Tēvzemei un brīvībai» un Elzas Stērstes «Vilciņš griežas», darbi, kas atradīs pateicīgus lasītājus ikvienā ģimenē un skolā. Mūsu jaunatnes literātūra nav nekad bijusi par kuplu. A. Gulbja izdotajai un A. Dravnieka rediģētajai serijai novēlamas vislabākās sekmes. Cerams, ka pasākuma nozīmi pratīs mūsu skolotāji pienācīgi novērtēt.

Arturs Baumanis.

Krišjāņa Valdemāra raksti. Pirmais sējums. Rīgā, 1936. g. Latv. Ūnivers. studentu padomes grāmatnīcas apgāds.

Krišjāni Valdemāru, vismaz vārda pēc, pazīst katrs. Daudzi viņu pazīst arī pamatīgāk, zina šo un to par viņa dzīvi, sevišķi par Valdemāra darbiem tautas atmodas kustībā un jūrniecības veicināšanā. Un tā nu mēs jau esam pieraduši domāt, ka visu nozīmīgāko par Valdemāra dzīvi un darbiem esam jau uzzinājuši un iegaumējuši.

Tagad nu izrādās, ka mūsu domas ir maldīgas. Pagājušā gada beigās Latvijas Ūniversitātes studentu padomes grāmatnīca laidusi klajā Krišjāņa Valdemāra rakstu pirmo sējumu, paredzēdama vēl septiņus sējumus.

Lasot rakstus, kas uzņemti pirmajā sējumā, dabūnam katrā lappusē, katrā rindā neatvairāmi pārliecināties par Valdemāra tālredzību, cīnoties latviešu tautas tiesību dēļ. Viņš meklē un rada ceļus, kā latviešiem tanīs laikos tikt pie izglītības. Viņš kaŗo pret maldu mācībām, sevišķi asu spalvu lietodams vēstures nepatiesību atklāšanā. Gluži kā šodien teikti liekas vārdi, ko Valdemārs rakstījis 52 gadus atpakaļ: «Varam gan ticēt, ka latviešu vēsturniekiem nebūs viegls darbs kritiski apstrādāt tās ziņas, kuŗas jāsmeļ iz veciem un jauniem vācu avotiem. Šis ir tas iemesls, kādēļ es dažreiz bīstos, ka mūsu latviešu zinības vīriem mūsu laikos vēl nāksies par grūtu uzņemt un izstrādāt vēsturīgus uzdevumus tā, kā tas ir vajadzīgs, ja negribam iet bez kritikas pa vācu pēdām pakaļ.» Un vai nākamie vārdi, rakstīti 1887. gadā, jau neskan kā prasība pēc gluži tādas agrārreformas, kādu mums deva 1920. gads? Lasām: «... nu dodas tūkstošiem kalpu uz Krieviju, kur lielākā daļa šādā vai tādā vīzē iemanto zemi... Ir jājautā: vai tad patiesi Baltijā uz zemēm nevar dzīvot daudz vairāk ļaužu, nekā tagad dzīvo, vai tad mums patiesi Baltijā jāuztur tāda kārtība, caur kuru mūsējie gribot negribot tiek dzīti projām uz rītguberņām un pat uz tālo Āziju?»

Apbrīnodami redzam, ka Valdemārs bijis neierobežoti vispusīgs un nerimstīgi darbīgs, censdamies pēc latviešu tautas labuma visās vietās un visiem līdzekļiem.

Pirmo sējumu aizņem raksti par sabiedriskiem jautājumiem, kas aizņems arī otro un trešo sējumu . Ceturto un piekto sējumu paredzēts veltīt rakstiem par jūrniecību. Sestais sējums ietvers Valdemāra vēstules. Septīto sējumu sastādīs Valdemāra literārie sacerējumi, šķietamie raksti un varbūtēji papildinājumi. Astotais sējums būs monografija par Valdemāru, ko raksta Arturs Baumanis.

Krišjāņa Valdemāra raksti, spriežot pēc pirmā sējuma, rāda mums avotus, no kuriem cēlusies mūsu tautas varenības lielā straume, — rāda saknes, no kuŗām izaudzis mūsu latviskā lepnuma un patstāvības dižais koks.

Vilis Veldre.

Milītārais apskats. 1936. g. 11. num. Kpt.-ltn. Galiņš — Mūsu domas un darbus — tautas varenumam! J. — Mūsu kaŗa vēstures rakstītājiem. Vltn. R. Ramanis — Fiziskā audzināšana. Kpt. P. Lapiņš — Civīliedzīvotāju apgāde ar gāzmaskām kaŗa laikā. Kpt. Kociņš — Baktēriloģiskais kaŗš. Plkv. Brieže — Upju pārvarēšana. Kpt. K. Mangulis — Kaŗa darbība ziemā un tās iespējas mūsu apstākļos. A. Mauriņš — Vācu bataljons novietojuma apsardzībā. Ms. — Gaisa aizsardzība nakts gājienā. Kpt. E. Liepiņš — Li-

dotāja-novērotāja artilerijas uguns korriģētāja darbība. Kpt. Telmanis — Ballistiskā vēja aplēse. Kpt.-ltn. Ābolinš — Vēja korrektūru diagrammu izzīmēšana. Kom.-kpt. Pinka — Jaunākais karakuģu bovniecībā. Vlt. O. Šteinbergs — Par «aklo» nolaišanos. Chronika. Bibliografija. Sīkumi.

—si.

Kadets. 11. num. Ģen. Fr. Virsaitis — Skolu jaunatnei Lāčplēša svētkos. Tos kapus, tos kapus pieminiet! S. — Trieciena spēks. Sveiciens Lāčplēšiem. A. B. — Alkazara varoņi. Kādēļ SPRS pilsoņi joprojām dzīvo trūcīgi. Kpt. Zilvers — Grupas komandiera pienākumi kaujas priekšgrupā. Vltn. Vēveris — Mazu vienību manevrs sarkanarmijā. Kājnieku pavad- un prettanku lielgabali. Humors. Sports. Mūsu dzīve. Māksla. Grāmatu apskate. —si.

«Aizsarga» redakcijai piesūtītas grāmatas: Vilis Lesiņš — Uzvara. Plutarchs — Grieķu un romiešu varoņu dzīves, tulk. J. Veselis. Bela Belašs — Pēterīša piedzīvojumi, tulk. B. Graubiņa. Prof. K. Straubergs — Romiešu literātūra. V. Delle — Negantais nieks, stāsti un noveles. M. Kovaļevska — Karalis Kartupelis. J. V. Ģēte — Fausts, tulk. J. Rainis. Daugavas gada grāmata 1937. g. A. H. Tamsare — Zeme un mīlestība, IV d., tulk. E. Zālīte. P. Ērmanis — Satikšanās, stāsti un tēlojumi. K. Lapiņš — Jaunības laiki, atmiņas. O. Matisone un E. Rapa — Visi bērni tēlo. Prof. P. Jurevičs — Nacionālās dzīves problēmas. A. Erss — Šķirti ceļi, romāns. H. Loftings — Taba māmiņa un viņas draugi, tulk. A. Zaļais. A. Pumpurs — Lāčplēsis. Z. Lazda — Zaļie vārti, dzejoļi. M. Meegers — Monikas ceļojums uz Madagaskaru. E. Kestners — Emīls un 3 dvīņi, tulk. Z. Straume. Žoržs Zands — Mazā Tadete, tulk. A. Jureviča. Kronvalda Atis — Kopoti raksti II. Inž.-techn. A. Vitckopfs — Koks un tā apstrādāšana. Kr. Valdemāra raksti. I. Ruta Skujiņa — Mani bērnības draugi. Jānis Medenis — Varenība, dzejas. N. Kalniņš — Rūku telefons, bērnu luga 2 cēl. J. Sārts — Zaļā svētnīca, romāns. Lilija Auza — Mirdzošā zeme, dzejas. K. Lapiņš — Dzimtenes ideja. R. Lukss — Tēvu pēdās, luga 3 cēl. A. Ģintera sastād. — Latviešu zinātne un literātūra, 1896.—1900. g. E. Šverns — Grēkos krišana, romāns. V. Reiznieks — Saimnieks, darbs un vērtības. Latviešu tautas tērpi, 4., A. Dzērviša un Dr. V. Ģintera red. M. Spirģis — Ideālistu cilts. Jaunības apc. Nr. 4., E. Stērstes — Vilciņš griežas. Prof. A. Dauge — Lielas personības III. V. Eglītis — Lielā dzīve, seši stāsti. Ed. Virza — Dievišķās rotaļas, dzejoļi. P. Kalderons, De la Barka — Dzīve — sapnis, tulk. V. Dambergs. V. Šekspīrs — Vindzoras jautrās sievas, komēdija 5 cēl. P. Rozītis — Sarunas, dzejas. P. Jēgere - Freimane — Atziņu ceļi. J. Lapiņa red. — Jaunais nacionālisms. L. Bērziņš — Vēlas vārpas, dzejas. A. Eglītis — Maestro stāsti. Ed. Virza — Jaunā junda. E. Tompsons - Sētons — Rolfs mūža mežos, tulk. V. Grēviņš. Ditleba Alnpeķes «Rīmju chronika» — atdz. J. Saiva. M. Kovaļevska — Mazs zaķītis, mazs kaķītis. J. Spriņģis — Veļu dumpis Tīreļpurvā. J. Baltiņš — Vaides muklājā, romāns. J. Rainis — Lielās līnijas, dzejoļi. Č. Dikenss — Olivers Tvists, romāns, tulk. A. Bērziņš. Latvijas zeme, daba un tauta. III. Latvijas tauta, Prof. N. Maltas un priv. doc. P. Galenieka red. Pagātne un tagadne I, rakstu krājums.

Mūsu teātŗi.

Jāņa Grota tautas luga «Zelta atslēga» Dailes teātrī guva pelnītu piekrišanu. Autors mums rāda simpatisku, savos centienos un darbīgumā jaunu inženieri Ansi Pārslu, viņa likstas un priekus un beidzot jaunā censoņa rūļu vaiņagojumu — viņa radīto uzņēmumu zelta atslēgu. Tā atslēdz veselam novadam durvis uz gaišākiem laikiem, kuŗus sagādās jaunās spēkstacijas elektrība un — ticēsim autora nodomiem — nesīs arī labāku nākotni šī novada ļaudīm.

Inženieris Ansis Pārsla, tiklīdz uzzinājis, ka viņš loterijā laimējis miljonu, nefantazē vis par to, ko viņš pirks un kā sagādās sev dažādas ērtības, bet gan tūliņ steidz šo, vēl nesaņemto, miljonu likt darbā. Viņš uzteic vietu pilsētā un dodas uz laukiem, kur viņa tēvam pieder veclaicīgas Grandavas dzirnavas. Pārslas nodomus atbalsta viņa līgava Aija Krauja. Tās vecākiem ir tādas pat Brandavas dzirnavas kaimiņos Pārslu dzirnavām. Miljons gan izkūp gaisā, jo izrādās iecerēts uz laikraksta drukas kļūdas pamata, bet toties ierosinātā no inženieŗa Pārslas abu dzirnavu apvienošanās un spēkstacijas būve reālizējas. Uzvar ticība sev un darbam. Autors savā darbā vairījies no krasākiem sarežģījumiem un visa lugas darbība norit idilliskās tautas lugas rāmjos. Savu nodomu parādīšanai autors liek uznākt skatuves gaismā veselai tipu galerijai, bet daudziem jāapmierinās tikai ar ārējā atveida parādīšanu. Īsti pievilcīgu un krāsainu lugu padara tās inscēnējums. Tas ir atkal jauns, augstāks kāpiens pretim pilnībai un ikviens teātra draugs izjutīs siltu pateicību pret šī kāpiena darinātājiem — Ed. Smilģi, F. Ertneri, O. Skulmi, B. Sosāru un P. Melduci. Tāpat tēlotāji centās sniegt iespējami labāko. Sevišķi jauks A. Mitrevica «jūŗas braucējs» saimnieks Pumpuriņš. Apdāvinātais mākslinieks ar savu spēli tā iejūsmināja skatītājus, ka katra viņa parādīšanās uz skatuves lika pāršalkt devīgiem aplausiem. Tīkami bija arī pārējie, kā E. Zīle, E. Mačs, I. Laiva, A. Mača, A. Filipsons, B. Ozoliņa, R. Birzgalis, J. Mārsietis, E. Bērziņa, R. Kreicums, A. Krauklis, E. Ģintere u. c. Jaukajā uzvedumā ir tomēr dažas sīkas skabargas, kuŗas «duŗas acīs». Piemēram, Brandavas dzirnavu mājas istabas jauko skatu jūtami iebojā nepiedienīgi darinātās durvis. Tās rādītas, kā sasistas no stāviem, platiem dēļiem ar krasi atzīmētiem naglu iesitumiem uz šķēršiem. Mūsu vecās ēkās un, taisni vecajās dzirnavu ēkās, vēl var atrast ļoti jaukus, tipiskus tautas mākslas darinājumu paraugus. Tik sliktas durvis darina tikai nevīžīgākie saimnieki, kāds nekādā ziņā nav vecais Brandavas dzirnavnieks. Tāpat neparastu galvas segu valkā Brandavas dzirnavniece, kuŗa nemaz tik pavirša savā saimniekošanā citādi nerādās, bet ir kārtīga saimniece un gādīga māte. Galvas lakatiņa nēsāšanā arī ir savs «šarms» un to der ieskatīties.

Nacionālā teātrī A. D. Enneri un Kormona melodrāma «Aklā māsa» visai vājš skatuves gabals. Tēlotāju jaukā spēle un A. Amtmaņa-Briedīša inscēnējums atzīstami. Tāpat tīkamu iespaidu atstāj A. Cimermaņa dekorācijas.

Rīgas mazais teātris turpina savu apsveicami sprausto mērķi — Rīgas nomaļu iedzīvotāju iepazīstināšanu ar krietniem un augstvērtīgi sagatavotiem darbiem. Pēdējais uzvedums — A. Saulieša drāma «Jēkabs Saltups» nodod vislabāko liecību par Mazā teātra spējām. Režisors N. Krauklis vairījies no šablona jeb atkārtošanās un ar īpatnu šī Saulieša darba uztveri, nedaudz pārveidojot drāmas beigas, panācis specīgu inscēnējuma izskaņu. Kā labi režisora nodomu sekmētāji jāmin dekorātors E. Dajevskis un apgaismotājs A. Fichtenbergs. Ar mazumu te sasniegts ļoti daudz un pie tam vērtīgs daudzums. Ansamblī labi tēli N. Krauklim, A. Ābelei (reti jauka spēle), M. Gornicei, L. Dangai, A. Stubausim u. c.

Zemnieku drāmas teātris spraudis sev tos pašus mērķus, ko Rīgas mazais teātris, tikai ar to starpību, ka viņa uzvedumi domāti mūsu lauciniekiem, kuŗiem pilsētu teātŗi grūtāk pieietami. Spraigā darbā Zemnieku teātris, sava enerģiskā direktora P. Ašaka vadībā, izaudzis par visai ievērojamu kultūras faktoru mūsu lauku dzīvē un kļuvis tai par neatņemamu sastāvdaļu. Teātris savos uzvedumos turas pie visai atzīstamiem principiem, dodot iespēju redzēt lauciniekiem kā mūsu labāko rakstnieku, tā arī apdāvinātāko iesācēju darbus. Redzētās izrādes dod pilnu tiesību teikt, ka Zemnieku drāmas uzvedumi vērtējami kā augstvērtīgi darbi un no šiem uzvedumiem var gūt daudz ierosinoša un pamācoša arī tie mūsu aizsargu saimes dalībnieki, kuŗi piekopj savā novadā teātra mākslu. Zemnieku drāma rāda, kā ar nedaudzām dekorācijām panākt jauku un atbilstošu fonu, kā ar aprobežotiem līdzekļiem un iespējām uz mazām skatuvēm var tomēr sniegt labus un mākslinieciski augstvērtīgus uzvedumus. Zemnieku drāmas ansamblis visai augstvērtīgs un pilnā mērā visu labu var teikt par režisoru — A. Mierlauka, E. Mača un O. Bormanes darbu. Zemnieku drāmai pašreiz repertuārā V. Lāča luga «Kristaps Kaugurs, Līgotņu Jēkaba skatu luga «Bierantos». P. Rozīša-V. Zonberga luga «Valmieras puikas», Rūdolfa Blaumaņa drāma «Pazudušais dēls», A. Lengiēla komēdija «Nakts serenāde», V. Lāča - V. Zonberga drāmatizējums «Zvejnieka dēls» (abas daļas), par kuŗu izrādēm lielajos teātŗos ir dotas atsauksmes mūsu žurnālā, un E. Vulfa «Svētki Skangalē», M. Priedulājas darbi — «Zeme svētīs» un «Dzimtenes dziesma, Bisona drāma «Nezināmā» un Edv. Vulfa komēdija «Sensācija».

*

Pag. g. decembrī acis uz mūžību slēdza mūsu teātŗu veterāns un izcils mākslinieks T. Podnieks. Pag gada 9. novembrī vēl mākslinieks nosvinēja

savu 40 gadu skatuves darba jubileju un tika jūsmīgi apsveikts un cildināts no saviem daudzajiem cienītājiem, kuŗi negribēja samierināties ar apdāvinātā mākslinieka aiziešanu pensijā un cerēja, ka līdz ar veselības uzlabošanos T. Podnieks atkal atgriezīsies savā iemīļotā darbā uz skatuves. Pēkšņā nāvē mākslinieks mira gatavojoties izrādei, tā īstenībā piepildot vārdus par ziedošanos mākslai. Pēdējās lomas, kuŗās mēs redzējām T. Podnieku, bija Taukšķis «No saldenās pudeles» (Nacionālā teātrī) un «Tāpavieša» izdevējs Sīmanis Zilbers «Sensācijā» (Rīgas mazajā teātrī). Vieglas smiltis!

R. Osis.

Prof. Jāzepa Vītola 50 darba gadi.

Mūsu lielākā un dižākā skaņu mākslas meistara prof. Jāzepa Vītola 50 darba gadu atcerei trīs mūsu ievērojamākās skaņu mākslas iestādes — Nacionālā opera, Valsts konservātorija un Latvijas radiofons bija sadevušās rokām, lai šo reto jubileju godam atzīmētu, rīkojot koncertu Nacionālajā operā 12. decembrī.

Kas gan no mūzikas draugiem Latvijā nepazīst Jāzepu Vītolu? Kas gan nav klausījies viņa kokles skaņas? Sākot vēl no tiem tālajiem laikiem, kad dziesmu svētki bija vienīgie sarīkojumi, kur latvji dziesmā varēja brīvi un atklāti apliecināt kvēlo dzimtenes mīlestību un neapslāpējamās ilgas pēc labākas, gaišākas nākotnes, Vītola dziesmas ir skanējušas vistālākajos Latvijas novados, un daudzas no viņām tagad ir jau pārgājušas tautas mutē, kuŗas tauta dzied ar retu sajūsmu un mīlestību, blakus daiļajām tautas dziesmām.

Vērtējot Vītola darbību mūzikas druvā, būtu jāraksta gaŗi jo gaŗi apcerējumi. Pats par sevi saprotams, ka pēc tik ilgiem, un tik spožu panākumu vaiņagotiem darba gadiem, sniegt vienā vakarā mūsu lielākā mākslinieka mūzas raksturojumu nav iespējams, kamdēļ arī tas, ko dzirdējām jubilejas koncertā, bija tikai tāļš atspīdums no tiem gara gaismas kanlgaliem, kādos jubilārs ir pacēluši nenogurstošas enerģijas, kvēlas un pašaizliedzīgas mākslas un tēvijas mīlestības pilnie darba gadi latvju gara kultūras laukā.

Runājot par Vītolu, par maz ir runāt par nacionālu skolu; Jāzeps Vītols ir vesels laikmets mūsu mūzikas dzīvē; visa viņa darbība kā gaiši mirdzošs pavediens ved mūs no tautas nacionālās pašapziņas atmodas laikiem līdz pat mūsu dienām, brīvā, neatkarīgā Latvijā.

Ja tautas dziesma ir tā, kas latvju gara kultūras mantas saglabājusi cauri gadu tūkstošiem, ja dziesmu mīlestība ir viena no latvju tautas dvēseles cildenākajām un raksturīgākajām īpašībām, tad Jurjānu Andrejs un viņa darba turpinātājs Jāzeps Vītols ir tie, kas šo dievišķo dzirksti, seno dziesmu prieku, atkal uzpūtuši par spēcīgu liesmu, kuŗā sildās ne tikai visa latvju tauta, bet no kuŗas gaismas avotiem ir smēlušies arī mūsu kaimiņi igauņi un leiši, kā to viņu koservātoriju pārstāvji jubilejas vakarā paši apliecināja.

Šai ziņā vislielākā nozīme Vītola darbībai ne tikai kā radošam mūziķim, bet arī kā mūzikas paidagogam, un nemaz nav iedomājams, ka bez viņa latvju mūzika būtu tā, kas viņa ir šodien.

Sastādot jubilejas koncerta programmu, nevar teikt, ka izlase būtu bijusi sevišķi laimīga; lai gan bija gādāts par to, lai Vītolu kā komponistu raksturotu viņa darbības dažādos periodos, tad tomēr labākie darbi bija palikuši ārpusē un nebija reprezentēta arī viņa koŗa dziesma «à capella». Programmu izpildīja operas un radiofona apvienots simfonisks orķestris un operas jaukts koris diriģenta prof. Jāņa Mediņa vadībā. Solisti: Jānis Ķepītis, Berta Ķuze, Viktors Stotts un Herta Lūse.

Pēc koncerta neskaitāmi suminājumi.

Vold. Upenieks.

Latvijas universitātes prezidiju konventa simfoniskā orķestŗa koncerts.

Līdz šim visi mēģinājumi, nodibināt patstāvīgu simfonisku orķestri ārpus operas un dariofona, ir beigušies ar neveiksmi; cerēsim, ka L. U. prezidiju konventa simfoniskais orķestris šai ziņā būs laimīgāks. Pirmais darbības gads neapšaubāmi pierāda, ka pie labas gribas un patiesa darba prieka arī ar neprofesionāliem mūziķiem ir panākams daudz kas. Orķestris komplektējas galvenā kārtā no akadēmiskās saimes locekļiem, tikai nedaudzas pūtēju grupas papildinātas ar mūziķiem no ārpuses. Gan arī starp pašiem studentiem, orķestŗa dalībniekiem, redzams viens otrs pazīstams mākslinieks, lielākā daļa tomēr ir tādu, kuŗi ar mūziku nodarbojas tikai pa vaļas brīžiem. Orķestŗa noorganizēšanā lieli nopelni doc. L. Slaucītājam, kuŗam ārpus zinātniskā darba, mūzika arvien ir bijusi sirdslieta, kuŗai viņš ziedojis daudz laika un nopietnu studiju (beidzis L. konservātorijas kompozicijas un diriģentu klasi).

Koncertu 13. decembrī L. U. aulā diriģēja Salvatore Indovino. Ja no tīri mākslinieciskā viedokļa pret viņu nav nekādu iebildumu, tad tomēr, vērojot viņu šai vakarā pie diriģenta pultes, nejauši nāca prātā jautājums, kamdēļ gan viņa vietā nevarēja būt kāds no mūsu pašu diriģentiem, kādu mums tagad nav trūkums arī starp jaunākajiem, kuŗi savas spējas jau pietiekoši pierādījuši, gan operā, gan arī radiofonā.

Indovino, programmu sagatavojot, redzams, pielicis daudz pūļu, un panācis jau visai disciplīnētu kopspēli, respektējamu intonācijas tīrību un mūzikālā ziņā jau diezgan lokanu priekšnesumu. Bēthovena Prometeja uvertīrai sekoja Mocarta — koncerta simfonija, op. 364. Interesants un reti dzirdēts darbs, kuŗu techniski tīri un mūzikāli izjusti atskaņoja A. Dunkels (vijole)

Rēzeknes atbrīvošana.
V. Vimbas glezna Kultūras fonda III Latvijas mākslas izstādē.

un E. Vīnerts (alts), tikai orķestris šai opusā gan bieži pretendēja uz pirmo vietu, atstājot solistus mazliet ēnā. Vēl kā solists uzstājās prof. P. Sakss, smalkjūtīgi nodziedot divas Grīga dziesmas. Noslēgumā: Grīga — Solveigas dziesma, Jāņa Mediņa — Gavote no I svītas un J. Kalniņa — Latvju rapsodija. Pēc koncerta orķestra pārstāvis pateicās diriģentam par pašaizliedzīgo darbu un pasniedza adresi.

Vold. Upenieks.

Baleta novitāte Nacionālajā operā.

Pagājušā mēnesī pirmuzvedumu piedzīvoja trīs baleta viencēlieni: J. Sibēliusa — «Skaramušs», M. Ravela — «Bolero» un Dz. Rossini — «Fantastiskās lelles». Katrs no šiem balletiem ir pilnīgi noslēgts skatuves darbs ar spilgtu īpatnību, kas krasi šķir viņus vienu no otra kā satura, tā arī mūzikas un deju rakstura ziņā. Satura un drāmatiskā pārdzīvojuma ziņā viss dziļāki tvertais ir pirmais — «Skaramušs», O. Lēmaņa choreografijā. — Fantastiskais nostāsts par vijolnieku Skaramušu, kurš ar savas spēles mistisko varu neatvairāmi saista pie sevis Blondelenu, daris jo dzīvu atbalsi mūzikā, kurā tomēr daudz tīri simfoniska elementa, kas ne vienmēr sagādā pateicīgu vielu choreografiskiem veidojumiem, kādēļ baletā daudz mīmikas un drāmatiska tēlojuma, kas brīžiem diezgan jūtami tiecas pāri baleta uzdevumu robežām.

Centrālā figūra Blondelena — H. Tangijeva-Birzniece, kuŗa šai grūtajā un atbildīgajā lomā, gan dejās, gan arī drāmatiskā tēlojumā, pilnā mērā apliecināja kā mākslinieciskо briedumu, tā arī technisko gatavību un izjūtu skolas bagātību. Līdzvērtīgi partneri viņai bija B. Saule — Skaramušs, un H. Plūcis — Leilons.

Pavisam citāda rakstura ir otrs balets — M. Ravela «Bolero». Tā ir viena vienīga deja, dažādās variācijās, pārnesot uzmanības centru no vienas grupas uz otru. Cieti raksturīga un īpatnēja mūzika, kuras pamatā arī viena, pastāvīgi kāpināta tēma, tikai dažādā instrumentālā ietērpā. Šai baletā deja dominē no sākuma līdz galam, un citu elementu viņā tikpat kā nemaz nava, kamdēļ arī viņš atstāj visveselāko un viengabalaināko iespaidu no visiem. Galvenās lomās M. Griķe un R. Saule. Arī šī baleta choreografija — O. Lēmaņa. Ļoti interesantas P. Rožlapas gaismas dekorācijas.

Trešais balets — «Fantastiskās lelles» ir amizantu, grotesku deju virknējums, kas skatītājiem sagādā ne vienu vien jautru brīdi. Šai baletā visspilgtāk izceļas M. Griķe tarantellā, V. Leonaitis un R. Saule frantu dejā un E. Pfeifere un O. Lēmanis kankanā. Šī un pirmā baletā dekorācijas un kostīmu meti — N. Strunkes. Visu trīs uzvedumu mūzikālo daļu iestudējis un vada O. Bištēviņš.

Vold. Upenieks.

Divu aizsargu koŗu koncerti pagājušā mēnesī.

Zemnieku drāmas telpās, 5. dec., 5. Rīgas aizsargu pulka koris bija rīkojis koncertu ar plašu un vispusīgu programmu. Pēc valsts himnas īsu uzrunu teica informācijas un propagandas daļas vadītājs Mežaraups, izceļot dziesmas, kā tautas vienotājas un tagadējā laikmeta ideoloģijas paudējas un glabātājas nozīmi.

Programmas pirmā daļā dziesmas ar patriotisku noskaņu; bez jau atzītiem koŗa dziesmas meistariem Jāz. Mediņa un J. Graubiņa, pa vienai dziesmai arī no jaunākiem skaņražiem J. Norviļa un V. Dārziņa un viena vēl pavisam jauna autora — B. Kalēja.

Visas dziesmas koris atskaņoja disciplīnēti, it košā kopskaņā; var redzēt, ka nedz diriģentam, nedz arī dziedātājiem nav trūcis labas gribas un darba prieka, strādājot pie programmas sagatavošanas.

Ne gluži tik labi veicās aizsardžu ansamblim ar divām B. Valles un V. Ozoliņa sievu koŗa dziesmām; satraukums diezgan jūtami iespaidoja intonācijas tīrību, tomēr porgrammas turpinājumā tas izlīdzinājās un B. Valles— «Strīdīgie strazdi» jau nācās atkārtot. Par labākiem vakara sniegumiem jāuzskata J. Graubiņa — «Taisām tiltu pār Daugavu» un E. Melngaiļa — «Trīs putniņi». Publikai iepatikās arī A. Valles — «Čigānu kāzas». Noslēgumā A. Jurjāna kantāte «Tēvijai» un J. Kalniņa — «Lai līgo lepna dziesma». Kantātes soprāna solo dziedāja aizsardze M Ziediņa; diezgan patīkami tembrēta balss, tikai priekšnesums mazliet satraukts, nervozs. Pie klavierēm aizsardze E. Blanka. Noslēgumā, diriģents A. Žagars no pulka vadības saņēma ziedus un silti izjustus pateicības vārdus par pašaizliedzīgo darbu.

Dzelzceļu aizsargu pulka Rīgas vienības eglītes vakarā,

bez oficiālās daļas bija arī kupla programma ar mūzikāli-vokāliem priekšnesumiem. Programmas smaguma punktā koŗa dziesmas, kuras atskaņoja pulka Rīgas vienības koris, piedzīvojušā un enerģiskā diriģenta, aizsarga, brīvmākslinieka Ed. Ramata vadībā. Koris pavisam jauns, darbojas vēl nepilnu gadu un tomēr, tas, ko dzirdējām šai vakarā, nodeva gaišāko liecību par koŗa spējām, par diriģenta mūzikālitāti un darba prieku. Programma sastādīta ar gaumi, piemērojoties vakara svinīgajam noskaņojumam. Koris atskaņoja: A. Ores — «Svētvakara zvani», L. Bēthovena — «Nakts slava», J. Graubiņa — «Gaviles gaišās», J. Kalniņa — «Dziesma brīvai Latvijai», A. Jurjāna monumentālo kantāti — «Tēvijai» un vēl vairākas piedevas. Jurjāna kantātes soprāna solo un vēl dažas dziesmas vokāli daiļskanīgi un mūzikāli izjusti nodziedāja aizsardze, brīvmāksliniece Valija Graubiņa. Vairākas miniatūras uz vijoles nospēlēja A. Janiks; viņam diezgan patīkams tonis, bet spēle vēl nav pasargāta no nejaušībām, kas brīžiem diezgan jūtami traucē priekšnesuma kopiespaidu. Pie klavierēm Rita Kukulis.

Visumā, vērojot abu šo koŗa vienību darba panākumus, var konstatēt, ka ļoti neilgā laikā ir sasniegti visai iepriecinoši rezultāti, kas savukārt ar drošu paļāvību ļauj skatīties nākotnē un ticēt, ka turpinot strādāt, arī turpmākie panākumi neizpaliks .

Vold. Upenieks.

Mākslas izstādes.

Šīs ziemas lielākie notikumi mūsu tēlojošās mākslas dzīvē ir Latvijas mākslas izstādes Tallinā un Tartū un Kultūras fonda III Latvijas mākslas izstāde Rīgā.

Pirms un līdztekus šīm izstādēm bij sarīkotas vēl Jāņa Voldemāra Ansona pēcnāves izstāde, Rūdolfa Pinnes un Latviešu tēlojošo mākslinieku biedrības izstādes.

Pirmā no šīm šaurākos ielokos rīkotām izstādēm rādīja Ansona īsa, bet darbīgā darba cēliena sasniegumus. Kaut gan radīšanas darbam tieši glezniecībā Ansons varēja nodoties tik aizgūtnēm, jo pārāk daudz laika no viņa prasīja visādi sabiedriski pienākumi un paidagoga darbība, — tas jau bija paspējis izcīnīt paliekošu un savrūpu vietu mūsu glezniecībā un grafikā. Kaut arī Ansona darbi pieskaitāmi pie ierastā impresionisma un impresionistiskā reālisma, viņi tomēr izcēlās ar īpatnējo rokrakstu. Visbiežāk nelaiķis gleznoja ainavas no mūsu jūrmalas un galvas pilsētas, klusās dabas un pēdējā laikā arī aktu studijas. Šajā piemiņas izstādē piederīgiem bija izdevies savākt 159 darbus, kas atļāva labi pārskatīt šī čaklā darbinieka mūža darbu.

Rūdolfs Pinnis bija sarīkojis savu pirmo izstādi ar apm. 50 darbiem kādā baleta skolas šaurajās telpās. Šajā izstādē Pinnis sniedza ārzemju glezniecības ekstrēmo virzienu garā mūsu ainavas un klusās dabas. Šajos darbos mazāk izpaudās viņa paša atziņas un paša meklējumu rezultāti, tajā pašā laikā uzrādot īpatna kolorista maņu un nopietnu gribu rast saviem pārdzīvojumiem mākslinieciski īpatnu veidu.

Trešā izstāde, ko rīkoja pa svētku laiku Latviešu tēlojošo mākslinieku b-ba Rīgas pilsētas mākslas mūzejā, pulcēja 17 autorus ar 147 darbiem. Šajā izstādē izcēlās Viļa Dvieļa ģīmetnes

(it sevišķi gleznotāja Matisona kundzes ģīmetne) ar savu kolorītu un kompoziciju, Alberta Filkas ainavas, kas valdzināja ar savu krāsainību, Nikolaja Kūlaiņa nakts ainavas ar izteiksmīgiem gaismas uzsvariem, Kārļa Miezīša dekorātīvas ainavas, Voldemāra Vimbas kaŗa žanri, Elmāra Dālberga rotājošo gleznojumu meti un Rikmaņa īpatnēja krāsu gammā gleznotās ģīmetnes. Ar tēliem un akvareļiem šajā izstādē piedalījās arī vecās paaudzes mākslas līdumnieks Gustavs Šķilters. Tēlojošo mākslinieku biedrības izstāde kopsummā atstāja svaigu un rosinošu iespaidu, ko vēl vairāk izcēla viena otra darba nenobeigtība un metveidīgais noslēgums. Žēl tik, ka šajā izstādē neredzējām lielākus un saistošākus skatuves un dzīvojamo telpu dekorāciju metus, lai gan biedrības biedru pulkā ir vairāki apdāvināti rotātāji.

Igaunijas prese uzņēma mūsu mākslas izstādes Tallinā un Tartū ar līdzīgu sajūsmu un nedalītu piekrišanu, kā to nesen somi darīja. Visrakstūrīgāki par mūsu mākslu izteicies «Uuus Eesti» kritiķis Leo Soonbergs: «Mēs domājām, ka labi pazīstam mūsu dienvidus kaimiņus, bet redzot latvju mākslas izstādi, mums jānāk pie pretēja uzskata. Apskatot izstādītās gleznas un skulptūras jāatzīst, ka mums vēl ļoti maz jēgas par latviešu tēlojošo mākslu. Un tajā taču vislabāk atspoguļojas tautas dvēsele. Iespaids no izstādes ir ļoti labs un īpatnējs.» «Rahvaleht» kritiķis par mūsu izstādēm starp citu saka, ka pēc igauņu lielās rudens izstādes paliekot iespaids, ka latviešu darbi ir augstākā līmenī, nekā igauņu. Šķiet, ka lativeši ir koncentrētāki, nevienu gleznu nevarot uzskatīt par «tukšu vietu.» Līdzīgā garā raksta arī pārējie kritiķi.

Šie divi kritiķu izvilkumi spilgti attēlo to iespaidu, kādu mūsu gleznu, grafiku un tēlu izstāde atstājusi uz mūsu kaimiņu mākslas lietpratējiem.

Otrs dižais notikums — un pie tam mūsu pašu mājā, ir Kultūras fonda III Latvijas mākslas izstāde. Šī izstāde ir pulcinājusi 206 autorus ar 566 mākslas darbiem, kas izstādīti Mākslas akadēmijas telpās, aizņemot 3 stāvus. Šie skaitļi vien jau liecina par šī klāsta vareniem apmēriem. Šajā izstādē redzam gandrīz vai visus mūsu māksliniekus, bez virziena un savrūpības asumiem. Visi te ir pulcējušies Latvijas kultūras vārdā. Bet nevien māksliniekus,—šī izstāde ir pulcinājusi arī skatītājus — mākslas cienītājus. Apmeklētāju skaits sniedzās jau otrā desmittūkstotī. Uz šīs izstādes čaklu apmeklēšanu mudināja nevien mākslas interese, bet arī mūsu Tautas Vadoņa Valsts Prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa aicinājošie vārdi: «Mums jārūpējas, lai šie mākslas darbi tiktu arī cienīti, un arī paši mākslinieki mums jācienī un jāgādā par to, lai viņi netraucēti varētu savus darbus veikt, lai viņu spārni varētu izaugt un viņu gars attīstīties. To nevar panākt tikai valdība vien, te janāk palīgā visiem pilsoņiem.»

Un tiešām šī izstāde pelna tādu uzmanību, jo kad un kur vēl latviešu mākslinieki būtu pulcējušies tādā skaitā un ar tik prāvu darbu skaitu.

Sīkāki apskatot šo dižo izstādi, redzam, ka te pārsvars glezniecībai par grafiku un tēlniecību un glezniecībā pārsvars ainavai. Ainavu šajā izstādē ir apm. 250, bet žanru 126. Grafikas nodaļā izstādīti apm. 80 zīmējumi, kas veidoti dažādās technikās. Tēlniecības darbi sadalīti pa visām telpām un to skaits arī prāvs — 65 skulptūras, pie kam lielā daļa no tēliem izvesti materiālā, t. i. granītā, bronzā, terakotā, kokā un marmorā.

Grūti vienā dienā visus šos interesantos darbus apskatīt, tā kā daudzi skatītāji iegriežas izstādē vēl otru un trešo reizi. Tik pat grūti apskatīt arī kritikā tik daudzus autorus. Minēšu te tik spilgtākos darbus.

Pirmā telpā izceļās Augusta Annusa monumentālie sacerējumi, kas veidoti bagātā krāsainībā un metveidīgā triepumā. Jēkabs Apinis devis jūrmalas ainavas, kas, neraugoties uz savu krāsu bagātību, saglabājušas korektu zīmējumu, kas daudzu citu ainavistu darbos gan nav manāms. Raimonds Auniņš izstādījis izteiksmīgus kaŗa žanrus. Tēlnieks Jānis Briedis veidojis no granīta labā akmens stilā «Veļu māti». Ansis Cīrulis reprezentēts šajā izstādē tik ar vienu mazu darbu «Meitene un laumas», kas, neraugoties uz maziem apmēriem, valdzina ar savu veiksmīgo kompoziciju. Arvīds Egle izstādījis vairākas labi gleznotas ainavas, kuŗas atdzīvinātas ar žanra motīviem. Ģederta Eliāsa drūmās krāsās izturētās lauku dzīves ainas saista ar savu skarbo, bet patieso skatījumu. Edvards Kalniņš sniedzis interesantas Italijas ainavas un žanrus, kuŗos Kalniņa rokraksts kļuvis izteiksmīgāks un krāsas skanīgākas. Kārlis Krauze valdzina ar saviem asējumiem, kur redzamas mūsu senču cīņas. Prof. Jānis Kuga devis dekorātīvā garā gleznotu Daugavas ainavu. Ludolfs Liberts izstādījis izteiksmīgu «Pļāvēju» un «Zvejnieku».

Tālāk šajā izstādē izceļas Nikolajs Linde ar savām īpatnējā kolorītā sacerētām ainavām, Richards Maurs ar raksturīgām Žibalta un Zeltmaša ģīmetnēm, Kārlis Melbārzdis ar savām meistarīgi gleznotām ainavām, Kārlis Miesnieks ar savu žanru «Dzimtene», Marija Muceniece ar spēcīgiem asējumiem, Otomārs Nemme ar virtuozi gleznoto aktu «Gulošā», Oskars Norītis ar smalkjūtīgi zimētām litografijām «Pīķa dāmai», Oto Pladers ar savām suligām pavasaŗa un rudens ainavām. Šajā izstādē redzam arī vairākus darbus no mūsu glezniecības vecmeistara — Vilhelma Purvīša.

Visi šie darbi atkārtoti liecina par šī meistara spēku un drosmi. Valdzinošākie — «Pēdējais sniegs» un «Priekšpilsētas skats».

Bez tam šajā izstādē jāatzīmē arī Ota Skulmes «Launags», Aleksandra Štrāla Daugavas ainavas, Jēkaba Strazdiņa monumentālā kompozicija «Celtnieki», Leo Svempa krāsainās ainavas un klusās dabas (kur viss upurēts krāsu burvībai), Erasta Šveica interesantie žanri «Sakņu pārdevēja» un «Reņģu sievas», Kondrata Ubāna smalkjūtīgi gleznotās ainavas, Teodora Ūdra ekspresīvais darbs «Pie zārka», Jāņa Valtera meistarigie darbiņi, Edgara Vārdauņa droši trieptās ainavas, Franča Varslavāna izsamlcinātā korolītā gleznotā «Sieviete», Jūlija Viļumaiņa spēcīgā kolorītā gleznotais žanrs «Rudens darbā», Voldemāra Vimbas, saistošie kaŗa un bēgļu laiku žanri, Zaur-Beka Sosijeva ekspresīvais darbs «Partizāni Latgalē», Alises Zvirbules krāsainās figūrālās kompozicijas «Rudzu laukā» un «Peldētāja» un Jāņa Zvirbuļa interesantā kolorītā veidotie darbi.

Kultūras fonda III izstāde ir notikums mūsu mākslas vēsturē, kam atbalss vēl ilgi skanēs mūsu kultūras dzīvē.

Jēkabs Bīne.

Partizāņi Latgalē.
Zaur-Beka Sosijeva glezna Kultūras fonda III Latvijas mākslas izstādē.

A. Kroders

Mēneša apskats

Valsts augstākā vadība Jaunajā gadā.

Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa radioruna tautai Jaunajā gadā ieejot ikvienam no mums ir autoritātīva mēraukla savas rīcības un savas domāšanas pārbaudīšanai, vai ejam saskaņā ar atdzimstošās tēvzemes mērķiem un šo mērķu piepildītājiem. Un Valsts Prezidents aizgājušo gadu nosauca par mierīgas dzīves, darba gadu, bet arī par cīņu gadu, jo visa tauta ir strādājusi un cīnījusies, un uzvarējusi daudzās cīņās. Bet darbs nav tikai līdzeklis mūsu dzīves uzturēšanai, — darbs ir arī mērķis. «Ne tādēļ vien strādāt, lai saņemtu algu un peļņu, bet strādāt, lai radītu vērtības.« Tā tad mērķtiecīgs darbs, kuŗa rezultāts ir tautas augšana labklājībā un garīgā spēkā. Tāds darbs nav tikai savas kailās dzīvības uzturēšana, tas ir lielas un plašas, iecerētas programas piepildījums.

«Jaunradītās vērtības ceļ tautas ienākumu, kas pamazām vienlīdzīgāk sadalās uz visiem, kā nekad vēl agrāk.» Šo jauno sociālās taisnības idejas piepildīšanos aizgājušais gads atstājis kā ceļu arī nākošam gadam, tā radīdams jaunu Latviju kā taisnības valsti, kur ikkatrs latvietis ir valsts vadības rūpju un darbības objekts, bet ne kādas šauras grupas tiesību un laimes subjekts.

Ar darbu tad arī esam panākuši, ka «aug ietaupījumi, aug mūsu roku un smadzeņu un finanču vadošais spēks visās darba un uzņēmības nozarēs; saimnieciskās kameras rosīgā darbā aug un nostiprinās; kooperācija atgūst jaunu spēku jaunu uzdevumu priekšā; celtniecība plaukst, meklēdama un lauzdama ceļu uz nacionāliem pirmavotiem; mūsu tautas un zemes vēstures migla klīst un zūd un mēs topam drošāki, stiprāki, lepnāki, jo tuvojas nacionālās taisnības laiks; arī kultūras un mākslas radīšanas darbs norit priekā un aizrautībā; zemē valda miers, valstiskā apziņa aug un nostiprinās.»

Tas ir darba un cīņu rezultāts. Un arī turpmāk «mums būs vajadzīga neatlaidība darbā, jaunu vērtību radīšanā, visa negatīvā atmešana, apzinātāka piegriešanās pozitīvajam vārdos, mācībās, darbos un priekšzīmē.»

Un Prezidents sajūsmināts iesaucās: «Mums atveŗas neskatīti, daudziem neiedomāti ceļi, pagājušais gads savos ieguvumos vēl vairāk mūs tuvināja jauniem, saules pilniem klajumiem.»

Nākošajā gadā Prezidents sagaida, ka valsts vadība izveidos «piemērotu, bet stipru ārējo formu, kas uz visiem laikiem nodrošinātu tautas plašu līdzdalību valsts likteņu kaldināšanā.» Tādēļ pārgrozības, kas sākušās, «ies uz priekšu un paplašināsies, vai tas būtu saimnieciskā dzīvē, vai kultūrā un garīgā laukā».

Mēs stāvam uz radoša darba pamata, kas mums devis spožus panākumus un pavēris jaunus, saules pilnus klajumus.

Par darbu kā mūsu sasniegumu pamatu runā arī Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis savā pavēlē armijai: «Nekas cits, kā vienīgi mūsu pašu kopīgā darba sasniegumi, var būt tas avots, no kā arī ikviens atsevišķs mūsu tautas loceklis var cerēt smelties iespējas savai personīgai laimei un labklājībai.

Ar mērķtiecīga darba apziņu ieejam jaunajā gadā, kad gadmiju īpatno stāvokli bijām ņēmuši savā rīcībā, lai atpūtas dienās piedomātu pie sevis un pie savas tautas un valsts.

Aizgājušā gada galvenais saturs.

Aizgājušā gadā, raugoties no latviešu nacionālās politikas viedokļa, saskatām kādus piecus faktorus, kas virza uz priekšu mūsu dzīvi, pretim labākām dienām: 1) saimnieciskās rosības un tautas bagātības kopsumas augšanu; 2) celtniecību visās mūsu zemes malās, kā pilsētās, tā uz laukiem; 3) vienības idejas nostiprināšanos mūsu tautā, lai pareiza domāšana vadītu mūsu ikdienas darbus; 4) Latvijas veidošanos par kultūras valsti, kuŗas garīgais spēks viņu padara par vērtīgu locekli tautu saimē; 5) Latvijas valsts jaunās iekārtas principu reālizēšanos, kam savā Jaungada radiorunā Valsts Prezidents deva vissvarīgāko saturu, sacīdams, ka nākošā gadā, turpinot aizpagājušā gada virzienu (kameru izveidošanās, nacionālās idejas nostiprināšanās u. t. t.), notiks «piemērotas, bet stipras ārējās formas radīšana, kas uz visiem laikiem nodrošinātu tautas plašu līdzdalību valsts likteņu kaldināšanā.»

Šajā sakarā nevaram tuvāk iztirzāt visu šo faktoru uz priekšu virzošo ietekmi mūsu tautas un valsts dzīvē (par šiem jautājumiem esam savā tekošā darbā rakstījuši visos mēneša apskatos), to pierādot ar attiecīgiem faktiem un dokumentiem. To neatļauj ne apskata telpas, ne arī tas ir apskata uzdevums. Mēs tikai gribam šos faktorus pieminēt, lai visi tautas locekļi aptveŗošāk saredzētu, kādā virzienā iet mūsu dzīve un lai nākošā gadā varētu labāk orientēties un skaidrāk izprast tekošo notikumu gaitu. Jo bez še minēto faktoru iedarbības turpinājuma nākošais gads pats būs radījis jaunus un tikpat svarīgus darbības kompleksus.

Ja kameras, šis jaunās iekārtas pamats, dos krietnāko un labāko tautas locekļu izlasi valsts vadības darbam, un ja ciešām un noteiktām formām būs nosacīta tautas līdzdalība tautas un valsts likteņu kaldināšanā, tad atraisītā un nenomāktā tautas griba dos tādu garīgu enerģiju un tādu ticības un paļāvības spēku, ka tā vadītas tautas darba rezultātiem jābūt apbrīnošanas vērtam. Savā nacionālā brīvībā un jaunradīšanas tiesībās nodrošināta tauta spēj atraisīt visus savus apslēptos dvēseles spēkus un mūsu tautā var izaugt tādas vērtības, kādas tagad vēl ne sapņot nevaram.

Un vēl gribas noslēgumā aizrādīt uz to, ka mēs ejam pretim nacionālās taisnības uzvarai, vai, Prezidenta vārdiem runājot, «tuvojas mūsu nacionālās taisnības laiks», «mēs laužam ceļu uz patstāvību», uz īsto patstāvību.

Tas ir mūsu laika vissvarīgākais un liktenīgais saturs: nacionālās taisnības uzvaru, par kuŗu cīņa sākta, vest līdz taisnīgam galam kā kultūrā, tā saimniecībā un visā mūsu sadzīvē, lai Latvija faktiski top par zemi, kur latvietis valda un kur viņš savu laimi kaļ, jo mūsu Tēvzeme ir vienīgā vieta plašajā pasaulē, kur varam brīvi būt savā domāšanā, savā dzīvē un darbā, kur atraisās līdz galam mūsu gars un mūsu griba, kur varam būt radīšanas un dzīvības turpināšanas spējīgi, ar apziņu, ka nepazudīsim svešuma klajos, bet dzīvosim savās dzimtās un savā tautā.

Aug latviešu saimnieciskais spēks.

Taisni pagājušā gada pēdējā dienā, 31. decembrī, notika jaunās akciju sabiedrības «Vairogs» darbu sākuma akts. «Vairogs» ir privāta akciju sabiedrība, kas stājas likvidētā «Feniksa» vietā. Šīs jaunās sabiedrības darbu sākuma akts gaidīti un dibināti izvērtās par latviešu saimnieciskā spēka augšanas demonstrāciju. Jo, kā sacīja šajā aktā finanču ministrs Ēķis, līdz šim «mūsu rūpniecība nav bijusi nacionāla». Latviešu strādnieki strādājuši savu darbu savā zemē, bet darba augļu izlietošana un viss cits labums no tā ticis svešās rokās. Atdzimstošā Latvija lauž ceļu arī latviešu saimnieciskam spēkam, mūsu tautas saimnieciskai patstāvībai. Un jaunā sabiedrība «Vairogs» ir viens no pirmajiem soļiem šajā virzienā, pēc tam, kad izšķirošās mūsu zemes kredita iestādes ir jau gandrīz pilnīgi latviskotas, tepat līdz 85—90% apmēram. Ļoti svarīgus un nozīmīgus vārdus «Vairoga» darbu sākot teica Latvijas Kreditbankas direktors Andr. Bērziņš. Vispirms viņš klaji pateica, ka «mēs stāvam lielos krustceļos». Un turpmāk «visu, ko mēs savā darbā upurēsim, to mēs upurēsim sev. Visu, ko mēs no sava darba gūsim, to mantosim sev.» Ar to ir deklarēta mūsu zemes svarīgākās tirdzniecības un rūpniecības kreditiestādes vadītāja uzskati, ka Latvijā jāstrādā mūsu strādniekiem ar mūsu pašu kapitāliem un mūsu pašu labā, t. i. lai darba atlikums aizietu latviešu rokās.

«Mēs par daudz mīlam savu zemi, mēs esam par daudz pašapzinīgi, pārāk augstu mēs turam savu nacionālo godu, lai arī pēc 1934. gada 15. maija mēs vēl paciestu destruktīvu svešu kapitālu savā zemē, lai ciestu ļaudis, kuŗu domas un darbi nav pilnam ziedoti Latvijai un latviešu tautai.»

Protams, ar to nav sacīts, ka Latvijā nevar ieplūst ārzemju kapitāli, ka mūsu zemē nevar nākt strādāt citu zemju lietpratēji, kamēr mums dažās nozarēs tādu nav. Bet, runājot direktora Bērziņa vārdiem, «mēs uzstādām visu civīlizēto zemju prasību, lai tie, kas šās zemes maizi ēd, lai bez liekulības un godīgi kalpo šai zemei un tautai.» Kas ar mieru šādai prasībai godīgi padoties, tam mūsu zemes robeža ir vaļā, tam atļauts apmesties te un strādāt. Bet jāpazūd spekulātīvam un dažkārt arī polītiski ieinteresētam kapitālam, kas ārda mūsu zemes saimniecību un apdraud viņas mierīgu attīstību. Jo «tik daudz ir bijis tādu, kas lielākā vai mazākā mērā gribējuši paņemt no latviešu zemes, arī vēl no brīvās, neatkarīgās Latvijas, kaut ko līdz savam labumam.»

Šai ārdošai tendencei tagad ir darīts gals un sāk celties latviešu patstāvība arī pēdējā no mūsu nacionālās cīņas frontēm — saimniecībā.

«Netikai šī uzņēmuma (t. i. «Vairoga»), bet visas mūsu dzīves, visas mūsu saimniecības likteņi turpmāk atradīsies tikai mūsu rokās un visa atbildība gulsies tikai uz mums», tā noslēdza savu runu direktors Bērziņš.

Taisni saimnieciskā laukā latvietis pats savā Tēvzemē bija vājāks par dažu labu mūsu zemi apdzīvojošu tautu, kas taču ir pilnīgi neciešams stāvoklis kā no latviešu nacionālās polītikas, tā arī no vienkārša un skaidra saprāta viedokļa. Bet šī saimnieciskā spēka saudēšana notika tad, kad mūsu zemē bija pilnā mērā apdraudēta arī latviešu nacionālā polītiskā vara, t. i. partiju laikā. Jo katru polītisku situāciju svešās tautības centās sevim par labu izmantot taisni sava saimnieciskā spēka stiprināšanai, kas ar gadiem starpību starp latviešiem un citām tautībām saimnieciskā stipruma ziņā darīja vienmēr lielāku, par ļaunu latviešiem. Par to kādreiz tiks rakstītas visdrūmākās lappuses, ka latvieši zaudēja savu saimniecisko spēku tādēļ, ka viņiem nebija polītiskās varas.

Šim tumšajam laikam mēs esam izlauzušies cauri ar vēl galīgi nesalauztu enerģiju, ko rāda tautas panākumi nacionālā Latvijā. Un saimniecisko cīņu frontē latvieši ies no viena ieguvuma pie otra, tāpat, kā polītikā un kultūrā.

Akciju sabiedrība «Vairogs» būs viens no spēcīgākiem un lielākiem latviešu uzņēmumiem, kas dos darbu daudzām latviešu strādnieku ģimenēm un kuŗa peļņa aizies latviešu saimnieciskā un garīgā spēka celšanai.

Kupla un vērtīga grāmatu raža.

Latvietis allaž ir bijis grāmatas un vispār kultūras draugs. Sevišķi tas latvietis, kas sevim ceļu lauzis ar centību un ar darbu. Bet tāda grāmatas atdzimšana, kādu radīja 1935. gada Valsts Prezidenta draudzīgais aicinājums, nebija ne piedzīvota, ne sapņota. Saimnieciskās krizes laikā taisni grāmatrūpniecību krize skāra sevišķi asi un dziļi kā labuma, tā lasītāju daudzuma ziņā. Labas grāmatas iznāca maz, un tās pašas nepārdotas gulēja plauktos. Šajā laikā ieviesās tā saucamā lētā grāmata. Labi būtu, ja viņa būtu lēta cenā, bet lēta viņa bija galvenā kārtā saturā. Šo postu mēs vēl ilgi sajūtīsim. Velti toreiz bija gaidīt kādu palīdzību no valsts vadības puses, jo valsts ar savu spēku būtu varējusi arī krizes laikā grāmatrūpniecību noturēt no slīkšanas seklumā un tukšumā. Bet kultūra tajos laikos nebija valsts vadības interese un griba.

Latvijas Preses biedrības pils Siguldā.

Draudzīgais aicinājums izbeidza šo sastingumu un lejup slīdēšanu. «28. janvāris bijis latvju grāmatas simboliska augšāmcelšanās diena», kā raksta «Brīvā Zeme» sakarā ar Latvijas Preses biedrības valdes lēmumu 28. janvāri pieminēt kā latviešu kultūras dienu, lai turpmāk grāmatu nedēļas vietā ikgadus 28. janvārī atzīmētu kā mūsu rakstniecības un grāmatas dienu.

Nav jau mums šajā sakarā jārunā par grāmatas kultūrālo nozīmi. To mēs visi daudzmaz saprotam, ka grāmata ir stiprākais un drošākais ierocis mūsu kultūras centienos. Tādēļ grāmatu propagandēt nozīmē mūs visus celt augšup garā un labklājībā, jo spēcīgs gars, augsta kultūra tautu ceļ arī viņas saimnieciskā un sociālā labklājībā.

Grāmata ir augšāmcēlusies. Visspilgtāk to pieredzējām pagājušā gada Ziemassvētkos, kad vispirms visus grāmatu veikalus redzējām pārpildītus pircējiem. Bet vēl vairāk mūs iepriecina tas, ka šajos svētkos grāmatu raža bija sevišķi bagāta kā daudzuma, tā labuma ziņā. Atdzimusi ir taisni labā grāmata, kas mūs spārno cerībām, ka latviešu grāmatu tirgus pieredzēs tik nepieciešamos kapitālos darbus nozarēs, kur līdz šim nemaz nebija iespējams grāmatas izdot. Un iespēju šajā ziņā ir tik bezgala daudz, un viņas ir tik skaistas.

Grāmatu atdzimšana ir latviešu gara atdzimšana.

28. janvāris vairs nav tālu. Sagaidīsim to patiesi kā latviešu rakstniecības un grāmatas dienu.

Latviešu garīgā atdzimšana dos visu mūsu nācijas radošo spēku atraisīšanos, lai ar iespējami maksimālo enerģiju mēs sasniegtu maksimumu no tā, kas konkrētos apstākļos vispār sasniedzams. Par to lai runā 28. janvāris, un to mēs no viņa arī gaidīsim. Tādēļ Latvijas Preses biedrības valdes lēmums ir silti apsveicams, jo ar to mēs esam tikuši pie skaistas iespējas spārnot mūsu tautu garīgam priekam un garīgai radīšanai.

Ievērojams aizsargu kultūras darbs.

Ar pacilātību laikrakstos bija lasāms ziņojums par to, ko kultūras laukā spējis veikt viens vienīgs aizsargu pulks, kuŗš pie tam atrodas sevišķi svarīgā polītiski-ģeografiskā situācijā, uz valsts un etnografiskās robežas. Tas ir 3. Ludzas aizsargu pulks. Kā aizsargu štāba, tā paša pulka vadība ļoti pareizi sapratusi, cik šādā situācijā svarīgs ir darbs kultūras laukā.

Veiktam darbam par godu pieminēsim arī šajā vietā to, kas padarīts. Nolasīti gadā 112 vispārizglītojoši un 12 speciāli priekšlasījumi, sarīkoti septiņās vietās vispārizglītojoši un 19 vietās speciāli kursi; dziedātāju koŗi darbojušies katrā pagastā ar 506 dziedātājiem; sarīkoti apriņķi pirmie bērnu svētki ar 10.000 bērnu piedalīšanos; folkloras krātuvei nosūtīti 2398 dažādi materiāli, pie kam Latgales pasakas un teikas nolemts izdot atsevišķā grāmatā, lai celtu lielāku aktīvitāti tautas gara mantu vākšanai; iesākti priekšdarbi

tautas tērpu, rakstu, krāsas un audumu technikas pētījumiem; paredzēts sarīkot kursus tautas ornāmentu vācējiem un zīmētājiem; izstrādāta instrukcija par tautas celtniecības, senlaiku ēku, vārtu un krustu rotājumu krāšanu un koktēlniecības pētīšanu; nolemts Ludzā ierīkot vēstures un etnografisko mūzeju, kas sevišķi svarīgs un paliekams darbs; teātŗa izrāžu veicināšanai pulks no saviem līdzekļiem izsūta bezmaksas dekorācijas un zīmējumus u.t.t. Atsevišķi jāmin tāds ievērojams nodoms, kā zinātnisku rakstu krājuma «Latgales senatne» izdošana, piedaloties mūsu pazīstamiem vēsturniekiem un pētniekiem. Tikpat nopietns darbs ir ceļojošie kursi par vēstures, atbrīvošanas cīņu, tautiskās kustības, lauksaimniecības kultūras, gara mantām un citiem svarīgiem jautājumiem.

Augstu vērtējams šāds darbs un dziļa atzinība pienākas darba ierosinātājiem un veicējiem. Ja šāds darbs norisināsies visos aizsargu pulkos, ja darbā aktīvas būs visas nodaļas, tad dažos gados būs veikts tāds darbs, ko varēs nosaukt par gluži jaunas dzīves radīšanu Latgalē, kuŗa tādā darbā strauji tuvināsies pārējām Latvijas daļām, līdz pienāks lielā izlīdzināšanās diena, kad Latvija būs arī garīgi vienota, kas savukārt vēl augstāk cels mūsu kultūru, šo ievērojamāko tautas dzīvības un augšanas ieroci.

Latviešu senā spēka liecinieki.

21. decembrī Rīgas pilī atklāta 1936. gadā izrakto senlietu izstāde. Atklāšanas runā izglītības ministrs prof. Dr. A. Tentelis sacīja, ka savāktās senlietas ir «latviešu senlietas, tepat uz vietas latviešu rokām darinātas», ka «te paceļas gaismā mūsu spožā pagātne, uz kuŗu mēs varam lepni būt».

Pavisam 1936. gadā izraktas un savāktas 9226 senlietas un 426 senās naudas. Izrakumi izdarīti Daugmales un Talsu pilskalnos. Darbs veikts prof. Fr. Baloža, dir. V. Ģintera, akmens un bronzas laikmetu pētnieka Ed. Šturma, cand. hist. E. Šnores un A. Karnupa vadībā.

Izrakumi mūs ieved mūsu senatnē līdz 5000 gadus atpakaļ, piem. Riņņukalna ļaužu apmetnes, tāpat Pilsupes apmetnes, apm. 3000 gadus vecais bronzas šķēpa gals, kas atrasts Durbes pagastā. Kapenēs atrastas ap 1800 rotaslietas, ieroči, darba rīki. Ļoti interesants un svarīgs ir Salgales sudrablietu atradums, kas ar saviem sudraba stienīšiem un romiešu naudas gabaliem liecina par mūsu zemes iedzīvotāju tirdznieciskiem sakariem ar sentautām jau vismaz gadu tūkstoti pirms vācu iebrukšanas Baltijas zemē. Ir arī norādījumi, ka šis sudraba maksāšanas līdzeklis — nauda — pagatavots tepat mūsu zemē tāpat, kā konstatētas bronzas darbnīcas atliekas, purva kūdras kausējamās krāsnis. Tā tad nevis hercogs Jēkabs pirmais mūsu zemē sāka iegūt dzelzi no purva rūdas, bet to darījuši mūsu senči — kuršu un zemgaļu meistari, kā dibināti saka M. Sams, rakstīdams par šo izstādi, pie kam izstrādājumi liecina par labiem meistariem darbā, un trauku lauskas liecina arī par labu mākslas gaumi. Pilskalnu nocietinājumi liecina, ka tas izdarīts «ar lielu darba spēku, izcilu darba organizāciju un lietpratīgu vadību».

Saprotams, ka šādi izrakumi turpināsies vēl ilgi, bet jau tagad ir iespējams restaurēt kaut visgalvenās aiņās mūsu senču dzīvi, un šie restaurējumi līdz pamatiem sagāž to melu ēku, kāda bija mūsu zemē uzcelta par mūsu senatni, to tēlojot kā mežonīgas tautas primitīvu dzīvi pilnīgi dabiskos apstākļos, pie kam iebrucēji devuši kultūru šiem — mežoņiem, kuŗi tagad vēstures patiesības gaismā atklājas kā tauta ar turīgu, pat bagātu iedzīvi, ar savu saimniecību un sakariem ar citām tautām, ar savu sarežģītu aizsardzības iekārtu un organizāciju un savu izkoptu vadības kārtību.

Un, saprotams, ja mums nebūtu bijis savas slavenas senatnes, tad no svešuma atnākušu ļaužu nomākti nekad mēs nebūtu spējuši celt savu kultūru un beidzot savu valsti. Bet mūsu asinis nāca no diženiem senčiem, un tās prasīja sev piemērotu dzīvi, ko arī mūsu tauta ir tagad panākusi.

Ejiet visi uz Rīgas pili un skatiet savām acīm mūsu seno spēku un varenību, lai tad mūsu sirdis pildās ar lepnumu un ar gribu celt diženu un varenu Latvijas ēku.

Celtniecības mērķi piepildās.

Plaša un bagāta ir sāktās celtniecības programma. Bet katru dienu tā top piepildīta. Ķemeŗos jau pacēlusies skaistā viesnīca, kas šīs peldvietas un dziedniecības vietas nozīmi paceļ daudz augstāk, nekā agrāk tas bija. Jau norisinās darbi pie Ķeguma, top jaunā spēkstacija, par kuŗu ir rakstīts un runāts jau kopš 1919. gada, bet ko dzīvē izvest bija iespējams tikai, kad radās mūsu zemei nacionāla valdība. Top Tiesu pils, top jaunas skolas un sabiedriskas ēkas visās Latvijas malās, pilsētās un laukos. Līdztekus ēku celšanai ir iesācies arī cits skaists darbs — ēku un viņu apkārtnes izdaiļošana, lai Latvija tiešām attaisnotu to slavu, kādu viņai dzied dainas, bet ko izārdīja svešnieki, mūsu zemi mīdami un pamezdami savas bezgaumīgās un dvēselīgi kailās pēdas.

Tautas interese par Uzvaras laukuma būvi Latvijas galvas pilsētā nav mitējusies. Neviens negaida nekādus cildinājumus, ne arī kādu sevišķu ievērošanu par to, ko viņš saviem spēkiem varējis dot Uzvaras laukuma izbūvei, bet devēju rindas joprojām aug, modinādamas apbrīnošanu svešu ļaužu acīs, kuŗiem gadījies šajā laikā būt mūsu dzimtenē un dabūt dzirdēt kā par Uzvaras laukumu, tāpat par Brīvības pieminekli, kurš tāpat bija uzcelts tautas pašas ziedotiem līdzekļiem, kā pa daļai arī Brāļu kapi.

Bet celtniecības programmas piepildīšanās vai katru dienu rāda atkal un atkal jaunu darbu sākumu vai noslēgumu.

Latvijas Preses biedrība iesākusi savas Siguldas pils pilnīgu pārbūvi, lai no mitrām un drūmām agrākām telpām paceltos Gaujas skaistākā malā saulainas un gaišas atpūtas telpas. Latviešu rakstnieks un žurnālists, apsvēris tagadējā laika celtniecisko dedzību un tos dziļos avotus, no kuŗiem izverd šī dedzība, nolēma uz saviem pleciem uzņemties dārgi maksājošo Siguldas pils pārbūvi, bez kādiem valsts līdzekļiem. Un viņš nav kļūdījies. To rāda kā valsts vadības dzīvā interese par pils pārbūves darbiem, tāpat sabiedrības atsaucība un arī palīdzība, kas izpaužas bagātīgos ziedojumos, ko Preses biedrība saņem pils pārbūves vajadzībām, starp citu kuplā skaitā no lauku kreditiestādēm.

Kā viss vecais, drūmais un tumšais pazūd no mūsu galvas pilsētas, tā tam jāpazūd no tām vietām, kur ļaudis dodas prieku un mieru atrast un kurp dodas arī citu zemju ļaudis, mūs apciemodami. Lai viņiem paliek par mums tāds iespaids, kādu atstāsim mēs paši, latvieši, nevis kādu uzmākuši mūsu zemei un mūsu zemes iestādījumiem sveši ļaudis, kuŗi te agrāk varēja ar varu valdīt.

Tādēļ Gaujas visskaistākais līcis tagad redzēs savai skaistai dabai pieskaņotu atpūtas vietu — rakstnieku un žurnālistu pili. Būvuzņēmējs H. Liepiņš, saskaņā ar līgumu, 1. martā beigs ārējos izbūves darbus, pēc kam sāksies pils un citu ēku izdaiļošana, lai preses svētkus 1. maijā rakstnieku un žurnālistu saime kopā ar saviem draugiem varētu jau svinēt jaunajās telpās, kuŗas vairs ne salīdzināt nevarēs ar agrākām.

Celtniecības programma pieskārusies arī vēl citai atpūtas vietai — Baldonei, kuŗu šoziem izbūvēs par modernām prasībām atbilstošu peldvietu, izbūvējot jaunas vannu telpas u. c., izdaiļojot apkārtni, lai Baldone kļūtu par priekšzīmīgu atpūtas un dziedniecības vietu. Baldones sēravotu direktors Dr. Neimanis apmeklējis vairākas valstis, lai gūtos atzinumus izlietotu Baldones izbūves programmas dzīvē izvešanā.

Tā top jaunā, tiešām skaistā un veselīgā Latvija, kuŗā mūžam dzīvos latviešu tauta ar savu garu un ar savu gribu.

Jauns latviešu saimnieciskā spēka faktors.

Aizgājušā gada 30. decembŗa sēdē ministru kabinets pieņēma likumu, kam būs tālejošas un svētīgas sekas mūsu saimnieciskā dzīvē. Tas ir likums par Centrālās kooperātīvu organizācijas dibināšanu. Ar to kā svarīgs faktors mūsu saimnieciskā dzīvē ir ievesta kooperācija, t. i. tirdzniecības un rūpniecības dibināšana uz pašu patērētāju kopdarbības pamata.

Kooperācija mūsu zemē sākusies jau sen. Un pirms kaŗa atsevišķie lauksaimnieku kooperātīvi apvienojās tādās centrālās organizācijās, kā «Konzums», Latvijas Lauksaimnieku Centrālbiedrība, vēlāk Latvijas Piensaimniecības Savienība u. c. Viņu nozīme preču cenu regulēšanā, saimnieciskā atbalstā lauksaimniekiem nebija noliedzama. Latvijas valsts sākumā dažas kooperātīvu centrālās organizācijas ar saviem kreditiem ārzemēs visai svētīgi palīdzēja jaunam valsts aparātam tikt pie pirmiem lielākiem pārtikas krājumiem mūsu izpostītai un trūkumā dzīvojošai zemei.

Kooperācija kā ideja sastopama arī jau tautiskās atmodas laikā, piemēram,

Kr. Valdemāra aicinājums latviešu zvejniekiem un jūrniekiem dibināt savas biedrības u. tml.

Ne tik spoži klājās kooperācijai pilsētās, kur dibinājās patērētāju un arī ražošanas kooperātīvi. Te sekmes bija ļoti mainīgas un daudzi kooperātīvi nemaz nespēja daudzmaz plašāk attīstīt savu darbību. Bija pat laiks, kad kooperātīvā saimniekošana iemantoja pavisam sliktu slavu. Un kad taisni pilsētās kooperācija visvairāk bija vajadzīga, tad viņas tikpat kā nebija, piemēram valsts pastāvēšanas pirmajā laikā, kad mūsu zemē saradās diezgan daudz dažādu spekulātīvu elementu, kuŗiem cits nekas no mums nebija vajadzīgs, kā izmantot mūs, lai paši varētu iedzīvoties. Šajā spekulācijas laikā kooperācija gandrīz izbeidzās, vismaz viņa bija nespējīga izrādīt nopietnāku pretestību neveselīgai tirdzniecībai. Šajā preteškību un naida laikā kooperācija īstenībā arī nemaz nevarēja plaukt, un politiskie apstākļi arī bija izdevīgi un labvēlīgi dažādu svešu tautību spekulātīviem elementiem.

Kooperācija varēja atdzimt tikai pēc 15. maija, kad uzvarējusē tautas vienības ideja radīja veselīgu pamatu kopdarbībai. Un taisni tagad kooperācija var kļūt par ievērojamu faktoru, kas nodibina tiešus sakarus starp ražotāju un patērētāju, kas nozīmēs preču labuma pacelšanu un lētākas cenas tirgū.

Pārbaudot kooperācijas tagadējo stāvokli pēc Tieslietu ministrijas Kooperātīvu revīzijas padomes datiem, šis stāvoklis ir puslīdz apmierinošs, un uz tā tad būs jāiesāk jaunās centrālās organizācijas uzbūve un darbība.

Jaunā centrālā organizācijā būs apvienoti visi pilsētu un lauku kooperātīvi, kuŗus tad apkalpos kooperātīvu preču iepirkšanas centrāle, kāda dibināma un šīs dibināšanas priekšdarbi veicami līdz š. g. februāŗa sākumam.

Pēc pagaidām publicētām ziņām jaunās centrālās organizācijas mērķi ir: Latvijas saimnieciskās, sevišķi lauksaimniecības politikas, tautas labklājības pacelšana, valdības nodomu sekmēšana un veicināšana cenu kārtošanā; lauksaimniecības, amatniecības un rūpniecības ražojumu pirkšana un pārdošana iekšzemē un ārzemēs, piegādājot kooperātīviem vairumā mašīnas, rīkus, pārtikas u. c. patēriņa priekšmetus, mājas un darba piederumu un rīku ražošana, piegādāšana un uzstādīšana.

Bez tam kā mērķi paredzēti kopdarbības idejas sekmēšana; uzņēmības izplatīšana un nostiprināšana; kooperātīvu plānveidīgas nodibināšanās un sadarbības veicināšana.

Tas rāda, cik svarīgas un plašas saimnieciskas funkcijas piekritīs kooperātīviem, šiem mūsu pašu kopīgiem uzņēmumiem, kuŗi strādās mūsu pašu labā. No latviešu nacionālās politikas un no latviešu nacionālās saimniecības viedokļa šis likums paveŗ jaunus apvāršņus un viņu pielietošanas sekas kļūs par ievērojamu latviešu saimnieciskā spēka augšanas faktoru, līdz ar ko kooperācija izvērtīsies arī par svarīgu nacionālās kultūras atbalstu, kā tas ir zemēs, kur kooperācija guvusi labus panākumus, sevišķi Skandinavijas tautās.

Noguldītāju nodrošināšana.

Ministru kabinets pieņēmis pārgrozījumus kreditu nolikumā, kas paredz, ka noguldījumus turpmāk varēs pieņemt tikai kreditiestādes, bet ne arī vēl dažādi citi uzņēmumi, neizņemot pat tirdzniecības uzņēmumus. Pie tam augļu likmi nosacīs ministru kabinets. Tuvāki nosacījumi būs ievesti kreditiestāžu statūtos. Bez tam finanču ministram dota tiesība atcelt no amata kreditiestāžu amatu personas. Šiem pārgrozījumiem ir svarīga financpolītiska un arī valstssaimnieciska nozīme.

Agrāk pastāvējusē gandrīz neierobežotā tiesība ņemt noguldījumus ir atnesusi vairāk ļauna, kā laba. Tirdzniecības uzņēmumi, pat kooperātīvus neizņemot, var nonākt maksāšanas grūtībās un pat bankrota stāvoklī, līdz ar ko visi noguldītāji zaudē savus ietaupījumus, kuŗi nebija aizsargāti. Tā tas agrāk bieži vien arī bija, nemaz nerunājot, ka zem kreditiestādes maskas slēpās spekulātīvi naudas sarausēji, ar iepriekšēju nolūku bankrotēt, kad pietiekoši lielas noguldījumu summas būs saraustas un kad, tā sakot, paliks par karstu. Vai gan daudzi no šādiem uzņēmumiem nav nonākuši tiesas priekšā un viņu «vadītāji» sodīti par uzticētās naudas izšķērdēšanu u. tml. Tāds stāvoklis grāva noguldītāju uzticību un lielā mērā kaitēja valsts un tautas saimniecības interesēm, jo lieli apgrozības līdzekļi, aiz bailēm tos pazaudēt, gulēja dīkā un radīja dažu labu grūtību. Pat labākām bankām ļaudis sāka neuzticēties.

Ar tagad iesākto jauno noguldījumu veicināšanu šis ļaunais stāvoklis būs novērsts, noguldītāju uzticība būs atgūta. To panāks noguldījumu koncentrēšana tikai kreditiestādēs un pastiprināta kreditiestāžu darbības uzraudzība no finanču ministrijas puses, lai būtu aizsargātas naudas krājēju, noguldītāju intereses, kuŗas pilnā mērā sakrīt ar valsts un tautas saimniecības interesēm.

Saimnieciskā rosība joprojām aug.

Valsts statistiskās pārvaldes jaunākais biļetēns to atkal apstiprina. Naudas apgrozība pag. gada novembrī, atkal augdama, sasniegusi maksimālos apmērus — 116,7 milj. ls, pārsniedzot tā saucamos vieglos gadus. Šo naudas apgrozību rada nevien ikkatrā rudenī notiekošā lauksaimniecības ražojumu reālizācija, bet arī vispār pieaugusē preču apgrozība visā zemē, kas novērojams arī no ārējās tirdzniecības datiem. Mūsu banknošu nodrošinājums ar zeltu un ārzemju valūtu patlaban ievērojams, tas sasniedz 174.5%, tā kā Latvijas bankai ir tiesības izlaist daudz vairāk naudas zīmju apgrozībā. Tik liels nodrošinājums ilgus gadus nebija bijis.

Valsts saimniecība daudz plašāka, jo visi ieņēmumi auguši: nodokļi, akcīzes, muitas, nodevas, monopoli u. c.

Nodarbinātība atkal augusi par 9.821 cilvēku, tā kā pat ar 1930. gadu salīdzinot, tā ir par 6 punktiem lielāka, vai nodarbināto algoto darbinieku skaits pie mums sasniedzis maksimālos apmērus.

Šie dati rāda, ka mēs ejam arvien uz priekšu, pie kam tas taču tomēr ir atdzimušās Latvijas darba sākums, jo trīs jaunās Latvijas gadi ir pārāk īss laiks, lai jau būtu saredzami lielāki panākumi. Labākā gadījumā varētu būt saskatāmas tikai labvēlīgas tendences. Un tomēr mēs arī šajos trijos gados esam nepiedzīvotu un necerētu panākumu liecinieki, kas izskaidrojams ar savu patieso brīvību atguvušās tautas atmodušos enerģiju un darba gribu, kuŗa dod negaidītu rezultātu. Un mēs ejam arvien uz priekšu pa sasniegumu un panākumu ceļu.

Lauksaimnieka labā:

1. Lētākas preces lauksaimniekiem.

Lai palētinātu un vienkāršotu lauksaimniecībai nepieciešamo preču, mākslīgo mēslu un mašīnu tirdzniecību, izslēdzot liekos starpniekus, paredzēts reorganizēt mūsu lielākās lauksaimniecības centrālās tirdzniecības organizācijas, apvienojot tās vienā kopējā, lielā tirdzniecības centrālē. Bet lai laikus varētu sākt mākslīgo mēslu un pavasaŗa darbiem nepieciešamo rīku iegādi, pagaidām šo tirdzniecisko operāciju izdarīs zemkopības ministrija, lai neciestu lauksaimnieku intereses un lai pavasarī šajā nozarē nerastos lielāks sastrēgums. Pēc tam operācijas pārņems jaunā lauksaimniecības preču tirdzniecības centrāle.

2. Zemkopības ministrs J. Birznieks parakstījis instrukciju par būvmateriālu izsniegšanu lauksaimniekiem ēku celšanai. Instrukcija nosaka, ka zemkopības ministrija izsniedz pastāvošām un jaunierīkojamām lauksaimniecībām un lauku amatnieku un laukstrādnieku saimniecībām, sīkiem ēku remontiem, nešķirotus I un II šķ. mūŗa ķieģeļus par Ls 35,— par 1000 gab. franko vagons katrā stacijā, pie kam vienai saimniecībai tos var izsniegt ne vairāk par 6000, un tikai pašu tiešām vajadzībām. Par sīkākiem noteikumiem ieinteresētām personām jāpainteresējas uz vietām.

3. Šoseju un zemes ceļu departaments pag. vasarā un rudenī izbūvējis 16 masīvus tiltus, 300 m gaŗumā, 1 koka tiltu uz mūŗa balstiem 90 m gaŗumā un daudzus mazākus tiltus. Pagāj. gadā iesākti, bet nepabeigti 2 mazāki tilti un ap 50 koka tilti, piem. tilts pār Gauju Siguldā un tilts pār Juglu pie Strazdumuižas.

Veikti pētīšanas un projektēšanas darbi nākošā saimniecības gadā paredzētām lielākām tiltu būvēm, piemēram, tilts pār Ventu pie Skrundas un jaunas tērauda virsbūves uzlikšana tiltam pār Driksnu Rīgas—Jelgavas šosejā. Bez tam pagatavos 30.000 betona un dzelzbetona caurules caurteku būvēm. Kur vien iespējams, koka tiltiņus atvietos ar betona caurtekām. Ziemas mēnešos paredzēts izbūvēt ap 50 koka tiltu, 800 m kopgaŗumā.

Šie satiksmes uzlabojumi pirmā kārtā atnes labumu lauksaimniekiem, paceļot viņu saimniecību vērtību un atvieglojot saimniekošanu. Ir taču pagasti mūsu zemē, kuŗi tikai grūtas satiksmes dēļ, spiesti palikt atpakaļ visā zemes uzplaukumā, pie kam tilti un tiltiņi šajā ziņā spēlē ļoti svarīgu lomu, varēdami aiztaupīt daudzus kilometrus

līdz ērtiem satiksmes vai saimniecības centriem.

Tāpat liels un svarīgs atvieglojums lauksaimniekiem ir preču auto darba punktu ierīkošana, līdz šim jau 30 vietās uz laukiem un vienpadsmit traktoru darba punktu ierīkošana. Šīs mašīnas palīdz tīrumā un sētā un uzņemas smagos transporta darbus, ķieģeļu, cementa, labības, cukurbiešu u. tml. pārvadāšanai, rēķinot 25 sant. par kilometru. Punktiem tik daudz darba pieteikumu, ka tos pagaidām nemaz nav iespējams apmierināt. Dienu un nakti, un arī svētdienās braucot, būtu apmierināta tikai maza daļa pieprasījumu. Pirmo 30 darba punktu auto vienā gadā noskries apm. 1 milj. kilometru un pārvadās 2 milj. tonnu kravas par pusmaksu, salīdzinot ar privāto auto cenu.

Kā darba auto, tā traktoru pieprasījumi no lauksaimnieku puses joprojām aug, un jādomā, ka zemkopības ministrija gādās par šo pieprasījumu apmierināšanu, jo tas tiešām ir ievērojams atbalsts lauksaimniekiem.

4. Lai veicinātu lauksaimnieku veselīgu sacensību nolūkā uzlabot mūsu sviesta kvalitāti un tādā kārtā tam nodrošināt pastāvīgus un labus tirgus ārzemēs, ministru kabinets pieņēma papildinājumu likumā par piensaimniecības tirgus kārtošanu, atvēlot līdzekļus zemkopības ministrijai prēmiju izmaksai augstākā labuma piena ražotājiem, no 10 sant. līdz 25 sant. par kilogramu. Šādas prēmijas izmaksās tikai tiem piena ražotājiem, kuŗi pastāvīgi nodod visu savu saimniecību pienu pienotavās, izņemot pienu, kas patērēts pašu vajadzībām un govju aiztrūkuma dēļ nenodoto piena daudzumu.

Bez tam lopkopības pārraudzības veicināšanai un atbalstīšanai pie šīm prēmijām zemkopības ministrija piemaksās lauksaimniecības kamerai uz katru kg sviesta 1—2 sant.

Prēmijas vispirms ir labs atbalsts lauksaimniekiem — pastāvīgiem piena ražotājiem, un, otrkārt, tās lielā mērā pacels mūsu piena ražojumu kvalitāti, ar to vairojot arī lauksaimnieku ienākumus vispār. Līdz šim sevišķi labu sviestu varēja eksportēt tikai vasarā, kad pie tam cenas ir zemākas. Tagad tāds stāvoklis būs izbeigts.

Līdz ar to tiek ierosinātas arī piensaimnieku sabiedrības, lai arī viņas atbalsta lauksaimniekus piena produktu kvalitātes celšanā.

Tā nerimstas valsts vadības rūpes par mūsu lauksaimnieku dzīves un darba apstākļu uzlabošanu, jo labāka dzīve lauksaimniekam ceļ visas zemes dzīvi un rosību.

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts

Mēneša apskats

1936. gads jau ieslīdējis pagātnes dzelmē, un tādēļ varam vaicāt: kāda bijusi viņa seja, un kādu mantojumu tas atstājis nākotnei un vēlākām paaudzēm.

1936. gads uzsāka savas gaitas zem kaŗa un cīņas zvaigznes: neraugoties uz rietumlielvalšķu un Tautu Savienības pretestību, itaļi turpināja savu gājienu Abesinijas iekšienē, līdz beidzot, maija sākumā, ieņēma Adisabebu un pasludināja negusa imperiju par iekaŗotu un pievienotu Italijai. Tautu Savienība, kas dekretēja pret Italiju saimnieciskās sankcijas, atturējās no itaļu kaŗa ieguvumu atzīšanas, kas padarīja Romas attiecības ar Parīzi, Londonu un Ženēvu stipri vēsas un dažbrīd pat nevēlami saspīlētas. Īsi un strupi Italija pateica, ka pirms Eiropa nebūs atzinusi viņas iekaŗojumus Austrumafrikā, tikmēr viņa atsakās no līdzdarbības Tautu Savienības darbos, un ikvienā politiskā un kollektīvā aktā, kuŗa mērķis ir stiprināt un garantēt drošību Rietumeiropā.

Šie notikumi, protams, sāpīgi skāruši Tautu Savienību, kuŗai pārmeta nevarību un nespēku novērst kaŗu starp divām viņas saimē iekļautām valstīm. Viņas dekretētās saimnieciskās un financiālās sankcijas cietušas neveiksmi, jo tās netikušas pielietotas ar vēlamo stingrību un neatlaidību. Bez visa tā, itaļu-abesiņu cīņas rezultātā viena Tautu Savienības valsts izrādās uzupurēta otrai. Visi šie apstākļi noveda pie Ženēvas iestādījuma asas kritikas, un pacēla jautājumu par Tautu Savienības pakta reformas nepieciešamību. Ar šo problēmu tagad nu nodarbināta īpaša 18 vīru kommisija.

Vācija, kas līdz šim atradās visai izolētā stāvoklī, izmantoja nesaskaņas agrākās «Strēzas frontes» valstu starpā, uzteica tā sauc. Lokarnas paktu un lika savam kaŗaspēkam iesoļot Reinas piekrastes apgabalos, kuŗus Versaļas mierlīgums noteica un apzīmēja par dēmilitārizētiem. Kā Francijas un Beļģijas, tā arī Anglijas protestiem nebija Berlīnē nekādu panākumu, jo tiem trūka itaļu atbalsta, un arī pašu franču iekšpolītiskie strīdi bija tik dziļi, ka vāci nevarēja sagaidīt vienotu un jūtamu pretestību saviem soļiem no Francijas puses. Līdz ar to sākās tuvināšanās starp Berlīni un Romu, un šīs draudzības aplokā abas valstis centās ieinteresēt un iekļaut arī Austriju un Ungāriju. Sakarā ar to vāci panāca izlīgumu ar austriešiem un padarīja vēl ciešākas savas sadarbības saites ar ungāriem. Tā tad, Tautu Savienības saimniecisko sankciju polītikas rezultātā Italija attālinājās no Parīzes, Londonas un Ženēvas, kam sekoja itaļu, vācu, austriešu un ungāru savstarpējās draudzības un sadarbības nostiprināšanās, kā arī vācu diplomātijas rosības pieaugšana Eiropas vidienā un dienvidos. Eiropa tad nu atradās ceļā uz saskaldīšanos un nogrupēšanos divos pretējos blokos.

Šo bīstamo procesu centās paātrināt asiņainie notikumi Spānijā. Pireneju pussala, kur cīnās fašisms un marksisms, draudēja un tagad vēl draud izvērsties par nopietnu sadursmi starptautiskā mērogā, kur krusto ieročus abas minētās naidīgās ideoloģijas. Pateicoties Francijas un Anglijas polītiskam saprātam, šimbrīžam ir novērsts, ka spāņu drāmā nenostājas atklāti un oficiāli viena otrai pretim — ģen. Franko pusē Vācija un Italija, bet Valensijas valdības pusē — Padomju Krievija. Parīze un Londona panākušas, ka tika noslēgts tā sauc. neutrālitātes pakts, kuŗā Francija, Anglija, Italija, Vācija, Padomju Krievija, Portugale u. c. valstis oficiāli apņemas neatbalstīt ar ieročiem un municiju ne vienu no spāņu pilsoņu kaŗa naidīgām pusēm. Neraugoties uz to, neoficiālā kārtā spāņu cīnītāji tomēr saņem ārējo pabalstu no attiecīgām valstīm. Vārdu sakot, Italijas konflikts ar Tautu Savienību ir ievērojami nostiprinājis Vācijas pozicijas, kas dara nopietnas daudzas valstis, kuŗas bīstas no vācu tālākiem soļiem, un tās viņu polītikas, ko mēdz apzīmēt par «notikušo faktu» taktiku. Var teikt, ka Versaļas mierlīgums tagad ir gandrīz kā sabrucis, jo no tā palikušies pāri tikai noteikumi attiecībā uz kolonijām un dažiem novadiem, kas Eiropā atrauti Vācijai un pievienoti citām valstīm. Sakarā ar to arī rodas bažas, ka tuvākā nākotnē Vācija neceļ dienas kārtībā jautājumu par savu agrāko aizjūŗas zemju, tad Dancigas koridora, dažu Čechoslovakijas novadu u. c. territoriju atpakaļ dabūšanu.

Līdz ar to spāņu pilsoņu kaŗš ir paasinājis arī gadu simteņiem ilgo cīņu

starp ģermānismu un slāvismu, kas nevien spēj saskaldīt Eiropu naidīgos blokos, bet ierauj šai samezglotajā konfliktā arī Japānu, jo vāci, nolūkā izolēt krievus rietumos un austrumos, noslēguši tā sauc. pretkomūnisma līgumu nevien ar Italiju, Austriju un Ungāriju, bet arī ar Japānu.

Lai atgrieztu Italiju savu agrāko draugu un sabiedroto vidū, tad Anglija un Francija pag. gada beigās spērušas nopietnus soļus ceļā uz izlīgumu ar Romu. Ja nu attiecīgās sarunas par minēto trīs lielvalstu strīdus un nesaskaņu izbeigšanu vaiņagotos panākumiem, tad šādu iznākumu varētu vienīgi apsveikt: tas vestu Italiju atpakaļ franču un angļu kopdarbības rindās, atgrieztu viņu no jauna Tautu Savienības darbā, un tādā kārtā radītu labvēlīgākus apstākļus Eiropas vispārējai nomierināšanai. Aprādītais izlīgums atturētu Italiju no viņas nosvēršanās uz Berlīnes pusi, kā arī ievērojami atvēsinātu vācus no soļiem, kas daudzās tautās rada nopietnu un dibinātu nervozumu ...

Eiropu patlaban nodarbina divas politiskas problēmas — Vācijas izturēšanās pret kollektīvo drošības jautājumu, un spāņu pilsoņu karš. Saimnieciskie apsvērumi stiprā mērā vada un ietekmē tautu dzīvi un arī veido vispārējos vilcienos viņu likteņus un politiskās reakcijas. Tā kā vācu saimnieciskais un financiālais stāvoklis nav no spīdošiem, tad jācer, ka pārējo lielvalstu opozīcija pret Berlīnes līdzšinējo politiku un tagadējo taktiku, spiedīs viņu uz piekāpību un iekļaušanos tai sistēmā, kas ved mūsu kontinentu pretim drošākam mieram. Berlīnes noskaņu maiņā arī spāņu jautājums zaudētu savu starptautisko raksturu un atgūtu tīri iekšpolitisku nozīmi.

Pagājušā gada notikumi patsvītrojuši, ka Tautu Savienības miera politika atrodas joprojām angļu un franču diplomātijas pamatā, un Ženēvai tā tad ir vēl milzīgs atbalsts un liela aizmugure, kas sniedz iepriecinošu mierinājumu arī mums, mazajām valstīm un tautām, kādēļ nav iemesla mums krist melancholijā, bet raudzīsimies šajā gadā ar gaišas ticības un paļāvības pilniem skatiem...

*

Pag. gada pēdējais, decembŗa mēnesis bijis visai raibs un bagāts svarīgiem notikumiem starptautiskās politikas laukā. Un šinī ziņā visu pirmām kārtām atzīmējams Ungārijas pavaldoņa adm. Hortija brauciens uz Italiju un Austriju, kā arī Rumānijas ārlietu ministra Antonesko vizīte Varšavai un Parīzei. Tad, Tautu Savienības padome sanāca savā ārkārtējā sesijā, lai apspriestu Valensijas-Madrides valdības sūdzību pret Italiju un Vāciju, kuŗas viņa vaino ģen. Franko kaŗaspēka atbalstīšanā ar ieročiem, municiju un brīvprātīgo sūtījumiem. Gluži dabīgi, ka šai sarežģītajā jautājumā Ženēva nevarēja darīt un panākt neko citu, kā aprobežoties ar ieteikumu lielvalstīm ievērot citu valstu territoriālo neaizkaramību un viņu politisko neatkarību, kā arī atgādināt

Anglijas karalis Džordžs VI.

Londonas neitrālitātes komitejā reprezentēto zemju valdībām darīt visu iespējamo, lai neiejaukšanās principu izvestu dzīvē pēc iespējas stingri un noteikti. Bez tam, Francijas un Anglijas valdības, vēlēdamās panākt spāņu cīņas drīzāku izbeigšanos, griezās pie attiecīgām lielvalstīm ar priekšlikumu ierosināt pie abām spāņu kaŗojošām pusēm pamiera noslēgšanu un pēc tam tautas nobalsošanas izvešanu. Diemžēl šis projekts atdūrās nevien uz vēsumu un atturību Vācijā, Italijā un Portugālē, bet arī uz pretestību pašā Spānijā, kā no viņas sarkano, tā arī no turienes balto cīnītāju puses. Tur aizrādīja gan uz techniskām grūtībām pamiera noslēgšanas un plēbiscīta izvešanas ziņā, gan atkal uz to, ka pilsoņu kaŗš Pireneju pussalā pieņēmis tik kaislīgu un dziļu izpausmes veidu, ka spāņu cīņas troksnis var beigties un rimties tikai ar viena vai otra pretinieka pilnīgo un galīgo uzvaru. Tā tad līdzšinējās starptautiskās akcijas, nolūkā izbeigt vai vismaz apgrūtināt kaŗu Spānijā nav vaiņagojušās nekādiem panākumiem, un abas cīnītāju puses joprojām turpina saņemt kaut arī neoficiāli, tad katrā ziņā privātā kārtā ārzemju pabalstus ieročiem un ļaudīm. Šādos apstākļos galu galā nav ne mazākās iespējas paredzēt, kad izbeigsies drausmīgais duelis Pireneju pussalā ...

*

Anglijā dinastijas un satversmes krize pagājušā gada decembrī izbeidzās ar karaļa Eduarda VIII atteikšanos no troņa un ar viņa brāļa Jorkas hercoga izsludināšanu par Lielbritanijas valdnieku Džordžu VI.

Karaļa Eduarda nodomam doties laulībā ar amerikānieti Simpsona kundzi angļu valdība, parlaments, baznīca un dominijas izrādīja tik spēcīgu pretestību, ka karalim beidzot bija jaizšķiŗas vai nu par troni, vai Simpsona kundzi.

Eduards VIII kāpa tronī tautas skaļo gaviļu un jauko cerību pavadīts, jo viņš bija vispopulārākais angļu dinastijas loceklis visā plašajā britu impērijā, un pazīstams kā enerģisks, atsaucīgs princis, kam tuvu pie sirds stāvēja sevišķi mazo ļaužu likstas un bēdas. Savā nepilnus vienpadsmit mēnešus īsajā valdīšanas laikā viņš tiešām izrādīja lielu ierosmi, un viņa nesenais patstāvīgais ceļojums pa nabadzīgo, krizes un bezdarba piemeklēto Velsas provinci ir visiem vēl dzīvā atmiņā.

No šī sociālā karaļa runām un žestiem varēja gūt iespaidu, ka viņš ir tuvāks drīzāk darba partijai, nekā Baldvina konservātīviem. Bet, kā jau teikts, Eduarda VIII laulības nodomi radīja spēcīgu reakciju angļu dziļajā tradicionālismā, kuŗa spēku nevarēja veikt un pārvarēt pat tautas lielā mīlestība uz savu jauno valdnieku. Un šo pretestības jūtu izpausmē visas politiskās partijas parlamentā izrādīja apbrīnojamu vienprātību, saskaņu un viengabalainību.

Viens no svarīgiem un pat izšķirošiem apstākļiem šai drāmā bija Kanadas, Austrālijas, Dienvidafrikas savienības u. c. angļu dominiju opozicija pret karaļa Eduarda laulībām. Kopš 1931. gada, jeb tā sauc. Vestminstera statūta, vienīgā oficiālā saite, kas vie-

Baltijas antantes 5. konference Rīgā.

no Angliju ar viņas dominiju brīvajām tautām kopējā imperijas saimē, ir britu tronis un valdnieks. Tādēļ arī minētā opozicija varēja radīt nopietnu, pat liktenīgu krizi un plaisu šīs apbrīnojamās politiskās celtnes un sistēmas trauslajā struktūrā. Upurējot savu iemīļoto karali, angļu tauta tagad glābusi savu imperiju, un arī saglābusi savas tradicijas, bez kurām viņa tomēr nevar dzīvot un valdīt.

Jaunā karaļa Džordža VI personība dod iemeslu cerēt, ka viņa valdīšana nesīs iekšēju mieru un pasargās angļu tautu no pārmaiņām un lūzumiem, kas atrastos pretrunā ar viņas vēsturiskām tradicijām un viņas dziļo sociālo disciplīnu. Jaunā karaļa pilsoniskie un ģimenes tikumi, kā arī viņa rakstura nosvērtība un nopietnība liek domāt, ka Lielbritanijas troņa un dinastijas dzīve ieies atkal tais kontinuitātes sliedēs un gaitās, kuŗas uzticamais, klusais un pacietīgais sekotājs bija tagadējā valdnieka nelaiķis tēvs — King's Džordžs V.

*

Decembŗa mēneša vidū Ķīnu draudēja ieraut dziļos iekšpolītiskos konfliktos, kuŗiem varēja sekot arī nopietni sarežģījumi starptautiskā mērogā. Kā zināms, tad Šensi provinces gubernātors maršals Čangsueliangs saņēma gūstā Ķīnas centrālās valdības galvu un viņas armijas virspavēlnieku maršalu Čangkaišeku. Gan labu laiku atpakaļ ķīniešu sabiedrībās vienā daļā valdīja stiprs nemiers ar Nankinas valdības politiku iepretim Japānai. Čankaišekam pārmeta, ka viņš uzsācis draudzēties un cenšas izlīgt ar Tokiju, kuŗas kaŗaspēks atņēmis Ķīnai Mandžuriju u. c. provinces. Jau pag. gada vasarā Kantonā uzliesmoja nemieri pret Nankinu, bet šo bruņoto sacelšanos ātri vien likvidēja un apslāpēja. Maršals Čangsueliangs kādreiz valdīja kā gubernātors Mandžurijā, kādēļ arī viņa armijas kareivji nospiedošā vairumā nākuši no japāņu ieņemtajiem apgabaliem un ir noskaņoti ārkārtīgi naidīgi pret tiem, kuŗu ieroči likuši viņiem atstāt savas mājas, ģimenes un laukus. Tā kā Šensi provinces tuvumā atrodas Ķīnas sarkano apgabali, tad Nankinas valdība bija izlietojusi minētā maršala armiju cīņai un sodekspedīcijām pret komūnistiem, bet pēdējie, nojauzdami savu pretinieku noskaņojumu pret japāņiem, attīstījuši rosīgu komūnistisku aģitāciju viņu rindās. Tādā kārtā Šensi apgabala armija izrādījusies stipri saaģitēta par labu komūnismam un karstā naidā pret japāņiem. Šādos apstākļos maršals Čangsueliangs mēģinājis izdarīt savu «puču», saņemot gūstā Nankinas valdības galvu un pieprasot no pēdējā pieteikt kaŗu Japānai, izbeigt cīņu ar ķīniešu komūnistiem un slēgt draudzību ar Pad. Krieviju, uzsvērdams, ka kaŗš ar komūnistiem veicinot un atvieglinot japāņu iespiešanos Ķīnas masīvā. Tomēr Nankinas valdības un arī citu Ķīnas militāro gubernātoru apņēmība atbrīvot savu vadoni ar ieroču palīdzību, lielā mērā atvēsināja pučistu galvas, līdz beidzot maršals Čangkaišeks tika atbrīvots un dumpīgais Čangsueliangs bija spiests nožēlot savu pārsteidzīgo un kļūmīgo soli.

*

Pag. gada beigās noslēdza darbus tā saucamā panamerikāniskā konference Argentīnas galvas pilsētā Buenos-Airesā, kur dalību ņēma vairāk kā 20 valstis no aizokeana kontinenta ziemeļu un dienvidu daļas. Uz viņu bija ieradies arī Ziem. Amerikas Savienoto Valstu prezidents Franklins Ruzvelts, un šīs plašās sanāksmes mērķis ir nostiprināt mieru, kā arī ciešākas un raženākas padarīt politiskās un saimnieciskās sadarbības saites starp abu Ameriku tautām un valstīm. Līdzīgas konferences notiek laiku pa laikam un viņu sekas ir tās, ka aizokeana republiku savstarpējās attiecības nepazīst tādus asumus un skarbumus, kā tas vērojams Eiropas valstu sadzīvē un satiksmē. Tiesa, arī tur plosījušies kaŗi, un neseno asiņaino konfliktu starp Boliviju un Paragvaju vēl visi labi un spilgti atceras. Tomēr šīs sadursmes ir ļoti retas un bijušas arvienu lokālas, jo vairāki līgumi jeb amerikāņu miera instrumenti viņas stipri apgrūtina un cenšas tās likvidēt pašā sākumā un saknē. Ja šī sistēma nav darbojusies ar vēlamām sekmēm un nav spējusi, piem., novērst neseno cīņu Čako purvos, tad vienīgi tādēļ, ka tā bijusi sadrumstalota un viņai trūkusi nepieciešamā vienība un koordinācija. Šis miera instrumentu saskaņošanas darbs bija piekritis pēdējai konferencei Buenos-Airesā, kur parakstīts attiecīgs pakts, kas saista Savienotās Valstis un Dienvidamerikas republikas savstarpējā apņēmībā nokārtot savus strīdus miera, izlīguma un šķīrējtiesas ceļā.

*

No 9. līdz 11. decembrim Rīgā darbojās Baltijas valstu savienības ārlietu ministru 5. konference, kas vēl vairāk nostiprinājusi Latvijas, Lietuvas un Igaunijas sadarbības pamatus. Arī ārzemju prese tai bija veltījusi cildenas atsauksmes, uzsveŗot, ka stabili apstākļi Baltijas valstu iekšējā dzīvē un viņu savstarpējās attiecībās ir vislabākā un drošākā ķīla mieram Austrumeiropā. Tādēļ stiprināsim sirdīs un darbos arī uz priekšu savas draudzības garu un savas kopdarbības saites par labu sev un mieram Eiropā! Un jābūt mums sevišķi stipriem tagadējos laikos, kad atskan arī dažas Baltijas valstu savienībai nenovēlīgas balsis. Tā, piemēram, poļu presē un parlamentā bija dzirdami asi un skarbi uzbrukumi Lietuvai un viņas nacionālai politikai. Jāatzīst, ka šis noskaņojums, diemžēl, krasi atšķiŗas no tā, ko vērojam rietumu lielvalstu sabiedrībā, kas pret mums un mūsu savienību izturas ar lielu labvēlību, uzskatot Baltijas antanti kā ievērojamu un pozitīvu faktoru miera stiprināšanas un nodrošināšanas darbā Austrumeiropā.

Sportistu-šāvēju ievērībai 1937. gadā

Kā jau zināms, Latvijas šaušanas organizāciju savienība ir nolēmusi aktīvi piedalīties kā Baltijas valstu šaušanas sacīkstēs Kauņā, tā arī pasaules meistarsacīkstēs šaušanā Helsinkos.

Abās sacīkstēs Latviju reprezentēs četras komandas, katra septiņu šāvēju sastāvā. Komandas paredzētas: a) šaušanā ar kaŗa šautenēm, b) šaušanā ar mazkalibra šautenēm, c) šaušanā ar automatiskām (mazkalibra) pistolēm un d) mālu baložu šaušanā (200 baložu).

Latviju reprezentējošo valsts komandu sastādīšanu izdarīs izlases kārtībā no Latvijas šaušanas organizāciju dalībnieku vidus, kas 1937. gadā rīkotās eksternās un pārbaudes (no savienības rīkotās) sacīkstēs uzrādīs vislabākos rezultātus.

Vērā ņemot 1936. gadā uzstādītos rekordus un vispārējos sasniegumus atsevišķās šaušanas disciplīnās, mūsu sportistiem-šāvējiem ir pietiekoši daudz izredžu iekļūt šajās valsts reprezentācijas komandās, protams, ar vienu noteikumu, — ja tie neatdusēsies uz jau sasniegtiem lauriem, bet intensīvi trenēsies priekšā stāvošām sacīkstēm.

Lai veicinātu treniņu piekopšanu un dotu iespēju valsts komandu reflektantiem sacensties savā starpā, salīdzināt un vērtēt savus sasniegumus un arī norūdīt sevi sacīkšu atmosfērā, — tad šaušanas savienībā ietilpstošās organizācijas atzina par lietderīgu sarīkot 1937. gadā jo kuplākā skaitā eksternās sacīkstes.

L. Š. O. S., vērā ņemot to, ka Baltijas valstu šaušanas sacīkstes notiks Kauņā 1937. g. no 4. līdz 6. jūlijam un pasaules meistarsacīkstes šaušanā notiks Helsinkos no 30. jūlija līdz 10. augustam, — atļāva sarīkot eksternās šaušanas sacīkstes un pati izvedīs šāvēju pārbaudes sekojošās termiņos:

5. jūnijā — Armijas sporta klubam,

6. Rīgas kājn. pulka šautuvē, ar mazkalibra ieročiem (arī pistolēm).

6. jūnijā — Armijas sporta klubam, Dreiliņu šaujlaukā, ar kaŗa šautenēm 150 un 300 m.

12. jūnijā — Aizsargu organizācijai, Asaŗu šautuvē, ar mazkalibra ieročiem (arī pistolēm).

13. jūnijā — Aizsargu organizācijai, Asaŗu šautuvē, ar kaŗa šautenēm 150 un 300 m.

19. un 20. jūnijā — Rīgas policijas darbinieku sporta klubam, — visās šaušanas disciplīnās.

26. un 27. jūnijā — L. Š. O. S. izdarīs šāvēju pārbaudi sūtīšanai uz Baltijas valstu šaušanas sacīkstēm.

24. un 25. jūlijā — L. Š. O. S. izdarīs šāvēju pārbaudi sūtīšanai uz pasaules meistarsacīkstēm šaušanā.

4. un 5. septembrī — L. Š. O. S. rīkos Latvijas meistarsacīkstes šaušanā ar ložu ieročiem (kaŗa šauteni, mazkalibra šauteni un pistoli, un automatiskām pistolēm).

2. un 9. oktobrī—notiks Rīgas meistarsacīkstes šaušanā ar ložu ieročiem.

Roberts Ķirkums,
10. C. a. p. fiz. audz. instruktors.

Slēpošanas apmācība aizsargu nodaļās

(Beigas.)

Bez ķermeņa sagatavošanas vingrojumiem un t. t., telpās slēpotāji būtu jāiepazītina ar slēpju vēsturi, šī sporta attīstību Latvijā, slēpošanas iespaidu uz organismu, slēpošanas higiēnu; kādas izvēlēties slēpes un kādas saites parocīgākas. No svara ir arī pārrunās noskaidrot jautājumu par slēpotāja apģērbu, cimdiem, cepuri un jo sevišķi par apaviem. Praktiski jāizņem slēpju impregnēšana, iezieśana, kopšana, labošana, siksniņu un apavu iezieśana un šo piederumu glabāšana. Vēlāk jāpastāsta, jāparāda un pēc tam jāpārbauda telpās pareiza slēpju apavu un saišķu sagatavošana un pielāgošana apaviem. No svara ir vienās nodarbībās pārrunāt arī jautājumu par sniega iespaidu slēpošanas apmācībās, ekskursijās, nobraucienos no kalna un sacīkstēs. Uzsākot praktisko apmācību uz slēpēm ārā, jāiemāca slēpes vienveidīgi visiem plecā nest, ieturot vajadzīgās atstarpes un atstates ejot uz apmācības laukumu, kā arī apmācības laukumā, slēpojot no kalniem un ekskursijās. Šie noteikumi sevišķi jāievēro, ja slēpotāju daudz un slēpes labi slīd.

Pārejot pie praktiskās apmācības, man jāpiebilst, ka viens instruktors varēs apmācīt tikai 15—20 slēpotājus - iesācējus, pie kam ar sportistēm apmācības būs jāizņem daudz lēnākā tempā nekā ar sportistiem. Slēpotājām-iesācējām arī biežāk vajadzēs dot atpūtu un sakārtoties. Arī vieta pirmām apmācībām jāizvēlas no vējiem pasargātā kalnu pakājē — līdzenumā, meža vidū, vai citur, kur daudz sniega.

I mācības stundā jāizņem slēpošana bez spieķu piepalīdzības. Labi jācementē slīdošais solis jeb, kā uz laukiem to apzīmē: parastais gājiens, tik ilgi, kamēr slēpju priekšgali nemetas kopā un ietura līdzsvaru, neatraujot slēpes no sniega; lai nebūtu garlaicīgi, slēpo kolonā pa vienam, kolonā pa divi, trīs. Seko vēdeklis ($^1/_8$, $^1/_4$, ½, $^3/_4$ riņķa). Labākiem slēpotājiem pagriežiens kāju izceļot un atceļot. Apmācību beigās atgriezties izejas punktā slīdošā solī.

II apmācības stundā: Slēpošana bez spieķiem, lēzenā nogāzē. Kāpšana kalnā (½ skujiņas), cik-cak gājiens, slīpā kāpne. Nobraukšana no kalna seklā un dziļā notupienā, vēlāk pievienojot atsperīgo šūpošanos ceļos. Krišana un piecelšanās līdzenumā.

III apmācības stundā: iekārtojama maza ekskursija tādā apvidū, kur apmācāmiem būtu jāslēpo pa līdzenumu, jānobrauc no mazām nogāzēm un t. t. Vērību piegriezt spieķu darbībai, krišanas un piecelšanās vingrinājumiem.

IV apmācības stundā: slēpošana slīdošā solī ar spieķiem līdzenumā pa iebrauktām slēpju sliedēm; nobraukšana no maza kalna caur no slēpju spieķiem konstruētiem vārtiem; nobrauciena beigās (kalna pakājē) izdarīt virziena maiņu, uz kreiso (labo) pusi, pārmaiņus paceļot kreiso un labo slēpi no sniega. Nobraukšana šķērsām no kalna.

V apmācības stundā: atkusnī, stāvākos kalnos nobraukšana no kalna; trepju kāpiens, lielās skujiņas. Parastais nobrauciens, nelīdzenu vietu (bedres, grāvja u. t. t.) pārvarēšana.

VI apmācības stundā: viensolī slēpot; slīdošo soli izpildīt ātrākā tempā, nobraucieni no stāviem kalniem (izveicīgiem slēpotājiem). Izpildīt kritienu pēc apmācītāja komandas un pareizi piecelties. Pārejot līdzenumā bremzēšana ar abām kājām (arkls) veiklākiem slēpotājiem.

VII apmācības stundā slēpošana notiek līdzenumā un kalnainā apvidū pa svaigi uzsnigušu sniegu, kur iesācējiem jāatkārto iepriekšējās stundās izņemtie elementi. Tagad vēl no stāvākām nogāzēm tomēr nobrauc instruktors un ielejā sagaida apmācāmos, kuŗi nobrauc no kalna pa vienam pēc instruktora dotā signāla. Katra pārgalvība te nevietā un tā apslāpējama pašā sākumā.

Labāko slēpotāju spējas var pārbaudīt vēl šādi:

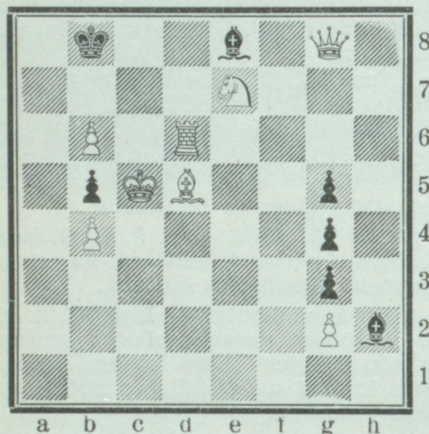
Iesprauž krāsainus karodziņus kalna nogāzē un liek slēpotājam pie katra karodziņa izpildīt kādu darbību, piemēram, pie pirmā karodziņa dziļi (zemu) notupties un piecelties, vai paņemt nolikto cimdu; pie otrā karodziņa bremzēt ar kreiso slēpi un izdarīt virziena maiņu uz labo pusi; pie trešā karodziņa pareizi nokrist, ātri piecelties un turpināt nobraukšanu, un t. t.

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Uzsākot 1937. g. žurnāla «Aizsargs» šacha nodaļu, ar šo izsludinām šādu atrisinājumu sacensību:

Uzdevums Nr. 25.

J. Zemīša, Aizkrauklē.

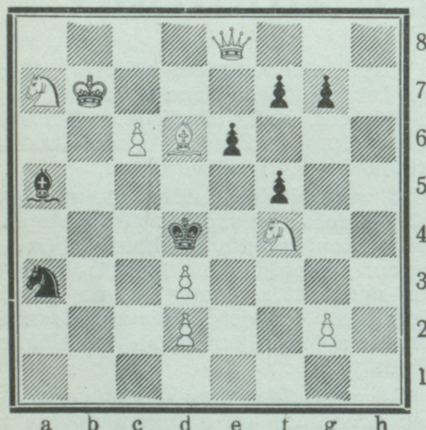

Baltie: Kc5; Dg8; Td6; Ld5; Ze7; Bb4, b6, g2 (8).

Melnie: Kb8; Le8 un h2; Bb5, g3, g4, g5 (7).

Pašmats 11 gājienos, t. i. — baltie sāk un piespiež melnos nomatot balto karali 11. gājienā.

Uzdevums Nr. 26.

Baltie: Kb7; De8; Ld6; Za7 un f4; Bc6, d2, d3, g2 (9).

Melnie: Kd4; La5; Za3; Be6, f5, f7, g7 (7).

Mats četros (4) gājienos.

Starp tiem mūsu šacha draugiem, kuŗi iesūtīs mums līdz š. g. 20. martam augšējo uzdevumu Nr. 25 un Nr. 26 pareizus un izsmeļošus atrisinājumus, izlozēsim 3 godalgas:

1) Žurnāla «Aizsargs» gada abonementu;

2) un 3) H. R. Kapablankas šacha spēles mācības grāmatu (pa vienam eksemplāram).

Atrisinājumi:

Uzdevumam Nr. 20. Baltie: Kg1; Dd1; Tb8 un g2; Le1 un g6; Ze4; Bc3 un f2 (9). Melnie: Kb2; Dh6; Tg5; La7 un b7; Za8; Ba2, a3, g4, h5 (10). Mats 2 vilcienos. 1) Ze4—d6, draudot 2) Zc4 mat. Ja 1) ... Zb6, tad 2) f3, ja 1) ... Tc5, tad 2) f4 mat. 1) a1D, 2) Dd2, 1) ... a1Z, 2) Db1 mat.

Uzdevumam Nr. 21. Baltie: Ka2; Df4; Tc2 un c8; Ze8 un g3; Lg7 un h3; Bb2, d2 (10) . Melnie: Kd5; Df2; Td8 un g5; Za3 un b8; Lh7; Ba6, c4, e4 (10). Mats 2 vilcienos. 1) d2—d4, ka grib 2) Zf6, Zc7 T×d8, Df7, Dd6, resp. Tc5 mat.

Uzdevumam Nr. 22. Baltie: Ke8; Dg1; Tc1 un h2; La5 un d1; Zc2 un d6; Bb6, d4, h6 (11). Melnie: Kd3; Dh5; Te2; Zd2 un d8; Bb7, e3, g6, g5, h3 (10). Mats 3 gājienos. 1) Dg1×g5, Zc6 2) Db5+ un 3) L×e2 mat. 1) ... Zf7 2) D×g6+ u. t. t., 1) ... Ze6, 2) D×e3+ un 3) T×d2 mat. 1) ... Ze4, 2) Zb4+ un 3) Zb5 mat. 1) Zd2 citur, 2) L×e2+ un 3) D×g6 mat.

Aizsargu sp. p. vad. J. Silasproģis, Nīkrācē, iesūtījis mums šādu blakus atrisinājumu: 1) T×e2 (draud 2) T××e3+), D×e2, 2) L×e2+ un 3) D××e3 mat.

Uzdevumam Nr. 23. Baltie: Kd6; Tg7 un h5; Zf6 un g6; Bc6, d2, g5, h4 (9). Melnie: Kf5; Da3; Tb3 un b1; Lf1; Ba4, b2, b4, c5, d5, e4, g4, h3 (13). Mats 3 gājienos. 1) Th5—h8, Td3; 2) c7 un 3) c8D mat. , 1) ... Te3, 2) Zg8 un 3) Zh6 mat., 1) ... Tf3, 2) Ze7+ un 3) Zh5 mat., 1) ... Tg3, 2) Zh5 un 3) Z×g3 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: Vera Vindels, A. Kaģis, J. Teteris, A. Kalniņš — Rīgā; V. Upītis Birzmalē, J. Silasproģis Nīkrācē, aizsargs A. Klebers Garozā, aizsargs J. Ciska Litenē, M. Andrejevs Klosterē, E. Pilskalnietis Jaunlaicenē, O. Ūdris Liepājā un K. Zaķis Ventspilī.

Partija Nr. 34.

Spēlēta kādā tālpartiju sacīkstē — 1935. g.

Baltie: Hibšmanis, melnie: — Felks.

1) d2—d4, d7—d5; 2) c2—c4, e7—e6; 3) Zb1—c3, c7—c5; 4) Zg1—f3, Zg8——f6; 5)Lc1—g5, c5×d4; 6) Zf3×d4, e6—e5; 7) Zd4—b5 (ļoti vilinoša kombinācija, uz kuŗas atspēkojumu jau agrāk aizrādījis Bogoļubovs); 7) ...a7——a6; 8) Zc3×d5?, a6×b5; 9) Zd5××f6+, Dd8×f6!! (melno kombinācijas kodols); 10) Lg5×f6, Lf8—b4+; 11) Dd1—d2, Lb4×d2+; 12) Ke1×d2, g7××f6 un melnie patur lieku figūru.

Hestingas ziemassvētku turnīrs, kuŗā ņēma dalību arī Latvijas meistars M. Feigins, noslēdzies ar bij. pasaules meistara A. Aļechina uzvaru, kuŗš ieguvis 8 p. (no iespējamiem 9). Otrā vietā palicis amerikānietis Fains ar 7,5 punktiem, trešā austrietis Eliskāzes ar 5,5 p. Labu rezultātu sasniedzis arī Latvijas meistars M. Feigins, izcīnot kopīgi ar lielmeistaru Vidmāru 4. un 5. vietu ar 4,5 p. Tālāk seko Teilors un Vinters ar ik 3,5 p., Koltanovskis ar 3 p., Vēra Menčika un Tōmass ar 2,5 p.

Šinī turnīrā spēlētas šādas divas partijas:

Partija Nr. 35.

Baltie: Eliskāzes; melnie: — Dr. A. Aļechins.

1)d2—d4, f7—f5; 2) g2—g3, Zg8——f6; 3) Lf1—g2, e7—e6; 4) Zg1—h3 (pēc meistara E. Grīnfelda sistēmas); 4) ... c7—c5; 5) d4—d5, e6—e5 (uz 5) ... e×d5; 6) L×d5, Z×d5; 7) D××d5, Zc6; 8) D×f5, d5 sekotu 9) Dg5! un ja L×h3, tad 10) Dh5+ un D×h3); 6) Zb1—c3, d7—d6; 7) e2—e4, Lf8——e7; 8) f2—f4, Zf6—g4; 9) f4×e5, Zg4×e5; 10) 0—0, 0—0; 11) Zh3—f4, f5×e4; 12) Lg2×e4, Lc8—g4; 13) Dd1—e1, Dd8—b6; 14) h2—h3, Lg4——d7; 15) Zf4—e6! Tf8×f1+; 16) De1×f1, Zb8—a6; 17) Df1—e2, g7—g6; 18) Lc1—d2, Za6—c7; 19) Ta1—f1, Zc7—b5; 20) De2—e3, Zb5—d4; 21) De3—h6, Ld7×e6; 22) .d5×e6, Ta8——f8; 23) Tf1×f8+, Le7×f8; 24) Le4——d5!! (labi aplēsts dāmas upuris); 24) . . Lf8×h6 (labāk būtu vēl Le7); 25) e6—e7+, Kg8—g7; 26) e7—e8D, Zd4——f3+ (labākas izredzes uz neizšķirtu deva L×d2); 27) Kg1—g2, Zf3×d2; 28) De8—e7+ (baltie apmierinās ar neizšķirtu; ar 28) Dg8+, Kf6, 29) Le6! Da5, 30) Zd5+, Kg5, 31) h4+ vai De7+ viņi varēja uzvarēt); 28) ... Kg7—h8; 29) De7—e8+. Neizšķirta.

Partija Nr. 36.

Baltie: prof. Vidmārs; melnie: M. Feigins.

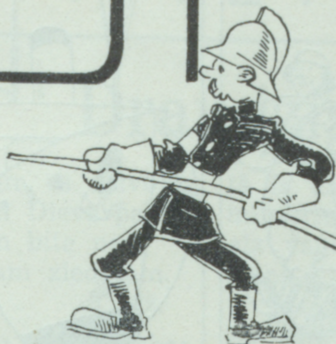
1) d2—d4, d7—d5; 2) c2—c4, e7——e6; 3) Zb1—c3, Zg8—f6; 4) Lc1——g5, Lf8—e7; 5) e2—e3, Zb8—d7; 6) Zg1—f3, 0—0; 7) Ta1—c1, c7—c6; 8) Lf1—d3, d5×c4; 9) Ld3×c4, Zf6—d5; 10) Lg5×e7, Dd8×e7; 11) 0—0, Zd5××c3; 12) Tc1×c3, e6—e5; 13) d4—d5, e5—e4! 14) Zf3—d4, c6—c5; 15) Zc3——b5, Zd7—f6! 16) Dd1—b3, De7—e5; 17) Lc4—e2, b7—b6; 18) Tf1—d1, Tf8——d8; 19) f2—f4, e4×f3 e. p.; 20) Le2×f3, Lc8—g4; 21) Tc3—d3, a7—a6; 22) Zb5—a3, b6—b5; 23) Td3—d2, c5—c4; 24) Db3—c3, De5—h5; 25) Lf3×g4, Zf6×g4; 26) h2—h3, Zg4——f6; 27) Td2—d4, Td8—d6; 28) Za3——c2, Ta8—e8; 29) Dc3—a5, Td6×d5; 30) Td4×d5, Zf6×d5; 31) Td1—d2, Dh5—g6; 32) Td2×d5, Dg6×c2; 33) Td5—e5? (smaga kļūda, kas tūliņ zaudē partiju. Melnie ieguvuši bandinieku un labu spēli, bet baltajiem vēl bija dažas izredzes uz neizšķirtu: 33) ... Dc2—d1+. Baltie padodas, jo zaudē torni.

Šacha ziņas.

Latvijas šacha savienība jau rosīgi gatavojas starptautiska meistarturnīra sarīkošanai š. g. vasarā — Ķemeŗu kūrvietā. Turnīra materiālā puse jau pilnīgi nodrošināta. Šāds turnīrs, kuŗā paredzēta vairāku ārzemju matadoru piedalīšanās, notiks Latvijā pirmo reizi.

Žurnāla «Aizsargs» tālpartiju sacīkšu III grupai vēl pieteikušies M. Andrejevs Klosterē un V. Meirāns Kalnājos.

HUMORS

Augusts Bedeicis

Troglodīts

Šī dziesma nenoklusē
To, kas jums liksies mīts,
Kā kādā svešā pusē
Reiz mitis troglodīts.

Viņš dzīvoja bez bēdām
Starp citiem lepns un švīts
Un tik pēc viņa pēdām
Bij skaidrs — tas troglodīts.

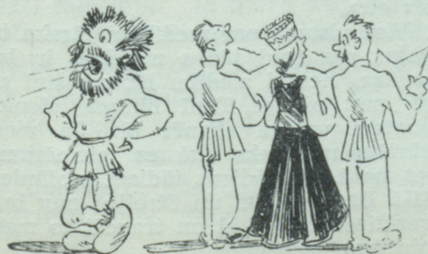
Jo kur viņš pāri sliepa,
Lai maurs vai dārziņš tas,
To nošļūca kā riepa
Tā smagās čabatas.

Kad ļaudis darbā gāja,
To velti lūdza līdz —
Viņš galvu skurināja
Kā daždien troglodīts.

Jo visa sāktā lieta
Pārlieku sīka, jā,
Bet viņa īstā vieta
Vēl citu aizņemta.

Kad pulkā sāka dziesmu,
Viņš visiem pretim dīc,
Jo diriģenta iesmu
Vēl nezin troglodīts.

Tik tad viņš dziedāt varot,
Ja savu balsi tas
Pār visām spējot sparot,
Lai citas pieslēdzas.

Kur vien kas darīts tika,
Kā nemirstīgais žīds
Bij klāt un nievā lika
It visu troglodīts.

Gan ilgi ļaudis cieta,
Lai izsmej, kas tiem dārgs,
Jo domājamā vietā
Šis vīrs tiem šķita vārgs.

Bet tad viņš dziedēts tika,
Tam bērza žagars līdz.
Un tā tur nepalika
Neviens vairs troglodīts!

Lai lasītājam minams
Nav velti vārds tam daudz,
Viņš šeit kļūst darīts zināms:
Tā alu ļaudis sauc.

Ačuks

Medinieki mastā

Izpriecas nolūkā bildes zīmējis E. Rirdāns.

Pirms svētkiem, t. i. nupat pirms pagājušiem svētkiem, izgājām četri gabali uz zaķiem. Viss medniekiem vajadzīgais kustamais un nekustamais inventārs mums bija līdz: suns, divas bises un municija. Viena no tām gan bija Noāsa laika parauga, taču bise tā bija un palika, jo tas taču skaidrs, ka tādu uzrikti, kam stobrs un «gailis», par slauceni vis neviens negodās.

Pirmais, ko ieraudzījām, bija tāds savāds putns bērza zaros. Mierīgi tas sēdēja un sildījās ziemas saulē.

«Teteris!» pirmais mednieks (sauksim viņu par Streiju) iesaucās.

«Nekā — pēc astes vērojot tā ir kroņšnepe», vecākais mednieks, Base vārdā, apstrīdēja teikto.

«Mīļie, lai viņš ir vai pats velns — gāžat virsū!» es uztraucos.

Base mudīgi ņēma savu mīnumetēju no pleciem, piebēra stobru līdz pusei ar pulveri, aizgrūda prapi un jautājoši skatījās uz mani.

«Nu, ko tu vēl gaidi?» mēs turējām rokām ausis ciet un iešķībi skatījāmies uz šāvēju.

«Es gribu zināt, kurš šaus?»

«Tikai ne es», vairījos no bombardēšanas darbiem. «Es varu tam teterim acis izšaut, kas tādu ēdīs?»

«Šauj vien pats!» citi arī skubināja Basi un paši kāpās atmuguriski atpakaļ.

«Nē», Base stingri noteica, «ja šaut, tad šaut — tikai jums visiem ar' jābūt klāt. Vai manim vienam jāmirst, ja liktenis tā būs lēmis? Kas zina . . .»

Nodrebēja zeme un sili. Šāvējs apgriezās četras reizes apkārt un nosēdās sūnās. Viss mežs, vairāku kilometru radiusā, bija pulvera dūmu pilns. Suns kaukdams aizjoza pa gaisu gaisiem.

Pirmais pie Bases piesteidzās Streija, «Mudīgi, mudīgi visi šurp!» viņš aicināja pārējos. «Ja tad varēs, tad vienīgi ar mākslīgo elpošanu te varēs

kaut ko līdzēt. Tak redzat, ka cilvēkam elpu aizsita kā ar prapi.»

Par laimi Base pats atvēra acu aizkarus.

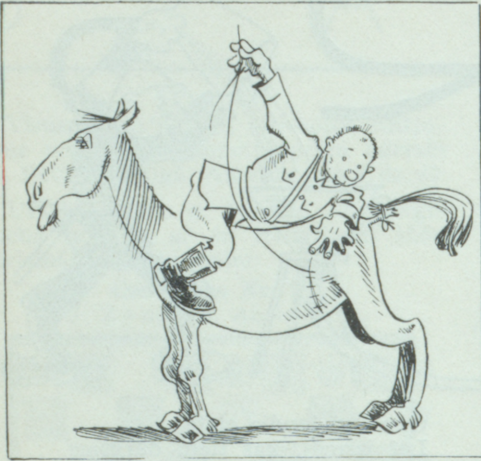
«Kur es atrodos?» — tie bija viņa pirmie vārdi.

«Starp draugiem . . . šinī pasaulē . . .» mēs viņu iepriecinājām.

Base skatījās miglainām acīm visapkārt un dūmus ieraudzījis, sabrēca: «Bēgsim, kamēr mežsargs nav uznācis! Domās, ka mēs te mežu svilinām.»

E. Rirdāns

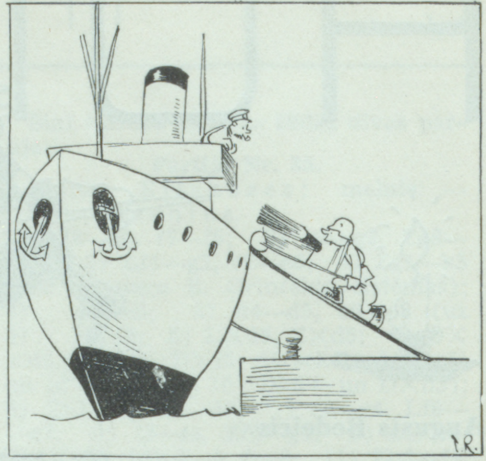
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

141. lpp. D i e n a s a t p ū t a s l a i k ā p r i e k š n i e k a m j ā r ū p ē j a s par instruktoru un kareivju z i r g u, apavu, ieroču, kaujtērpu, zirglietu un visas materiālās daļas apskatīšanu. Visi t r ū k u m i un b o j ā j u m i, ja vien iespējams, n e k a v ē j o t i e s i z l a b o j a m i.

93. lpp. Gājiena atpūtnēs, kad vienības cilvēki atrodas guļus vai sēdus, sveicināšanai vienība nav pieceļama, bet karavīriem jāpaliek nekustoties savās vietās un jāpagriež galva uz sveicināmo personu.

70. lpp. Instruktoru un kareivju sodu žurnāls v e d a m s katrā rotā, eskadronā, baterijā, eskadriļā, komandā un u z k a t r a k u ģ a.

«Bet kur kroņšnepe?»

«Tā aizlaidās brēkdama pa vārniski», Cīpars, aukstasinīgākais no mums visiem, paskaidroja.

«Tas no bailēm», Base lepni noteica. «Jā, jā, — no manas bises pat lauva sāktu pa vārniski brēkt.»

Gājām tālāk, uzmanīgi apkārtni vērodami. Tā tumšā naktī kontrabandisti lūr uz visām pusēm, kad tie grib klavieres ar tačku vai teļu maisā pārdabūt pār robežu.

«Ei, ei — cst!» Streija uzbudinātā balsī iesaucās. «Vai jūs redzat ar', kur zaķis!»

«Kur? Kur?» mēs uztraucāmies.

«Lūk tur, aiz tā krūma! Ausis un ļipu vien kustina.»

«Tagad dodiet manās rokās kādu ieroci», Cīpars mierīgā balsī, bez mazākās kāju drebināšanās, teica.

Pasniedzām tam Zaur un Šusterveina sistēmas ugunsrīku.

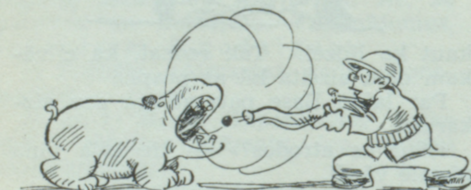
«Un tagad — visi soļus desmit no manis nost! Es jums rādīšu īsto medību mākslu», Cīpars novilka cimdus. Lēni un mierīgi, kā brūti uz deju aicinādams.

«Zēvelē! Zēvelē! Citādi šitais ar' aizies», saucām un brēcām Cīparam pie auss .

«Miers! Es jums rādīšu, kā zaķus šauj pēc ģeometrijas. Vai jūs zināt, kas ir trajektorija?»

«Nē.»

«Nu, vot — pēc tās es šito zaķi šaušu nost! Kad 1911. gadā nīlzirgus šā-

vām ... Apcī!» Cīpars noškaudījās tā, ka pašam ūsas izslējās stāvus.

«Šauj tak! Tu redzi ...»

Tad no zaķa lāgā vairs nekā nebija ko redzēt.

«Nu?» sagājām Cīparam visi apkārt un piebāzām trīs dūres viņam centimetrus četrus attālu no deguna. «Vai šito trajektoriju pazīsti?»

Pēkšņi zaķis, vai nu izbaidīts, vai arī garā jucis, cirtās apkārt un nāca mums kā plēsts virsū. Milzīgs zaķis, es jums saku! Kilo 16 droši vien dzīvsvarā varēja svērt. Beigtā svarā, tad, droši vien, svērtu vairāk, jo tad skrošu svars arī jārēķina klāt.

«Dod šaujamo!» Streija sagrāba bisi.

Zleic!

Vilna vien pajuka gaisā, bet zaķis cilpoja vēl veicīgāk uz mežu.

Zleic!

Nostiepās ugunis un zaķa vilna. Zaķis pats nozuda mežā.

Beigās noskaidrojās, ka zaķis no savas manufaktūras nav zaudējis ne spalvu. Gluži vienkārši: Base prapjos bija lietojis aitu vilnu, no tā tad visa tā fata morgana iznāca.

Bārdamies un rokām plātīdamies gājām izcirtumam pāri. Uz stigas, egļu ēnā, stāvēja melns kūkums.

«Stirna!» Base nometās rāpus. Mēs citi sekojām Bases priekšzīmei. Pāri ciņiem un celmiem, elpu aizturējuši, tusdami un šņākdami līdām uz priekšu. Soļus piecdesmit no stirnas lēcām visi kājās un kliegdami skrējām virsū ... diviem stēriem stutmalkas.

«Labi», es teicu. «Te, diemžēl, ir tikai divi stēri stutmalkas, bet ja nu te stāvētu trīs stēri stutmalkas, kā tad mēs skrietu?»

Base paskatījās šķībi uz mani:

«Iesim mājās», Streija vedināja.

«Jā», Cīpars piekrita. «Es nevaru ciest, kad šitā izcūko mednieka iekšējo pārliecību.»

Gājām visi no meža laukā, katrs savā sirdī pukodamies, kāpēc liktenis viņam vēlējis ar trim dulliem individiem dauzīties pa mežu.

Pāri arumiem iedami ieraudzījām treknu zaķi, izstiepušos gar akmeni.

«Vo, te nu cepetis pats guļ zemē — ņem tik ciet!», Streija zobgalīgi paskatījās uz Basi.

«Jā, ņem vien tādu sprāgoņu, ja tev vajaga!» viņš nikni noņūca.

Es varu teikt par sevi tā: esmu samērā praktisks cilvēks. Un ja vispār gadās zakāda, kaut arī dabīgā nāvē miruša zaķa, tad to garām vis nelaidīšu. Varbūt sievai mēteļa apkakle iznāk. Zināms gan, ka tikai tad, ja vilna nebrūk nost.

Notupos pie zaķa un paraustīju ar diviem pirkstiem vilnu.

Likās, ka pērkons būtu zaķī iespēris, cik augstu tas uzlēca gaisā. Paskrējos

gan zaķim gabaliņu pakaļ, bet tad atmetu ar roku.

Mājās gājām divdesmit soļus viens aiz otra.

Visā visumā par medībām jāsaka tā: pašas par sevi tādas medības ir ļoti jaukas, vienīgi medību likums šinī ziņā nav pilnīgs. Tanī likumā vienam pantam vajaga skanēt tā: Ja viens kārtīgs mednieks (kā es, piemēram,) iet mežā, tad šādiem, tādiem profāniem (Kā Base, Cīpars un Streija) nav brīv vazāties tam pakaļ un traucēt to medniecības darbā.

Aina Ābele

Draudzīgais aicinājums

Motto: Pamazām es dzīvoju,
Pamazām Dievs palīdz
Pamazām bite nesa
Pa vienam ziediņam.
T. dz.

Kad Aija pavēra tēva istabas durvis, neparasts skats atvērās viņas priekšā. Uz galda bija salikta vesela kaudze dažādu grāmatu.

«Vai arī tēvs ziedos grāmatas savai pirmai skolai? domāja Aija. Viņas uzmanību vērsa lielais robs grāmatu plauktā.

«Kā gan tēvs varēja šķirties no viņām.» — Brīdi Aija stāvēja nesaprašanā. Grāmatas taču tēvam bija tik dārgas! Kad viņa gribēja kādu grāmatu dabūt lasīšanai, vienmēr vajadzēja no tēva to izlūgties. Ar kādu cieņu un rūpību tā bija jāglabā, it kā šī grāmata dzīva būtu. Un tagad — vesela kaudze aizies no šīs mājas. Tāds kā žēlums radās Aijas sirdī.

Tēva istaba bija kā svētnīca, kur tikai vakara stundās salasījās visa ģimene. Tādās reizēs vai nu tēvs lasīja ko priekšā, māte strādāja kādu rokdarbu un viņa ar jaunāko brāli uzmanīgi klausījās, vai arī māte stāstīja par bēgļu gaitām tālā, svešā malā.

«Nav maizes, nav gaismas. Maza vilkacīte deg uz galda, ap kuru vakaros sēd bēgļi, salasīdamies vienkopus no izkaisītām latviešu sētām. Toreiz latvietis latvieti meklēja. Ja dzird kur mātes valodu, tūlīt steidzas klāt, sniedz viens otram roku kā draugi. Lai cik plāns maizes rieciens, lai cik grūta dzīve — visi bēdās dalās. Sirdī deg visiem vienas ilgas — uz dzimteni, par dzimteni! Kaut atgriezdamies daudzi atrod nopostītas ēkas, noplicinātu zemi — tā ir dzimtā zeme. Zeme, kurā mīt brīnišķīgs spēks — dzīt vagu aiz vagas, nest akmeni pie akmens, likt pamatus jaunai dzīvei.»

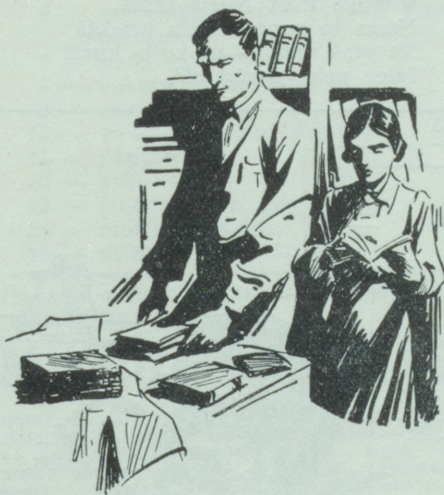

Tēvs arī bieži stāstīja par varonīgām cīņu dienām. Cik bieži latvju karavīri bija bez apaviem, pietiekošas barības. Sirdī tiem dega viena doma — brīvā Latvija. Un mūsu varoņu siržu ugunis iededzināja trīszvaigžņoto Latviju. Šī zeme ir asarām un asinīm slacīta. Šī zeme ir svēta.

Bieži tēva istabā skanēja arī tautas dziesmas. Tēva istabā bija arī stingra kārtība un noteiktība. Nekā šeit nedrīkstēja grozīt vai pārcilāt, kā tas bieži gadījās citās istabās. Katrai lietai bija sava vieta, un tēvs likās pat tumsā varētu atrast plauktā vajadzīgo grāmatu.

Varbūt taisni tādēļ Aija bija tā pārsteigta, ka kaut kas vairs nebija tā, kā to bija viņas acs pieradusi redzēt.

«Ko stāvi un brīnies, nāc labāk palīgā grāmatas iesaiņot», mudināja tēvs.

«Tās visas ir labas grāmatas», izdvesa Aija, pārcilājot šos klusos draugus, kur viņa atrada ne vienu vien dārgu pērli.

«Tādēļ es arī viņas ziedoju savai skolai. Labu vienmēr vajaga citiem dot. Ja mēs labu sēklu zemē sējam, saņemam no viņas pretī labu ražu. Tāpat tas ir ar jaunatni. Taisni viņa ir mūsu nākotnes labāko dienu auklētāja. Rādot viņai cēlus darbus, tā izaugs liela un stipra».

Aija nolieca galvu. Viņai bija kauns savu domu.

Aiz loga krita baltas sniega pārslas. Zaļās egles ietinās baltā villainē. Ziemas vakara zilā krēsla apklāja zemi.

Aija piespiedās pie loga rūts. Šis baltais ziemas vakars lika atmiņās pārstaigāt bērnu dienu iemītās tekas... Kaut tikai divi gadi pagājuši no tā laika, kad pamatskolas durvis priekš viņas aizvērās, likās — viens dzīves posms nostaigāts. Un ja tagad vidusskolā viņa varēja sekmīgi mācīties, vai tas nebija pateicoties viņas pirmai skolai? Ir labi, gaiši un cēli padomi doti līdz tālākā dzīves ceļā.

Pirmā skola ir — zelta sēkla, kas sēta katrā sirdī. «Labas grāmatas modina mūsos gaišus spēkus». Kas meklē šos klusos draugus, tas arī atrod tur daudz vērtīga. Turpretim tie cilvēki, kuri maz, vai pat nemaz nelasa labas grāmatas, bet draugus meklē skaļās, tukšās izpriecās, paši ar laiku kļūst kā lēti skanoši zvārguļi. To ir pasaulē diezgan. Tāda nekad Aija negrib būt. Viņa arī var labu darīt. Ne lielus darbus, ne lielu sārtu iekurt, bet kaut mazu uguntiņu nest, ieliet to kādā jaunā sirdī. Ar laiku tur sanesīs daudz gaismas. Ar laiku tā gaiša degs un dos gara gaismu citiem. Bitīte arī lido no ziediņa uz ziediņu, un cik daudz saldā medus viņa sanes vienā saimē.

Teciņus Aija dodas pie savas lādītes un izņem rūpīgi krāto ietaupījumu.

«Es arī gribu sekot Vadoņa aicinājumam», saka viņa priecīgi mātei. «Es arī gribu ziedot savai pirmai skolai.»

«Tas ir labi bērns. Vajaga mīlēt savu zemi un tautu tā, kā Vadonis to mīl. Viņš ir vislielākais cilvēks mūsu zemē. Viņš ir reizē liels valsts vīrs, kuram jāizdomā lielas un dziļas domas valsts li-

kumdošanas darbā, un reizē arī gādīgs tēvs grūtdieņiem, žāvēdams viņu asaras, uzklausīdams viņu bēdas. Viņš visdziļāk ieelpo zemes kūpošo smaršu, visdziļāk priecājas par plaukstošo rudzu zelmeni.

Mēs vēl neprotam to visu īsti aptvert. Cilvēks ir bieži nepateicīgs. Mēs vēl neprotam sauli mīlēt tad, kad viņa spīd mūsu sētās. Tikai rudenī mūs nomāc skumjas pēc saulainām dienām. Mīli Aija ar pateicīgu sirdi šo zemi un seko visiem Vadoņa aicinājumiem dzīvē. Mazas rokas gan nespēj lielas lietas celt, mazas galvas lielas domas izdomāt, mazas kājas tālus ceļus iet, bet no sīkiem solīšiem izveidojas tāļš ceļš, no viena laba vārda dzimst tūkstots gaišu domu. No mazas sēklas izaug kupls koks, kas dod bagātīgi augļus. Un vai mūsu mīļā Latvija nav garu, garu un grūtu gadu guvums?» Aijas sirdī ielija prieks.

Viņa zināja, ka arī par viņas ziedoto artavu iegādāsies grāmatas. Gaisma līs līdz ar siltumu daudzās sirdīs.

Vakarā, izdzēšot savā istabiņā uguni, viņa vēl ilgi dzirdēja aiz sienas mātes sarunu ar tēvu.

«Aija būs dienās priekšzīmīga aizsardze» — skanēja tēva noteiktā balss.

Kad logā iemirdzējās zvaigznes, Aijai likās, ka viņas šovakar ir gaišākas, mirdzošākas.

Zilie brīnumi

Dzīvie sērkociņi.

Dzīvs sērkociņš — tas, protams, ir tikai joks. Taču šoreiz es jums pastāstīšu, ko darīt, lai sērkociņš kustētos kā dzīvs, kaut arī jūs tam nebūtu ne pirksta piedūruši. Nu tā — paņemiet sērkociņu, kuram jūs gribiet dot „dzīvību" un vidū to mazliet ielieciet. Kad tas izdarīts, tad jāņem otrs sērkociņš. To iemērcē ar ūdeni pildītā glāzē un tad uzmanīgi, pie tam taisni tanī vietā, kur sērkociņš ieliekts, uzpilina pirmajam sērkociņam vienu lāsi ūdens. Nu, un tagad gaidiet, kas notiks!

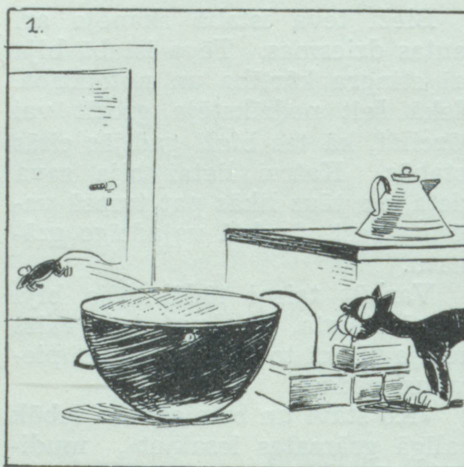
Nepaies ilgs laiks, kad jau sērkociņš sāks kustēties, stiepties un plest savas rokas uz abām pusēm. Vai tas nav jautri? Pamēģiniet!

Kā pagatavot noslēpumaino tinti.

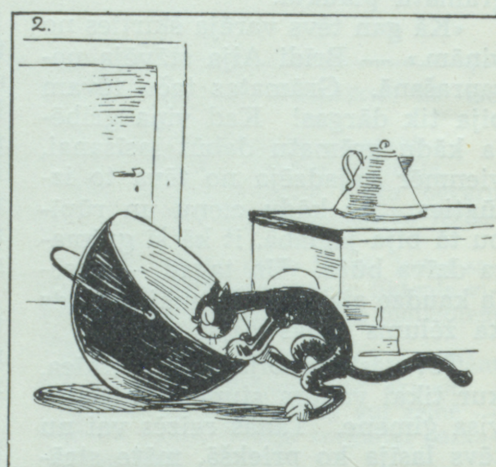
Var gadīties, ka kādreiz kaut kas rakstāms, ko nevienam citam nevajadzētu redzēt. Var arī būt, ka gribam draugam uzrakstīt vēstuli, ko neviens cits nevarētu izlasīt. Tas izdarāms ātri un gluži vienkārši. To, ko gribi teikt draugam, uzraksti ar pienu uz bieza papīra vai atklātnes un ļauj rakstam nožūt. Nekas, protams, nav redzams. Taču tavam draugam jāpaņem tikai gludināmā dzelzs (vidēji silta) un pāris reizes raksts jānogludina, tad ar pienu rakstītie vārdi pamazām būs atkal saredzami. Raksts būs brūngans, taču labi salasāms. Jauki, vai nē? Tāds pats „burvju līdzeklis" ir citrona skābe, atšķaidīta ūdenī.

E. R.

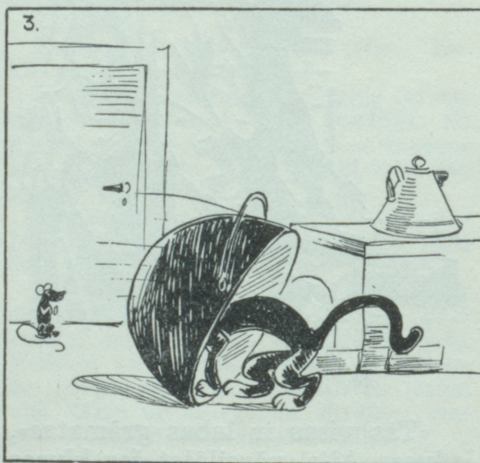
Raugi — ar peli netiek galā draugi

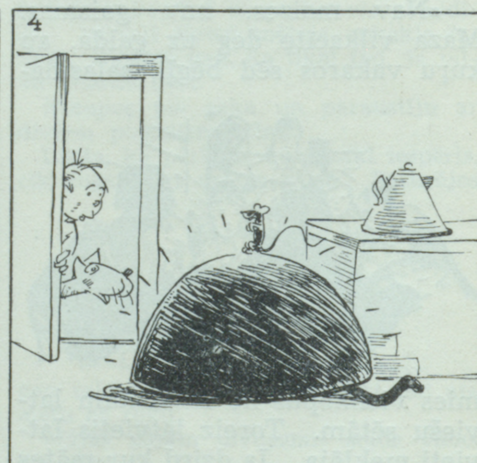
Virtuvē kust Ņuris iekšā,
Ņems te zupas bļodu priekšā;
Te viņš redz — no katla knaši
Izlec pele, pazūd aši.

Ziņkārība Ņuri dīda:
«Ko tā pele katlā līda,
Kas tur iekšā galu galā?»
Ņuris tveŗas katla malā.

Ņuris nemaz neapķeŗas —
Katls pārāk greizi sveŗas:
Blauks! tas Ņurim virsū krīt —
Pele smej: «Labrīt! Labrīt!»

Ņuris ņaud zem katla stipri,
Pelīte, pirms aizbēg ņipri,
Iepīkst: «Uzņaud varenāk,
Draugi glābt jau tevi nāk!»

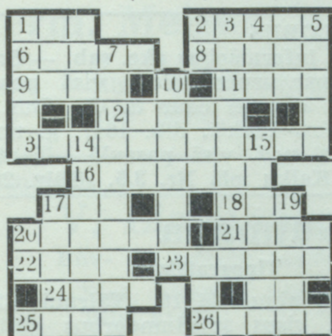
L. Š.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTABS, „ŽURNĀLS AIZSARGS".

Grāmatspiestuves A.-S. „ROTA".
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. — 5001

Krustvārdu mīkla Nr. 1.

(M. V.)

S t a t e n i s k i: 1 — sala Italijā, 3 — avīžu vadītāji, 4 — ezers Sibirijā, 5 — katoļu garīdznieku tērps, 7 — atkārtošana, 10 — sirds darbības pēkšņs pagurums, 14 — senās Latvijas iedzīvotājs, 15 — flotes vienība, 17 — kuģa «lādiņš», 19 — vismazākā vielas daļiņa, 20 — kuģošanai bīstamas vietas upē.

L ī m e n i s k i: 1 — vietas apstākļu vārds, 2 — minerāls, 6 — mīlestības dievs, 8 — runāt nepatiesību, 9 — nakts putns, 11 — «tas pats», 12 — dzejas veids, 13 — pilsēta Šveicē, 16 — pirmais kakla skrimslis, 18 — upe Krievijā (Volgas pieteka), 21 — satiksmes līdzeklis, 22 — putni, 23 — skriet (pa ledu), 24 — ziedu jeb mētru sakopojums, 25 — nokrišņi, 26 — skolas istaba.

Krustvārdu mīklas Nr. 13 atrisinājums.

L ī m e n i s k i: 1. Stratosfera. 8. Eva. 9. RRR. 10. KAF. 11. Miers. 13. Tg. 14. Ervīn! 16. Sepia. 18. USA. 20. Cēla. 22. Sari. 23. Ciklops. 26. Oleru. 28. Prast. 30. No. 31. Irbes. 33. Ēde. 35. Par. 36. San. 37. Temperātūra.

S t a t e n i s k i: 1. Selekcionēt. 2. Tver. 3. Ra. 4. Trinu. 5. Ore. 6. Rati. 7. Afganistana. 11. Mi. 12. Se. 15. Velce. 17. Prasa. 19. Sol. 21. Airi. 22. SPRS. 24. Kurpe. 25. Opera. 27. Lode. 29. Skar. 32. Bar. 34. Em.

Uzdevuma Nr. 14. atrisinājums.

Zīmējums jāpagriež 90° uz kreiso. Šāvēja aizsarga galva atrodas labajā apakšas stūrī.

Zilbju mīkla Nr. 2.

(M. V.)

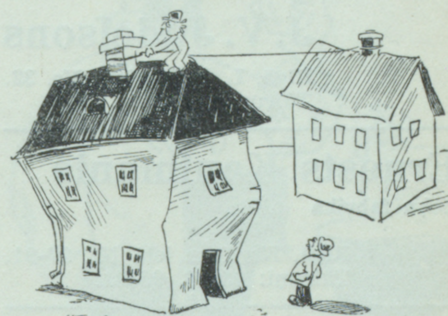
No sekojošām zilbēm sastādīt vārdus, kuru pirmie burti, no augšas uz leju lasot, nosauc kādu ievērojamu dienu Latvijas valsts dzīvē:

a, a, a, au, ar, ce, ce, ci, cijs, chajs, cir, di, di, di, di, e, en, fu, go, i, i, in, in, ja, ja, jas, ju, ka ķe, la, le, le, li, lis, ma, ma, me, na, na, ni, nāts, no, ols, per, por, ri, ri, ri, rups, sī, sī, sto, so, ta, te, te, ters, tī, tro, ve, zo.

Vārdu nozīme:

1 — Pilsēta Krievijā,
2 — skats, aina,
3 — grieķu vēju dievs,
4 — zīmēšanas piederums,
5 — angļu alus,
6 — pieņemšana pie augsti stāv. personām,
7 — sirds izplešanās,
8 — cukura kausējums,
9 — purvu drudzis,
10 — vienšūnu ūdens dzīvnieki,
11 — pantmērs,
12 — asinsvads,
13 — ierosinājums, pasākums,
14 — mūzikas gabals,
15 — mākslas veicinātājs,
16 — karaspēka uzbrukums,
17 — zila krāsviela,
18 — romiešu dieviete,
19 — ķīmisks elements.

Nodrošinājas.

— Kur tad tu to antēnu velc ? Tā jau tev nekas prātīgs neiznāks!

— Kas nu tā par antēnu. Es tikai nostiprinu mūsu māju, piesiedams to pie kaimiņa ēkas — varbūt vēl kādu laiku noturēsies ...

Nav zinājis.

— Janci, cik reizes tev jau esmu teikusi, ka pēdējais vārds nedrīkst nākt no tavas puses.

— Bet, māmiņ, es jau to nezināju, ka tu vairs nekā neteiksi.

Tēvišķīgs aizrādījums.

— Klausies, dēls, savu veco tēvu. Es tev došu labu padomu: tagad, kad tu sekmīgi esi beidzis pārbaudījumus, tev jāpaliek par zobu ārstu.

— Bet, tēt, es taču gribēju kļūt par acu ārstu.

— Muļķīti! Cilvēkam ir trīsdesmit divi zobi, bet tikai divas acis.

Ķīmiskā fabrika

„ALKALI" Akc. Sab.

Ganību dambī 31, tālr. 93797, 97165.

KARTONĀŽU RŪPNIECĪBA

E. Dzenis & A. Volframs

Rīgā, Krāsotāju ielā Nr. 6. Tālr. 9-1-2-7-3.

FINIEŖI visādos biezumos, sākot no 0,8 līdz 40 mm., rūpniecībai, aviācijai, planieŗu būvei, lidmašīnām, sporta laivām u. t. t. Daž. **līstes:** alkšņa, ozola.
JĀZEPS BĒRZIŅŠ,
Rīgā, Ūdensvada ielā Nr. 1, starp Peldu un Grēcinieku ielām. Tālr. 21858.

KOKU ZĀĢĒTAVA

„Z. A. Dikmanis"

Rīgā, Katrīnes dambī 35.

Koloniālpreču lieltirgotava

J. V. Judelsons

Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 32.
Tālrunis 20863.

Ernests Kaufmanis

Zeķu fabrika

Rīgā, Karlīnes ielā Nr. 27-31.
Tālruņi: 93568, 95881.

K. Ozoliņš un O. Bērziņš

Auto atsperu darbnīca

Rīgā, Karlīnes ielā Nr. 14.
Tālrunis 91921.

Papīru un rakstāmlietu tirgotava
Aploksņu fabrika

V. Pitels

Rīgā, Lielā Grēcinieku ielā 26.
Tālr. 29689.

M. Rusteiks

Pārtikas preču tirgotava

Valdemāra ielā Nr. 39.
Kronvalda bulv. 10.

J. Steinveiss & Ko.

Imports-eksports.

Rīgā, Juŗa Alunāna ielā 3.

H. N. Stoddart

Imports Eksports
uz un no Anglijas.
Rīgā, Noliktavas ielā Nr. 5-6.
Tālrunis 28033.

Atslēdznieku un kalēju mēch. darbnīca

Rūdolfs Stūrītis

Rīgā, Biķernieku ielā Nr. 13,
Tālrunis 91180.

Pakalpojums.

— Dēls, ko tu esi izdarījis ar tēva grāmatu? Tā jau pilnīgi izmirkusi!

— Tētis vakar žēlojās, ka grāmata esot pārāk sausa, tamdēļ es to arī ieliku ūdenī.

Ak tā!

Kāds vecāks kungs laipni uzrunā divas meitenes, kas izskatās ļoti līdzīgas:

— Jūs, droši vien, esiet dvīņu māsiņas.

— Nē, nē! — atbild abas.

— Cik gadu tev jau ir?

— Septiņi.

— Un tev?

— Arī septiņi.

— Nu, tad jau tomēr būsiet dvīnītes?

— Nē, kungs: mēs esam tikai pārpalikums no trīnīšiem.

Pazīst sevi.

— Ko jūs domātu, ja savā svārku kabatā atrastu simts latus?

— Es domātu, ka tie nav mani svārki.

Relikvija.

— Redziet, šīs sprodziņas man glabājas kā piemiņa no vīra.

— Kā — vai tad jūsu vīrs miris?

— Nē, bet tagad viņš ir plikgalvis.

Auto sedlinieku darbnīca

Izpilda visus sedlinieku darbus
Darbs garantēts.

B. Šmidts

Rīgā, Brīvības ielā 107. tālrunis 95987.

Ādolfs Zvirbulis

Mākslas fotografija
agr. f-ma HEBENSPERGERS & Ko
Rīgā Elīzabetes ielā Nr. 49.
Tālr. 27378 un 33086.

DĀMU UN KUNGU FRIZĒTAVA

„Dandy"

Rīgā, Elīzabetes ielā 77, t. 28340.
L. EMSIŅA un G. FREIBACHA.

SPECIĀLA KAŽOKĀDU DARBNĪCA
M. GERMANS, RĪGĀ,
Dzirnavu ielā 87/89, dz. 4, II. stāvā.
Pieņem pasūtījumus uz visādiem kažokādu darbiem.
Darbs pirmklasīgs. Mērenas cenas.
Lūdzu pārliecināties! Tālr. 21915.

Mēbeles **izdevīgi iegādāties**

KR. BARONA IELĀ 58.
Tālr. 28906.
M. FRADKINS.

GLOBUS
Latvju informācijas akc. sab. — Sniedz ziņas par uzņēmumiem visā pasaulē. Sakari ārzemēs caur R. G. Dun un Ko., New-York'ā, dib. 1847. g. un viņas 300 nod. visā pasaulē. Kantoris: **Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 3/5,** Tālr. 28673.

H. Gutmaņa

Tipografija

Rīgā, Ķēniņu ielā 18. Tālrunis 32817.
Izpilda visus spiedumdarbus glīti un par mērenām cenām .

Elīzabete Heine

Kungu veļas izgatavošana.

Rīgā, Elīzabetes ielā 103, dz. 17.
Tālrunis 22579.

Jul. Kibbermans

Rīgā, V. Jelgavas ielā Nr. 22.

R. Kiesnera

ēdienu veikalā dabūjamas garšīgas brokastis, pusdienas un vakariņas.

Rīgā, Kr. Barona ielā 24-26, dz. 17,
vienu trepi augstu.

Jānis Kilovskis

Štauers.

Rīgā, Kuģu ielā Nr. 11, dz. 4.
Tālr. 32877.

Dāmu apģērbu tirgotava

C. Laks

Vairumā. Mazumā.
Rīgā, Marijas ielā 33. Tālr. 29327.

Rīgas mēchaniska čemodānu un finieŗu priekšmetu rūpniecība

„Laterma"

Dib. 1920. g.
Rīgā, Vecpilsētā Nr. 19. Tāļr. 23431.

Iekritis.

Tēvs stāsta dēlam pasaku par zemnieku, kuŗam nebija siena, ar ko savu gosniņu baŗot. Viņš tad uzlicis govij zaļas acenes un baŗojis to ar salmiem, pie kam govs iedomājusies, ka ēd sienu.

— Tēt, — pēc mazas pārdomas dēls uzrunā tēvu, — tu arī varētu uzlikt brūnas acenes un dzert ūdeni.

Atkalredzēšanās.

— Sveiks! Vai tad savu veco draugu vairs nepazīsti? Mans vārds Piepe!

— Piepe? Nožēloju — tādu nepazīstu!

— Ak, man iet lieliski! Man pieder vasarnīca, auto un jachta.

— Ansis Piepe?! Tad tu tas esi! Nāc pie manas sirds, mans vecais draugs!

Vai tas nav sāpīgi?

Pacients, kuŗam tikko izrauts zobs, žēlojas:

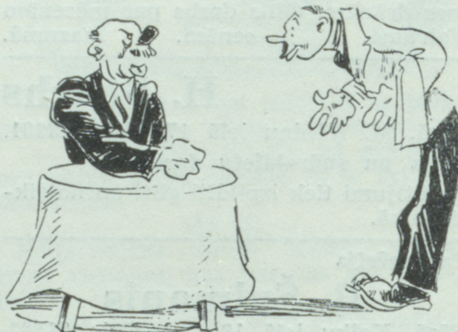
— Jūs reklamējaties: nesāpīga zobu vilkšana. Bet divi lati par to — domājiet, ka tas nav sāpīgi?..

Analfabēts.

— Kundze, jūsu dēlam jau desmit gadu, bet jūs to vēl nesūtiet skolā!

— Ko šis tur darīs: tikko lasīt prot.

Atgādinājums.

— Viesmīl, es jau septiņas reizes lūdzu jūs pasniegt man glāzi ūdens!
— Atvainojos, es domāju, ka jūs jokojiet.

Apķērīgi.

— Kungs, es te atvedu vienu zēnu. Vareni skaists un lielisks zēns! Es esmu jūsu kaimiņš. Smalks puika! Debešķīgs. Viņš tik nesaka, kas ir viņa tēvs. Bet ļoti skaists — īsts kungu bērns. Sakiet, vai tas nav jūsu?
— Mans gan, mans gan!
— Tad samaksājiet zaudējumus — trīs lati. Viņš nupat iesvieda akmeni manā logā.

Tuksnesis.

— Kamēr es jūs nebiju saticis, mana dzīve bija tuksnesis.
— Ak tā! Lūk, kāpēc man vienmēr, kad jūs ieraugu, nāk prātā kamielis.

Poēzija un proza.

Divi dzejnieki apgūlās ziedošā laukā.
— Skaties, — teica viens, — šīs brīnišķīgās narcises, kā tās mani glāsta saviem ziedu kausiem...
— Ak, — nopūtās otrs, — redzi šos nevainīgos anemonu ziedus visapkārt, smaršojošus un saldus...
Tad nāca gar lauku zemnieks:
— Sasodītie dienas zagļi, vai jūs gribiet novaļāt manu kartupeļu lauku gluži melnu?

Mazā aizstāve.

Kāds zēns trenkā vistu. Pie viņa pieskrien maza meitene un saka:
— Kāpēc moci vistu, vai vista nav cilvēks!

Kārtība.

— Mana sieva ir ļoti kārtīga. Katrai lietai viņai ir sava noteikta vieta.
— Manējā akurāt tāda pat. Tikai viņa to vietu nekad nevar atrast.

MAKSĀ 50 SANT.